Юли 2014 г.

Проект!

ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ДРЯНОВО

2014 – 2020 г.

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет" 2007 – 2013 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ 9

ВЪВЕДЕНИЕ 12

I. Част 15

РОЛЯ, ЗНАЧЕНИЕ И ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ 15

1. Времеви и пространствен обхват на общинския план 15

2. Цел и насоки на Общинския план за развитие 15

3. Законодателна рамка 16

4. Стратегическа рамка 16

II. Част 18

СТРУКТУРА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ 18

1. Анализ на съвременната ситуация в Община Дряново 18

2. Стратегически цели, приоритети и мерки 18

3. Индикативна финансова таблица 19

4. Индикатори за наблюдение и оценка на плана 19

5. Необходими действия по наблюдението, оценката и актуализацията на плана 20

6. Описание на необходимите действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност 20

7. Програма за реализация 20

III. Част 21

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНАТА 21

1. Анализ на природно-ресурсния потенциал на община Дряново 21

1.1. Местоположение 21

1.2. Релеф 22

1.3. Полезни изкопаеми 23

1.4. Физико-географски процеси 23

1.5. Хидрогеоложки условия 23

1.6. Почви 24

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

1.7. Климат 24
1.8. Води и водни ресурси 24
1.9. Растителен свят и животински свят 25
2. Конкурентоспособност на икономиката 26
2.1. Обща характеристика на икономиката 26
2.2. Състояние на основните икономически сектори 35
2.3. Инвестиции 39
2.4. Общински бюджет 46
2.5. Обобщения и изводи 55
3. Земеделие 56
4. Анализ на тенденциите и процесите в социалната сфера 57
6.1. Демографска характеристика и тенденции 57
6.2. Заетост и безработица 78
6.3. Здравеопазване 101
6.4. Образование 108
6.5. Култура, културно наследство и туризъм 111
6.6. Социални услуги 137
6.7. Спорт 143
6.8. Обобщени изводи за състоянието и тенденциите, проблемите и потребностите 152
5. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията 153
7.1. Транспортна инфраструктура 153
7.2. Водоснабдителна и канализационна инфраструктура 155
7.3. Хидромелиорации 156
7.4. Депа за твърди битови отпадъци 156
7.5. Енергийна инфраструктура 156
7.6. Комуникационна инфраструктура 156
7.8. Поземлени ресурси 157
7.9. Горски фонд 157
7.10. Урбанизация и устройствено планиране на територията 158
7.11. Изводи за инфраструктурното развитие 164
6. Екологично състояние на общината 165

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

8.1. Компоненти и въздействия на околната среда 165
Качество на атмосферния въздух 165
А. Водни ресурси 166
8.2. Биоразнообразие и защитени територии 170
8.3. Управление на отпадъците 172
8.4. Зелени площи в населените места 175
8.5. Изводи и обобщения на проблемите, тенденциите и насоките за развитие в областта на околната среда 176
7. Управление и административен капацитет 176
9.1. Структура на общинската администрация 176
ОБЩА АДМИНИСТРАЦИЯ 177
СПЕЦИАЛИЗИРАНА АДМИНИСТРАЦИЯ 178
9.2. Граждански сектор 182
9.3. Подготовка и реализиране на проекти и инициативи 184
IV. Част 198
SWOT-АНАЛИЗ 198
V. Част 202
СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ОБЩИНА ДРЯНОВО В ПЕРИОДА 2014-2020 г. 202
1. Използвани принципи и подходи 202
2. Стратегическа рамка на Общинския план за развитие 2014-2020 г. 204
1. Съответствия на Общинския план за развитие 2014-2020 г. с европейските, националните и регионалните стратегически документи 204
2. Визия 211
3. Цели и приоритети за развитие на Община Дряново за периода 2014-2020 г. 211
VI. Част 227
ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА 227
VII. Част 232
СИСТЕМА ОТ ИНДИКАТОРИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА 232
1. Подход за разработването на системата от индикатори 232
2. Източници на информация 234
3. Видове индикатори 234

3.1. Индикатори за въздействие 235
3.2. Индикатори за резултат 237
VIII. Част **242**
СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ, АКТУАЛИЗАЦИЯ И ОЦЕНКА **242**
IX. Част **245**
ПРИЛАГАНЕ НА ПРИНЦИПА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ **245**
X. Част **248**
ПРИЛОЖЕНИЯ **248**

СЪДЪРЖАНИЕ НА ФИГУРИТЕ

Фигура 1: Произведена продукция в лева от предприятията в община Дряново за 2008 – 2012 г. 36
Фигура 2: Преки чуждестранни инвестиции в област Габрово за периода 2008 – 2012 г. (хил.евро) 40
Фигура 3: Преки чуждестранни инвестиции в нефинансовия сектор към 31.12. за периода 2008 – 2012 г. за община Дряново (хил. евро) 41
Фигура 4: ПДМА по видове за периода 2009 – 2012 г. (хил.лв.) 42
Фигура 5: РДМА г. в Община Дряново за периода 2008 -2012 г (хил.лв.) 43
Фигура 6: РДМА по видове в Община Дряново за периода 2008 - 2012 г. (хил.лв.) 44
Фигура 7: Равнище на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението на област Габрово и община Дряново за периода 2008 – 2012 г. 45
Фигура 8: Структура на получените субсидии от Републиканския бюджет 2009 – 2013 г. 48
Фигура 9: Субсидии от Републиканския бюджет и собствени приходи за периода 2009 – 2013 г. (в лева) 49
Фигура 10: Структурата на собствените приходи в бюджета на община Дряново за периода 2009 – 2013 г. 50
Фигура 11: Данъчни и неданъчни приходи 2009 – 2013 г. 51
Фигура 12: Структура на разходите на община Дряново по функции за периода 2009 – 2013 г. (в лева) 53
Фигура 13: Динамика на разходите по функции за периода 2009 – 2013 г. (в лева) 54
Фигура 14: Засети основни площи по собственост, ха 56
Фигура 15: Тенденции в динамиката на населението в община Дряново за 2009-2013 г. 58
Фигура 16: Разпределение на населението по местоживеене (град и село) в община Дряново към 31.12.2013 г. 59
Фигура 17: Динамиката на населението в гр. Дряново и селата в общината за периода 2009-2013 г. 59

Фигура 18: Население в община Дряново по години (2009-2013 г.) и местоживеене (град/села) 60
Фигура 19: Съотношение мъже-жени в община Дряново към 31.12.2013 г. 60
Фигура 20: Население в община Дряново по пол за 2009-2013 г. 61
Фигура 21: Тенденции в промяна на населението в община Дряново и област Габрово за 2009-2013 г. 65
Фигура 22: Раждания в община Дряново и град Дряново за 2009-2013 г. 65
Фигура 23: Заселени и изселени лица в община Дряново за 2009-2013 г. 68
Фигура 24: Сключени бракове и бракоразводи, коефициент на брачност и бракоразводност и в община Дряново за периода 2009-2013 г. 74
Фигура 25: Население по степен на завършено образование в община Дряново, град Дряново и селата към 01.02.2011 г. 77
Фигура 26: Динамика на населението в под трудоспособна възраст, трудоспособна възраст и над трудоспособна възраст в община Дряново за периода 2009 – 2013 г. 83
Фигура 27: Динамика на населението в под трудоспособна възраст, трудоспособна възраст и над трудоспособна възраст в град Дряново за периода 2009 – 2013 г. 84
Фигура 28: Динамика на безработица в община Дряново, област Габрово и общо за страната за периода 2009-2013 г. 85
Фигура 29: Динамика на безработицата в община Дряново по пол за периода 2010-2013 г. 96
Фигура 30: Заети лица по сектори в община Дряново за 2008-2012 г. 97
Фигура 31: Заети лица по категории предприятия в община Дряново за периода 2008-2012 г. 101
Фигура 32: Брой хоспитализирани в стационара на многопрофилната болница за долекуване, продължително лечение и рехабилитация 103
Фигура 33: Брой пациенти на един специалист в Община Дряново за периода 2008-2012 г. 105
Фигура 34: Брой места в детска ясла в гр. Дряново за периода 2009-2013 г. 106
Фигура 35: Реализирани туристически нощувки в община Дряново за 2009 – 2013 г. 136
Фигура 36: Брой посещения на Пещера „Бачо Киро" и Исторически музей Дряново за 2009 – 2013 г. 137
Фигура 37: Йерархична система от градове-центрове, Национална стратегия за регионално развитие на Република България. 158

СЪДЪРЖАНИЕ НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1: Основни показатели на нефинансовите предприятия по икономически дейности на община Дряново (в хил. лв.) 26
Таблица 2: Регистрирани печалби и загуби на предприятията по икономически дейности за периода 2008 – 2012 г. 29
Таблица 3: Брой и вид на регистрираните предприятия по категория и брой на заетия персонал за 2012 г. 31
Таблица 4: Нефинансови предприятия по икономически дейности на община Дряново 33

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Таблица 5: Преки чуждестранни инвестиции на предприятията от нефинансовия сектор за периода 2008 – 2012 г. 40
Таблица 6: Придобити дълготрайни материални активи в община Дряново за периода 2008 – 2012 г. 41
Таблица 7: РДМА на човек от населението в община Дряново и област Габрово за периода 2008 – 2012 г. 44
Таблица 8: Приходи в бюджета на община Дряново за периода 2009 – 2013 г. 46
Таблица 9: Разходи на община Дряново по функции за периода 2009 – 2013 г. 52
Таблица 10: Гъстота на населението в община Дряново за 2009-2013 г. 58
Таблица 11: Население в гр. Дряново и селата в община Дряново към 01.02.2011 г. 61
Таблица 12: Живородени, умрели и естествен прираст в община Дряново и гр. Дряново за 2009-2013 г. Коефициенти на раждаемост и смъртност за община Дряново 66
Таблица 13: Механичен прираст, заселени и изселени лица в община Дряново за 2009-2013 г. . 67
Таблица 14: Вътрешна миграция на населението в община Дряново пред периода 2009 - 2013 68
Таблица 15: Възрастова структура на населението в община Дряново, гр. Дряново и селата за периода 2009-2013 г. 70
Таблица 16: Население по етническа група в община Дряново и град Дряново към 01.02.2011 г. 75
Таблица 17: Население по степен на завършено образование в община Дряново, град Дряново и селата към 01.02.2011 г. 76
Таблица 18: Икономически активни и неактивни лица в община Дряново към 01.02.2011 г. 78
Таблица 19: Население в под трудоспособна възраст, трудоспособна възраст и над трудоспособна възраст в община Дряново и град Дряново в периода 2009 – 2013 г. 80
Таблица 20: Коефициент на безработица в община Дряново, област Габрово и общо за страната за периода 2009-2013 г. 85
Таблица 21: Безработица в община Дряново за 2010-2013 г. по възраст, пол, образование и рискови групи 87
Таблица 22: Безработица в община Дряново по пол за периода 2010-2013 г. (брой и процент) 96
Таблица 23: Заети лица по сектори в община Дряново за 2008-2012 г. 97
Таблица 24: Брой заети лица в нефинансови предприятия по икономически дейности в община Дряново за периода 2008-2012 г. 98
Таблица 25: Брой заети и наети лица по категории предприятия в община Дряново за периода 2008-2012 г. 100
Таблица 26: Заведения за болнична и извънболнична медицинска помощ в община Дряново за периода 2009-2013 г. 104
Таблица 27: Аптеки в община Дряново за периода 2008-2014 г. 107
Таблица 28: Сравнителна таблица за професионалните гимназии към 15 септември 2013 г. 108
Таблица 29: Брой ученици в община Дряново, завършващи VII и VIII клас. 109
Таблица 30: Детски заведения в община Дряново (брой) 110

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Таблица 31: Състояние на сградния фонд и дейност на читалищата в община Дряново за периода 2009 – 2013 г. 112
Таблица 32: Сграден фонд на Исторически музей – Дряново 127
Таблица 33: Културни ценности в Исторически музей – Дряново 128
Таблица 34: Културен календар на община Дряново 128
Таблица 35: Брой туристически обекти в община Дряново за 2009 – 2013 г. 135
Таблица 36: Спортни обекти в Община Дряново 146
Таблица 37: Отстояния на населените места до общинския център град Дряново в километри 153
Таблица 38: Обитавани жилища по наличие на канализация и местонамиране 155
Таблица 39: Обитавани жилища по източник на водоснабдяване и местонамиране 155
Таблица 40: Категоризация на общините 159
Таблица 41: Категоризация на населените места 160
Таблица 42: Производствени обекти с пречиствателни станции на територията на община Дряново 168
Таблица 43: Списък на вековните дървета на територията на община Дряново 172
Таблица 44: Морфологичен анализ на генерираните битови отпадъци на територията на община Дряново 173
Таблица 45: Основни действащи сдружения в община Дряново 182
Таблица 46: Проекти на община Дряново по донорски програми за програмен период 2007 – 2013 г. 184
Таблица 47: SWOT анализ 198
Таблица 48: Индикативна финансова таблица (в хил.лв.) 229
Таблица 49: Наблюдение и оценка на ОПР Дряново 2014-2020 – индикатори за въздействие 235
Таблица 50: Наблюдение и оценка на ОПР Дряново 2014-2020 – индикатори за резултат 238

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

Агенция ПИ	Агенция „Пътна инфраструктура“
АЗ	Агенция по заетостта
АУЕР	Агенцията за устойчиво енергийно развитие
АПИО	Административно, правно и информационно обслужване
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ГОП	Годишен оперативен план
ДБТ	Дирекция „Бюро по труда“
ДМА	Дълготрайни материални активи
ДЦСХ	Дневен център за стари хора
ЕИСУР	Единна информационна система за управление на регионалното развитие
ЕЕСМ	Единната електронна съобщителна мрежа
ЕИП	Европейско икономическо пространство
ЕМФ	Европейска младежка фондация
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕТС	Европейско териториално сътрудничество
ЕФРР	Европейски фонд за регионалното развитие
ЖСТР	Жилищно строителство и териториално развитие
ЗМО	Звено за мониторинг и оценка
ЗЕС	Закон за електронните съобщения
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от Структурните инструменти на Европейския съюз
МДТБФ	Местни данъци и такси, бюджет и финанси

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново”, в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МК	Министерство на културата
МОС	Министерство за образованието и спорта
МО	Междинна оценка
МОН	Министерство на образованието и науката
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МСП	Малки и средни предприятия
МФК	Международен фонд Козлодуй
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
МТИТС	Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията
НИРД	Научно-изследователска и развойна дейност
НСОРБ	Национално сдружение на общините в Република България
НПО	Неправителствени организации
НПРР	Национален план за регионално развитие
НСИ	Национален статистически институт
НФМ	Норвежки финансов механизъм
NUTS	Обща класификация на териториалните единици за статистически цели, прилагана от ЕВРОСТАТ за регионите в Европейския съюз
ОбС	Общински съвет
ОПИК	Оперативна програма за иновации и конкурентоспособност
ОП „ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ“	Оперативна програма „Добро управление“
ОДЗ	Областна дирекция „Земеделие”
ОДЗ	Обединено детско заведение
ОДК	Общински детски комплекс
ОПНИЕВИ	Общинска Програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива
ОПР	Общински план за развитие
ОПРР	Оперативна програма „Региони в растеж“

ОПРЧР	Оперативна програма развитие на човешките ресурси
ОПОС	Оперативна програма „Околна среда“
ОСР	Областна стратегия за развитие
ОУП	Общ/и устройствен/и план/ове
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадни води
ПМДР	Програма за морско дело и рибарство
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
РИО	Регионален инспекторат по образование
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
РДСП	Регионална дирекция социално подпомагане
РСЗ	Регионална служба по заетостта
СОУ	Средно общообразователно училище
СФУК	Система за финансово управление и контрол
ТБО	Твърди битови отпадъци
ТИЦ	Туристически информационен център
ТСБ	Териториално статистическо бюро
УО	Управляващ орган

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново”, в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

ВЪВЕДЕНИЕ

Общинският план за развитие (ОПР) на община Дряново за периода 2014 - 2020 г. е документ за стратегическо планиране на устойчиво интегрирано развитие на територията на общината, който се разработва в съответствие с предвижданията на Областната стратегия за развитие на област Габрово и Регионалния план за развитие на Северен централен район (СЦР) за периода 2014 - 2020 г.

ОПР Дряново 2014-2020 г. е разработен в периода м. март – м. юли 2014 г. от обединение „Дряново 2020" ДЗЗД. Документът е изготвен в рамките на проект „*Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново*", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Планът е разработен съгласно изискванията на Закона за регионално развитие (ЗРР), Правилника за неговото прилагане (ППЗРР) и Методическите указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020), Общински планове за развитие (2014-2020) одобрени със Заповед № РД-02-14-2402/22.11.2011 г. на Министъра на регионалното развитие и благоустройството.

В съответствие с изискванията на Методическите указания, Общинският план за развитие на община Дряново за 2014-2020 г. отчита заложените цели и приоритети в документите от по-високо йерархично равнище на национално ниво (Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022, Национална концепция за пространствено развитие 2013-2025, Регионален план за развитие на СЦР за 2014-2020 г. и ОСР на Област Габрово).

Общинският план за развитие на община Дряново като стратегически документ обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за постигане на стратегически цели, свързани общо от стремежа към по-висок жизнен стандарт на хората в общината и устойчиво развитие.

Планът надгражда ОПР 2006-2013 и актуализирания документ за изпълнение на ОПР 2011-2013 г. на община Дряново. Действащият до края на 2013 г. общински план беше оценен като адекватен на контекста, потребностите и потенциалите на общината. Следвайки принципа за приемственост, новият ОПР запазва стратегическата насоченост на стария план за развитие, като го надгражда с цели и приоритети, гарантиращи съответен принос на община Дряново към регионалните и националните ангажименти по стратегията „Европа 2020", както и пълно покритие на финансируемите мерки по новия пакет оперативни програми.

Общинският план на община Дряново 2014-2020 г. се създава преди окончателното приемане на Оперативните програми за 2014-2020 г., чрез финансиране, от които се очаква да се реализират значима част от планираните инициативи.

Общинският план за развитие определя средносрочните цели и приоритети за развитие през новия програмен период, т.е. ОПР определя стратегическата рамка, като интегрира икономическите, екологичните, социалните и инфраструктурните аспекти на желания устойчив и балансиран растеж на територията на общината. Документът отразява новите политически директиви на ЕС за интегриран подход в планирането, ориентиран към използване на потенциалите и залагащ на партньорства, пространствена и времева координация, както и концентрация върху ограничен брой подбрани приоритети в условията на световната криза.

Аналитичната част на ОПР Дряново 2014-2020 г. е разработена на основата на социално-икономически анализ на общината, изготвен през м. септември 2012 г. по проект № А10-13 – 15/ 30.11.2011 г. *„Ефективна координация за стратегическо планиране и мониторинг на регионалното развитие на област Габрово"* с бенефициент Областна администрация на област Габрово, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Анализът е разширен и допълнен с актуална към 31.12.2013 г. информация, състояща се от статистически данни от Национален статистически институт, данни, предоставени от общинска администрация Дряново и компетентни институции, данни от анализи, проекти и други документи на община Дряново. В допълнение е проведено и качествено проучване сред заинтересовани страни посредством анкетни карти сред широката общественост и бизнеса, дискусионен панел с представители на малките населени места в общината и три фокус-групи с представители на бизнеса, НПО и общинската администрация, проведени в периода м. март – м. юни 2014 г. За разработване на плана е използвана и информация, събрана по време на анкетно проучване на територията на община Дряново в периода 14 май – 11 юни 2012 г., проведено в рамките на горепосочения проект на областна администрация Габрово.

Общинският план за развитие съдържа анализ на икономическото и социално развитие на общината, анализ на силните и слабите страните, възможностите и заплахите, стратегическата рамка за развитие за периода 2014-2020, която е насочена към актуалните проблеми и нужди на общината и същевременно включва местния потенциал в реализирането на целите и приоритетите за развитие, общ преглед на местния административен потенциал и ресурси за реализация на плана, системата от индикатори за организиране на наблюдението, оценката и актуализацията на плана, описание на необходимите действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност.

При съставянето на ОПР 2014-2020 са отчетени следните принципни изисквания, които реално отразяват протичащите процеси в общината:

- Степен на въздействие на демографското, социално-икономическото и инфраструктурното развитие на територията, което активизира или задържа местното развитие;
- Координираност и съответствие, които гарантират, че стратегическият документ е в съобразен със специфичните условия, ред и изисквания за прилагане на нормативните документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство и опазването на околната среда за територията на общината.
- Активно включване на заинтересованите страни, което цели да повиши устойчивостта на взетите решения, както и да осигури широка обществена подкрепа за ефективна реализация на планираните проектни инициативи. За целта бяха проведени обсъждания с представителите на неправителствени организации, бизнеса, администрацията и гражданите в общината.

При актуализацията на стратегическата част на Общинския план за развитие са съобразени следните принципи:

- *реализъм* - ясно и реалистично са формулирани целите на ОПР;
- *устойчивост и интегрираност* – съдържащите се в ОПР задачи, мероприятия и конкретни дейности са съобразени с местните ресурси, интегрирани и координирани са поредица от инициативи в отделни сектори в търсене на техния дългосрочен ефект върху изпълнението на формулираните цели, без да се нарушават местните културни и природни ресурси;
- *приемственост* - актуализацията на Общинския план за развитие осигурява приемственост на завършилия свето действие ОПР 2006-2013 г. и актуализиран документ за изпълнение 2011-2013 г. и включване на нереализираните от него, адекватни на обстановката и новите изисквания проекти в ОПР 2014-2020 г.

Изработеният Общински план за развитие 2014-2020 ще подпомогне общинската администрация при провеждането на политики за създаване на условия за ефективно справяне с предизвикателствата на изоставащото и небалансирано социално-икономическо развитие и влошаващите се качествени характеристики на човешкия потенциал в условията на икономическа и демографска криза.

Приоритетни в плана са мерките и дейностите за икономическото съживяване на територията и инфраструктурното й развитие, за повишаване на конкурентоспособността на местната икономика, намаляване на безработицата и повишаване на трудовата заетост, както и за овладяване на негативните демографски тенденции.

I. Част РОЛЯ, ЗНАЧЕНИЕ И ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

1. Времеви и пространствен обхват на общинския план

Общинският план за развитие на Община Дряново за периода 2014 – 2020 г. е стратегически документ, който определя целите и приоритетите за устойчиво интегрирано социално-икономическо развитие. Пространственият обхват на Общинския план за развитие включва град Дряново и прилежащите му шестдесет и две села. Общинският план е със средносрочно действие. Времевата рамка за неговото изпълнение е седем години, която съвпада със следващия програмен период на Европейския съюз от 2014 до 2020 година. В Общинския план за развитие на община Дряново са разгледани спецификата и потенциалът на общината, също така и стратегическите насоки за разработване на актуални цели и приоритети за развитие.

2. Цел и насоки на Общинския план за развитие

Основното средство, което ще се използва за развитие и управление на община Дряново през следващия планов период от седем години, се явява Общинския план за развитие. Основната цел на Общинския план за развитие е да предложи обща рамка и методика от конкретни действия за устойчиво развитие на местно ниво. За успешното постигане на целта са използвани методи за интегрирано планиране на развитието, които успешно да координират различните сектори на икономиката.

Най-общо стратегическите цели на тази политика са насочени към намаляване на икономическите, социалните и териториалните неравновесия и подобряване на жизнения стандарт на населението. Освен по отношение хармонизацията на целите и приоритетите в контекста на регионалната политика на ЕС, съответствие е необходимо да се търси и по отношение на методите за управление, наблюдение и оценка в процеса на разработване и изпълнение на Общинския план за развитие. Така например, препоръчително е да се използват утвърдените в европейската практика инструменти за определяне на физически и финансови индикатори за отчитане на постигнатите резултати и въздействие от прилагането на мерките и проектите в рамките на Общинския план за развитие. Формите за предоставяне на информация и публичност относно приемането и изпълнението на плана, както и за работа с партньорите в областта на интегрираното устойчиво местно развитие, също така следва да се използват ефективно.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

3. Законодателна рамка

Общинският план за развитие на община Дряново е регламентиран със Закона за регионалното развитие (ЗРР) и Правилника за неговото прилагане (ППЗРР). Съгласно Чл. 13. (1) от ЗРР, Общинският план за развитие определя средносрочните цели и приоритети за развитието на общината в съответствие с Областната стратегия за развитие. Съдържанието на плана е съобразено с изискванията на Чл. 13. (2) на ЗРР и тези на Методическите указания на МРРБ за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012 - 2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014 - 2020), Областни стратегии за развитие (2014 2020) и Общински планове за развитие (2014 - 2020).

4. Стратегическа рамка

Действащото законодателство въвежда задължителното изискване за съгласуваността на основните стратегически документи на европейско, национално и областно ниво.

Стратегия Европа 2020

Десетгодишната стратегия за растеж на Европейския съюз – „Европа 2020“, цели да се отстранят недостатъците на настоящия модел на растеж и да се създадат условия за различен тип растеж. Пет са определените основни области на този растеж, които трябват да се постигнат до края на десетилетието:

- Трудова заетост;
- Научноизследователска и развойна дейност;
- Изменение на климата и устойчивост на енергетиката;
- Образование;
- Борба с бедността и социалното изключване.

Стратегията включва и седем водещи инициативи, предоставящи рамка, която да подкрепя приоритетите на „Европа 2020“:

- Програма в областта на цифровите технологии за Европа;
- Съюз за иновации;
- Младежта в движение;
- Европа за ефективно използване на ресурсите;
- Индустриална политика за ерата на глобализацията;
- Програма за нови умения и работни места;
- Европейска платформа срещу бедността.

Националната програма за развитие: България 2020

Националната програма за развитие: България 2020 (НПР БГ2020) е водещият стратегически и програмен документ, който конкретизира целите на политиките за развитие на страната до 2020 г. Визията, целите и приоритетите на НПР БГ2020 са дефинирани на базата на изготвен за целта социално-икономически анализ, както и на получените становища в рамките на публичните дискусии на всеки един етап от изработването на документа. Формулираните цели на правителствените политики ще осигурят постигането на ускорен икономически растеж и повишаване на жизнения стандарт на българските граждани в средносрочен и дългосрочен план.

НПР БГ 2020 има три водещи цели, с които да се постигне необходимата обвързаност между приоритетите за осигурено системно и комплексно въздействие върху проблемните области:

- Повишаване на жизнения стандарт чрез конкурентоспособно образование и обучение, създаване на условия за качествена заетост и социално включване и гарантиране на достъпно и качествено здравеопазване;
- Изграждане на инфраструктурни мрежи, осигуряващи оптимални условия за развитие на икономиката и качествена и здравословна околна среда за населението;
- Повишаване на конкурентоспособността на икономиката чрез осигуряване на благоприятна бизнес среда, насърчаване на инвестициите, прилагане на иновативни решения и повишаване на ресурсната ефективност.

Национална концепция за пространствено развитие

Концепцията е документ за устройство на територията през последните три десетилетия, който обхваща цялата страна и се разработва в условията на възстановена собственост върху земята и горите във всичките ѝ форми, увеличен брой участници в процеса на планиране и управление на територията, един по-демократичен процес за вземане на решения и членство на страната в Европейския съюз.

Основна цел на Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 е „Пространствено координиране на процесите, протичащи в националната територия чрез създаване на пространствено - устройствена основа и регулатор за осъществяване не само на регионалното, но и на отделните социално-икономически секторни планирания на национално ниво в контекста на общоевропейското пространствено развитие, за постигане на комплексно, интегрирано планиране“.

Областна стратегия за развитие на област Габрово

Стратегията определя средносрочните цели и приоритети за развитие на област Габрово и е в съответствие с Националната стратегия за развитие, Регионалния план за развитие на Северозападния район за планиране и др. При нейното разработване

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново”, в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

са взети в предвид целите, приоритетите и финансовите условия на политиката за сближаване на Европейския съюз през периода 2014-2020г., както и предвижданията на оперативните програми. Стратегията на област Габрово е тясно свързана и с Общинските планове за развитие, за които тя е основен ориентир, източник на идеи и стратегически документ за разработване на цели и приоритети.

II. Част СТРУКТУРА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ

1. Анализ на съвременната ситуация в Община Дряново

Анализът представя основните тенденции в социално-икономическото развитие на община Дряново в периода 2009-2013 г.

Съвременната ситуация в общината се анализира подробно, описват се отделни аспекти от общинското развитие и се правят обобщени изводи на базата на събраната актуална информация. Идентифицираните проблеми и ресурси са основата на SWOT анализа, чиято цел е да определи най-важните моменти в историческото и съвременното развитие на общината. Съдържанието на SWOT анализа насочва към необходимите и възможни мерки, които се базират на силните и търсят ефективни решения за преодоляването на слабите страни на територията.

Анализът се спира на географската, демографската, историческата, културната, социалната, образователната и екологичната характеристика. Проследяват се закономерностите във функционално-пространственото развитие на общината и на нейната техническа, производствена, спортна, образователна, социална, културна и друга инфраструктура.

2. Стратегически цели, приоритети и мерки

Стратегическата част на плана обхваща формулирането на визията за развитие на общината до 2020 г., целите и приоритетите за развитие, които обхващат и проследяват взаимовръзката между формулираните стратегически цели на развитието, определените приоритети за действие и техните специфични цели, които ще бъдат реализирани посредством изпълнението на предвидения пакет от мерки и дейности, включващ подготовката, финансирането и изпълнението на конкретни проекти. Предложен е интегрирания подход в стратегическото планиране, при който изведените цели се разгръщат в единството на очертаните приоритетни области. За осъществяването на дадена стратегическа цел допринасят повече от един приоритет. Планираните мерки и проекти са аргументирани, изпълними и съответстващи на местните ресурси и местната специфика.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Общинският план за развитие гарантира връзката между регионалния и местния стратегически контекст за развитие, като на практика се интегрират плановите подходи „отдолу-нагоре" и „отгоре-надолу". ОПР отразява пространствените перспективи на територията на Общината на основата на икономическите и социалните фактори на развитието, като се отчитат възможностите за преодоляване на различията между градските и селските територии и се създават предпоставки и условия за оптимизиране на функциите на общинския център – град Дряново, осъществява решаваща роля за повишаване на конкурентоспособността на икономиката и устойчивото развитие на общината.

3. Индикативна финансова таблица

Индикативната финансова таблица е основен структурен елемент на Общинския план за развитие. В таблицата са обобщени основните приоритети, които са резултат от процеса на планиране и разработване на стратегическата рамка за развитието на община Дряново за периода 2014 – 2020 г. Индикативната финансова таблица представлява общата финансова рамка на развитието в община Дряново през следващите седем години. Финансовата таблица изразява ориентировъчните ресурси за реализация на общинските проекти. Прогнозираният общ финансов ресурс е разпределен между отделните стратегически цели от ОПР. Планирано е средствата по всяка стратегическа цел да бъдат осигурени чрез съчетаване на различни финансови източници. Успешното и ефикасно управление на финансовите ресурси на общината зависи от адекватното планиране на разходите отразени във финансовата таблица.

4. Индикатори за наблюдение и оценка на плана

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на Общинския план за развитие на община Дряново е основен инструмент за проследяване степента на изпълнение на ОПР. Те освен, че измерват резултатите са и средство за изготвяне на годишните доклади за изпълнението на ОПР, междинната и последващата оценка на ОПР. Индикаторите за наблюдение и оценка са дефинирани съобразно смисъла и съдържанието на стратегическите цели и приоритетните области на ОПР. Индикаторите измерват ефектите от изпълнението на мерките в рамките на приоритетните области. Проследяването на степента на изпълнение на целите става посредством системата от индикатори, която обединява два основни компонента – индикатори за въздействие и индикатори за резултат. Двата вида индикатори са въведени следствие на предписанията от „Методическите указания за разработване на… общински планове за развитие за периода 2014-2020 година" на МРР. Индикаторите са избрани в синхрон с наличната информационна основа на национално, областно и местно ниво. Посочени са начални, междинни и целеви стойности на индикаторите, които ще се използват за отчитане изпълнението на ОПР на различните етапи.

5. Необходими действия по наблюдението, оценката и актуализацията на плана

Изпълнението на Общинския план за развитие е продължителен, сложен и многообхватен процес, който зависи от редица фактори и промени във вътрешната и външната среда. За да е актуален ОПР се изисква непрекъснато наблюдение и текущ контрол на плана и съпътстващите го оперативни документи. За целта е разработена система за наблюдение, оценка и актуализация на плана, която обвързва функциите на участващите звена, които са разположение във времето. Описани са отговорностите и компетенциите на отделните звена, посочена е логическата и времева обвързаност между отделните функции. Посочен е начинът за интегриране на индикаторите в отделните стъпки на наблюдението и оценката. Отбелязан е подходящият момент за изготвяне на междинна и последваща оценка, както и на актуализацията на ОПР.

Основните участници в процеса на планиране и наблюдение са: Общински съвет, Кметът на общината, специализираните дирекции и отдели в местната администрация, разнообразните институции, осигуряващи информация, заинтересованите страни и професионалните общности.

6. Описание на необходимите действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност

Разработени са механизми за осигуряване и обмен на информация между отделните заинтересовани страни, като се отделя внимание на ефективното взаимодействие и поддържане на активна комуникация между всички участващи в процеса: общинските служители, държавните структури, бизнеса, културните институции, неправителствения сектор, образователните институции и др. Идентифицирани са възможностите за публично представяне и разпространяване на резултатите от всички етапи по разработването и реализацията на ОПР. Създадените контакти и комуникация, формирани по време на разработването на ОПР, следва да бъдат продължени по време на реализацията на плана през следващите седем години.

7. Програма за реализация

Програмата за реализация на ОПР е последният елемент от структурата на ОПР, в който са отразени конкретните проекти и връзките между тях, заедно със сроковете и отговорниците, водещи до изпълнение на мерките и целите на ОПР. Извършена е оценка на ориентировъчната им финансова стойност, избрана е управленска структура и са посочени заинтересованите партньори в реализацията на всеки проект. Включена е възможността за актуализация на Програмата за реализация, като част от цялата система за наблюдение, оценка и актуализация на плана.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

III. Част ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНАТА

1. Анализ на природно-ресурсния потенциал на община Дряново

1.1. Местоположение

Спрямо административно-териториалното деление на Република България, община Дряново се включва в състава на област Габрово. Разположена е в южната част на Северен централен район за планиране. Граничи с общините Трявна, Габрово, Севлиево и Велико Търново.

Административният център град Дряново отстои на 22 км от областния център град Габрово, на 24 км от административния център на област Велико Търново и на 212 км от българската столица София. Най-близката столица до града е Букурещ (201 км). През общината минава първокласен път Е-85, който свързва основни икономически центрове: Русе – Велико Търново – Габрово – Шипка – Казанлък – Стара Загора. През територията на общината преминава и основната железопътна артерия, свързваща Северна и Южна България: Русе – Горна Оряховица – Дъбово – Стара Загора – Подкова. Най-близкото летище се намира на 40 км. разстояние в град Горна Оряховица.

Община Дряново е разположена на площ от 248,5 км^2, което е близо 0,22 % от територията на страната. От общата й площ близо 60% е заета от земеделски територии, 32% - от горски територии, 6% - от водни площи, 1% са териториите, заети за транспорт и инфраструктура и едва 0,6 % - от населени места и урбанизирани територии.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Карта на община Дряново

В.Търново
Габрово
Трявна
ДРЯНОВО
Ганчовец
Царева ливада
Гостилица
Скалско
Янтра
Славейково
Ритя
Балалея
Каломен
Чуково
Плачка
Балванците
Денчевци
Керека
Еленците
Буковец
Туркинча
Гоздейка
Катранджия
Соколово
Дъбгня
Косарка
Маноя
Геня
Зая
Саласука
Крънча
Руня
Муца
Мъгли Българени
Големи Българени
Билкини
Петковци
Кукля
Ръсиновци
Владовци
Сухолевци
Големи Станчовци
Малки Станчовци
Томчевци
Рачовци
Скорците
Куманите
Войнишите
Бучуковци
Дурча
Радовци
Шушня
Игнатовци
Банари
Сяровци
Кортъпня
Станча
Горни Драгойча
Косилка
Джуровци
Раданчето
Искра
Дъчка
Добрените
Първа
Нейчовци
Долни Драгойча
Колишовци
Скалско
Игълика
Караиванца
Геша
Пейна
Ритя
Балалея
Крънча
Саласука
Зая
Геня
Дъбгня
Катранджия
Соколово
Косарка
Маноя
Руня
Ганчовец
Муца
Мъгли Българени
Големи Българени
Билкини
Петковци
Кукля
Владовци
Големи Станчовци
Малки Станчовци
Томчевци
Рачовци
Скорците
Куманите
Войнишите
Бучуковци
Дурча
Радовци
Ръсиновци
Сухолевци
Шушня
Игнатовци
Банари
Сяровци
Царева ливада

Административният център на общината се характеризира с линеарна конфигурация, разположен по долината на р. Дряновска. Надморската му височина е от 234 до 300 м. Градът е обграден от множество ридове и хълмове.

Територията на общината се пресича от Дряновската река и нейният приток - река Андъка, които проломяват Страженското възвишение, образувайки живописни и трудно проходими проломи. Реката се всича силно в баремските варовици и формира скаровидна долина.

1.3. Полезни изкопаеми

Община Дряново е сравнително бедна на полезни изкопаеми. Съществуват няколко строителни кариери, основно за камъни. Едва 138 дка от територията на общината е за добив на полезни изкопаеми и кариери, което е около 0,05 % от общата й площ. По настоящем действаща е само една кариера в село Скалско.

1.4. Физико-географски процеси

Община Дряново е разположена в територията на младонагънатата морфоструктурата на Балканидите. Тя се състои от три надлъжно разположени части: Предбалкан, Старопланинска верига и Средногорие. Община Дряново попада в частта на Предбалкана, който е изграден редица правилни антиклинали и синклинални гънки, формиращи т. нар. юротипен релеф. Планинският релеф тук е слабо разчленен.

За геоложкия (литолого - статиграфски) строеж на тази територия са характерни глинесто – теригенно – карбонатните седименти от ранната креда.

Във връзка с геоморфоложкото райониране общината е разположена в провинция на активната Мизийска платформена окрайнина в Старопланинската област. Районът, в който се намира е Тетевенско – Еленски.

Община Дряново попада в периферията на Горнооряховската сеизмична зона. Магнитутни нива, които може да се очакват върху земната повърхност тук са от VII-VIII степен по скалата на Медведев – Шпонхойер – Карник. Най-силно влияние на сеизмичната обстановка се прогнозира в град Дряново и селата Скалско, Гостилица и Радовци.

1.5. Хидрогеоложки условия

Съчетанието между релеф, климат, скален състав, почви и растителност са основни фактори за формирането и териториалното разпределение на водите в община Дряново.

Дебитът на реките е малък, с дъждовно-снежен режим – с пролетен максимум и есенен минимум на оттока. Но в сравнение с останалите райони на Предбалкана е с по-голяма водност, което се дължи на специфичните геолого – морфоложки и климатични особености. Засилването на поройността и ерозионните процеси по

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

поречията на реките е вследствие от пролетните дъждове и бързото топене на снежната покривка.

Дебитът на реките е малък, с дъждовно-снежен режим – с пролетен максимум и есенен минимум на оттока. Средногодишният брой на приижданията е между 40 и 50 дни.

1.6. Почви

По територията на община Дряново не се наблюдава голямо почвено разнообразие. Основната преобладаващата почвена покривка е от сиви горски почви. Сивите горски почви се образуват в условията на умереноконтинентален климат и имат ясно изразен хумусен хоризонт. Притежават неблагоприятни физикомеханични свойства. Почвеният пласт е тънък с пепеляв цвят.

По долините на реките има наличие на алувиални и делувиални почви, предимно по поречието на река Янтра и река Дряновска. Намират се на заливните тераси на реките и са богати на скални материали и хумусни вещества. На места се наблюдава присъствие на хумусно-карбонатни почви (рендзини).

1.7. Климат

Климатът в общината е умерено-континентален. Лятото е горещо със средна юлска температура около 21° С, а зимата е студена със средна януарска температура 1,3° С. Средната годишна температура е 10° С. Преобладават западните, северозападните и североизточни ветрове, ориентирани по речните долини. Средната скорост на вятъра е около 1 м/сек. Има наличие на прояви на някои местни типове вятър – планинско-долинен и бора. При южните ветрове снегът бързо се топи и заедно със стичащите се води и пролетни валежи понякога причиняват големи наводнения. Реките Дряновска и Янтра често излизат от коритата си. През лятото при издигането на въздушните маси в Предбалкана, обикновено се поражда мощна гръмотевично – дъждовна облачност.

Валежите са с летен максимум, зимен минимум и средногодишен обем от 750 мм. Най-много валежи падат през месеците май-юни, а най-малко през месеците януари и февруари. Районът се характеризира с най-висока за страната годишна продължителност на слънчевото греене и липсващи мъгливи дни. Издигането на настъпващите неустойчиви въздушни маси през лятното време са причина за развитието на гръмотевично-дъждовна облачност, която поражда поройни валежи и градушка. Този характер на летните валежи се отразява неблагоприятно върху климата и става причина за интензивните ерозионни процеси по склоновете, както и за приижданието на реките.

1.8. Води и водни ресурси

Водите са важен елемент на природно-географската характеристика, който оказва влияние върху останалите елементи. Те имат значение както за формиране на релефа и природните условия, така и върху живота и стопанската дейност на хората.

Оказват влияние на водоснабдеността на селищата, изкуственото напояване и производството на електроенергия.

По отношение на водните ресурси, територията се отнася към хидроложката област с умереноконтинентално климатично влияние. По територията на общината протичат реките Янтра, Дряновска и техните многобройни притоци, от които Андъка, Рамадана, Мала дрянка и други. Те попадат в Черноморската отточна област като притоци на река Дунав. Река Янтра (286 км.) е втора по големина река на Дунавската водосборна област в България. Тя се използва за напояване и отделни промишлени дейности. На река Янтра са изградени две водни електрически централи - ВЕЦ „Янтра" и ВЕЦ „Каломен".

На голяма дълбочина край речните тераси има наличие на подпочвени води. Тяхната минерализация варира на места между 200 – 1000 mg/dm3, а твърдостта им е средна. На територията на общината са известни два минерални извора - в близост до селата Чуково и Маноя. Поради малкия и силно променлив през различите сезони дебит (0,5 л/сек) изворите не са регистрирани като значими.

1.9. Растителен свят и животински свят

Флората по територията на община Дряново е представена от дървесна храстовидна растителност, пасища и ливади. Тя обхваща пояса на ксеротермните гори. Преобладават широколистни гори и смесени гори. От горите изобилстват дъб, цер, бук, бряст, габър, явор, осен. От иглолистните представители са бор и ела От храстовите съобщества преобладават тези на смрадликата, дрян, глог, шипка, трън. Различните природо-географски елементи като релеф, почвен състав, подпочвени и речни води създават чудесна предпоставка за отглеждане на орехи, сливи, череши, вишни, праскови. Добри са условия за развъждане на лоза.

По теченията на реките са разпространени върба и топола. Тревната растителност е представена от садина, полевица, ливадина и др.

Поради карстовия релеф на определени места в общината се създава предпоставка за наличие на средиземноморски тип растителност като бадем, космат дъб и т.н.

Фауната в община Дряново е от евросибирски и европейски тип, докато средиземноморски видове има малко поради бариерната роля на Стара планина. Спрямо зоогеографската подялба на България територията на общината вклюва в себе си части от Дунавския и Старопланинския район. По тази причина фауната е смесена и бива едновременно представена от равнинни и планински биологични видове.

Сред бозайниците най-популярни са благороден елен, сърна, див заек, дива свиня, сънливецът, язовецът и горската мишка, а сред прицте - фазан, яребица, орел, сокол, скорци, дроздове и др.; прелетни птици - пъдпъдък, гълъб, гургулица. Това създава добри предпоставки за развитие на ловен туризъм. От местните фаунистични видове най-разпространени са златка, лисица, таралеж и др. Представители на влечугите тук са обикновената усойница, смокът-мишкар и

слепокът. От земноводните най-често срещани са пъстрия дъждовник и алпийския тритон, а от безгръбначните - карпатски и северни пеперуди, паяци, бръмбъри.

2. Конкурентоспособност на икономиката

2.1. Обща характеристика на икономиката

Икономическото състояние на област Габрово, на територията на която е разположена община Дряново, като цяло е задоволително. БВП на глава от населението за област Габрово, средноаритметично за периода от 2006 до 2011 година се равнява на 82.74%, а за 2011 г. същият е в размер на 79.93%.

Благоприятното местоположение на община Дряново обуславя нейното многоотраслово икономическо развитие. Коефициентът на икономическа активност в община Дряново е 64.1%, а относителния дял на икономически неактивните лица е 35.9%.

На територията на община Дряново развиват дейност предприятия от почти всички отрасли на икономиката. Общината е специализирана в няколко индустриални направления, които се основават главно на използването на местната суровинна база.

- Селско и горско стопанство;
- Преработваща промишленост;
- Строителство;
- Търговия и др.

Броят на предприятията в общината се е увеличил от 361 през 2008 г. на 382 през 2012 г., т.е. отбелязан е ръст от 21 броя.

Таблица 1: Основни показатели на нефинансовите предприятия по икономически дейности на община Дряново (в хил. лв.)

Икономически дейности (A21)	Приходи от дейността[1]	Приходи от дейността	Приходи от дейността	Приходи от дейността	Приходи от дейността
	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
ОБЩО ЗА СТРАНАТА	234 326 729	202297212	206 623 058	229152801	240 567 449
ОБЩО ЗА ОБЛАСТ ГАБРОВО	2746129	2177771	2 291 530	2671988	2 810 691
ОБЩО ЗА ОБЩИНА ДРЯНОВО	102793	113421	109 561	115897	121 397

[1] ".." Конфиденциални данни
"-" Няма случай

Икономически дейности (A21)	Приходи от дейността[1]	Приходи от дейността	Приходи от дейността	Приходи от дейността	Приходи от дейността
	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.
A СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	2984	3132	3 992	4587	5 851
B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	-	-	-	-	-
C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	54882	66156	65 650	77413	81 824
D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	..	..	..	..	757
E ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	..	..	-	-	-
F СТРОИТЕЛСТВО	2007	1979	612	798	504
G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	38083	35973	33 932	27988	26 829
H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	744	494	482	561	1 211
I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	1005	1399	1 470	1389	1 773
J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	..	..	985	..	..
L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	434	383	..	630	700
M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	287	179	554	582	424
N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	..	979	..	..	..
P ОБРАЗОВАНИЕ	-	..	-	..	-
Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	1107	1454	858	1008	832
R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	262	..	..	111	170
S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	64	382	46	90	128

Източник: НСИ

Най-висок ръст на реализираните приходи за наблюдавания период е отбелязан в преработващата промишленост през 2012 г., който е в размер на 81 824 хил. лева.

Спад в реализираните приходи от предприятията се отбелязват в отраслите:

- търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети;
- строителство;
- хуманно здравеопазване и социална работа.

Важна характеристика за предприятията от общинската икономика са регистрираните печалби и загуби. На следващата таблица са показани обобщени данни за регистрираните печалби и загуби на предприятията в различните отрасли.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Таблица 2: Регистрирани печалби и загуби на предприятията по икономически дейности за периода 2008 – 2012 г.

Икономически дейности (A21)	Печалби[2]	Загуби	Печалби	Загуби	Печалби	Загуби	Печалби	Загуби	Печалби	Загуби
	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.		2012 г.	
ОБЩО ЗА ОБЩИНА ДРЯНОВО	**4958**	**1773**	**4951**	**2482**	**6 447**	**3 129**	**8856**	**4217**	**8 222**	**3 295**
A СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	940	117	849	35	414	276	314	83	857	244
B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	2032	923	2212	1704	3 480	1 497	6630	2755	4 870	1 962
D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	..	-	..	..	..	-	..	18	..	182
E ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	..	..	-	-	-	-	-	-	-	-
F СТРОИТЕЛСТВО	72	-	324	..	296	..	165	78	165	..
G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	792	79	764	220	1 446	207	997	442	1 153	541
H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	40	..	40	..	7	..	..	..	101	9
I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	68	318	49	295	80	166	110	110	167	84
J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	..	..	..		199	..	..	-	..	..

[2] ".." Конфиденциални данни
"-" Няма случай

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Икономически дейности (A21)	Печалби[2]	Загуби	Печалби	Загуби	Печалби	Загуби	Печалби	Загуби	Печалби	Загуби
	2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.		2012 г.	
L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	181	..	..	87	96	6	106	..	104	166
M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	112	..	55	0	..	..	63	..	174	..
N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	..	..	..	..	..	..	26	-	..	-
P ОБРАЗОВАНИЕ	-	-	..	-	-	-	..	-	-	-
Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	75	..	112	94	134	..	137	..	370	-
R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	..	-	..	-	..	..	..	..	..	..
S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	16	8	46	..	12	..	46	..	58	..

Източник: НСИ

От изложените данни прави впечатление, че в най-развитите отрасли са регистрират не само най-големите печалби, но и най-големите загуби, което говори за една доста динамична разнопосочна ситуация за отделните предприятия в различните сектори.

Следва да се отбележи, че към 31.12.2012 г. при операциите с недвижими имоти размерът на загубите надвишава печалбите, което показва, този сектор е доста рисков и възвращаемостта на инвестициите става бавно.

Най-трудна година за бизнеса се оказва 2009 г., когато предприятията отбелязват най-малки печалби и най-големи загуби (отнесени към общо печалбите) от своята дейност. През 2010 процентното съотношение на загубите спрямо печалбите надвишават 50%, макар и минимално.

Общинската икономика се характеризира в голяма степен от отчитането на показателите за броя и вида на регистрираните предприятия в зависимост от броя на заетия персонал.

Таблица 3: Брой и вид на регистрираните предприятия по категория и брой на заетия персонал за 2012 г.

Община\Групи предприятия	Предприятия	Заети лица
	Брой	Брой
ДРЯНОВО	**382**	**1 930**
Микро до 9 заети	353	661
Малки от 10 до 49	21	361
Средни от 50 до 249	8	908
Големи над 250	-	-

Източник: НСИ

От посочените данни става ясно, че през 2012 г. общо регистрираните предприятия са 382 броя предприятия в т.ч.:

- микропредприятия с персонал до 9 заети - 353 броя, или 92,40 на сто от всички предприятия;
- малки предприятия с персонал от 10-49 заети са регистрирани 21 броя, или 5,50 на сто от всички;
- средни, междинна група и големи предприятия са заети общо 8 броя или 2.10% на сто от всички[3] предприятия.

[3] НСИ не дава конкретна информация, когато броя е по-малък от 10.

Обликът на общинската икономика дават микро предприятията и малките предприятия, които заедно представляват 97,90 на сто от всички регистрирани предприятия.

През всичките години най-голям е броя на фирмите, които са ангажирани с търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети, като техния брой през 2008 г. е 127 броя, през следващата година (2009 г.) бележи ръст и броят им е 148, след което през 2010 бележи спад и през 2012 г. те наброяват - 145 броя.

Във всички останали отрасли са налице колебливи данни, при които в крайна сметка е отчетен спад на предприятията, с изключение на следните отрасли, в които има незначителен ръст:

- Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива;
- Транспорт, складиране и пощи;
- Професионални дейности и научни изследвания;
- Хуманно здравеопазване и социална работа.

От представените данни става ясно, че през 2008 и 2009 г. в резултат на преструктурирането на местната икономика възниква значителен брой предприятия, които показват сериозна предприемаческа инициатива от страна на местния бизнес. В резултат обаче на икономическата криза през 2010 г. и 2011г., въпреки че не са регистрирани ниски икономически показатели се получава спад в броя на предприятията. През следващите години обаче този процес отново бележи бавен възход, като се възстановяват и дори се надхвърлят в някои отрасли нивата от 2008 г.

Таблица 4: Нефинансови предприятия по икономически дейности на община Дряново

Икономически дейности (A21)	Брой предприятия[4]	Брой предприятия	Брой предприятия	Брой предприятия	Брой предприятия
	2008	2009	2010	2011	2012
ОБЩО ЗА ОБЛАСТ ГАБРОВО	**5834**	**6042**	**5 884**	**5791**	**5 754**
ОБЩО ЗА ОБЩИНА ДРЯНОВО	**361**	**390**	**370**	**366**	**382**
A СЕЛСКО, ГОРСКО И РИБНО СТОПАНСТВО	15	19	23	23	28
B ДОБИВНА ПРОМИШЛЕНОСТ	-	-	-	..	-
C ПРЕРАБОТВАЩА ПРОМИШЛЕНОСТ	67	73	66	60	65
D ПРОИЗВОДСТВО И РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА И ТОПЛИННА ЕНЕРГИЯ И НА ГАЗООБРАЗНИ ГОРИВА	7	..	4	9	10
E ДОСТАВЯНЕ НА ВОДИ; КАНАЛИЗАЦИОННИ УСЛУГИ, УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИ И ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ	..	..	-	-	-
F СТРОИТЕЛСТВО	11	9	9	10	8
G ТЪРГОВИЯ; РЕМОНТ НА АВТОМОБИЛИ И МОТОЦИКЛЕТИ	127	148	134	142	145
H ТРАНСПОРТ, СКЛАДИРАНЕ И ПОЩИ	8	7	7	7	11

[4] ".." Конфиденциални данни
"-" Няма случай

Икономически дейности (A21)	Брой предприятия[4]	Брой предприятия	Брой предприятия	Брой предприятия	Брой предприятия
	2008	2009	2010	2011	2012
I ХОТЕЛИЕРСТВО И РЕСТОРАНТЬОРСТВО	59	56	54	46	50
J СЪЗДАВАНЕ И РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ТВОРЧЕСКИ ПРОДУКТИ; ДАЛЕКОСЪОБЩЕНИЯ	..	..	24	..	..
L ОПЕРАЦИИ С НЕДВИЖИМИ ИМОТИ	21	18	13	20	13
M ПРОФЕСИОНАЛНИ ДЕЙНОСТИ И НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	8	9	5	11	15
N АДМИНИСТРАТИВНИ И СПОМАГАТЕЛНИ ДЕЙНОСТИ	4	5	..	3	..
P ОБРАЗОВАНИЕ	-	..	-	..	-
Q ХУМАННО ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ И СОЦИАЛНА РАБОТА	15	16	17	17	17
R КУЛТУРА, СПОРТ И РАЗВЛЕЧЕНИЯ	3	..	..	4	3
S ДРУГИ ДЕЙНОСТИ	14	17	11	11	13

Източник: НСИ

От представените данни става ясно, че слабо са развити селското, горското и рибното стопанство, добивната промишленост, производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива, създаването и разпространението на информация и творчески продукти, образувание и др. Слабото развитие на някои от отраслите може да бъде обяснено с местоположението на общината.

2.2. Състояние на основните икономически сектори

Въпреки икономическата криза, основните структуроопределящи предприятия на територията на община Дряново запазват параметрите си на производство, което е особено важно от социална гледна точка. Като цяло, обаче, през 2010 г. се регистрира спад, а през 2011 и 2012 г. се отбелязва подем в производствената дейност на предприятията, разположени на територията на общината.

Показаните по-долу данни регистрират произведената продукция по години както следва:

- През 2008 г. – 66 375 хил.лв.
- През 2009 г. – 78 674 хил.лв.
- През 2010 г. – 72 059 хил.лв.
- През 2011 г. – 82 119 хил.лв.
- През 2012 г. – 89 606 хил.лв.

На графиката по-долу е представена динамиката в промяната на произведената продукция на територията на общината за разглеждания период в лева:

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Фигура 1: Произведена продукция в лева от предприятията в община Дряново за 2008 – 2012 г.

Източник: НСИ

Икономическото развитие на общината се характеризира със слаба динамика, което е положителен индикатор за цялостното развитие на общината, но въпреки това то е по-слабо в сравнение със средните показатели за областта и страната.

В общината преобладават предимно малки и микро предприятия и фирми, свързани с областта на преработвателната промишленост, търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети, като в процентно съотношение те представляват повече от 50% от общия брой регистрирани предприятия на територията на община Дряново. Броят на същите през последните 5 години се запазва относително постоянен.

В община Дряново развиват дейност предприятия от почти всички отрасли на икономиката. Общината е специализирана в няколко индустриални направления, които се основават главно на използването на местната суровинна база.

Основните структуроопределящи предприятия на територията на общината в различни отрасли са както следва:

1. Производство на металообработващи инструменти:

- ВСК "Кентавар" - ИЗ"Динамика" гр. Дряново – производство на прецизни металообработващи инструменти и инструментални системи за ЦПУ машини, металообработващи инструменти, технологична екипировка и оборудване;
- "КПЗ" АД – с. Ц. ЛИВАДА;

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- ТРОЙМАШ" ООД;

2. Вагоностроене:

- "Вагонен завод – Интерком" АД гр.Дряново – производство и ремонт на вагони.

3. Производство на трансформатори:

- „Унитраф" АД с. Соколово – производство на трансформатори.
- „Унитрафад" ООД гр. Дряново,
- „Изоматик - Лаборатория" ООД гр. Дряново – производство на транформатори и машини за точково заваряване, тороидални феритни трансформатори и бобини, преобразователи на еднофазно и трифазно напрежение.

4. Производство на радиатори и бойлери:

- ЕТ „Вега – Валентин Жоров" гр. Дряново – производство на радиатори
- ЕТ „Садида – Стефка Михайлова" гр. Дряново – производство на комбинирани бойлери

5. Производство на каучукови изделия:

- „Хевея" ООД гр. Дряново;
- ЕТ"МАРИПЕН;
- ЕТ „"НИКОЛАЙ ЯНАКИЕВ".

6. Производство на пластмасови изделия:

- „Поли Прим - П" ООД – производство на пластмасови изделия, консумативи за електроинсталации, изработка на кабелни канали, PVC тръби, гофрирани тръби и PVC профили.

7. Производство на метални капачки за бутилки:

- "Успех – ССБ" ЕООД - производство на метални капачки за бутилки тип "Кроненкорки" и електро-инсталационни изделия.
- ЕТ „Пенчо Станев" – производство на метални изделия.

8. Металолеене:

- ЕТ "Шушня" – отливки от цветни метали.
- „Металолеене - Дряново" ООД – леярна.
- КПЗ "Върбаново" с. Царева ливада - ковашко пресов завод.
- "ТИСИНА" ЕООД, - производство на чугунени отливки.

9. Дървообработване/ мебели:

- „Юръпиан Хаус ъф бедс" - производство на матраци.
- „Леа Трейдинг" ООД – производство на мебели.
- ТПК "Сила" с. Царева ливада – дърводелски цех – мебели, дограма, ламперии и др.
- "Мебекс" ЕООД – мебели.
- ЕТ "Румен Петров" – мебели.
- „Мебел - 2004" ООД – мебели.

10. Строителство:

- „Стринава" ООД, гр.Дряново – строителство.
- ЕТ „ЕКСПРЕС – Богдан Димитров" – търговия строителни материали, производство на гвоздеи

11. Текстил и конфекция:

- "Платекс" АД – производство на матраци, търговия с памучни тъкани и изделия от тях.
- ЕТ "Рива 2 – Пламен Кънев" - производство на облекла.
- ЕТ "Елит-Трявна" - производство на облекла.
- „ДОНИ СТАЙЛ" ЕООД, - производство на облекла.
- „Сидра Груп" ООД - производство и търговия с платове, изработка на облекла.

12. Хранително вкусова промишленост:

- "Чех – Йосив Новосад I" с. Соколово – кланица, цех за месодобив и месопреработка.
- "Чех 99" ООД с. Соколово – мандра.
- „Диско дуратера" АД с. Гостилица - мандра.
- ЕТ „Калестров – Денчо Калестров" – производство на сладкарски изделия.
- ЕТ „Елина – Елка Казакова" – производство на сладкарски изделия.
- ЕТ „Мик – Милко Джагаров" – производство и продажба на мляко и млечни произведения.

13. Производство на електроенергия:

- "СТАНЧО ХАДЖИДИМИТРОВ" АД – ВЕЦ - производство и продажба на ел. енергия от възобновяеми източници;
- "ВЕЦ ХРИСТО ЛУЛЕВ" ООД – ВЕЦ - производство и продажба на ел. енергия от възобновяеми източници;

- Фотосоларна централа в местност до с.Игнатовци – Стрелиция, Нено Бонев Ненов, ЕС Енерджи про, Илиос – производство на ел. енергия от възобновяеми източници;
- Фотосоларна централа в местност Матея гр.Дряново – Солар ПиЕЛ, Б и Н Евстатиеви, Бобсън Солар, Ем Си Солар, Матея Солар, Евсти, Оникс Енерджи ЕООД, – производство на ел. енергия от възобновяеми източници;
- Фотосоларна централа в местност до с.Денчевци – «Гап Солар» ООД, Фотон Енерджи, Владимед – производство на ел. енергия от възобновяеми източници;
- Фотосолана централа в местност до с.Косарка – Маноя Ел 1, Сън Илектрик 2010 - производство на ел. енергия от възобновяеми източници.

Друг показател за равнището на икономиката са **нетните приходи от продажбите на един жител**. Показателят „нетни приходи от продажби на човек от населението" през 2010 г. е слабо намалял в сравнение с отчетените стойности през 2009г. Сравнението на този показател със средната стойност за страната и демонстрира отложено влияние на икономическата криза върху икономиката на страната с период от една година - докато за страната стойността намалява осезаемо през 2009, за община Дряново през 2009 е налице нарастване, а сравнително слабо намаление се наблюдава през 2010 г.

Показателят „нетни приходи от продажби на човек от населението" дава основание икономическото състояние на общината да бъде определено като близко до задоволително, като се отчете и спадът на същата през 2010г.

2.3. Инвестиции

Инвестициите са особено важни за устойчивото общинско икономическо развитие, тъй като в тяхната основа стоят финансови средства, които се влагат за по–продължителен период от време. На базата на направените инвестиции се очаква нарастване на доходите след определен период от време. Инвестиционната дейност представлява самото влагане на средствата и осъществяването на практически действия за нарастване на доходите, капитала или друг полезен икономически ефект. За предприятията, функциониращи в пазарни условия инвестициите са важно условие за повишаване на тяхната конкурентоспособност и за развитието.

Габрово е една от областите с най-голяма концентрация на преки чуждестранни инвестиции, претеглени спрямо населението. Областта се справя сравнително добре в привличането на чуждестранни инвестиции. За изминалия десетгодишен период те нарастват с постоянен темп с изключение на 2007 г., когато има значителен спад. Това се дължи на силната зависимост на много от фирмите към пазарите в Русия и други бивши съветски републики, които преминават през кризисен период през 2008 г. След това, обаче, се наблюдава възстановяване, което започва от 2009 г. и

през 2011 г. областта вече е на седмо място сред останалите области по привлечени инвестиции на човек от населението.

Делът на преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в предприятията от нефинансовия сектор в област Габрово към 31.12. показва следните резултати:

Фигура 2: Преки чуждестранни инвестиции в област Габрово за периода 2008 – 2012 г. (хил.евро)

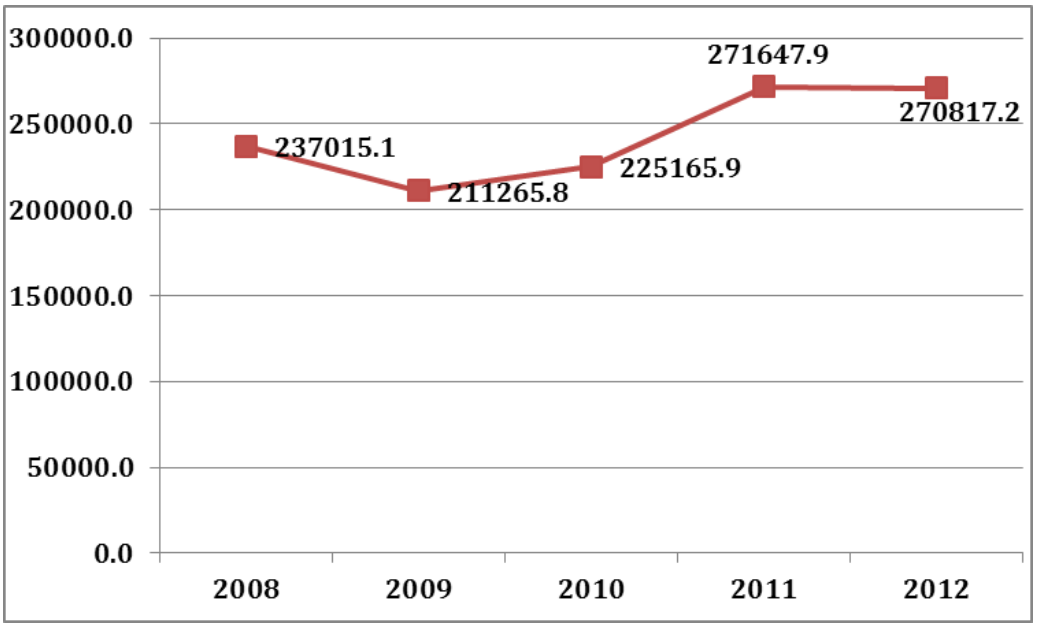

Източник: НСИ

Въпреки доброто ниво на чуждестранни инвестиции в областта, ПЧИ в община Дряново не заемат съществено място в тяхното общо формиране:

Таблица 5: Преки чуждестранни инвестиции на предприятията от нефинансовия сектор за периода 2008 – 2012 г.

(Хил.евро)

	2008	2009	2010	2011	2012
Област Габрово	**237015.1**	**211265.8**	**225165.9**	**271647.9**	**270817.2**
Община Дряново	1921.1	2417.4	2139.5	2302.4	2518.2
Относителен дял %	*0.81*	*1.14*	*0.95*	*0.85*	*0.93*

Източник: НСИ

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

От данните за периода 2008 – 2012 г. за преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в община Дряново, ясно личи, че техният принос към общите ПЧИ за областта и стойността им е изключително ниска.

Фигура 3: Преки чуждестранни инвестиции в нефинансовия сектор към 31.12. за периода 2008 – 2012 г. за община Дряново (хил. евро)

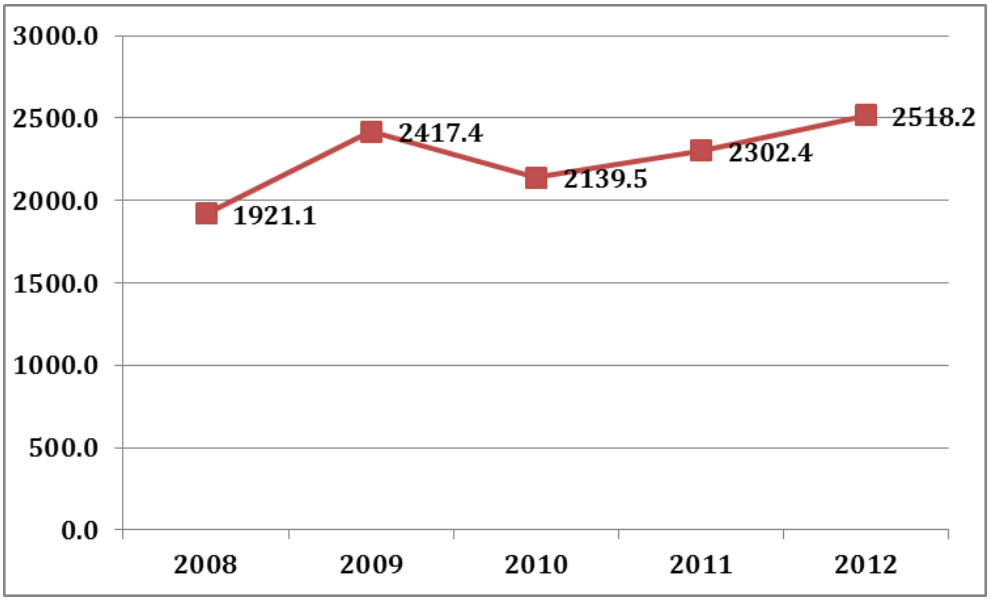

Източник: НСИ

Най-големите чуждестранни преки инвестиции са направени през 2013 г. – 2 518,2 хил. евро и през 2019 г. – 2 417,4 хил. евро, а най-малък е техния размер през 2010 г. – 2 139,5 хил. евро. Ясно се откроява тенденцията на увеличаване на инвестициите през последните две години на наблюдавания период, което говори за известен икономически подем.

Таблица 6: Придобити дълготрайни материални активи в община Дряново за периода 2008 – 2012 г.

(Хил.лв.)

Видове	2008	2009	2010	2011	2012
Общо	**12 538**	**12 350**	**9531**	**9 399**	**15 365**
Земя	242	1468	524	316	212
Сгради, строителни съоръжения и конструкции, в т.ч.:	1680	6754	3709	2330	8824

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

(Хил.лв.)

Видове	2008	2009	2010	2011	2012
Жилищни сгради	372	34	..	114	..
Нежилищни сгради	1186	5463	..	1350	..
Строителни съоръжения и конструкции	122	1257	1555	866	3180
Машини, производствено оборудване и апаратура	10536	3711	3043	4039	4962
Транспортни средства	-	-	1786	1055	865
Други разходи	80	417	469	1659	502

Източник: НСИ

Забележка: за 2008г. и 2009г. Машини,производствено оборудване и апаратура (вкл. транспортни средства)

".." Конфиденциални данни

"-" Няма случай

Фигура 4: ПДМА по видове за периода 2009 – 2012 г. (хил.лв.)

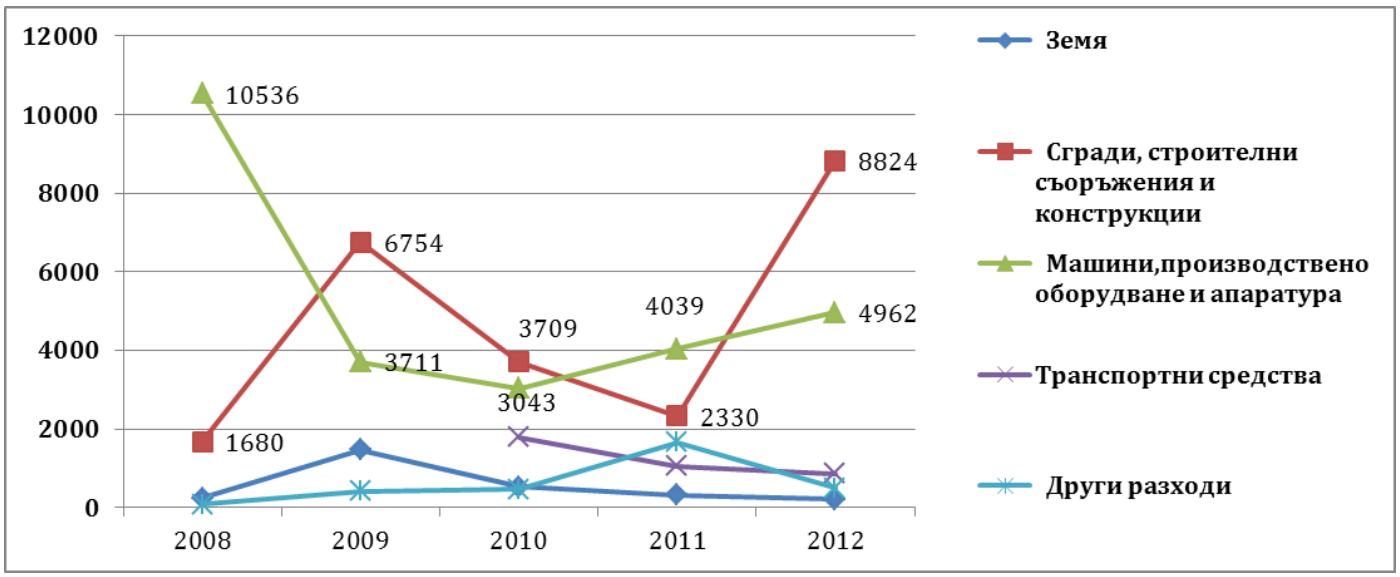

Източник: НСИ

Основният дял на дълготрайните активи за целия наблюдаван период в общината – 44,4 %, се състои от „Машини, производствено оборудване и апаратура", 39,4 % са инвестирани в „Сгради, строителни съоръжения и конструкции", 6,3 % са инвестициите в транспортни средства, 4,7 % са инвестициите в закупуване на земя.

Прави впечатление, че придобитите дълготрайни материални активи (ПДМА) в община Дряново са най-големи през 2012 г. – 15 365 хил. лв. През същата година най-големи инвестиции (8 824 хил. лв.) са регистрирани в изграждането на сгради, строителни съоръжения и конструкции, а инвестициите машини, производствено оборудване и апаратура са в размер на 4 962 хил.лв. Това показва един сериозен ръст на публичните инвестиции на територията на общината, в сравнение с 2010 и 2011 г., когато в общината са инвестирани съответно 9 531 хил. лв. и 9 399 хил. лв.

Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи (РДМА) предполагат развитието на нови високотехнологични производства, създаващи висока добавена стойност, привличане на инвестиции в наукоемки производствени дейности и др.

Фигура 5: РДМА г. в Община Дряново за периода 2008 -2012 г (хил.лв.)

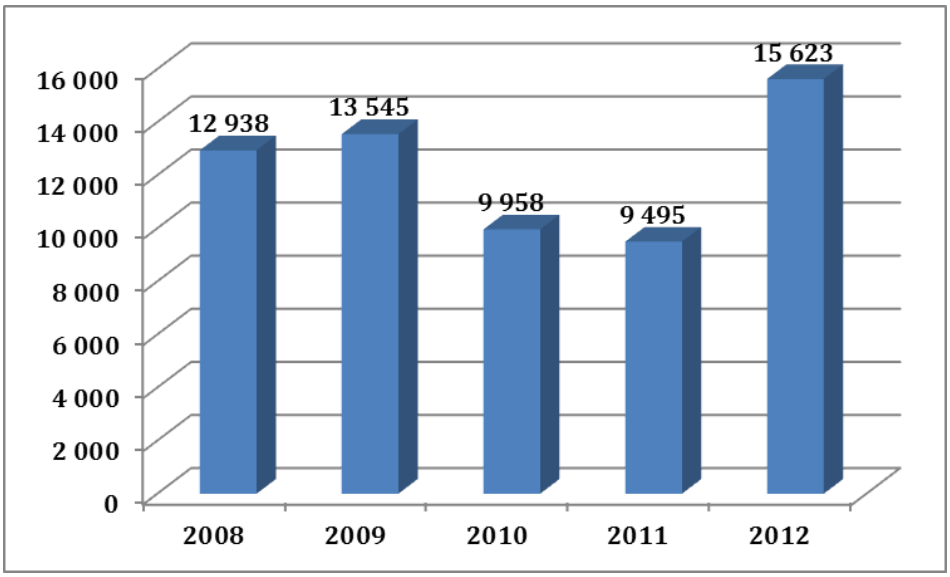

Източник: НСИ

Стойността на общите разходи за придобиване на дълготрайни материали активи (ДМА) в община Дряново за периода 2008 – 2012 г. отбелязва значително увеличение през 2012 г. в сравнение с предходните години, най-вече 2011 и 2010 г. В сравнение с 2011 г., когато за петгодишния период РДМА са най-ниски – 4 495 хил. лв., през 2012 г. те нарастват до 15 623 хил.лв. По-голямата част от тях са разходите за придобиване на сгради, строителни съоръжения и конструкции – 8 824 хил. лв., разходите за машини, производствено оборудване и апаратура са 4 962 хил.лв.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Фигура 6: РДМА по видове в Община Дряново за периода 2008 - 2012 г. (хил.лв.)

Източник: НСИ

Разходите за машини, оборудване и апаратура са най-високи през 2008 г. – 10 536 хил. лв., което в сравнение с 2012 г. е над два пъти повече.

Таблица 7: РДМА на човек от населението в община Дряново и област Габрово за периода 2008 – 2012 г.

	2008	2009	2010	2011	2012
Област Габрово(Хил.лв.)	250211	154879	106972	164290	142520
Население	***131 911***	***130 001***	***127 750***	***121389***	***119 971***
РДМА на човек от населението за областта (лева)*	***1 897***	***1191***	***837***	***1353***	***1188***
Дряново (Хил.лв.)	*12 938*	*13 545*	*9 958*	*9 495*	*15 623*

	2008	2009	2010	2011	2012
Население	*10 596*	*10 502*	*10 315*	*9 587*	*9 446*
РДМА на човек от населението на общината (лева)*	*1221*	*1290*	*965*	*990*	*1654*

Източник: НСИ

**Показателят е изчислен по Методиката на Института за пазарна икономика (ИПИ)*

Фигура 7: Равнище на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението на област Габрово и община Дряново за периода 2008 – 2012 г.

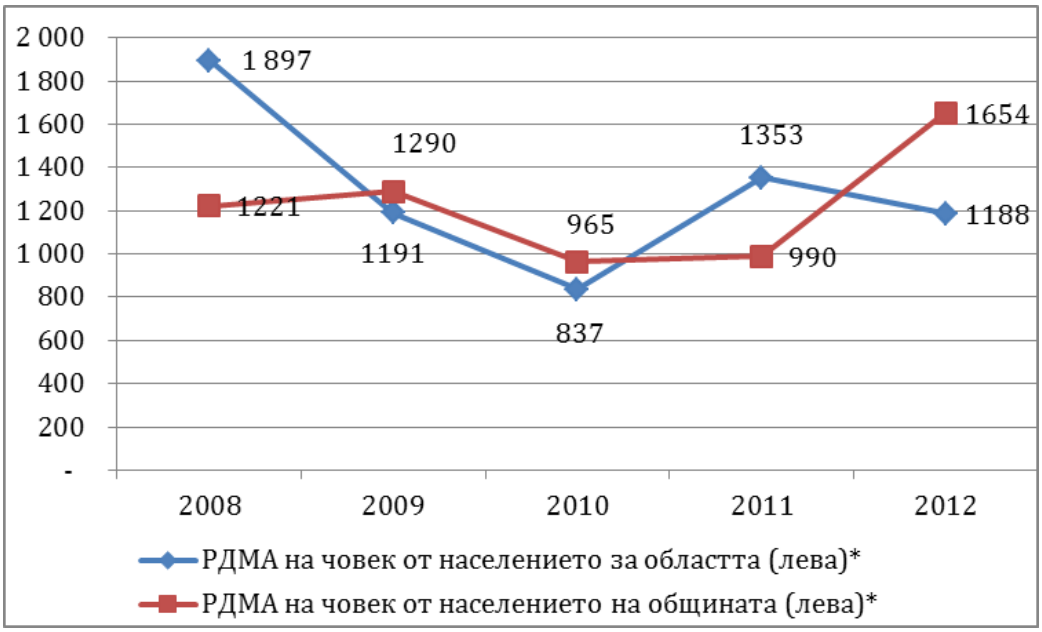

Източник: НСИ

Равнището на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението показва нивото на инвестиции, които пък от своя страна са показателни за това доколко местните предприятия виждат перспективи за развитие на своя бизнес. Сравнението на направените в общината разходи за ДМА на 1 жител със същия показател на областно показва намаляване на инвестициите на общинско ниво през 2010 г., като и през 2009 г. Въпреки ниската стойност на инвестициите през 2009 г., те изпреварват средния показател за област Габрово. Разликата за 2009 г. спрямо средния разход за инвестиции в страната е повече от два пъти. През 2012 г., когато инвестициите в ДМА са най-големи, показателят РДМА на 1 човек от населението отново изпреварва средната стойност за областта.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Проучването сред представителите на бизнеса в проведено в периода 14 май – 11 юни 2012 г. показва, че през 2009, 2010 и 2011 г. типовете инвестиции, които най-често осъществява бизнеса в община Дряново са за замяна на износено/остаряло оборудване, подобряване условията на труд и увеличаване на производствения капацитет. В механизация, автоматизация и въвеждане на нови технологии инвестират едва 17,4% от анкетираните.

Участвалите в проучването представители на бизнеса не възнамеряват да извършват промени в инвестиционната си политика. Инвестициите, които биха могли да бъдат подпомогнати в рамките на Структурните и Кохезиония фондове са в областта на повишаване на енергийната ефективност смята бизнеса. Много положителен е фактът, че 42% от анкетираните фирми в общината възнамеряват да разширят дейността си през следващите 3 години.

2.4. Общински бюджет

Политиката на местни данъци и такси е организирана и се прилага не чрез планови документи, а чрез нормативни актове на местно ниво в изпълнение на законодателството на Република България.

Таблица 8: Приходи в бюджета на община Дряново за периода 2009 – 2013 г.

Година/наименование	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
1.Собствени приходи	**1 211 882**	**1 190 116**	**1 357 860**	**1 423 132**	**1 362 993**
-данъчни	370 535	369 813	380 371	374 000	364 657
-неданъчни	841 347	821 126	977 489	1 003 342	998 336
2. Субсидии от Републ. бюджет	**5 777 660**	**5 984 097**	**5 274 693**	**5 194 299**	**5 689 434**
- Обща субсидия	4 681 895	4 532 562	4 449 957	4 390 699	4 503 640
- Обща изравнителна субсидия	522 090	518 500	530 400	513 100	501 100
- Субсидия за капиталови разходи	485 630	291 199	290 294	290 500	399 046
- Други	88 045	641 836	4 042	0	285 648
- Резерв	0	0	0		
3.Трансфери	**805 224**	**414 654**		**-79 578**	**97 660**
4. Временни безл. заеми	**-291 331**	**315 312**	**533 075**	**24 358**	**368 291**

Година/наименование	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
5. Друго финансиране	**325 093**	**-325 093**			**285 648**
Общо приходи по бюджета	**7 828 528**	**7 579 086**	**7 165 628**	**6 562 211**	**7 804 026**
Депозити и средства по сметки	**97 718**	**-204 000**		**168 816**	**-69 842**
Общо приходи	**7 926 246**	**7 375 086**	**7 165 628**	**6 731 027**	**7 734 184**

Източник: Общинска администрация Дряново

Информацията в таблицата показва променливи стойности на общата стойност на приходите в общината. Колебанията в показателите е видно и в собствените приходи. В крайна сметка неданъчните приходи през 2013 г. са повече от тези през 2009 г., докато при данъчните е налице малък спад.

Взаимоотношенията с държавния бюджет също следват същата променлива тенденция по отношение на приходите. Общата субсидия от бюджета се колебае от 5 777 600 лв. през 2009г., 5 984 097 лв. през 2010 г., 5 274 693 лв. през 2011 г., 5 194 299 лв. през 2012г. лв. и 5 689 434 лв. през 2013г. Целевите трансфери за капиталови разходи също имат разнопосочно движение, като в крайна сметка се наблюдава спад.

Временните безлихвени заеми също имат разнопосочно движение през годините. Основната част от тези заеми се формира от взаимоотношения с извънбюджетните сметки и фондове, по които се отразяват финансите на изпълняваните от общината проекти с външно финансиране.

От горепосочените данни е видно, че общо получените субсидии от община Дряново надвишават многократно общо планирани приходи.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Фигура 8: Структура на получените субсидии от Републиканския бюджет 2009 – 2013 г.

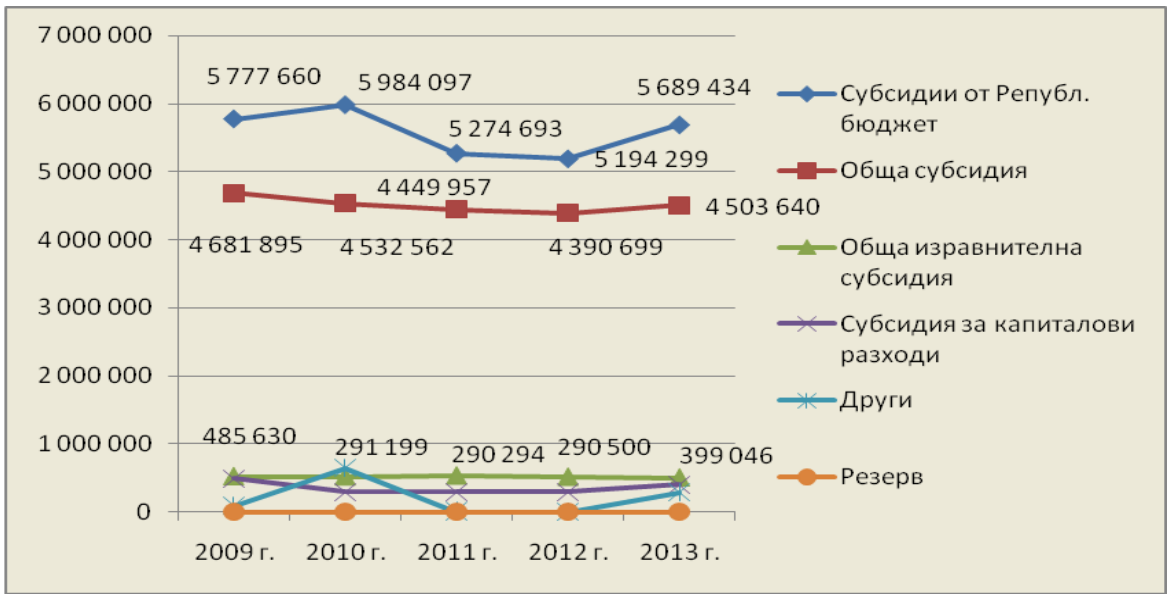

Източник: Общинска администрация Дряново

Най-високи са субсидиите през 2009 г. – 5 777 660 лв. и 2010 г. – 5 984 097, като през следващите две години намаляват, докато през 2013 г. отново се наблюдава нарастване. Получените субсидиите през 2013 г. са в размер на 5 689 434 лв., което е повишение в сравнение с предходните две години – 2012 г. и 2011 г., когато получените субсидии от Републиканския бюджет са съответно 5 194 299 лв. и 5 274 693 лв.

Капиталовите разходи също са най-високи през 2009 г. - 485 630 лв., като следващите две години стойностите им значително намаляват, като най-ниски са субсидиите за капиталови разходи през 2011 г. – 290 294 лв. През 2013 г. капиталовите разходи са 399 046 лв., което говори за повишаване на дейността в областта на изграждането на общинската инфраструктура.

На следващата фигура са представени субсидиите от Републиканския бюджет и собствените приходи от общите приходи в общинския бюджет за периода 2009 – 2013 г. От фигурата става ясно, че общината разчита на основно на Републиканските субсидии, които са по-голямата част от всички общински приходи. Най-висок е относителният им дял от общите приходи през 2010 г. – 81,14 %, а най-нисък през 2009 г. – 72,89 %.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Фигура 9: Субсидии от Републиканския бюджет и собствени приходи за периода 2009 – 2013 г. (в лева)

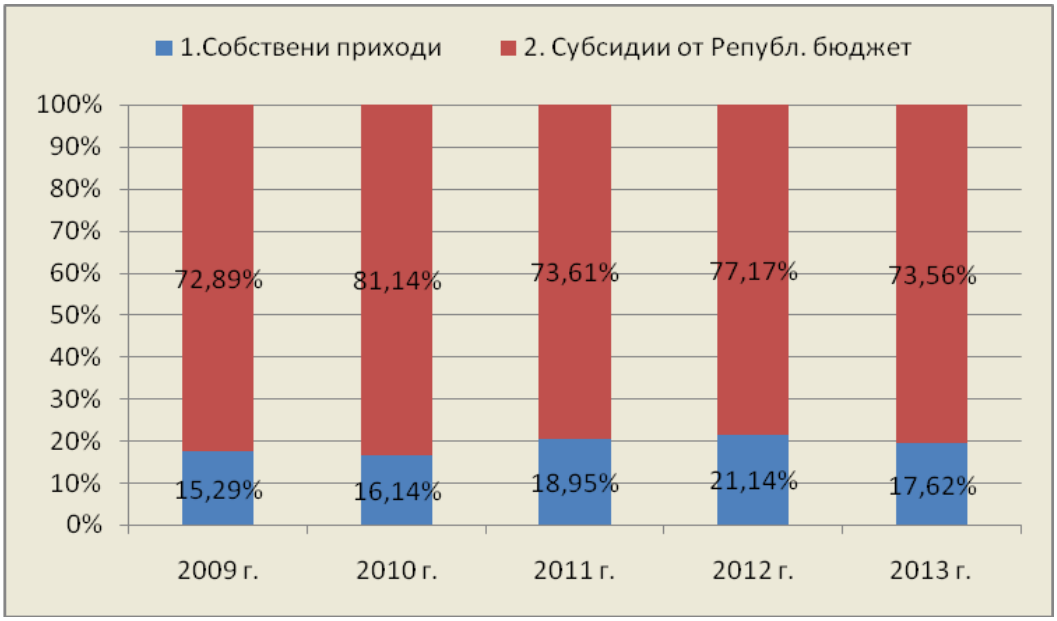

Източник: Общинска администрация Дряново

Собствените приходи са частта от общинския бюджет, с която общината планира изпълнението на политиките си в сферата на местните дейности, които не са делегирана държавна дейност. Чрез собствените приходи общината осигурява издръжката на администрацията, дейностите по благоустрояването - поддържане на ВиК мрежата в населените места и обновяването и организацията на сметосъбирането и сметоизвозването в населените места, разходите за уличното осветление, поддържане на общинската пътна мрежа и изграждане на нови пътища, субсидирана численост в ЦДГ и допълнителна численост в администрацията / улично осветление и др./.

Изпълнението на планираните приходи и реално изпълнените са както следва:

- 2009 г. – 69.38%;
- 2010 г. – 87.11%;
- 2011 г. – 93.69%;
- 2012 г. – 97.79%;
- 2013 г. – 96.10%.

От изложените данни е видно, че в периода се наблюдава повишение на процентното изпълнение на приходите от бюджета, което е най - високо през 2012 г.

В следващата таблица са представени собствените приходи на община Дряново за периода 2009 – 2013 г.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Фигура 10: Структурата на собствените приходи в бюджета на община Дряново за периода 2009 – 2013 г.

Година Видове приходи	2009	2010	2011	2012	2013
1. Собствени приходи	**1 211 882**	**1 190 116**	**1 357 860**	**1 423 132**	**1 362 993**
1.1. Данъчни	**370 535**	**369 813**	**380 371**	**374 000**	**364 657**
Данък върху доходите на физ.лица окончателен год. /патентен/ данък	28 679	20 219		21 928	21 120
Имуществени данъци	341 856	348 771		358 443	343 537
Данък в/у недвиж. имоти	99 922	93 437		119 889	113 740
Данък в/у превозните средства	103 939	131 032		132 528	140 445
Данък при придобиване на имущ. по дарения и възмезден начин	137 229	123 479		100 377	77 585
Други данъци	766	823		511	479
1.2. Неданъчни	**841 374**	**821 126**	**977 489**	**1 003 342**	**998 336**
Приходи и доходи от собственост	***118 590***	***111 480***		***125 748***	***244 997***
Общински такси	***659 245***	***679 844***		***765 894***	***670 300***
Глоби, санкции и наказателни лихви	***13 538***	***9 602***		***5 690***	***36 804***
Други неданъчни приходи	***11 352***	***7 789***		***4 528***	***26 631***
Внесени ДДС и други данъци върху продажбите (-)	***-50 312***	***-40 752***		***-70 552***	***-72 363***
Постъпления от продажба на нефинансови активи	***70 442***	***16 500***		***123 297***	***70 136***
Помощи, дарения и други безвъзмездно получени суми от страната	***15 300***	***36 962***		***15 029***	***21 831***

Източник: Общинска администрация Дряново

Данъчните приходи са най-малкото перо в частта от собствените приходи в общинския бюджет. Те са съставени от общинските данъци, в т.ч.:

- *Данък върху доходите на физически. лица окончателен год. /патентен/ данък;*
- *Имуществени данъци;*
- *Данък в/у недвижими имоти;*
- *Данък в/у превозните средства;*
- *Данък при придобиване на имущ. по дарения и възмезден начин;*
- *Други данъци.*

Във формирането на неданъчните приходи участват:

- *Приходи и доходи от собственост;*
- *Общински такси;*
- *Глоби, санкции и наказателни лихви;*
- *Други неданъчни приходи;*
- *Внесени ДДС и други данъци върху продажбите;*
- *Постъпления от продажба на нефинансови активи;*
- *Помощи, дарения и други безвъзмездно получени суми от страната.*

От началото на разглеждания период до 2013 г. данъчните приходи запазват почти постоянна стойност.

Неданъчните приходи са най-високи през 2012 г. - 1 003 342 лв., а изпълнението им спрямо плана е приблизително 96%. Най-ниски са неданъчните приходи през 2010 г. – 821 126 лв., което представлява 82,28 % от плануваното.

Фигура 11: Данъчни и неданъчни приходи 2009 – 2013 г.

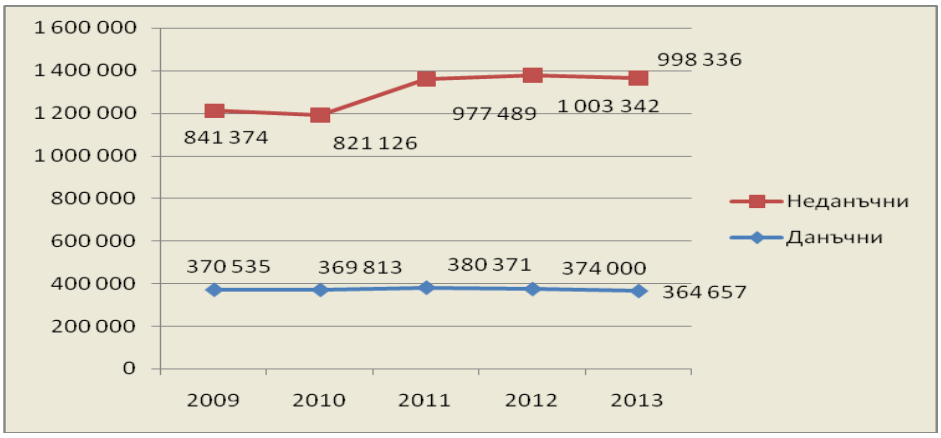

Източник: Общинска администрация Дряново

Събраните общински такси са най-ниски през 2009 г. – 659 245 лв., но всъщност същите представлява 109 % от планувaните приходи от такси за същата година (604 500 лв.). Събраните общински такси са най-високи през 2010 г., в размер на 679 844 лв., когато изпълнението на перото спрямо планувания бюджет е 99,56 %.

В следващата таблица е представена структурата на общинските разходи за периода 2009 – 2013 г. по функции:

- *Общи държавни служби;*
- *Отбрана и сигурност;*
- *Образование;*
- *Здравеопазване;*
- *Социално осигуряване, подпомагане и грижи;*
- *Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и околна среда;*
- *Почивно дело, култура, религиозни дейности;*
- *Икономически дейности и услуги;*
- *Разходи, некласифицирани в други функции*

Таблица 9: Разходи на община Дряново по функции за периода 2009 – 2013 г.

Година **Разходни функции**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**
1. Общи държавни служби	904 212	788 683	898 636	823 935	792 354
2. Отбрана и сигурност	71 477	284 838	399 647	72 032	276 021
3. Образование	1 998 718	2 106 690	2 053 320	1 889 543	1 942 628
4. Здравеопазване	180 443	182 700	202 327	235 102	231 459
5. Социално осигуряване, подпомагане и грижи	1 743 861	1 905 400	1 826 541	1 874 853	2 059 696
6. Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и околна среда	746 131	1 265 451	887 737	874 141	858 945
7. Почивно дело, култура, религиозни дейности	417 582	427 300	406 630	322 288	441 670

Година Разходни функции	2009	2010	2011	2012	2013
8. Икономически дейности и услуги	150 932	410 937	330 172	309 152	333 396
9. Разходи, некласифицирани в други функции	1 712 890	3 087	5 111	19 690	9 619
Всичко разходи по функции:	**7 926 246**	**7 375 086**	**7 010 121**	**6 420 736**	**6 945 788**

Източник: Общинска администрация Дряново

Фигура 12: Структура на разходите на община Дряново по функции за периода 2009 – 2013 г. (в лева)

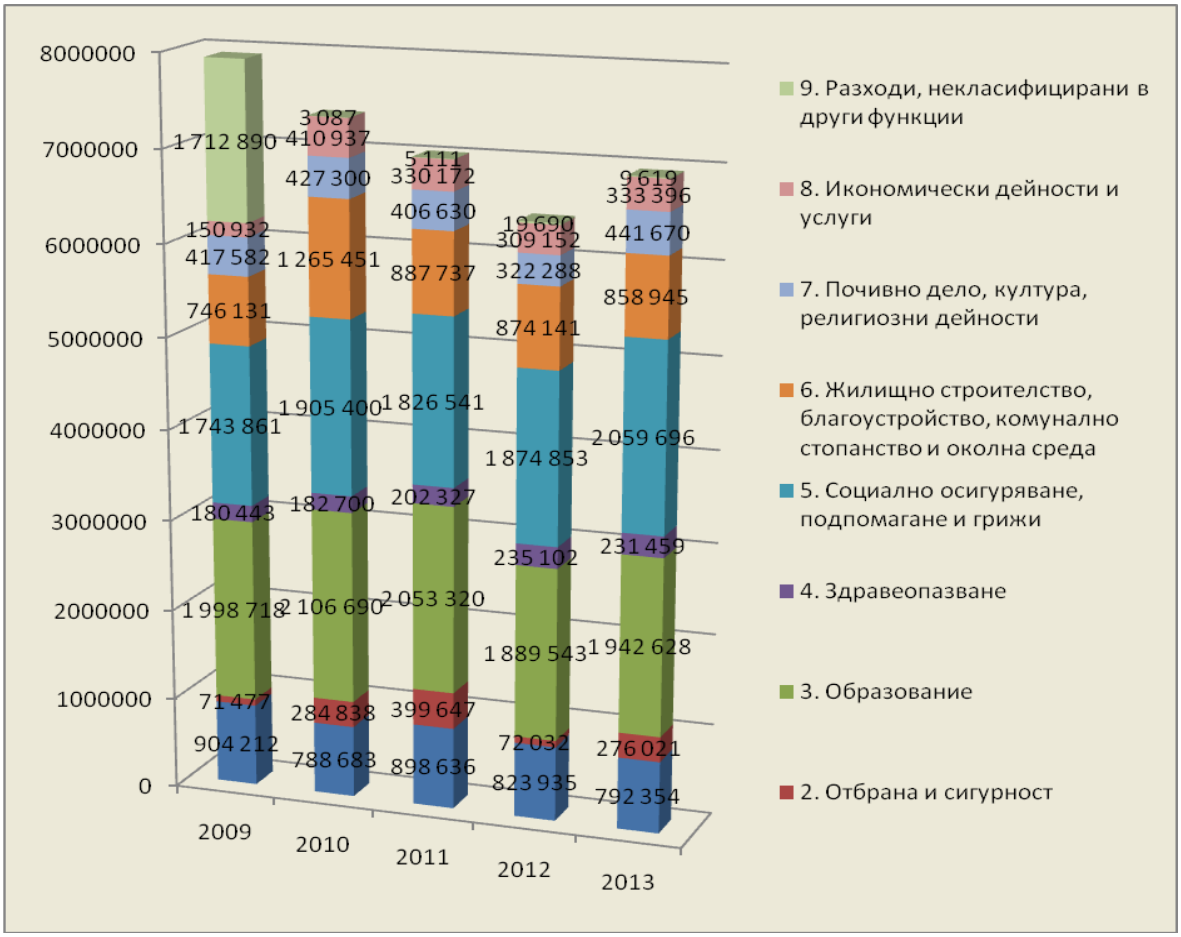

Източник: Общинска администрация Дряново

Фигура 13: Динамика на разходите по функции за периода 2009 – 2013 г. (в лева)

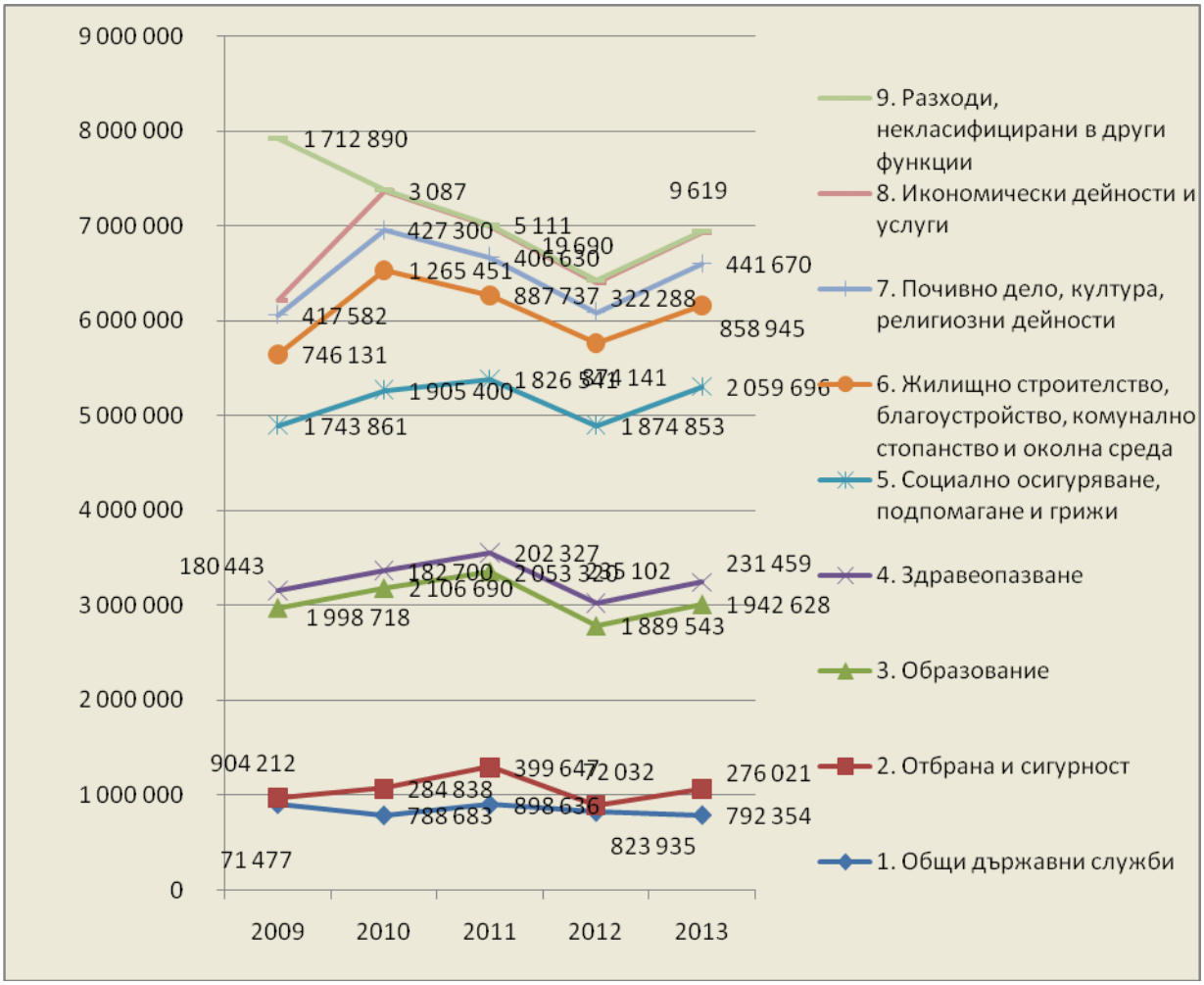

Източник: Общинска администрация Дряново

През 2009 г. разходите в общината са най-високи, в същото време приходи през същата година не са най-високите за периода. Разходите са били насочени основно за образование и социално осигуряване и подпомагане. Въпреки че е налице известно колебание на разходите за образование и като цяло известно намаление на същите в края на петгодишния период, техният относителен дял се запазва най-висок, с изключение на 2013г., когато най-високи са разходите за социално осигуряване, подпомагане и грижи.

Разходите за Общи държавни служби и Жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и околна среда, са следващите по големина пера в разходната част на бюджета. Те включват изцяло местни дейности - ВиК, осветление на улици и площади, изграждане, ремонт и поддържане на уличната мрежа, озеленяване, чистота и дейности по опазване на околната среда.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

С най-малък относителен дял в разходната част на бюджета са разходите за Отбрана и сигурност и Здравеопазване. Най-вероятно причина за ниските разходи за здравеопазване е липсата на медицински кадри за предоставяне на здравни услуги, което води до незначителни по обем разходи за здравеопазване.

От горепосочените данни може да се направи и изводът, че общите приходи на общината се запазват почти константна величина в периода 2009 г. – 2013 г., което говори за добро планиране и събираемост на същите от страна на администрацията. Впечатление прави и факта, че разходите за 2013 г. са по-малки от същите за 2009г. или администрацията осъществява добро финансово управление.

2.5. Обобщения и изводи

На територията на община Дряново развиват дейност предприятия от почти всички отрасли на икономиката. Общината е специализирана в няколко индустриални направления, които се основават главно на използването на местната суровинна база. Най-голям брой предприятия действат в областта на дейностите по търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети.

Най-висок ръст на реализираните приходи за наблюдавания период е отбелязан в преработващата промишленост, което показва добро развитие на този сектор, който заема най-висок дял в икономиката на общината.

Слабо са развити селското, горското и рибното стопанство, добивната промишленост, производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива, създаването и разпространението на информация и творчески продукти, образуване и др. Слабото развитие на тези отрасли може да бъде обяснено с местоположението на общината.

Въпреки икономическата криза, основните структуроопределящи предприятия на територията на община Дряново запазват параметрите си на производство, което е особено важно от социална гледна точка.

Икономическото развитие на общината се характеризира със слаба динамика, което е положителен индикатор за цялостното развитие на общината, но въпреки това то е по-слабо в сравнение със средните показатели за областта и страната.

Икономическото състояние на общината да бъде определено като близко до задоволително.

Сериозен потенциал за бъдещо развитие може да се търси в сектора на хотелиерството и ресторантьорството, който следва да се обвърже с развитието на туризма на територията на общината, за което е налице сериозен потенциал.

3. Земеделие

По данни на Общинска служба „Земеделие" на Община Дряново през 2013 г. селскостопанския фонд на община Дряново възлиза на 150 170 декара, от които обработваеми са 91 107 декара. Общият горски фонд е 79 941 декара, от които 29 805 декара частна собственост. Основните отглеждани култури са мека пшеница (2 953 дка) и царевица за зърно (1 330 дка). Много от земеделските стопани поддържат и естествени ливади (8 870 дка).

Фигура 14: Засети основни площи по собственост, ха

Източник: Общинска служба „Земеделие"

От горната графика е видно, че основните земеделски площи към края на 2013 г. се ползват от физически лица – земеделски стопани.

Наблюдението на заявените намерения на земеделските стопани за отглеждане на култури през 2014 г. показват, че основният интерес е в отглеждането на слънчоглед, като са заявени над 1 300 дка. Физическите лица, развиващи земеделска дейност, са заявили и площи за отглеждане на зеленчуци, картофи и лешници. Налице е и интерес към отглеждането на зеленчуци в оранжерийни условия, макар и на малки площи, което е новост за отрасъла в общината.

През последните няколко години на територията на община Дряново фирма „ИНЕКС АГРО" ООД е създала най-големите в областта нови насаждения - 360 дка сливи и 25 дка ябълки. Фирмата разполага с нова техника и изградени съоръжения – капково напояване, хладилна камера за 100 тона плодове и машини за вятър за борба срещу слани.

Справката на Общинска служба „Земеделие" на Община Дряново показва, че през 2013 г. в община Дряново са се отглеждали 901 глави едър рогат добитък (говеда и

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

биволи), 1297 овце и 185 кози. Четирима стопани отглеждат калифорнийски черви върху общо 1477 кв.м., а един стопанин отглежда охлюви върху 900 кв.м. Тези нови за района земеделски практики показват, че отрасълът има потенциал за бъдещо развитие и интерес към него имат значителен брой лица – регистрираните земеделски стопани – физически лица наброяват 285 души[5], а са сформирани и 8 земеделски кооперации.

На територията на община Дряново осъществяват дейност и единствената в област Габрово кланица за червени меса („Чех – Йосиф Новосад" ООД в с. Соколово) и три от осемте действащи в областта млекопреработвателни предприятия за краве мляко (с. Соколово, с. Керека и с. Гостилица).

4. Анализ на тенденциите и процесите в социалната сфера

6.1. Демографска характеристика и тенденции

Анализът на демографското развитие на община Дряново във всички негови аспекти е важен фактор за оценка на количествените параметри и на качествената характеристика на населението, които под влияние на естествените и социално-икономическите процеси се променят непрекъснато. От друга страна, оценката на демографския ресурс е фактор за развитие на икономиката и за планиране на социалната инфраструктура, необходима за обслужване на населението.

Динамиката в развитието на демографските процеси и измененията в структурите на населението през последните десетилетия оказват силно влияние върху основните системи на обществото: икономическата, образователната, здравноосигурителната и системата за социална защита.

Множество фактори оказват влияние на геодемографската ситуация. Едни от най-съществените фактори са:

- историко-културното, социално-икономическото и демографското развитие на областта и страната;
- специфичното влияние на брачността, разводимостта, раждаемостта и смъртността, миграцията, полово-възрастовата, етническата, религиозната и образователните структури на населението, характерни за тази територия.

Текущата демографска ситуация в общината се характеризира с **продължаващо намаляване и застаряване на населението**, намаляваща раждаемост и задържащо се високо равнище на общата смъртност.

Към 31.12.2013 г., населението в община Дряново възлиза на **9 350 жители**. За периода 2009-2013 г. населението намалява с всяка изминала година, като от 2009 до 2013 г. е намаляло с 1152 жители.

[5] В този брой не са включени 146 души-тютюнопроизводители

Тенденцията в динамиката в населението на община Дряново за 2009-2013 г. може да бъде проследена на следната фигура:

Фигура 15: Тенденции в динамиката на населението в община Дряново за 2009-2013 г.

Източник: НСИ

Гъстотата на населението в община Дряново е представена на фигурата по-долу.

Таблица 10: Гъстота на населението в община Дряново за 2009-2013 г.

	Община Дряново
2009 г.	38,7
2010 г.	41,5
2011 г.	38,6
2012 г.	37,9
2013 г.	34,5

Източник: НСИ

Разпределението на населението между град Дряново и селата в общината към 31.12.2013 г. може да бъде проследено на фигурата по-долу. Едва по-малко от една четвърт от населението, или 2164 души, живее в селата, докато 76,86 % от жителите на общината, или 7186 души, живеят в общинския център гр. Дряново.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Фигура 16: Разпределение на населението по местоживеене (град и село) в община Дряново към 31.12.2013 г.

Източник: НСИ

Динамиката в броя на населението в гр. Дряново и селата в общината е представена на фигурата по-долу. Населението в селата в общината намалява с едва 295 души през разглеждания период 2009-2013 г., докато жителите на гр. Дряново намаляват с по-бързи темпове и от 8043 през 2009 г. са достигнали 7186 през 2013 г.

Фигура 17: Динамиката на населението в гр. Дряново и селата в общината за периода 2009-2013 г.

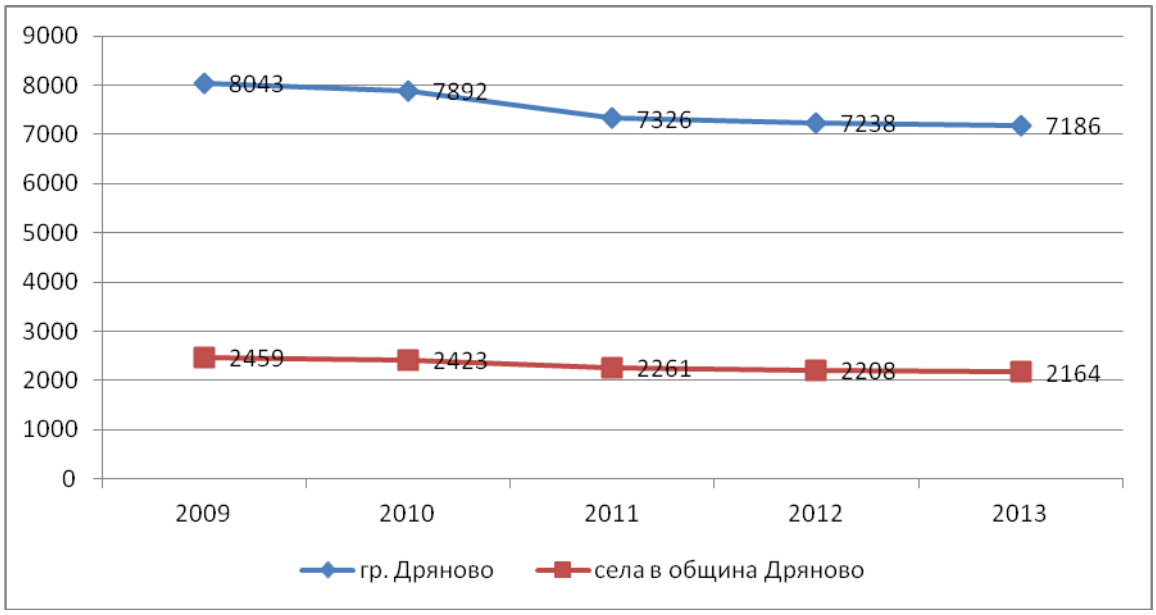

Източник: НСИ

Обобщени данни за разпределението на населението в община Дряново в общинския център гр. Дряново и селата в общината за периода 2009-2013 г. са представени на фигурата по-долу.

Фигура 18: Население в община Дряново по години (2009-2013 г.) и местоживеене (град/села)

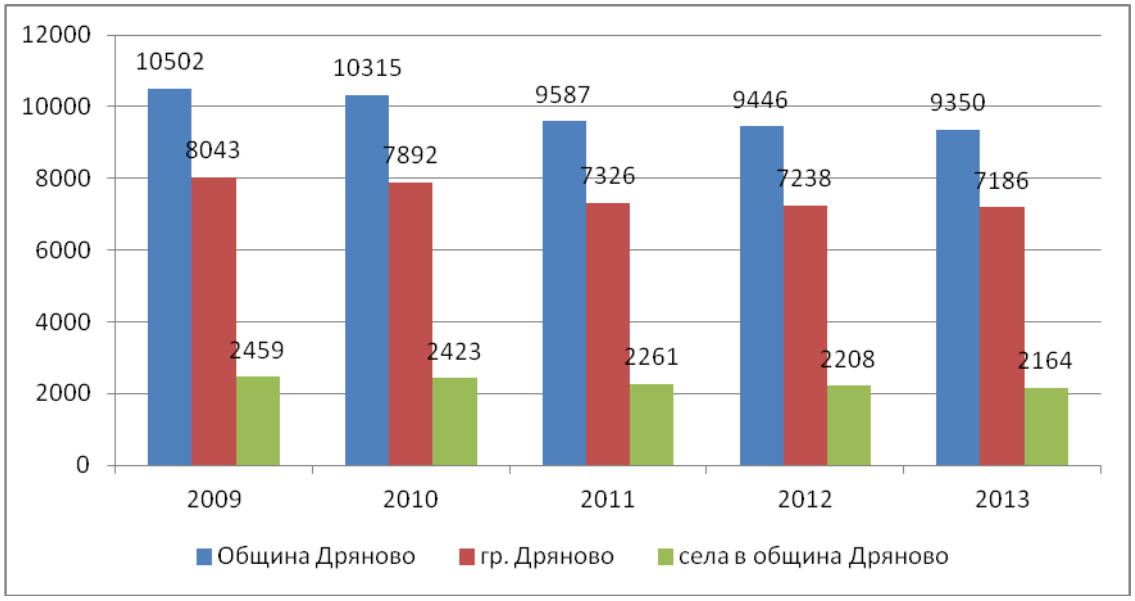

Източник: НСИ

Разпределението на населението в община Дряново по пол към 31.12.2013 г. е почти равномерно, като мъжете са общо 4469, а жените с 412 повече от мъжете, като общият им брой е 4881. Разпределението в проценти може да бъде проследено на следната фигура:

Фигура 19: Съотношение мъже-жени в община Дряново към 31.12.2013 г.

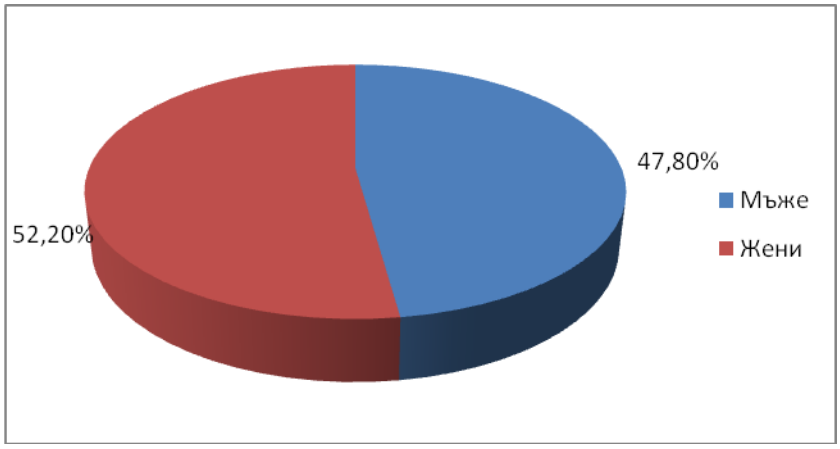

Източник: НСИ

В общинския център град Дряново мъжете отново преобладават, както в цялата община, като общият им брой е 2965, а жените в града са 2544.

Обобщени данни за разпределението на населението в община Дряново по полова структура през периода 2009-2013 г. са представени на следната фигура:

Фигура 20: Население в община Дряново по пол за 2009-2013 г.

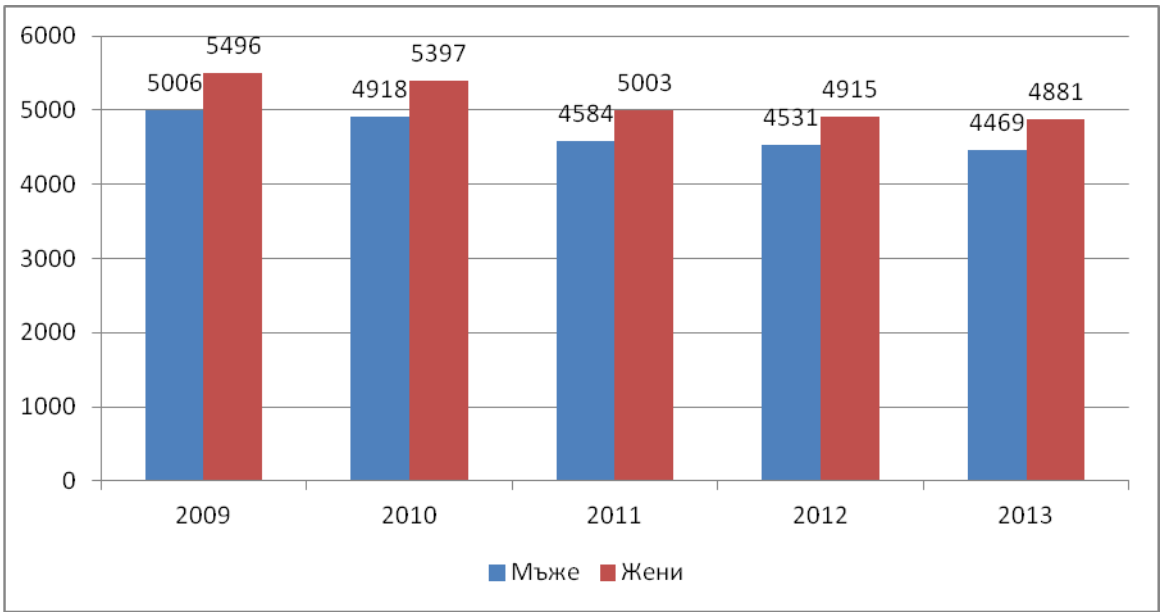

Източник: НСИ

Видно от графиката по-горе, броят на мъжете и на жените в общината намалява с всяка изминала година от 2009 до 2013 г.

По отношение на данните за населението в селата в общината, информацията е от НСИ – Преброяване 2011 г. и е актуална към 01.02.2011 г. От таблицата по-долу е видно, че общият брой на селата е 62, а 17 от тях на напълно обезлюдели (оцветени в сиво). В едва 6 от селата населението е над 50 (оцветени в синьо), а **5 от селата са с над 100 жители** (оцветени в оранжево), **най-голямото от които е с. Царева ливада със 705 жители**. Населението в останалите села е с различен брой, като информацията е представена на таблицата по-долу.

Таблица 11: Население в гр. Дряново и селата в община Дряново към 01.02.2011 г.

№	Село в община Дряново	Брой жители
1.	с.Балалея	-
2.	с.Балванците	-

№	Село в община Дряново	Брой жители
3.	с.Банари	1
4.	с.Билкини	-
5.	с.Бучуковци	3
6.	с.Ганчовец	160
7.	с.Геня	1
8.	с.Геша	7
9.	с.Глушка	18
10.	с.Гоздейка	26
11.	с.Големи Българени	6
12.	с.Горни Върпища	6
13.	с.Горни Драгойча	-
14.	с.Гостилица	388
15.	с.Гърня	3
16.	с.Денчевци	18
17.	с.Джуровци	-
18.	с.Длъгня	58
19.	с.Добрените	3
20.	с.Долни Върпища	2
21.	с.Долни Драгойча	5
22.	с.Доча	9
23.	с.Дурча	-
24.	с.Еленците	-
25.	с.Зая	55

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

№	Село в община Дряново	Брой жители
26.	с.Игнатовци	2
27.	с.Искра	4
28.	с.Каломен	6
29.	с.Караиванца	43
30.	с.Катранджии	39
31.	с.Керека	81
32.	с.Косарка	55
33.	с.Косилка	-
34.	с.Крънча	3
35.	с.Кукля	-
36.	с.Куманите	1
37.	с.Къртипъня	-
38.	с.Малки Българени	-
39.	с.Маноя	44
40.	с.Муця	-
41.	с.Нейчовци	-
42.	с.Пейна	7
43.	с.Петковци	5
44.	с.Плачка	-
45.	с.Пърша	-
46.	с.Раданчето	4
47.	с.Радовци	127
48.	с.Ритя	-

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

№	Село в община Дряново	Брой жители
49.	с.Руня	27
50.	с.Русиновци	5
51.	с.Саласука	11
52.	с.Скалско	81
53.	с.Славейково	75
54.	с.Соколово	39
55.	с.Станча	-
56.	с.Сухолоевци	-
57.	с.Сяровци	1
58.	с.Туркинча	34
59.	**с.Царева Ливада**	**705**
60.	с.Чуково	11
61.	с.Шушня	5
62.	с.Янтра	124

Източник: НСИ

Към 31.12.2013 г. населението в община Дряново представлява 7,85% от населението в област Габрово и 0,13% от населението на страната. От фигурата по-долу е видно, че **населението на община Дряново следва тенденцията на намаляване в област Габрово, но с по-слаби темпове.**

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Фигура 21: Тенденции в промяна на населението в община Дряново и област Габрово за 2009-2013 г.

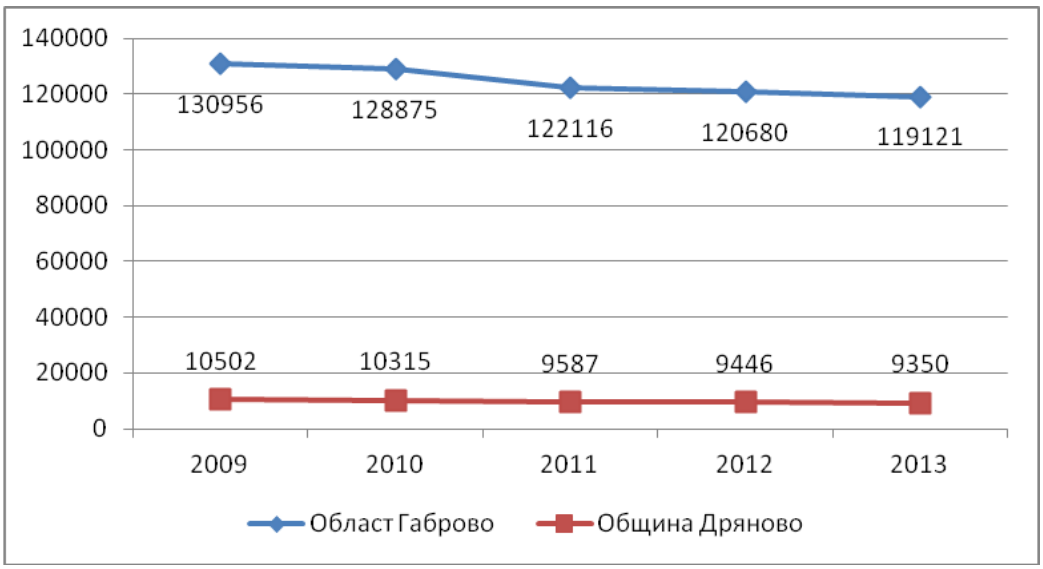

Източник: НСИ

По отношение на **раждaнията** в община Дряново и град Дряново, броят родени деца е почти еднакъв през годините, като също следва тенденцията на **намаляване с годините** през периода 2009-2013 г. Тенденцията в промяна броя на родените деца през годините е идентична за общината и града (видно от фигурата по-долу). Само през 2011 г. раждaнията в общината са с 6 повече, а в града с 4 повече от тези през 2010 г. Най-много деца в общината са родени през 2009 г., а през 2013 г. са родени 68 деца, от които 33 са момчета и 35 са момичета.

Фигура 22: Раждания в община Дряново и град Дряново за 2009-2013 г.

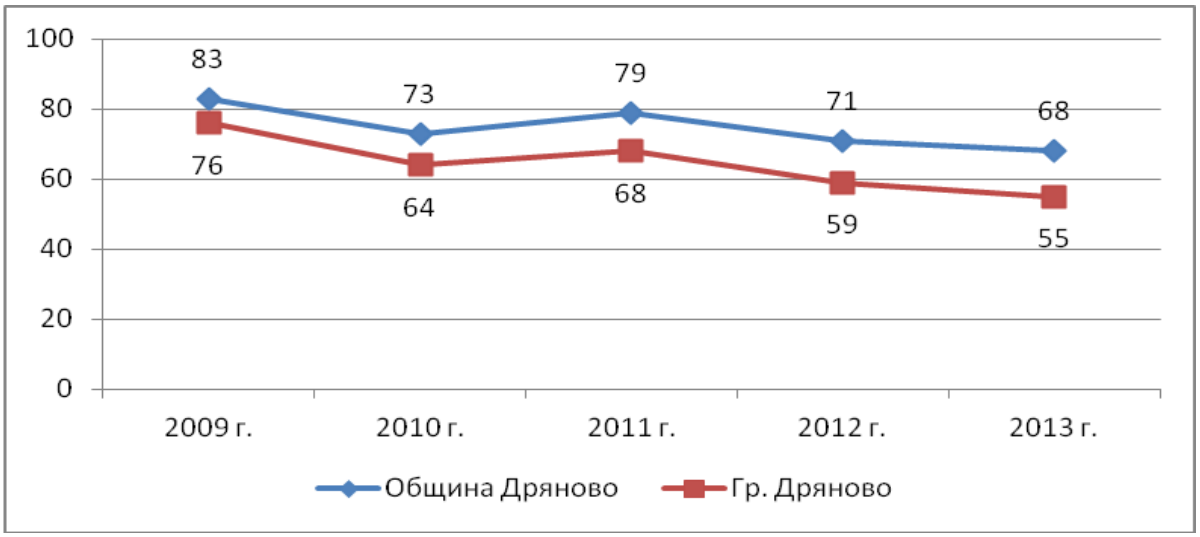

Източник: НСИ

Естественият прираст в община и град Дряново е отрицателен за всяка година от периода 2009-2013 г. Най-много хора са починали в общината и града през 2010 г., а най-малко през 2013 г., което води до извода за подобрени условия на живот на хората през годините от разглеждания период.

Таблица 12: Живородени, умрели и естествен прираст в община Дряново и гр. Дряново за 2009-2013 г. Коефициенти на раждаемост и смъртност за община Дряново

	Живородени			Коефициент на раждаемост	Умрели			Коефициент на смъртност	Естествен прираст
	Общо	Момчета	Момичета		Общо	Мъже	Жени		
Община Дряново									
2009 г.	83	41	42	7,9	220	120	100	20,9	-137
2010 г.	73	40	33	7,0	241	128	113	23,2	-168
2011 г.	79	45	34	8,2	208	104	104	21,6	-129
2012 г.	71	37	34	7,5	211	100	111	22,2	-140
2013 г.	68	33	35	7,2	195	112	83	20,7	-127
гр. Дряново									
2009 г.	76	38	38	-	128	66	62	-	-52
2010 г.	64	35	29	-	157	84	73	-	-93
2011 г.	68	40	28	-	140	72	68	-	-72
2012 г.	59	30	29	-	132	65	67	-	-73
2013 г.	55	24	31	-	108	64	44	-	-53

Източник: НСИ

Пряко влияние върху формирането на броя на населението в община Дряново, освен естественото движение на населението, оказва и външната миграция. **Механичният прираст на населението** е отрицателен през 2010 и 2012 г. и положителен през останалите години за община и град Дряново. Най-много хора са се заселили в община Дряново през 2010 г., а в град Дряново през 2009 г. Най-много лица са се изселили от общината и от града през 2010 г. Данните са онагледени на следващата таблица и фигура.

Таблица 13: Механичен прираст, заселени и изселени лица в община Дряново за 2009-2013 г.

	Механичен прираст	**Заселени**	**Изселени**
Община Дряново			
2009 г.	43	271	228
2010 г.	-19	276	295
2011 г.	9	155	146
2012 г.	-1	164	165
2013 г.	31	177	146
гр. Дряново			
2009 г.	29	170	141
2010 г.	-58	159	217
2011 г.	9	99	90
2012 г.	-15	85	100
2013 г.	1	90	89

Източник: НСИ

Динамиката на движение на населението във и от община Дрянво през периода 2009-2013 г. е представена на графиката по-долу. Прави впечатление фактът, че броят на заселените и изселени лица е почти еднакъв през всяка от годините от разглеждания период.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Фигура 23: Заселени и изселени лица в община Дряново за 2009-2013 г.

Източник: НСИ

На следващата таблица е показано движението на населението между градовете и селата в община Дряново през периода 2009-2013 г.

Таблица 14: Вътрешна миграция на населението в община Дряново пред периода 2009 - 2013

Година	**Общо**	**Изселени от**	
Заселени в		**Град**	**Село**
2009 г.	**20**	**7**	**13**
Град	13	x	13
Село	7	7	-
2010 г.	**58**	**32**	**26**
Град	21	x	21
Село	37	32	5
2011 г.	**26**	**10**	**16**
Град	9	x	9

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Година	Общо	Изселени от	
Заселени в		Град	Село
Село	17	10	7
2012 г.	**32**	**7**	**25**
Град	12	x	12
Село	20	7	13
2013 г.	**13**	**2**	**11**
Град	6	x	6
Село	7	2	5

Източник: НСИ

На следващата таблица е представена информацията за **възрастовата структура по пол на населението** в община Дряново, град Дряново и селата в общината за периода 2009-2013 г.

Таблица 15: Възрастова структура на населението в община Дряново, гр. Дряново и селата за периода 2009-2013 г.

	2009			2010			2011			2012			2013			Разлика 2009 – 2013
Възр. групи	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	
Общо	**10502**	**5006**	**5496**	**10315**	**4918**	**5397**	**9587**	**4584**	**5003**	**9446**	**4531**	**4915**	**9350**	**4469**	**4881**	**-1152**
0-9	760	379	381	771	386	385	669	339	330	693	356	337	706	355	351	-54
10-19	890	467	423	820	434	386	752	397	355	703	376	327	668	353	315	-222
20-29	1118	581	537	1128	593	535	881	464	417	859	446	413	857	446	411	-261
30-39	1302	664	638	1237	634	603	1075	576	499	1041	566	475	1003	545	458	-299
40-49	1383	717	666	1385	715	670	1274	651	623	1256	637	619	1245	639	606	-138
50-59	1525	716	809	1445	699	746	1426	701	725	1407	704	703	1387	697	690	-138
60-69	1734	791	943	1754	771	983	1817	798	1019	1777	780	997	**1767**	769	998	**33**
70-79	1144	466	678	1136	470	666	1109	453	656	1123	448	675	1119	453	666	-25
80-89	607	211	396	590	200	390	534	189	345	535	201	334	539	189	350	-68
90+	39	14	25	49	16	33	50	16	34	52	17	35	**59**	23	36	**20**
В гр. Дряново	**8043**	**3847**	**4196**	**7892**	**3772**	**4120**	**7326**	**3516**	**3810**	**7238**	**3482**	**3756**	**7186**	**3449**	**3737**	**-857**
0-9	662	331	331	661	334	327	563	287	276	584	302	282	595	300	295	-67
10-19	749	378	371	700	359	341	622	317	305	586	300	286	562	286	276	-187

	2009			2010			2011			2012			2013			Разлика 2009 – 2013
Възр. групи	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	
20-29	899	442	457	895	441	454	741	380	361	710	360	350	705	356	349	-194
30-39	1097	568	529	1022	534	488	892	484	408	872	479	393	843	461	382	-254
40-49	1153	594	559	1161	594	567	1036	521	515	1024	511	513	1012	516	496	-141
50-59	1225	581	644	1157	562	595	1124	562	562	1102	560	542	1079	548	531	-146
60-69	1255	588	667	1278	569	709	1302	578	724	1296	574	722	**1306**	572	734	**51**
70-79	669	259	410	681	276	405	727	286	441	738	279	459	733	294	439	**64**
80-89	318	98	220	313	94	219	294	94	200	304	108	196	320	102	218	**2**
90+	16	8	8	24	9	15	25	7	18	22	9	13	**31**	14	17	**15**
В селата	**2459**	**1159**	**1300**	**2423**	**1146**	**1277**	**2261**	**1068**	**1193**	**2208**	**1049**	**1159**	**2164**	**1020**	**1144**	**-295**
0-9	98	48	50	110	52	58	106	52	54	109	54	55	111	55	56	**13**
10-19	141	89	52	120	75	45	130	80	50	117	76	41	106	67	39	-35
20-29	219	139	80	233	152	81	140	84	56	149	86	63	152	90	62	-67
30-39	205	96	109	215	100	115	183	92	91	169	87	82	160	84	76	-45
40-49	230	123	107	224	121	103	238	130	108	232	126	106	233	123	110	**3**
50-59	300	135	165	288	137	151	302	139	163	305	144	161	308	149	159	**8**
60-69	479	203	276	476	202	274	515	220	295	481	206	275	**461**	197	264	-18

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Възр. групи	2009			2010			2011			2012			2013			Разлика 2009 – 2013
	Общо	**Мъже**	**Жени**	**Общо**	**Мъже**	**Жени**	**Общо**	**Мъже**	**Жени**	**Общо**	**Мъже**	**Жени**	**Общо**	**Мъже**	**Жени**	
70-79	475	207	268	455	194	261	382	167	215	385	169	216	386	159	227	-89
80-89	289	113	176	277	106	171	240	95	145	231	93	138	219	87	132	-70
90+	23	6	17	25	7	18	25	9	16	30	8	22	**28**	9	19	**5**

Източник: НСИ

В последната колона от таблицата е добавена информация за промяната на населението от 2009 до 2013 г. От таблицата е видно, че **населението в почти всички възрастови групи трайно намалява** през периода 2009-2013 г.

В следните възрастови групи **<u>населението се е увеличило</u>** през 2013 г. в сравнение с 2009 г.:

- **Община Дряново:**
  - възрастова група „от 60 до 69", в която населението се е увеличило с 33 жители;
  - възрастова група „90+", в която населението се е увеличило с 20 жители.
- **Град Дряново:**
  - възрастова група „от 60 до 69", в която населението се е увеличило с 51 жители;
  - възрастова група „от 70 до 79", в която населението се е увеличило с 64 жители;
  - възрастова група „от 80 до 89", в която населението се е увеличило с 2 жители;
  - възрастова група „90+", в която населението се е увеличило с 15 жители.
- **Села в община Дряново:**
  - възрастова група „от 0 до 9", в която населението се е увеличило с 13 жители;
  - възрастова група „от 40 до 49", в която населението се е увеличило с 3 жители;
  - възрастова група „от 50 до 59", в която населението се е увеличило с 8 жители;
  - възрастова група „90+", в която населението се е увеличило с 5 жители.

<u>Най-драстично е намалението на населението</u> от 2009 до 2013 г. (намаление с над 150 жители) в следните възрастови групи:

- **Община Дряново:**
  - възрастова група „от 60 до 69", в която населението е намаляло с 222 жители;
  - възрастова група „от 20 до 29", в която населението е намаляло с 261 жители;
  - възрастова група „от 30 до 39", в която населението е намаляло с 299 жители;
- **Град Дряново:**
  - възрастова група „от 10 до 19", в която населението е намаляло с 187 жители;
  - възрастова група „от 20 до 29", в която населението е намаляло с 194 жители;

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- възрастова група „от 30 до 39”, в която населението е намаляло с 254 жители.

➢ **Села в община Дряново:**

- възрастова група „от 80 до 89”, в която населението е намаляло с 89 жители.

Видно е, че през периода 2009-2013 г. **като цяло населението в общината, града и делата е намаляло**, а увеличението на населението в посочените по-горе възрастови групи е с много малки темпове. **Най-драстично е намалението във възрастовата група на трудоспособното население в общината.**

<u>Към 31.12.2013 г., населението в общината е най-голямо и съответно най-малко</u> в следните възрастови групи:

➢ **Община Дряново:**

- най-многобройна е възрастова група „от 60 до 69”, която включва 1767 жители;
- най-малобройна е възрастова група „90+”, която включва 59 жители.

➢ **Град Дряново:**

- най-многобройна е същата възрастова група „от 60 до 69”, която включва 1306 жители;
- най-малобройна е възрастова група „90+”, в която населението включва 31 жители.

➢ **Села в община Дряново:**

- най-многобройна е същата възрастова група „от 60 до 69”, която включва 461 жители;
- най-малобройна е възрастова група „90+”, в която населението включва 28 жители.

За демографския профил на общината важно значение има и броят на сключените **бракове**. На следващата фигура е представено съотношението между сключените бракове и бракоразводите в общината през годините от 2009 до 2013 г., както и коефициентите на брачност и бракоразводност.

Фигура 24: Сключени бракове и бракоразводи, коефициент на брачност и бракоразводност и в община Дряново за периода 2009-2013 г.

	Сключени бракове	Коефициент на брачност	Бракоразводи	Коефициент на бракоразводност
Община Дряново				
2009 г.	28	2,7	12	1,1

	Сключени бракове	Коефициент на брачност	Бракоразводи	Коефициент на бракоразводност
2010 г.	27	2,6	17	1,6
2011 г.	17	1,8	17	1,8
2012 г.	24	2,5	29	3,1
2013 г.	24	2,6	17	1,8
гр. Дряново				
2009 г.	25	-	9	-
2010 г.	27	-	15	-
2011 г.	15	-	15	-
2012 г.	23	-	26	-
2013 г.	18	-	16	-

Източник: НСИ

Най-много бракове в община Дряново са сключени през 2009 г., а в град Дряново през 2010 г. Разводите са най-много в общината и града през 2012 г., като броят им е сравнително по-голям от този през останалите години.

Етническата принадлежност на жителите на общината е друга важна характеристика на населението. Етническата група представлява общност от лица, близки по произход, бит, култура и език. **Най-голямата етническа група** в община Дряново към 01.02.2011 г. е **българската етническа група**, състояща се от 8078 души, следвана от турската с 495 души и ромската с 261 души. Друга принадлежност са посочили 115 души, а 25 жители не се самоопределят към никаква етническа група. Не са налични данни за 711 жители на общината, които не са посочили етническата си принадлежност при преброяването.

Таблица 16: Население по етническа група в община Дряново и град Дряново към 01.02.2011 г.

Етническа група	Община Дряново	Гр. Дряново
Общо	**9685**	**7377**
Българска	8078	6118

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Етническа група	Община Дряново	Гр. Дряново
Турска	495	409
Ромска	261	166
Друга	115	10
Не се самоопределят	25	20
Непоказано	711	654

Източник: НСИ

Образованието на населението на дадена територия е следващия важен показател, характеризиращ възможностите за нейното развитие и качество на живот.

Таблица 17: Население по степен на завършено образование в община Дряново, град Дряново и селата към 01.02.2011 г.

Степен на завършено образование	Община Дряново	%	гр. Дряново	%	Села в общината	%
Общо	**9685**	**-**	**7377**	**-**	**2308**	-
Висше	1490	15,38%	1241	16,82%	**249**	10,79%
Средно	***4501***	***46,47%***	***3514***	***47,63%***	**987**	***42,76%***
Основно	2161	22,31%	1455	19,72%	**706**	30,59%
Начално и по-ниско образование	1043	10,77%	758	10,28%	**285**	12,35%
Дете (до 7 години вкл., което още не посещава училище)	490	5,06%	409	5,54%	**81**	3,51%

Източник: НСИ

Фигура 25: Население по степен на завършено образование в община Дряново, град Дряново и селата към 01.02.2011 г.

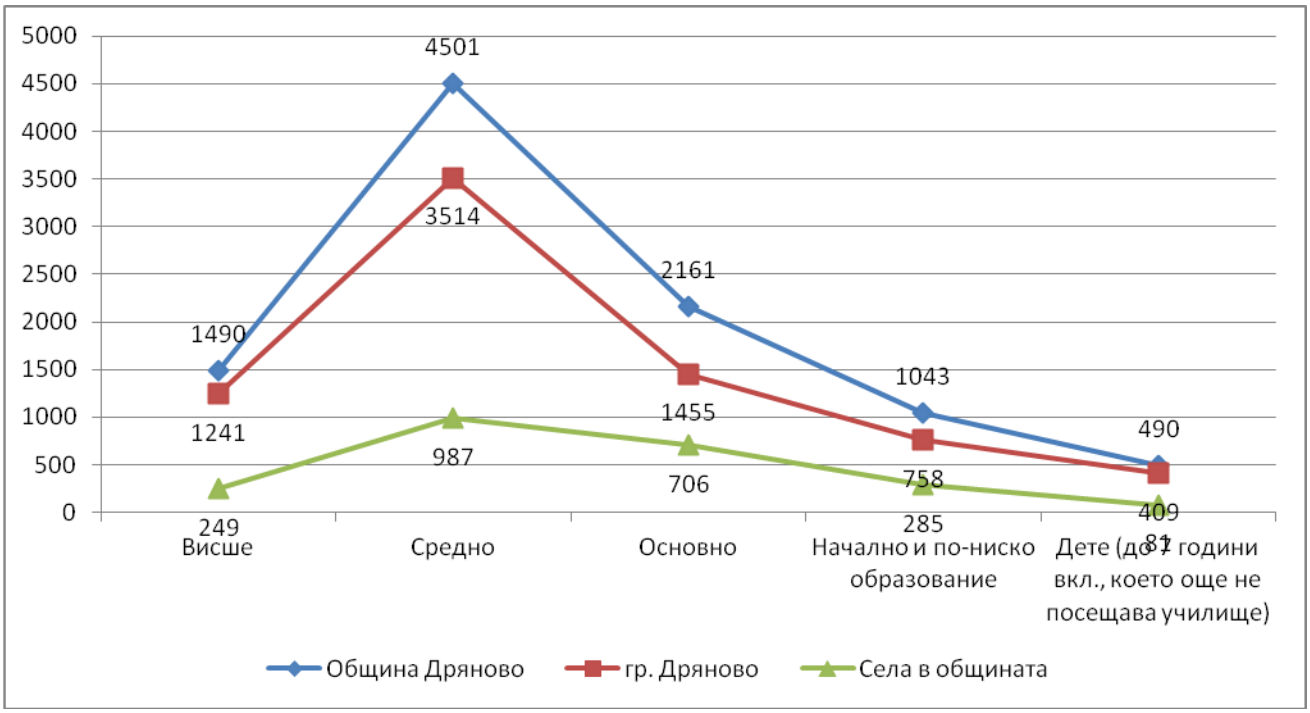

Източник: НСИ

Представените данни в таблицата и фигурата по-горе сочат, че по степен на завършено образование в община Дряново **с най-висок относителен дял са хората със средно образование – 46,47%,** или почти половината от населението в общината, следвани от хората с основно образование – 22,31%. Висшистите в общината са 15,38% от общото население, като същите са 3 пъти по-малко от лицата със средно образование. Най-малката група са децата до 7 години вкл., които още не посещават училище, като същите представляват 5,06% от всички жители в общината

В **град Дряново** също **хората със средно образование** представляват най-многобройната група по степен на завършено образование, като същите са 47,63%, или почти половината от общото население на града. Лицата с основно образование се нареждат на второ място по численост на групата, като за разлика от ситуацията в общината, в град Дряново броят им е малко по-голям от този на висшистите. Лицата с висше образование в града представляват 16,82% от цялото градско население, като този процент е по-висок в сравнение с процента за общината. Отново, групата на децата до 7 години вкл., които още не посещават училище, е най-малобройна.

Лицата със средно образование в селата в община Дряново са също най-многобройната група по степен на образование, като съставляват 42,76% от общото население в селата. Следващата група по брой е тази на хората с основно

образование, чийто дял от общото население в селата е 30,59%, като този дял е по-висок в сравнение с дела на същата група в община и град Дряново. Висшистите в селата са по-малко в сравнение с тези в общината и града като дял от общото население, като представляват 10,79% от всички жители на малки населени места.

Данните от таблицата показват, че като цяло е налице задоволително образователно ниво за общината, като образователното ниво на жителите в селата е малко по-ниско от това на населението в града.

6.2. Заетост и безработица

Понятието работна сила е съставено от лицата на 15 и повече години, които работят или предлагат труда си на трудовия пазар. Работната сила от своя страна включва заети и безработни, при което тя е идентична с икономически активното население. Данните от НСИ показват **икономически активните и неактивни лица** на 15 и повече години в община Дряново, като информацията е обобщена в следната таблица:

Таблица 18: Икономически активни и неактивни лица в община Дряново към 01.02.2011 г.

Икономическа активност	Община Дряново	Процентно съотношение	гр. Дряново	Процентно съотношение	Села в общината	Процентно съотношение
Общо	**8679**	-	**6531**	-	**2148**	-
Икономически активни	**4036**	**46,50%**	**3422**	**52,40%**	**614**	**28,58%**
Заети	3450	39,75%	2912	44,59%	538	25,05%
Безработни	586	6,75%	510	7,81%	76	3,54%
Икономически неактивни	**4643**	**53,50%**	**3109**	**47,60%**	**1534**	**71,42%**
Учащи и неработещи	386	4,45%	318	4,87%	68	3,17%
Пенсионери	3599	41,47%	2318	35,49%	1281	59,64%
Лица, ангажирани само с домашни или семейни задължения	323	3,72%	232	3,55%	91	4,24%

Икономическа активност	Община Дряново	Процентно съотношение	гр. Дряново	Процентно съотношение	Села в общината	Процентно съотношение
Незаети (вкл. рентиери)	335	3,86%	241	3,69%	94	4,38%

Източник: НСИ

По данни на НСИ, населението на община Дряново към 01.02.2011 г. е съставено от 8679 жители, като икономически активното население на възраст 15 - 64 навършени години в общината се равнява на 4036 лица, което представлява 46,50% от общото население на общината. Като съставна част на икономически активното население, средният брой на безработните за разглеждания период е 586, което представлява едва 6,75% от населението на общината. Икономически неактивните лица към 01.02.2011 г. са малко повече от икономически активните – 53,50% от общото население на общината, като броят и съотношението на съставните групи на икономическите неактивните лица могат да бъдат проследени в таблицата по-горе.

Данните за град Дряново сочат, че процентът на икономически активното население като част от общото население на града е 52,40%, а броят на безработните лица представлява 7,81% към всички жители на града, като тези проценти са по-високи от разглежданите проценти за общината. Икономически неактивните лица в град Дряново се равняват на 47,60% от жителите на града, като тази група е по-малка от групата на икономически активните лица.

В селата в общината преобладаващата част от населението е икономическо неактивно, което се обяснява с факта, че 59,64% от общото население в малките населени места са пенсионери. Икономическото активното население в селата се равнява на 28,58% от общото население в селата в общината, като заетите са 538, а безработните 76 души.

Данните за община Дряново сочат, че броят на пенсионерите е десет пъти по-голям от броя на учащите и неработещите, като това съотношение е по-голямо в селата и по-малко в града и същевременно води до извода, че населението в общината е застаряващо.

Като обобщение може да се каже, че в град Дряново по-голямата част от населението е съставено от икономически активните лица, за разлика от населението в селата, където преобладават икономически неактивните, в т.ч. пенсионерите.

По-долу са представени данни за населението в **под трудоспособна възраст, трудоспособна възраст и над трудоспособна възраст** в община Дряново и град Дряново през периода 2009 – 2013 г.

Таблица 19: Население в под трудоспособна възраст, трудоспособна възраст и над трудоспособна възраст в община Дряново и град Дряново в периода 2009 – 2013 г.

Под-, в- и над-трудоспособна възраст	Община Дряново					гр. Дряново				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
Под трудоспособна възраст	**1217**	**1211**	**1081**	**1064**	**1065**	**1056**	**1044**	**910**	**904**	**910**
Мъже	**616**	**609**	**553**	**542**	**543**	**533**	**527**	**465**	**460**	**463**
0-9	379	386	339	356	355	331	334	287	302	300
10-19	237	223	214	186	188	202	193	178	158	163
Жени	**601**	**602**	**528**	**522**	**522**	**523**	**517**	**445**	**444**	**447**
0-9	381	385	330	337	351	331	327	276	282	295
10-19	220	217	198	185	171	192	190	169	162	152
В трудоспособна възраст	**6025**	**5814**	**5243**	**5190**	**5113**	**4932**	**4741**	**4256**	**4197**	**4123**
Мъже	**3172**	**3091**	**2822**	**2798**	**2746**	**2564**	**2486**	**2274**	**2243**	**2198**
10-19	230	211	183	190	165	176	166	139	142	123
20-29	581	593	464	446	446	442	441	380	360	356
30-39	664	634	576	566	545	568	534	484	479	461
40-49	717	715	651	637	639	594	594	521	511	516
50-59	716	699	701	704	697	581	562	562	560	548

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Под-, в- и над-трудоспособна възраст	Община Дряново					гр. Дряново				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
60-69	264	239	247	255	254	203	189	188	191	194
Жени	**2853**	**2723**	**2421**	**2392**	**2367**	**2368**	**2255**	**1982**	**1954**	**1925**
10-19	203	169	157	142	144	179	151	136	124	124
20-29	537	535	417	413	411	457	454	361	350	349
30-39	638	603	499	475	458	529	488	408	393	382
40-49	666	670	623	619	606	559	567	515	513	496
50-59	809	746	725	703	690	644	595	562	542	531
60-69				40	58				32	43
Над трудоспособна възраст	**3260**	**3290**	**3263**	**3192**	**3172**	**2055**	**2107**	**2160**	**2137**	**2153**
Мъже	**1218**	**1218**	**1209**	**1191**	**1180**	**750**	**759**	**777**	**779**	**788**
60-69	527	532	551	525	515	385	380	390	383	378
70-79	466	470	453	448	453	259	276	286	279	294
80-89	211	200	189	201	189	98	94	94	108	102
90+	14	16	16	17	23	8	9	7	9	14
Жени	**2042**	**2072**	**2054**	**2001**	**1992**	**1305**	**1348**	**1383**	**1358**	**1365**
60-69	943	983	1019	957	940	667	709	724	690	691

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Под-, в- и над-трудоспособна възраст	Община Дряново					гр. Дряново				
	2009	2010	2011	2012	2013	2009	2010	2011	2012	2013
70-79	678	666	656	675	666	410	405	441	459	439
80-89	396	390	345	334	350	220	219	200	196	218
90+	25	33	34	35	36	8	15	18	13	17

Източник: НСИ

Видно от таблицата, както за община Дряново, така и за град Дряново за всяка година от разглеждания период 2009-2013 г. **броят на населението в трудоспособна възраст е най-голям**, следван от броя на населението в над трудоспособна възраст, а *най-малък е броят на населението в под трудоспособна възраст.* Същевременно, населението в над трудоспособна възраст е минимум два пъти повече от населението в под трудоспособна възраст, като тези данни сочат за застаряване на населението. За община Дряново населението в трудоспособна възраст през 2013 г. се равнява на 54,68% от общото население на общината, а за същата година трудоспособното население в града представлява 57,38% от жителите на града, като и в двата разглеждания случая трудоспособните жителите са повече от половината от всички жители на община и град Дряново.

На следващата фигура може да бъде проследена динамиката в промяната броя на жителите в под трудоспособна възраст, трудоспособна възраст и над трудоспособна възраст в община Дряново в периода 2009 – 2013 г.

Фигура 26: Динамика на населението в под трудоспособна възраст, трудоспособна възраст и над трудоспособна възраст в община Дряново за периода 2009 – 2013 г.

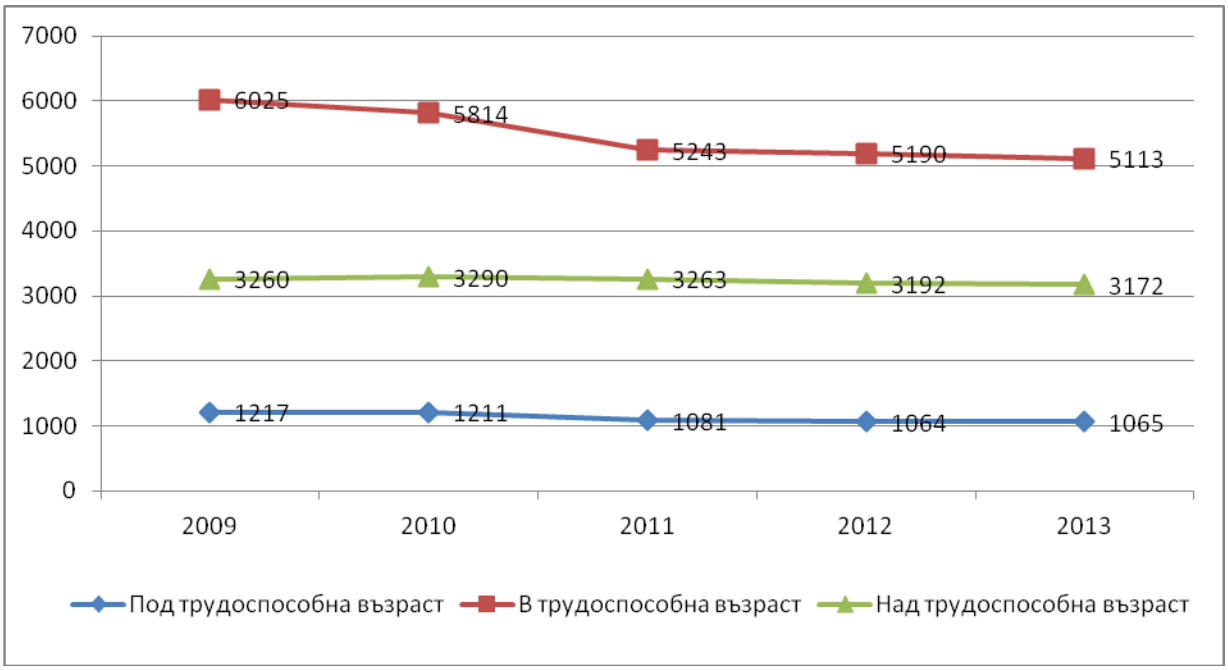

Източник: НСИ

Тенденцията към **намаляване на населението** засяга и трите групи за разглеждания период 2009-2013 г. В процентно съотношение спрямо началото на разглеждания период, през 2013 г. най-малко са намалели лицата в над трудоспособна възраст, съответно с 2,70 %. Лицата в под трудоспособна възраст са намалели със сравнителни по-високи темпове – 12,49%, а *намалението на лицата в*

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

трудоспособно население в общината е най-осезаемо, като трудоспособното население е намаляло с 15,14% през 2013 г. в сравнение с 2009 г.

Фигура 27: Динамика на населението в под трудоспособна възраст, трудоспособна възраст и над трудоспособна възраст в град Дряново за периода 2009 – 2013 г.

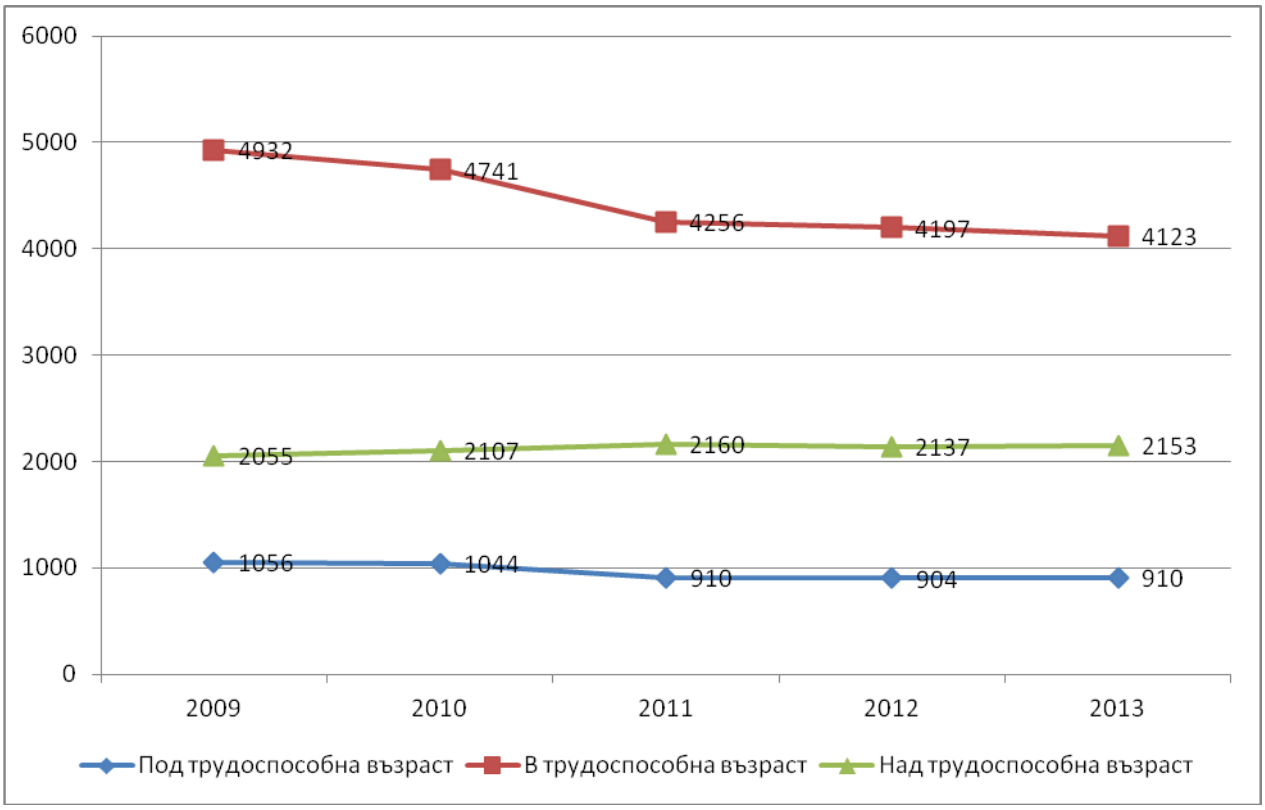

Източник: НСИ

Видно от графиката, населението в трудоспособна възраст в гр. Дряново е намаляло най-много през периода 2009-2013 г., съответно с 13,83%. Населението под трудоспособна възраст намалява от 2009 до 2013 г. със сравнително малки темпове, като само последната 2013 г. се увеличава с 4 души в сравнение с 2009 г. Населението в над трудоспособна възраст в града се повишава от 2009 г. до 2011 г., след което спада с 1,06% през 2012 г. и отново се покачва през 2013 г., като тези данни отново водят до извода за застаряване на населението.

Според данни, предоставени от НСИ, **коефициентът на безработица** през периода 2009-2013 г. за община Дряново, сравнен с коефициента за област Габрово и общо за страната, е следният:

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Таблица 20: Коефициент на безработица в община Дряново, област Габрово и общо за страната за периода 2009-2013 г.

Равнище на безработица			
	Община Дряново	**Област Габрово**	**Общо за страната**
Година	%	%	%
2009	10,58	4,4	6,8
2010	8,65	7,5	10,2
2011	11,77	9,9	11,3
2012	11,64	9,6	12,3
2013	12,93	8,8	12,9

Източник на информация: НСИ

На фигурата по-долу е показана динамиката на безработица в община Дряново, област Габрово и общо за страната за периода 2009-2013 г.

Фигура 28: Динамика на безработица в община Дряново, област Габрово и общо за страната за периода 2009-2013 г.

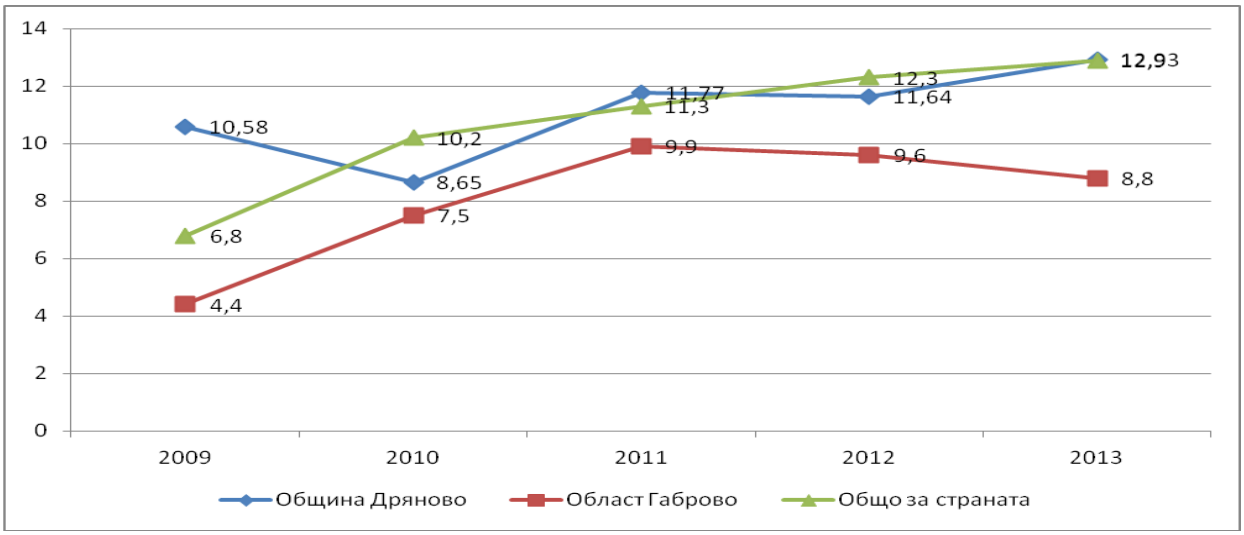

Източник на информация: НСИ

От таблицата и фигурата по-горе е видно, че равнището на безработица в община Дряново променя своето равнище неравномерно през периода 2009-2013 г. През

2010 г. безработицата спада в почти 2% в сравнение с предходната 2009 г., след което се покачва и през 2011 г. достига по-високи нива от тези през 2009 г. През 2012 г. безработицата отново спада с ниски темпове, а **през 2013 г. се покачва и достига до най-високите нива за разглеждания период – 12,93%.** В сравнение с равнищата на безработица за страната, през 2009 г. се наблюдава най-голямата разлика, като безработицата в страната е с почти 4% по-ниска от тази в Дряново. През 2013 г. равнищата на безработица в община Дряново и общо за страната са изравнени.

Безработицата в област Габрово е със сравнително по-ниски нива от тази в общината за целия период 2009-2013 г., като през 2009 г. коефициентът на безработица в областта е с 6% по-нисък от този в общината. През 2013 г. безработицата в община Дряново е с 4% по-висока от тази в област Габрово.

В таблиците и фигурата по-долу са представени данни за безработицата в община Дряново за 2010-2013 г. по възраст, пол, образование и рискови групи.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Таблица 21: Безработица в община Дряново за 2010-2013 г. по възраст, пол, образование и рискови групи

Показатели	Всичко	По образование					По рискови групи				
		Висше	Средно	В т.ч. средно проф.	Основно	Начално и по-ниско	С намалена работоспо-собност	Самотни родители	Майки с деца до 3 г.	От социални заведения	Освободени от МЛС
2013 г.											
Регистрирани безработни	**513**	**55**	**288**	**241**	**100**	**70**	**40**	**0**	**19**	**0**	**3**
от тях:- жени	248	26	136	113	42	44	16	0	19	0	0
а) до 19г. вкл.	5	0	2	1	3	0	0	0	0	0	0
от тях: жени	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
б) от 20 до 24г. вкл.	45	1	30	21	11	3	0	0	5	0	1
от тях: жени	26	1	15	10	7	3	0	0	5	0	0
в) от 25 до 29г. вкл.	58	13	30	19	8	7	3	0	6	0	0
от тях: жени	32	9	15	11	3	5	1	0	6	0	0

Показатели	Всичко	По образование					По рискови групи				
		Висше	Средно	В т.ч. средно проф.	Основно	Начално и по-ниско	С намалена работоспо-собност	Самотни родители	Майки с деца до 3 г.	От социални заведения	Освободени от МЛС
г) от 30 до 34г. вкл.	51	7	19	17	11	14	4	0	4	0	0
от тях: жени	28	5	10	9	3	10	1	0	4	0	0
д) от 35 до 39г. вкл.	46	6	24	18	9	7	3	0	3	0	0
от тях: жени	20	3	11	8	4	2	0	0	3	0	0
е) от 40 до 44г. вкл.	41	3	20	14	11	7	3	0	1	0	1
от тях: жени	22	1	10	6	6	5	1	0	1	0	0
ж) от 45 до 49г. вкл.	69	5	39	37	18	7	6	0	0	0	0
от тях: жени	29	1	17	16	6	5	2	0	0	0	0
з) от 50 до 54г. вкл.	65	5	43	40	12	5	5	0	0	0	0

Показатели	Всичко	По образование					По рискови групи				
		Висше	Средно	В т.ч. средно проф.	Основно	Начално и по-ниско	С намалена работоспо-собност	Самотни родители	Майки с деца до 3 г.	От социални заведения	Освободени от МЛС
от тях: жени	32	2	25	24	3	2	2	0	0	0	0
и) над 55г.	133	15	81	74	17	20	16	0	0	0	1
от тях: жени	58	4	33	29	9	12	9	0	0	0	0
2012 г.											
Регистрирани безработни	**462**	**45**	**240**	**191**	**110**	**67**	**43**	**0**	**17**	**0**	**0**
от тях:- жени	251	29	125	95	54	43	18	0	17	0	0
а) до 19г. вкл.	5	0	2	0	3	0	1	0	1	0	0
от тях: жени	2	0	0	0	2	0	1	0	1	0	0
б) от 20 до 24г. вкл.	36	2	25	15	6	3	0	0	0	0	0
от тях: жени	20	2	10	7	5	3	0	0	0	0	0

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Показатели	Всичко	По образование					По рискови групи				
		Висше	Средно	В т.ч. средно проф.	Основно	Начално и по-ниско	С намалена работоспо-собност	Самотни родители	Майки с деца до 3 г.	От социални заведения	Освободени от МЛС
в) от 25 до 29г. вкл.	52	9	24	19	10	9	0	0	9	0	0
от тях: жени	29	7	12	9	2	8	0	0	9	0	0
г) от 30 до 34г. вкл.	48	7	17	15	13	11	5	0	4	0	0
от тях: жени	24	4	10	8	5	5	0	0	4	0	0
д) от 35 до 39г. вкл.	51	5	26	20	13	7	2	0	2	0	0
от тях: жени	29	5	13	8	6	5	0	0	2	0	0
е) от 40 до 44г. вкл.	37	2	21	16	11	3	3	0	1	0	0
от тях: жени	26	1	16	11	8	1	1	0	1	0	0
ж) от 45 до 49г. вкл.	52	8	23	23	15	6	8	0	0	0	0

Показатели	Всичко	По образование					По рискови групи				
		Висше	Средно	В т.ч. средно проф.	Основно	Начално и по-ниско	С намалена работоспо-собност	Самотни родители	Майки с деца до 3 г.	От социални заведения	Освободени от МЛС
от тях: жени	21	3	11	11	4	3	3	0	0	0	0
з) от 50 до 54г. вкл.	66	3	45	37	11	7	11	0	0	0	0
от тях: жени	34	1	25	22	4	4	5	0	0	0	0
и) над 55г.	115	9	57	46	28	21	13	0	0	0	0
от тях: жени	66	6	28	19	18	14	8	0	0	0	0
2011 г.											
Регистрирани безработни	**467**	**60**	**221**	**182**	**122**	**64**	**39**	**0**	**10**	**0**	**1**
от тях:- жени	255	36	123	95	55	41	20	0	10	0	0
а) до 19г. вкл.	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
от тях: жени	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Показатели	Всичко	По образование					По рискови групи				
		Висше	Средно	В т.ч. средно проф.	Основно	Начално и по-ниско	С намалена работоспо-собност	Самотни родители	Майки с деца до 3 г.	От социални заведения	Освободени от МЛС
б) от 20 до 24г. вкл.	40	5	17	9	12	6	0	0	3	0	1
от тях: жени	29	5	10	5	8	6	0	0	3	0	0
в) от 25 до 29г. вкл.	47	7	17	10	11	12	1	0	3	0	0
от тях: жени	25	6	9	5	2	8	0	0	3	0	0
г) от 30 до 34г. вкл.	52	5	31	22	6	10	2	0	2	0	0
от тях: жени	30	4	17	10	4	5	1	0	2	0	0
д) от 35 до 39г. вкл.	36	3	17	13	12	4	0	0	1	0	0
от тях: жени	19	0	13	9	4	2	0	0	1	0	0
е) от 40 до 44г. вкл.	51	9	21	21	18	3	2	0	1	0	0

Показатели	Всичко	По образование					По рискови групи				
		Висше	Средно	В т.ч. средно проф.	Основно	Начално и по-ниско	С намалена работоспо-собност	Самотни родители	Майки с деца до 3 г.	От социални заведения	Освободени от МЛС
от тях: жени	30	6	11	11	12	1	1	0	1	0	0
ж) от 45 до 49г. вкл.	47	5	27	27	12	3	10	0	0	0	0
от тях: жени	20	3	11	11	4	2	3	0	0	0	0
з) от 50 до 54г. вкл.	68	8	37	34	15	8	12	0	0	0	0
от тях: жени	40	4	25	23	5	6	8	0	0	0	0
и) над 55г.	124	18	54	46	34	18	12	0	0	0	0
от тях: жени	61	8	27	21	15	11	7	0	0	0	0
2010 г.											
Регистрирани безработни	**457**	**55**	**225**	**190**	**119**	**58**	**31**	**0**	**16**	**0**	**0**
от тях:- жени	240	32	116	91	54	38	12	0	16	0	0

Показатели	Всичко	По образование					По рискови групи				
		Висше	Средно	В т.ч. средно проф.	Основно	Начално и по-ниско	С намалена работоспо-собност	Самотни родители	Майки с деца до 3 г.	От социални заведения	Освободени от МЛС
а) до 19г. вкл.	8	0	5	4	2	1	0	0	1	0	0
от тях: жени	6	0	3	2	2	1	0	0	1	0	0
б) от 20 до 24г. вкл.	29	1	20	16	4	4	0	0	4	0	0
от тях: жени	13	0	7	5	3	3	0	0	4	0	0
в) от 25 до 29г. вкл.	32	4	5	4	11	12	1	0	7	0	0
от тях: жени	20	3	5	4	2	10	0	0	7	0	0
г) от 30 до 34г. вкл.	32	6	15	9	7	4	1	0	3	0	0
от тях: жени	20	3	11	5	5	1	0	0	3	0	0
д) от 35 до 39г. вкл.	30	6	14	10	8	2	1	0	1	0	0
от тях: жени	19	3	10	6	5	1	0	0	1	0	0

Показатели	Всичко	По образование					По рискови групи				
		Висше	Средно	В т.ч. средно проф.	Основно	Начално и по-ниско	С намалена работоспо-собност	Самотни родители	Майки с деца до 3 г.	От социални заведения	Освободени от МЛС
е) от 40 до 44г. вкл.	51	7	27	24	11	6	0	0	0	0	0
от тях: жени	28	5	11	9	7	5	0	0	0	0	0
ж) от 45 до 49г. вкл.	54	8	31	30	14	1	3	0	0	0	0
от тях: жени	29	4	18	17	7	0	3	0	0	0	0
з) от 50 до 54г. вкл.	63	6	27	24	18	12	5	0	0	0	0
от тях: жени	35	4	15	12	8	8	3	0	0	0	0
и) над 55г.	158	17	81	69	44	16	20	0	0	0	0
от тях: жени	70	10	36	31	15	9	6	0	0	0	0

Източник на информация: НСИ

Таблица 22: Безработица в община Дряново по пол за периода 2010-2013 г. (брой и процент)

	2010		2011		2012		2013	
Общо за община Дряново	**457**	Процент	**467**	Процент	**462**	Процент	**513**	Процент
Жени	**240**	52,52%	**255**	54,60%	**251**	54,33%	**248**	48,34%
Мъже	**217**	47,48%	**212**	45,40%	**211**	45,67%	**265**	51,66%

Източник на информация: НСИ

Фигура 29: Динамика на безработицата в община Дряново по пол за периода 2010-2013 г.

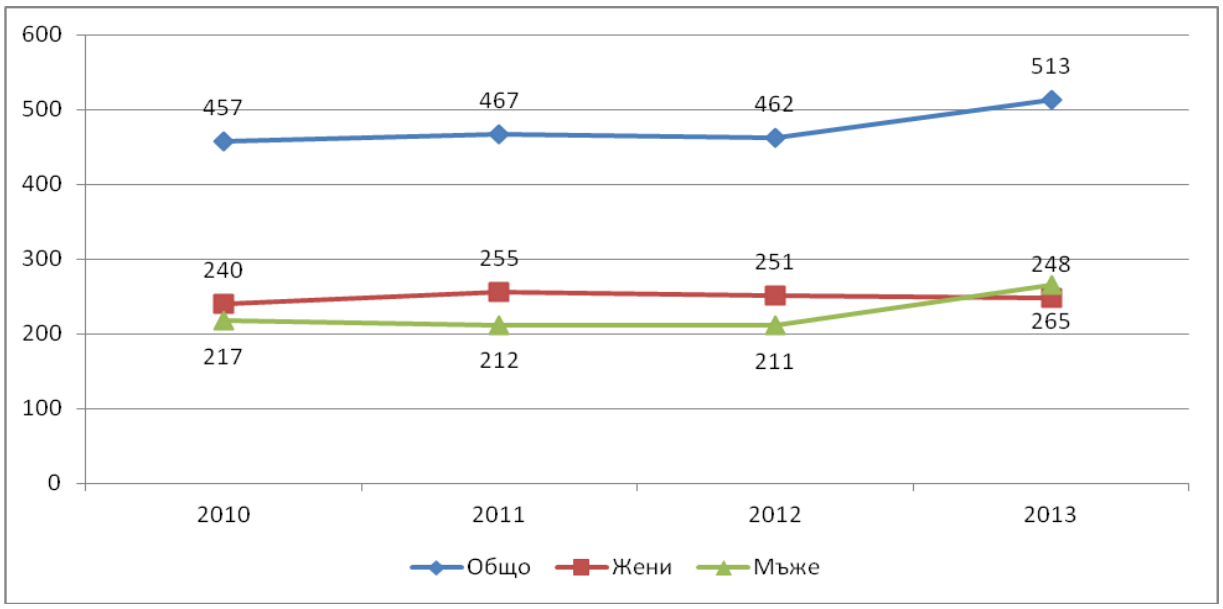

Източник на информация: НСИ

От таблица 22 е видно, че за периода 2010-2012 г. процентът на безработица сред жените в община Дряново е по-висок от този сред мъжете, като разликите в процентно съотношение са най-много до 10 %. Само през 2013 г. съотношението е различно – безработните мъже са с 3,32% повече от безработните жени.

Таблица 22 сочи, че по степен на образование най-голям процент от безработните са тези със *средно образование*, следвани от лицата с основно образование. Делът на безработните лица с висше образование е най-малък от всички образователни групи, като същите са 3 или 4 пъти по-малко от безработните със средно образование. Интересен е фактът, че броят на безработните лица с начално и по-ниско образование е относително нисък, като тази образователна група е съвсем малко по-

голяма от групата на безработните висшисти за разглеждания период. Безработните лица *над 55 г.* са най-много в сравнение с останалите възрастови групи за целия период 2010-2013 г., следвани от различни възрастови групи през различните години. За целия период, безработните до 19 г. са най-малко.

От разглежданите рискови групи, най-голям е броят на безработните с намалена работоспособност, следвани от майките с деца до 3 г. за целия период 2010-2013 г. Безработни самотни родители, както и безработни лица от социални заведения не са регистрирани през нито една от разглежданите години.

В следващите таблици и фигури е представена информация за **заетите лица по сектори и категории предприятия в община Дряново.**

Таблица 23: Заети лица по сектори в община Дряново за 2008-2012 г.

Година	Аграрен сектор	Индустрия	Услуги
2008	53	1599	1445
2009	61	1400	1576
2010	60	1369	1382
2011	69	1310	1365
2012	82	1334	1296

Източник на информация: НСИ

Фигура 30: Заети лица по сектори в община Дряново за 2008-2012 г.

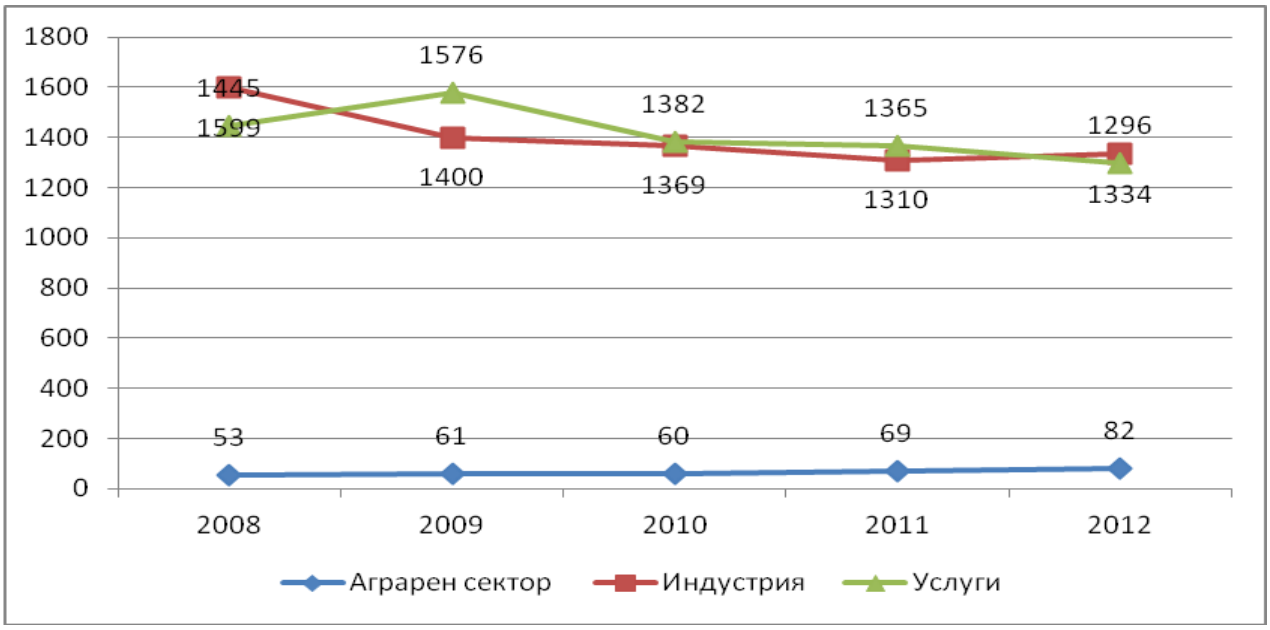

Източник на информация: НСИ

От таблицата и фигурата по-горе е видно, че заетите в сектор индустрия и услуги са сравнителни повече от заетите в аграрния сектор за всички години от разглеждания период 2008-2012 г., като броят на заетите в аграрния сектор се увеличава с всяка изминала година. През 2008 г. заетите в индустрията са повече от заетите в сектора на услугите, а през следващата 2011 г. съотношението е обратното – заетите в сектор услуги са повече от заетите в сектор индустрия. От 2010 до 2012 г. стойностите са почти изравнени.

Следващата таблица представя информация за **броя заети лица в нефинансови предприятия по икономически дейности** в община Дряново за периода 2008-2012 г. Където данните са конфиденциални е отбелязан знакът „..". За всяка от разглежданите години най-голям е броят на заетите в ***сектор С Преработваща промишленост***, които са повече от половината от общия брой заети лица в общината. Същевременно броят на заетите в сектора намалява с всяка изминала година през периода от 2008 до 2011 г., а се увеличава с 32 души през 2012 г. На следващо място по брой заети лица са секторите *G Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети*, в който най-голям брой заети са регистрирани през 2009 г. и *I Хотелиерство и ресторантьорство*, в който броят на заетите е най-голям отново през 2009 г. В сектор *Q Хуманно здравеопазване и социална работа* се наблюдава много висока заетост през 2008 г., почти двойно по-виока от заетостта в сектора на хотелиерството и ресторантьорството, но същата спада с високи темпове през годините и достига до едва 62 заети през 2012 г. В сектор *F Строителство* също се наблюдава сериозен спад на броя заети – в периода от 2008 до 2012 г. заетите в сектора са намаляли три пъти.

Таблица 24: Брой заети лица в нефинансови предприятия по икономически дейности в община Дряново за периода 2008-2012 г.

	2012	2011	2010	2009	2008
Общо за община Дряново	**1 930**	**1920**	**1 945**	**2106**	**2285**
A Селско, горско и рибно стопанство	78	66	57	56	51
B Добивна промишленост	-	..	-	-	-
C Преработваща промишленост	**1 226**	**1194**	**1 222**	**1227**	**1468**
D Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	9	..	..	..	..
E Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	-	-	-	..	..
F Строителство	20	26	13	58	60

	2012	2011	2010	2009	2008
Общо за община Дряново	**1 930**	**1920**	**1 945**	**2106**	**2285**
G Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	**338**	**356**	**339**	**408**	**387**
H Транспорт, складиране и пощи	29	26	12	10	21
I Хотелиерство и ресторантьорство	**106**	**96**	**107**	**118**	**82**
J Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	..	..	15	..	..
L Операции с недвижими имоти	7	9	28	11	14
M Професионални дейности и научни изследвания	20	24	28	12	10
N Административни и спомагателни дейности	..	7	..	10	5
P Образование	-	..	-	..	-
Q Хуманно здравеопазване и социална работа	**62**	**83**	**101**	**136**	**140**
R Култура, спорт и развлечения	9	7	..	..	5
S Други дейности	14	12	12	30	19

Източник на информация: НСИ

В таблица 24 е представена информация за броя заети и наети лица по категории предприятия в община Дряново за периода 2008-2012 г.

Категориите предприятия съгласно Закона за малките и средни предприятия са следните:

- Микро предприятия с до 9 заети;
- Малки предприятия с от 10 до 49 заети;
- Средни предприятия с от 50 до 249 заети;
- Големи предприятия с над 250 заети.

Най-голям е броят на заетите и наети лица в средни предприятия – почти половината от общия брой. През 2008 и 2009 г. броят на заетите лица в микро предприятия са е по-малък от броя на заетите в малките предприятия, а през периода 2010 – 2013 г. заетите в микро предприятия са повече от тези в малките. По отношение на наетите лица, същите са по-малко в микро предприятия в сравнение с малките предприятия за периода 2008 – 2012 г. Само през 2012 г. наетите в микро

предприятия преобладават като брой над наетите в малки предприятия. За разглеждания период 2008-2012 г. няма данни за заети и наети лица в големи предприятия в община Дряново.

Броят на наетите лица намалява с всяка изминала година от 2008 до 2012 г. *През същия период броят на заетите лица също намалява, с изключение на 2012 г., когато заетите се увеличават постепенно в сравнение с тези през 2011 г.*

Таблица 25: Брой заети и наети лица по категории предприятия в община Дряново за периода 2008-2012 г.

	2012		2011		2010		2009		2008	
	Заети лица	**Наети лица**	**Заети лица**	**Наети лица**	**Заети лица**	**Наети лица**	**Заети лица**	**Наети лица**	**Заети лица**	**Наети лица**
Община Дряново	**1 930**	**1 637**	**1920**	**1647**	**1945**	**1671**	**2106**	**1831**	**2285**	**2036**
Микро до 9 заети	661	383	647	392	643	382	651	386	547	317
Малки от 10 до 49	361	351	453	438	584	573	733	724	626	614
Средни от 50 до 249	**908**	**903**	**820**	**817**	**718**	**716**	**722**	**721**	**1112**	**1105**
Големи над 250	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Източник на информация: НСИ

На следващата фигура е представена динамиката на промяната броя на заетите лица в различните категории предприятия през периода 2008-2012 г.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Фигура 31: Заети лица по категории предприятия в община Дряново за периода 2008-2012 г.

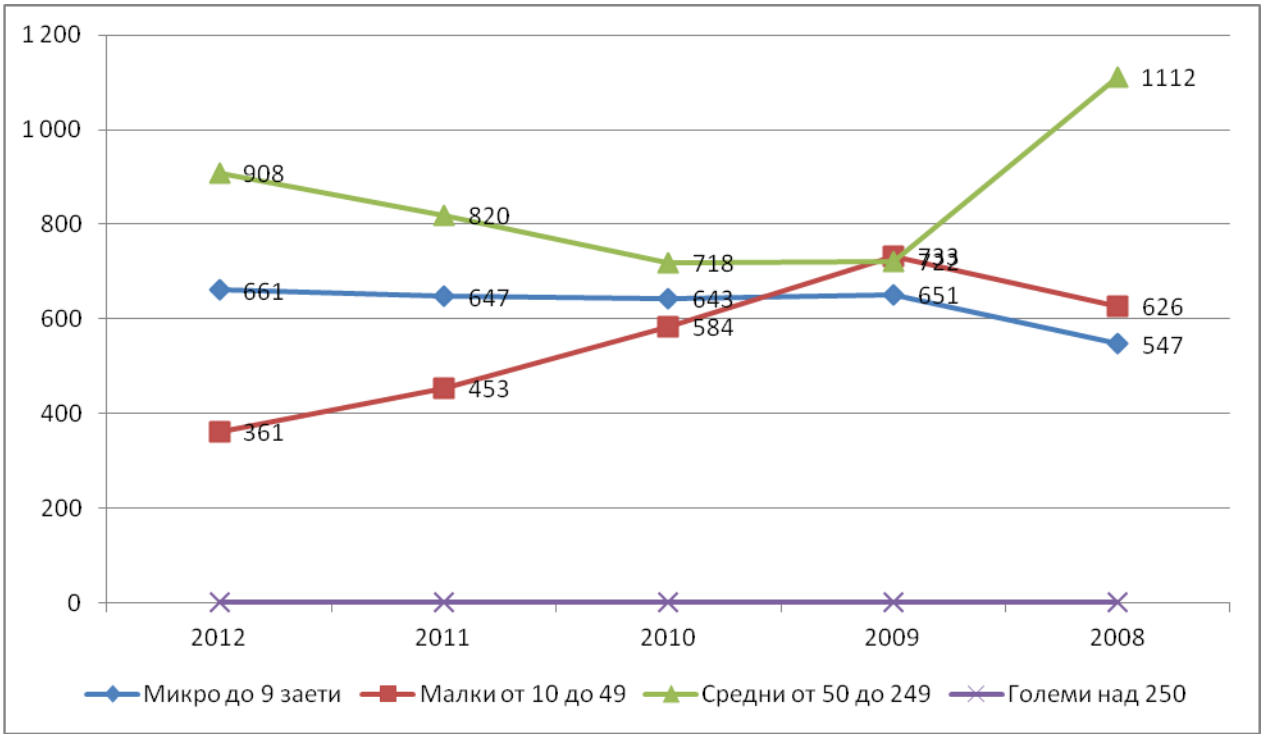

От фигурата е видно, че **средните предприятия осигуряват най-голяма заетост сред населението** в община Дряново, но в същото време именно сред броя на заетите в средни предприятия се наблюдава най-голям спад от 2008 до 2009 г. От 2009 г. нататък броят на заетите в средни предприятия се увеличава, за да достигне 908 през 2012 г.

Броят на заетите в малки предприятия се покачва от 2008 до 2009 г., след което спада с всяка изминалата година до 2012 г. От 2009 г. броят на заетите в тази категория предприятия е спаднал двойно до 2012 г.

Броят на заетите в микро предприятия се покачва от 2008 до 2009 г. с малко повече от 100 души, след което се запазва почти непроменен през годините до 2012 г.

6.3. Здравеопазване

Осигуряването на достъп на населението до необходимите здравни грижи, осъществявани в първичната медицинска помощ е първостепенна задача на всяка система на здравеопазване. Независимо от заявените и възприети в законодателството принципи на достъпност и равнопоставеност на здравноосигурените лица при получаване на медицинска помощ и наличието на утвърдена здравна карта, населението на отдалечените от градските центрове населени места среща сериозни трудности при нейното осигуряване.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

През последните години все повече се обсъжда значението на двупосочното взаимодействие между здраве и икономическо развитие, като път за постигането на по-ефективна и действена здравна система, допринасяща за икономическия растеж и социалното развитие на страните.

Отчитайки факта, че здравето е резултат от взаимодействието на много детерминанти, се разглеждат възможностите за подобряване на здравето като част от един продължителен процес.

На територията на община Дряново има адекватно организирана система за здравно обслужване на населението с обновяваща се материално-техническа база и квалифицирани кадри. Системата обхваща следните сектори:

- Доболнична медицинска помощ;
- Стоматологично обслужване;
- Хигиенно – епидемиологичен контрол.

Реформите в системата на здравеопазването през последните години и поетапното намаляване на бюджета за здравни грижи, водят до редица негативни влияния върху качественото здравно обслужване на населението. Най-съществените затруднения са свързани с:

- недостиг на финансови средства за осигуряване на задължителен минимален обем медицински грижи;
- осигуряване на кадрова обезпеченост
- липса на общопрактикуващи лекари в селата.

Болнична помощ

Към настоящия момент на територията на община Дряново няма действаща болница за активно лечение.

Дейността на „Многопрофилна болница за долекуване, продължително лечение и рехабилитация – Дряново" ЕООД е прекратена през месец март 2012 г. Със Заповед № РД – 28 - 18 от 05.02.2013г. на Министъра на здравеопазването е отнето разрешението за осъществяване на лечебна дейност на болницата.

Фигура 32: Брой хоспитализирани в стационара на многопрофилната болница за долекуване, продължително лечение и рехабилитация

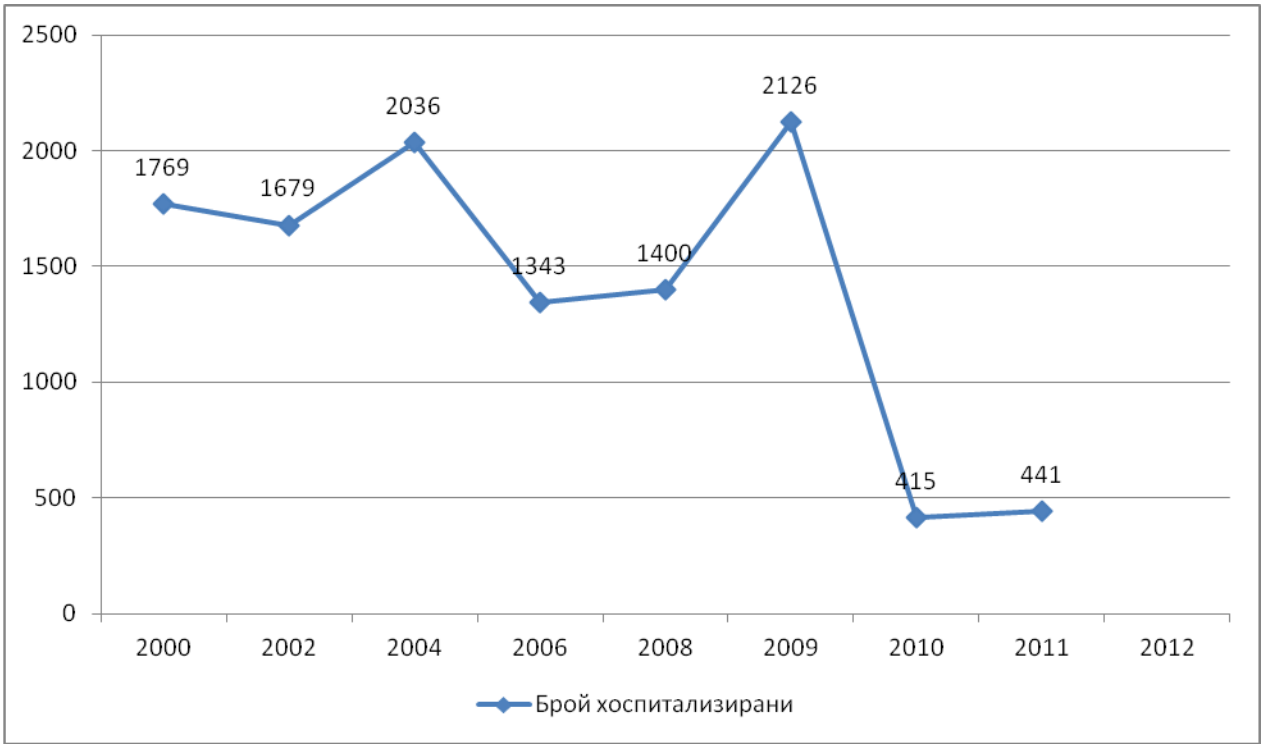

Източник: Национален статистически институт

Посочените данни са от времето, в което болницата е функционирала. Анализът на данните показва, че има два ясно изразени периода на увеличаване на броя на хоспитализираните лица – през 2004 и през 2009 г. Последната година е и периодът с най-много регистрирани хоспитализирани лица. След това се наблюдава рязък спад, докато през 2012 г. болницата преустановява дейността си.

Доболнична помощ

Доболнична помощ в община Дряново се осъществява от два медицински центъра за специализирана доболнична помощ, както следва:

- **Медицински център „Св. Петка”**

Разположен е в централната градска част в сградата на бившата общинска поликлиника, с адрес гр. Дряново, ул. „Шипка" №164.

Осъществява специализирана извънболнична медицинска помощ по следните специалности: **вътрешни болести; кардиология; хирургия; неврохирургия; детски болести; неврология; ортопедия и травматология; психиатрия; УНГ болести; белодробни болести; ендокринология;**

В центъра се води диспансерно наблюдение на хронично болни пациенти съгласно наредбата за диспансеризация и изискванията на НЗОК. Регистрирана е и функционира обща ЛКК, в която се извършва експертиза на временната нетрудоспособност и подготовка за представяне пред ТЕЛК. Разполага с

манипулационна, в която се извършват всички видове венозни и мускулни апликации, превръзки, смяна на уретрални катетри, хирургични манипулации, спешни назначения.

Осъществява профилактични прегледи на работници и служители съгласно изискванията на Закона за здравословни и безопасни условия на труд (ЗЗБУТ). Работи по договор с НЗОК.

- **Медицински център „Пулс"**

„Медицински Център Пулс" ООД е създаден със старта на здравната реформа през 2000 г. Разположен е в сградата на бившата градска поликлиника в центъра на гр. Дряново, на ул. "Шипка" №164. В него работят специалисти по профилите: **акушерство и гинекология; вътрешни болести; кардиология; детски болести; неврология; хирургия; очни болести; пулмология; гастроентерология; урология; ортопедия; физиотерапия и УНГ болести.** Центърът разполага със съвременна медицинска апаратура и работи по договор с РЗОК.

Таблица 26: Заведения за болнична и извънболнична медицинска помощ в община Дряново за периода 2009-2013 г.

Заведения	2009 г.		2010 г.		2011 г.		2012 г.		2013 г.	
	Брой	Легла	Брой	Легла	Брой	Легла	Брой	Легла	Брой	Легла
Лечебни заведения за болнична помощ	1	60	1	60	1	40	1	40	0	0
Многопрофилна болница за активно лечение	1	60	1	60	1	40	1	40	0	0
Заведения за извънболнична помощ	4	0	4	0	4	0	4	0	4	0
Медицински центрове	2	0	2	0	2	0	2	0	2	0
Самостоятелни медико-технически лаборатории	2	0	2	0	2	0	2	0	2	0
Други здравни заведения	1	10	1	21	1	21	1	21	1	21
Регионален хоспис	1	10	1	21	1	21	1	21	1	21

Източник: Национален статистически институт

Видно от таблицата, с изключение на закриването на общинската многопрофилна болница за активно лечение, през последните години се наблюдава тенденция на запазване и утвърждаване на останалите източници на здравно обслужване на територията на Община Дряново.

Съгласно регистъра на РЗИ – Габрово за лечебните заведения на територията на община Дряново **практиките за първична медицинска помощ**, с които РЗОК - Габрово има сключен договор, са 7 (седем). Броят на **практиките за първична дентална помощ**, с които РЗОК - Габрово има сключен договор на територията на общината, също е 7 (седем). Анализирайки данните от последните години, се проявява тенденция на запазване на броя на общопрактикуващите лекари и стоматолози, което гарантира запазването на адекватни базови здравни грижи по отношение на жителите на общината. Наблюдава се съществено намаление на броя на изпълнителите на **специализирана медицинска помощ –** от 10 през 2008 г., през 2013 г. те са само 5. Това демонстрира, че при наличие на по-сериозен медицински проблем, който налага консултация с конкретен специалист, жителите на община Дряново е необходимо да пътуват до някой от близките по-големи градове – областния център Габрово или Велико Търново. Същевременно обаче, тази тенденция, макар и негативна, се наблюдава в цялата страна, по отношение на населени места със сходни характеристики.

Фигура 33: Брой пациенти на един специалист в Община Дряново за периода 2008-2012 г.

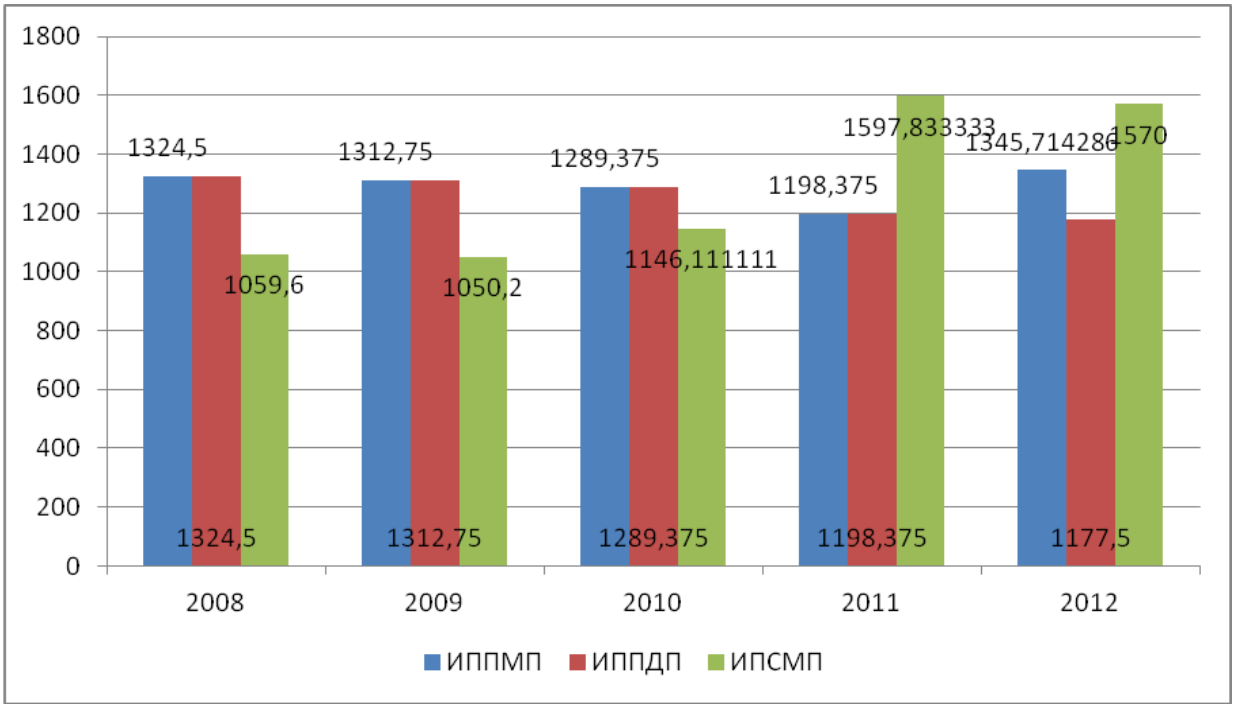

Легенда:

ИППМП - индивидуални практика за първична медицинска помощ (общопрактикуващи лекари)

ИППДП - индивидуални практика за първична дентална помощ (стоматолози)

ИПСМП - индивидуални практика за специализирана медицинска помощ (специалисти)

Източник на информация: РЗИ – Габрово

В рамките на доболничната помощ функционира и спешен амбулаторен кабинет към Център за спешна медицинска помощ - филиал Дряново, медико-диагностично звено с клинична лаборатория и рентгеново отделение за извънболнична помощ.

Продължава дейността на „Регионален Хоспис" ЕООД гр. Габрово със стационар гр. Дряново, при капацитет 21 легла, в който община Дряново субсидира 15 бр. места за местни жители. През 2013 година са проведени 10 заседания на комисията за настаняване и ползване услугите на „Регионален хоспис" ЕООД – стационар Дряново с подкрепата на община Дряново.

На територията на общината действа и общинско училищно здравеопазване в детска ясла гр. Дряново, детска градина и училищни здравни кабинети.

Фигура 34: Брой места в детска ясла в гр. Дряново за периода 2009-2013 г.

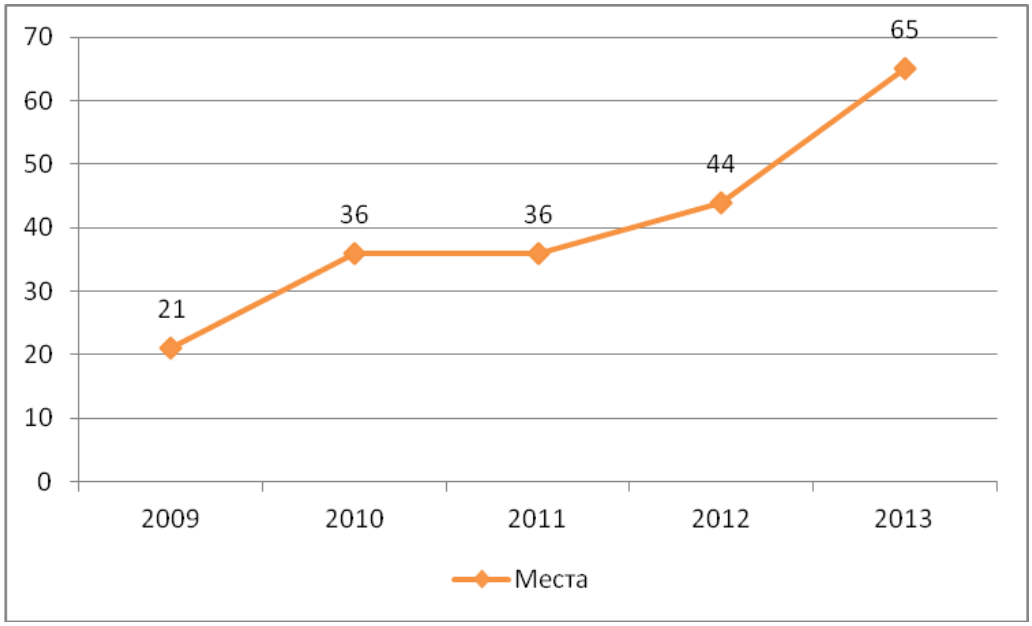

Видно от горните данни, се наблюдава трайна тенденция на **увеличаване на местата в детската ясла**, което говори положително за потенциала на развитие на общината, както и на увеличаване на броя на най-младите нейни жители.

По отношение на **аптеките**, такива са налични само на територията на общинския център гр. Дряново. Съществува тенденция на намаляване в периода 2008-2014 г., но тя се дължи на закриването на болничната аптека към „Многопрофилна болница за долекуване, продължително лечение и рехабилитация – Дряново" ЕООД, която вече

не функционира. В общината не е налична нито една дрогерия, но като цяло, може да се направи извод, че снабдяването с лекарства и лекарствени продукти е на добро ниво, имайки предвид броя действащи аптеки към момента.

Таблица 27: Аптеки в община Дряново за периода 2008-2014 г.

Година	Брой аптеки	Брой дрогерии	Населено място	Забележка
2008	5	0	гр. Дряново	В.т.ч. болнична аптека
2009	6	0	гр. Дряново	В.т.ч. болнична аптека
2010	6	0	гр. Дряново	В.т.ч. болнична аптека
2011	6	0	гр. Дряново	В.т.ч. болнична аптека
2012	4	0	гр. Дряново	
2013	4	0	гр. Дряново	
2014	4	0	гр. Дряново	

Източник на информация: РЗИ – Габрово

Данните за **смъртността по класове болести** се събират на областно ниво, за област Габрово. Характеристиките за периода 2008-2013 г. показват най-голям дял на смъртност от клас „Болести на органите на кръвообращение", следван от тези от клас „Новообразувания". Тази тенденция е устойчива за целия период. Смъртността от останалите класове болести е чувствително по-малка.

Като **изводи от анализа на данните и тенденциите** в областта на здравеопазването, можем да заключим, че поради тежкото финансово състояние на лечебното заведение, просрочените и неразплатени средства към кредитори, невъзможността на община Дряново чрез общинския бюджет да дофинансира болничната помощ, липсата на ключови специалисти и невъзможността да се отговори на изискванията за сключване на договор с НЗОК за клинични пътеки, се е наложило **общинската болница да бъде закрита**.

Сериозен проблем остава навременното осигуряване на здравна помощ в отдалечените села и в тези без лекарски практики. Независимо, че политиката в областта на здравеопазването, се осъществява от държавата, в лицето на министъра на здравеопазването, на местно ниво също е целесъобразно да се потърсят решения за финансиране на такива дейности.

6.4. Образование

Община Дряново поддържа училищна мрежа от четири общински и едно държавно училище:

1. СОУ „Максим Райкович" – град Дряново – средищно училище от учебната 2008/2009 г.;
2. Професионална гимназия по икономика „Рачо Стоянов" - град Дряново;
3. Професионална техническа гимназия „Димитър Крусев" - град Дряново;
4. ОУ „Васил Априлов" – с. Гостилица, община Дряново;
5. ВУИ „Св.св. Кирил и Методий" - с. Керека, община Дряново

Училищната мрежа е съобразена с действащите законови и подзаконови нормативни актове, както и с местните, държавни и европейски стратегии за развитие на образованието. В училищата е осигурено целодневно обучение на учениците, сключен е Договор със заведение за обществено хранене, доставящо храна за учениците. За превоза на ученици е предоставен от МОН автобус „M50.14 School bus" (30+1 места), извършващ превоза по направление Дряново – с. Царева ливада. Общината осигурява транспорт по останалите две направления.

През учебната 2012/2013 г. в СОУ „Максим Райкович" - гр. Дряново са се обучавали 38 ученици от населените места в общината, в които няма училища.

Таблица 28: Сравнителна таблица за професионалните гимназии към 15 септември 2013 г.

НАИМЕНОВАНИЕ НА УЧИЛИЩЕТО	*Учебна 2009/2010 година*			*Учебна 2010/2011 година*			*Учебна 2011/2012 година*			*Учебна 2012/2013 година*			*Учебна 2013/2014 година*		
	Брой ученици	Брой паралелки	Средна пълняемост	Брой ученици	Брой паралелки	Средна пълняемост	Брой ученици	Брой паралелки	Средна пълняемост	Брой ученици	Брой паралелки	Средна пълняемост	Брой ученици	Брой паралелки	Средна пълняемост
ПТГ „Димитър Крусев"	142	7	20	125	6	21	79	4	20	50	3	17	30	2	15
ПГИ „Рачо Стоянов"	233	10	23	224	10	22	216	10	21	206	10	20	170	9	19
ОБЩО:	**375**	**17**		**349**	**16**		**295**	**14**		**256**	**13**		**200**	**11**	

Таблица 29: Брой ученици в община Дряново, завършващи VII и VIII клас.

№	УЧИЛИЩЕ	Брой ученици, завършили VII клас					Прогнозен брой завършващи ученици VII клас	Брой ученици, завършили VIII клас					Прогнозен брой завършващи ученици VIII клас
		Учебна година						Учебна година					
		2009 / 2010	2010 / 2011	2011 / 2012	2012 / 2013	2013 / 2014	2014/ 2015	2009/ 2010	2010 / 2011	2011 / 2012	2012 / 2013	2013 / 2014	2014/ 2015
1	**СОУ „Максим Райкович”**	87	64	51	50	47	59	21	20	17	0	13	15
2	**ОУ „Васил Априлов”**	5	5	8	6	8	7	4	5	3	7	2	5
Общо Дряново		**92**	**69**	**59**	**56**	**55**	**66**	**25**	**25**	**20**	**7**	**15**	**20**

На територията на Община Дряново функционират 2 професионални гимназии: ПГИ „Рачо Стоянов” и ПТГ „Димитър Крусев”.

ПТГ „Димитър Крусев” подготвя кадри в направления „Машиностроене”, „Електротехника и електроника”. Изучаваните специалности са актуални и перспективни за бъдеща реализация на младите хора на пазара на труда.

ПГИ „Рачо Стоянов” е единствена за областта, където се подготвят кадри по професионални направления „Финанси, банково и застрахователно дело”, „Счетоводство и данъчно облагане” и „Стопанско управление и администрация” и „Приложна информатика”.

Демографските процеси водят до естествено намаляване броя на паралелките в училищата на гр. Дряново и до естествени промени в структурата на образователната мрежа.

По изрично настояване на общинското ръководство пред БДЖ “Пътнически превози” АД е запазен т.нар. ученически влак, с който пътуват учениците от община Трявна, учещи в двете професионални гимназии.

Общината участва като работодател в проект “Ученически практики”, в който през 2013 г. участват 3–ма ученици от ПГИ “Рачо Стоянов”.

През 2013 г. двете професионални гимназии не успяват да реализират планирания прием на ученици след 7-ми клас, а СОУ “М. Райкович” сформира 2 маломерни паралелки. Слети класове се сформират и в ОУ “В. Априлов” – с. Гостилица.

Липсата на координация между отделните училища при изготвяне на тяхната образователна политика води до неефективна конкуренция, което крие рискове за тяхното оцеляване и устойчиво развитие. Те особено силно се изразяват по отношение на подбора и приема на ученици след VII клас и VIII клас.

Предвид гореизложеното е наложително и предстои оптимизиране на мрежата от професионални училища на територията на общината и тяхното преобразуване.

Оптимизиране на училищната мрежа

ДЕТСКИ ЗАВЕДЕНИЯ

На територията на общината към 2013 г. функционират 2 детски градини – ЦДГ „Детелина" и ЦДГ с. Царева ливада.

Таблица 30: Детски заведения в община Дряново (брой)

Община Дряново	Учебна година 2012/2013
Брой детски градини	2
Брой деца в ЦДГ „Детелина"	**199**
на възраст 3 - 4 г. на възраст 5 – 6 г.	88 деца 111 деца
Брой деца в ЦДГ с. Царева ливада	**15**
на възраст 3 - 4 г. на възраст 5 – 6 г.	8 деца 7 деца

В ЦДГ "Детелина" са обхванати всички 5 и 6 - годишни деца, подлежащи на задължително обучение в подготвителна група, приобщени са и част от 3 - годишните деца от етническите малцинства.

Въпреки многократното увеличение на разходите за храна и издръжка, размерът на таксата за детска градина и детска ясла беше запазен. По предложение на администрацията бяха въведени облекчения за намаляване/освобождаване от такса на деца с увреждания и др. Осигурен безплатен транспорт за децата от кв. „Априлци" и кв. „Успех" до база Иглика на ЦДГ "Детелина".

В края на декември 2013 година бе взето решение за преобразуването на ЦДГ „Детелина" и ЦДГ село Царева ливада чрез закриване на ЦДГ село Царева ливада с една смесена група и открива изнесена група към ЦДГ „Детелина" - гр. Дряново в село Царева ливада.

В община Дряново има една детска ясла, като през 2013 г. броят на децата в нея е 65 + 20 деца на детска кухня.

6.5. Култура, културно наследство и туризъм

На територията на община Дряново функционират следните културни институции:

- НЧ „Развитие – 1869";
- НЧ „Дряновска Пробуда – 2008" – гр. Дряново,
- НЧ „Христо Ботев – 1894г"- с. Гостилица,
- НЧ „Денчо Славов - 1900"- с.Ганчовец
- НЧ „Върбан Генчев – 1924"- с. Царева ливада,
- НЧ „Наука - 1922" – с.Зая
- НЧ „Ботьо Пенев - 1900" – с.Длъгня
- НЧ „Надежда - 1925" – с. Туркинча
- Исторически музей – гр. Дряново.

В следващата таблица е представена информация за състоянието на сградния фонд и дейността на читалищата. От таблицата е видно, че всички читалища в общината са много активни, като всяка година организират редица културни мероприятия и прояви, конкурси, състезания и други дейности, с които поддържат духа на жителите и сплотяват населението. Почти всички читалища са с добро или задоволително състояние на сградния фонд, с изключение на НЧ „Надежда - 1925" – с. Туркинча. Читалище „Дряновска Пробуда – 2008" – гр. Дряново в било с незадоволително състояние на сградния фонд през 2009 г., след което са предприети мерки за реконструкция и към настоящия момент състоянието на сградата е задоволително.

Към всички читалища функционират библиотеки. Единствено читалище „Дряновска пробуда" – гр. Дряново не е разполагало с библиотека през 2009 г., но през следващата година и създадена такава, която продължава да функционира.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Таблица 31: Състояние на сградния фонд и дейност на читалищата в община Дряново за периода 2009 – 2013 г.

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
„Ботьо Пенев" - с. Длъгня					
Състояние на сграден фонд	Задоволително				
Културни и творчески дейности, организирани от читалището		не	Отбелязване на национални празници и народни обичаи	Местни изяви	
Любителско и художествено творчество в читалището		не	не	Клуб по интереси	Клуб по интереси
Библиотека	да				
„Върбан Р. Генчев"-с. Царева ливада					
Състояние на сграден фонд	добро				
Културни и творчески дейности, организирани от читалището		Отбелязване на национални и местни празници	Бабинден – възпроизвеждане на обичая Трифон Зарезан – увеселение Ден на самодееца – увеселение Концерт за Деня на жената с участието на всички самодейци и изложба на клуба по приложно изкуство Първа пролет в ОДЗ с. Царева ливада и участие на децата от Детския театър Лазарня в детската градина, запознаване на децата с обичая Конкурс за най-писано	Бабинден – възстановка Баба Марта в ОДЗ-тържество Ден на самодееца Концерт на самодейните колективи по случай 3-ти март Лазаруване – обичай „Великден в душите" – великденски празник с гостуващи читалища Тържествен концерт 24 май с участие на самодейни колективи „На весел 1-ви юни" – спортен празник с родители Литературно четене с	Бабинден Детско увеселение Трифон Зарезан – концерт на самодейните състави Баба Марта в ОДЗ литературно-музикална програма и закичване с мартеници Тържествен концерт по случай Деня на самодееца Концерт на самодейните състави „На весел 1-ви юни" - празник с аниматор, състезания Хоротека с танцовите състави Ден на народните

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
			яйце, великденска картина Лазаруване в селото Гергьовденско увеселение Концерт на самодейните колективи в чест на славянската писменост и култура Спортен празник с децата от детската градина в чест на деня на детето	Ристо Фичевски и Иван Котев – гатанки и пословици от Македония Откриване на творчески сезон с увеселение Никулден – увеселение Концерт на самодейните колективи за Деня на инвалида Детско увеселително тържество Коледен концерт на самодейните колективи Коледно увеселение с конкурси за сурвачки, изложба на картички, рисунки	будители – концерт на самодейните състави Вечер на християнското семейство – литературно-музикална програма Новогодишен концерт
Любителско и художествено творчество в читалището	Клуб „Изкуство” Клуб „Краевед” Женска вокална група Група за художествено слово Детска вокална група	Клуб „Краевед” Клуб по приложни изкуства Женска вокална група Група за художествено слово Група за народно пеене Детски театър Група за танци	Клуб по художествено слово Клуб по народни танци Клуб по приложни изкуства Детски театър Група за народно пеене	Клуб по художествено слово Клуб по народни танци Клуб „Краевед” Клуб по приложни изкуства Клуб за детски театър Естрадно-игрово ателие Група за народно пеене Група за стари градски шлагери	Клуб по художествено слово Клуб по народни танци Клуб по приложни изкуства Детски театър Група за народно пеене Естрадно-игрово ателие
Библиотека	да				
„Денчо Славов”-с.Ганчовец					
Състояние на сграден фонд	задоволително				

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
Културни и творчески дейности, организирани от читалището			Мероприятия от местно значение	Мероприятия от местно значение Лекции,вечеринки	
Любителско и художествено творчество в читалището	не	не	не	не	не
Библиотека	да				
„Дряновска пробуда" – гр. Дряново					
Състояние на сграден фонд	незадоволително	задоволително	задоволително	задоволително	задоволително
Културни и творчески дейности, организирани от читалището	не	Организирана обща художествена фотоизложба в гр. Севлиево Фотоизложба в гр. Трявна Организирана изложба живопис „Митове и легенди" Изработване на 4-метрова мартеница от материали за рециклиране Празник по случай 8-март Празнично шоу по случай Деня на Земята Цветница – изложба на изработени цветя от деца Великденска украса с еко-материали Гергьовден-концертна програма с. Зая „Гергьовска	Детски празник „Step by step" – вътрешна продукция на детска група за изучаване на английски език Кафе-театър гостува ГДТ"Р. Стоянов" „В името на обичта" – празничен концерт с поп и джаз изпълнения, съвременна лирика и изложба „Левски – име светиня" интерактивна мултимедийна викторина посветена на 138 години от смъртта на Апостола Празник на самодееца Празнична програма за националния празник – 3-ти март "С пролетно настроение" – ден на	Откриване на изложба „Съвременно изкуство-път към реалността" - празнична вечер „За виното и любовта" Работилница за мартеници – базар в града Среща-празник Баба Марта – презентация на уникалния български празник пред гости от Дневен център за възрастни хора Презентация по случай 105-годишнината от рождението на Емилиян Станев Поздрав и подарък за първа пролет от самодейците на НЧ"Дряновска пробуда" за Дневен център за възрастни хора –	Конкурс за стихотворение и есе „За виното и любовта" Беседа за Ботев, Яворов и Алеко Константинов в ПГИ „Рачо Стоянов" Поетично-музикална вечер „За виното и любовта" Музикална програма по случай празника Трифон Зарезан Среща-разговор с проф.Пламен Павлов на тема „Васил Левски и българският национален въпрос" Организиране на образователен модул и танцово състезание „Надигравне" Програма за отбелязване на националния празник 3-ти март

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
		плетеница" – празничен концерт Изложба на ателиетата по живопис и приложни изкустваотбелязване на 1 юни-Ден на детето с послание към възрастните и рисувани от децата камъчета с късметчета Представяне на фотографа Дейвид Найтингейл и неговите книги за фотография Организиран базар – сувенири на Дряновски манастир Фотоизложба на млади автори Концерт по случай Деня на Съединението Музикално кулинарна вечер, посветена на поезията, музиката, възрастните хора Поздравителен концерт на с.Зая Покана на ДТ"Рачо Стоянов" Организиран конкурс „С Рождество в душите" за рисунка, сувенир и литературна творба Коледен празник за децата от ОДЗ с. Царева ливадаконкурс „Мини	НЧ"Дряновска пробуда" с дискусия и анкета Великденски концерт – пиано, акордеон, народно пеене, хорови изпълнения и народни танци Акции, посветени на седмицата на гората Ден на Земята – организиране на екоревю с тоалети, изработени от материали за рециклиране Гостуване с програма в с. Туркинча Програма с. Зая Концерт - ден на Европа 24 май – участие в празричен концерт Ден на детето Акция за деня на околната среда Стартира Лятна работилница Представяне на новата стихосбирка на поета Павлин Ботев Поход за Еньовден Екомероприятие Празник „Стенопис" Изложба „Довиждане лято" Мероприятие,	Габрово Отбелязване Световния ден на водата Пролетна изложба-живопис и художествена фотография с участие на деца от читалището Сдружение за образование и култура и НЧ"Дряновска пробуда" представиха книгата на поетесата Цонка Христова Премиера на детска оперета „Мъдрият тъкач" по Жул Леви Безплатна регистрация на читатели на библиотеката по случай седмицата на детската книга Детски театър за най-малките Среща-разговор за бъдещето на книгата и четенето между Дружеството на писателите и ателие „Книголюбие" Великденски концерт в с. Ганчовец Изложба на цветя от материали за рециклиране, изработени от класа по живопис и приложни	Музикална програма по случай Празника на жената Концертна програма по случай Първа пролет Кафе-театър – гостуващ спектакъл на ДТ"Рачо Стоянов" - Габрово Конкурс посветен на Международния ден на водата „Моята вълшебна рибка" Седмица на детската книга Запознаване с творчеството на Ханс Кристиан Андерсен Празник за деня на Земята и еко-ревю Концерт посветен на деня на Европа Конкурс в библиотеката на читалището „Вече мога да чета" Изложба на творби от класа по изобразително изкуство в художествената галерия на града Литературно-музикална вечер, посветена на славянската писменост Откриване на Лятна

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
		мис и Мистър" с Клоун, Снежанка и Коледна фея за децата от детските градини на Дряново и Царева ливада Коледен базар	посветено на Европейската седмица на мобилността Благотворителен базар Среща с писатели от Индия Улично карнавално шествие Представяне на книгата „Архимандрит Максим Райкович"от проф. Чолов и Г. Витанов Творческа среща с поета Димитър Стефанов и Катя Кунова Коледен концерт	изкуства Фейс арт шоу Отбелязване деня на балета с танци на класа по балет Ден на Земята – модно еко ревю Организиран пленер на Дряновски манастир Домакинство на семинар по тема „Културните обекти на Дряново и Трявна и НБУ" Литературна вечер, посветена на 80-годишнината на Димитър Стефанов Концертна програма за празника в с.Туркинча Празничен Гергьовден – концерт в с. Зая Представяне на новата книга на Петранка Новосад Откриване на изложба на Петранка Новосад Откриване на Лятна работилница 2012г. Конкурс за постер, посветен на Васил Левски Включване на деца от Лятната работилница в организирания Лъвски скок,посветен на Васил Левски	работилница 2013 Базар на детски творби в Празника на балканските градове „Балканът пее и разказва" - Дряново Представяне на книгата „Преживяна младост" Концерт на открито за годишна продукция на танцовите състави Откриване на програмата на национален събор „От дума на дума" Участие на деца от Лятната работилница в организираните занимателни игри, посветени на рождената дата на Васил Левски Участие на деца от Лятната работилница в състезателни игри, посветени на Левски Гостуващ моноспектакъл Камерен концерт с участието на цигуларя Христофор Михайлов Концерт посветен на Деня на независимостта Беседа, посветена на международния ден на

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
				Рецитал, посветен на 175 г. от рождението на Васил Левски Музикално-поетична вечер посветена на Международния ден на музиката, поезията и възрастните хора Съвместна изложба с НЧ"Върбан Генчев" с. Царева ливада с творби, изработени от децата по време на лятната работилница Благотворителен базар по време на празниците на града Вечер, посветена на дряновския писател Генчо Витанов Дарителска кампания „Подари книга" Тържествена вечер посветена на 70-годишния юбилей на писателя Генчо Витанов Конкурс за коледна рисунка, сувенир и картичка „В ноща на Коледа" Коледен концерт на всички колективи кум НЧ"Дряновска пробуда"	музиката, изнесени пред паметните плочи на Тодор Попов и Месру Мехмедов Откриване на учебната 2013-2014 г. с музикално-поетична програма и изложба на творбите на деца от Лятната работилница Откриване на изложба Рисунки и икони – творби на децата от Школата по изобразително изкуство Музикално-поетична вечер с Иван Жеков Празнуване на деня на народните будители в библиотеката на читалището Откриване на фотоизложба в читалището – с. Длъгня Концерт на самодейните колективи Концерт за Рождество Христово Изложба, отчитане на резултатите от обявения конкурс за поезия, приложни и изобразителни изкуства Концерт в с.Длъгна по

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
					случай Коледните празници Концерт в с.Зая по случай Коледните празници - Лятна работилница за деца
Любителско и художествено творчество в читалището	Клуб по шахмат Ателие по приложни изкуства Ателие по живопис Курс по английски език за деца и възрастни Дамски хор Танцови формации	Група по балет за деца Литературно ателие Ателие по живопис Вокална група Детска група за български фолклор Формация по народно пеене Детска вокална група Група по акордеон и пиано Клуб приложни изкуства Фотоклуб Клуб по народни танци за възрастни Клуб по шахмат Курс по английски език за деца и възрастни Театрално ателие Скаутски клуб	Мажоретен състав Танцова група балет Клас по изобразително изкуство Фотоклуб Клуб за народни танци и хора за възрастни Поетично ателие Вокална група Езикови курсове Скаутски клуб	Група по модерен балет за деца Мажоретен състав за деца Литературно ателие Клас по живопис и приложни изкуства Клас по народни танци Фотоклуб Клуб по народни танци и хора за възрастни Курс по английски език за деца и възрастни Скаутски клуб	Клас по модерен балет за деца Мажоретен състав за деца Клас по живопис и приложни изкуства Клас по народни танци Вокална група Литературно ателие Фотоклуб Клуб по народни танци и хора за възрастни Курс по английски език за деца и възрастни Доброволчески еко-клуб
Библиотека	не	да	да	да	да
„Надежда” - с.Туркинча					
Състояние на сграден фонд	незадоволително				
Културни и творчески дейности, организирани от читалището		Отбелязване на национални и местни празници	Отбелязване на национални и местни празници, народни обичаи и традиции	Отбелязване на национални и местни празници, народни обичаи и традиции	Отбелязване на национални и местни празници, народни обичаи и традиции

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново”, в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
Любителско и художествено творчество в читалището		Клуб „Българо-английско разбирателство” Езикови курсове по английски език	Клуб „Българо-английско разбирателство” Езикови курсове по английски език	Клуб по приложни изкуства Езикови курсове по английски език	Клуб „Българо-английско разбирателство” Клуб по приложни изкуства Камерна група за народна му Езикови курсове по английски език зика и песни
Библиотека	да				
„Развитие” – гр. Дряново					
Състояние на сграден фонд	2 сгради, добро състояние				
Културни и творчески дейности, организирани от читалището	Местни инициативи и празници	Представяне на книга на Любомир Димитров Представяне на книга на Станимир Кискинов Представяне на юбилейния сборник „140 години Народно читалище „Развитие” Творческа вечер на писателя Валери Станков Творческа вечер на писателя Георги Драмбозов Творческа вечер на журналиста и писателя Стефан Смирнов Творческа вечер, посветена на диригента Месру Мехмедов Детски спектакли Изложба	Творчески портрет на Илия Пехливанов – писател и журналист Музикална вечер в памет на Тодор Попов 85 години от полагането на основния камък, върху който е построена читалищната сграда Творчески портрет на Кънчо Атанасов Изложба на Мари Басмаджиян Изложба „Иконопис” на Ганка Павлова Творческа среща с Ивайло Диманов Творческа среща с Ивайло Диманов и Георги Драмбозов Спектакъл на Наталия Сорокина-солист на	Мултимедийна презентация, посветена на зимните празници Антоновден и Атанасовден в библиотеката на читалището Представяне на книгата „Земята от обратната страна” на автора Христо Хинчев Изпълнения на Смесен камерен хор за школувано пеене в памет на композитора Месру Мехмедов тържествено отбелязване на 80-годишния юбилей на писателя-сатирик Марко Ганчев семейни празници и обреди „Сирни	135 години от рождението на Пейо Яворов-презентация, беседа и рецитал в библиотеката на читалището Литературна вечер-представяне на книга на Красимира Данкова Изпълнения на Смесен камерен хор в памет на Тодор Попов Отбелязване на празника на пчеляря-презентация, беседа и изпълнения на учениците от Детска школа по изкуствата Провеждане на производствена практика в читалището на ученици по специлност

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
		стъклопластика на Валери Фердинандов Музикално-поетичен спектакъл „От Русия с любов" с участието на Раиса Полякова и Николай Тонев	„Петербургски концерт" Детски спектакъл с участието на Хайгашод Агасян Спектакъл на ДМТ"Константин Кисимов" Велико Търново Детски спектакли	заговезни" – беседа в библиотеката Баба Марта на гости в Детски отдел на библиотеката на читалището-презентация на обичая Участие на възпитаници на Детска школа по изкуствата в Ден на таланта наСОУ"Максим Райкович" гр. Дряново Ден на отворените врати в детски отдел на библиотеката Представление на Куклен театър „Патиланчо" - София Представяне на книгата на поетесата Цонка Христова Празник на буквите в библиотеката Ден на шегата-представяне на карикатури и беседа в библиотеката Беседа за Лазаровден и Цветница в библиотеката Представяне на музикална приказка по балета на Чайковски „Спящата красавица" Изложба на художничката Севинч	„Компютърна техника и технологии" Литературна вечер, посетена на писателя Велизар Велчев-изпълнения на преподаватели от Детска школа по изкуствата Баба Марта – презентация на обичая в Детски отдел на библиотеката при читалището Беседа и презентация по повод 8 март-изпълнения на Дамска вокална групатворческа среща с писателя Минчо Г. Минчев-участие с изпълнения на преподавателите от Детска школа по изкуствата Ден на отворени врати в детски отдел на библиотеката Беседа, посветена на Елисавета Багряна в библиотеката Музикално-поетична вечер Концерт на Детски радиохор с диригент академик Христо Недялков;техническо

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
				Мехмедова Представяне на творчеството на писатвля Валери Станкова Конкурс за най-красиво изписано великденско яйце Конкурс бодиарт Седмица на детската книга: четене и драматизация на български народни приказки в ЦДГ”Детелина”, „Да напишем заедно приказка” с ученици от 4-ти клас Кино „Дряново” при НЧ”Развитие” – представяне на филми Открит урок в Детски отдел на библиотеката по случай 24 май Годишен концерт на Детската школа по изкуствата при НЧ”Развитие” Творческа среща с писателката психоаналитик Мадлен Алгафари Представление на МДТ”Константин Кисимов” Велико Търново Изложба-колажи на	обезпечаване на концерта-организация Музикано-поетична вечер представяне на книга на Райчо Кънев Запознаване на децата от ЦДГ”Детелина” с дейността на библиотеката Конкурс за изобразително четене в библиотеката Конкурс за илюстрация на прикзка, организирн от библиотеката Лазаровден-конкурс за детска рисунка Великден-конкурс за най-красиво изписано яйце Концерт на Смесен камерен хор за школувано пеене в с. Славейково Продукция на клас по пиано в Детска школа по изкуствата Продукция на класа по пиано и цигулка в Детска школа по изкуствата Продукция на класа по пиано и цигулка в Детска школа по изкуствата Продукция на класа по

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
				Марк Свеен Концерт на фолклорна група от Мексико и ПТА”Балкан” Представяне на живота и дейността на Николай Койчев Концерт на Светлана Койчева Изложба икони на Симона Иванова Литературна вечер с писателката Мария Семерджиева Театрално представление на ДТ”Рачо Стоянов” Габрово Литературна вечер с писателя Ангел Ангелов Надежда захариева и Алекс – концерт по нейни текстове Организиране на щанд с книги на издателство „Жанет 45” Коледни и новогодишни празници – детско шоу програми; пресъздаване на традициите на Бъдна вечер	поп и рок пеене в Детска школа по изкуствата Продукция на класа по класическа китара в Детска школа по изкуствата Художествена изложба от архива на читалището Продукция на класа по акордеон в детска школа по изкуствата Годишен концерт на Детската школа по изкуствата Прожекции на филми Провеждане на производствена практика по счетоводство на ученици Концерт на руската певица и актриса Алъона Биккулова Постановка на моноспектакъла „Лалугерът” с Николай Урумов Вечер на японската култура Стартиране на проект с ТУ-Габрово за обучение и стажуване на студенти Представяне на цялостното творчество

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
					на писателката Цветана Качерилска Документална изложба „Рачо Стоянов – дряновският майстор на словото”, посветена на 130 години от рождението на писателя Фотоизложба на Иво Хаджимишев Отбелязване на 130 години от рождението на Рачо Стоянов-беседа в Дневен център за възрастни хора Отбелязване Деня на народните будители в Дневен център за възрастни хора-мултимедийна презентация и изпълнения на възпитаниците на Детска школа по изкуствата Откриване на фотоизложба „България-атрактивна туристическа дестинация” Постановк на Старозагорски куклен театър Постановка на Търговищкия куклен театър

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново”, в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
					Фотоизложба „Благотворителността през обектива” Представяне на програмата на Дамска вокално група в с.Гостилица Коледни и новогодишни празници – детско шоу програми – 8 представления; обявяване конкурс за най-атрактивна коледна украса; посещение на Дядо Коледа по домовете и институции; пресъздаване на традициите на Бъдни вечер; прзничен концерт, посветен на хората в неравностойно положение; благотворителна изложба базар от картини и коледни миниатюри, изработени от възпитаниците на Детска школа по изкуствата Празничен концерт с участието на самодейни колективи от читалището

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
Любителско и художествено творчество в читалището	Школа по изкуствата, езикови курсове за възрастни, компютърни курсове за деца и възрастни	Школа по изкуствата, представителен танцов ансамбъл, детско-юношески танцов състав, камерен смесен хор, литературен клуб, езикови курсове за възрастни, компютърни курсове за деца и възрастни	Школа по изкуствата, представителен танцов ансамбъл, детско-юношески танцов състав, камерен смесен хор, литературен клуб, езикови курсове за възрастни, компютърни курсове за деца и възрастни	Школа по изкуствата с класове по пиано, цигулка, акордеон, класическа китара, поп и рок пеене, изобразително изкуство, модерен балет Езикови курсове по английски Представителен танцов ансамбъл Детско-юношески танцов състав Народен оркестър Смесен камерен хор за школувано пеене Литературен клуб Обучителни компютърни курсове за деца и възрастни Клуб „Народни танци” за възрастни	Школа по изкуствата с класове по пиано, цигулка, акордеон, класическа китара, вокална постановка, изобразително изкуство, модерен балет, бийтбокс Езикови курсове по английски език Представителен танцов ансамбъл Детско-юношески танцов състав Смесен камерен хор за школувано пеене Дамска вокална група Литературен клуб Обучителни компютърни курсове за деца и възрастни
Библиотека	да				
„Христо Ботев” – с. Гостилица					
Състояние на сграден фонд	Сравнително добро				
Културни и творчески дейности, организирани от читалището	Програми по случай отбелязването на местни, нациоанални и регионални празници: Бабинден, Трифон Зарезан (увеселения, викторина, забавни игри); Вечер на Апостола	Изявите на естрадно-сатиричен състав и театрална група са по повод местни празници и обичаи	Във връзка с местни празници и обичаи се изявяват предимно естрадно-сатиричен състав и театрална група		

	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
	3-ти март – концерти на самодейните състави Рецитали и срещи с инвалиди с изнасяне на взаимни концерти Ден на художествената самодейност Лазаруване Ден на инвалида Ден на пенсионера Коледни концерти				
Любителско и художествено творчество в читалището	Клуб на учителя Клуб на хумориста Група за изворен фолклор Естрадно-сатиричен състав	Клуб на учителя Клуб на хумориста Клуб на етнографа Група за изворен фолклор Естрадно-сатиричен състав Театрална група	Клуб на учителя Клуб на хумориста Клуб на етнографа Група за изворен фолклор Естрадно-сатиричен състав Театрална група		
Библиотека	да				

Източник: РЕКИЦ

Исторически музей – Дряново е открит през 1970 година. Сградата е реализирана по проект на архитект Димитър Кръстев и се вписва в живописния силует на площада. Музеят е разположен на застроена площ – 1187 кв.м., разгърната площ – 3007 кв.м. и обща открита площ от 981 кв.м. сградният фонд на музея се състои от следните обекти:

Таблица 32: Сграден фонд на Исторически музей – Дряново

Сгради/други обекти	Вид собственост	Площ в кв.м.	В т.ч. за експозиции	В т.ч. за фондо-хранилища	В т.ч. за обслужващи помещения	Персонал - брой
Сграда на експозиция „Колю Фичето"	общинска	застроена площ- 300кв.м. разгърната площ–990 кв.м. открити пр. 250 кв.м.	350 кв.м.	150 кв.м.	200 кв.м.	3
Сграда на етнографска Експозиция	общинска	застроена площ-321 кв.м. разгърната площ-629 кв.м. открити пр. 519 кв.м.	400 кв.м.	60 кв.м.	80 кв.м.	2
Сграда на художествена експозиция	общинска	застроена площ-246 кв.м. разгърната площ –738 открити пр. 212 кв.м.	400 кв.м.	40 кв.м.	100 кв.м.	2
Сграда на експозиция археология и възраждане	Великотърновска митрополия	застроена площ- 320 кв.м. разгърната площ-650 кв.м.	500 кв.м.		80 кв.м.	2

Източник: Общинска администрация Дряново

Музеят разполага със следното музаейно оборудване:

- Витрини – 69 броя;
- Стелажи – 40 броя;
- Климатизация – 6 броя;
- Влагоабсорбатори – 5 броя;
- Експозиционно осветление – 16 броя;
- Оборудване за дигитализация и сървъри за съхранение на данните.

В музея са разположените следните културни ценности:

Таблица 33: Културни ценности в Исторически музей – Дряново

Културни ценности	2009	2010	2011	2012	2013
Основен фонд - бр. културни ценности	32576	32837	32934	32955	32955
В постоянна експозиция - бр. експонати	1620	1650	1740	1756	1756
Брой предмети и материали в научно-спомогателен фонд	10352	10359	10395	10395	10420
Брой дигитализирани културни ценности	650	920	1150	1300	1345
Брой снимани експонати	12960	13100	13200	13270	13450

Източник: Исторически музей – Дряново

Културният календар на общината е наситен с разнообразни културни инициативи с участие на всички културни институции на територията на общината:

Таблица 34: Културен календар на община Дряново

Дата	Събитие
6 януари	Тържествена света литургия в църква „Св. Богородица" – гр. Дряново и водосвет на Йорданов ден – на моста на Колю Фичето.
Месец януари	Тържество с награди за културните дейци, общественици и дарители, допринесли за развитието на образованието и културата в община

Дата	Събитие
	Дряново
19 февруари	Отбелязване на годишнина от гибелта на Апостола на свободата – Васил Левски.
3 март	Тържество на Руски паметник за отбелязване на Националния празник от Освобождението на България и панихида за загиналите в руско-турската освободителна война.
20 февруари	Съвместно с Община Дряново и Исторически музей – честване на годишнина от създаването на Дряновското класно училище.
Месец април	Общински фестивал на любителското творчество с участието на всички читалища на територията на общината, хоровете при ССБ "Успех" и Дневен център за възрастни хора – гр. Дряново, ученици от СОУ "Максим Райкович" и от ВУИ "Св. Св. Кирил и Методий" – с. Керека.
17май	Честване на Априлската епопея в Дряновския манастир. Включени са следните инициативи: ○ Традиционен туристически поход "По пътя на четата на Поп Харитон и Бачо Киро"; ○ Възстановка на битката край Дряновския манастир, пресъздадена от родолюбците и членовете на НД "Традиция"; ○ Вечерня с панихида за загиналите въстаници и тържествена заря - проверка. ○ Тържествена заря-проверка.
24 май	Традиционен прием за културните и просветните дейци.
24 май	Ден на българската просвета и култура и на славянската писменост.
Месец юни	Празник на Балканските градове Дряново, Котел, Гурково, Елена, Твърдица, Трявна "Балканът пее и разказва"
24 юни	Летен празник „Еньова омая" в Геша Вю.
Месец септември	Празник "Ракия-магия" в с. Ганчовец, което привлича стотици гости от цялата страна.
6 септември	Денят на Съединението на Княжество България с Източна Румелия
22 септември	Ден на независимостта на България.

Дата	Събитие
16 октомври	Празниците на град Дряново.

Източник: Общинска администрация Дряново

С финансовата подкрепа на Общината са осъществени различни културни инициативи в малките населени места на общината.

Съвместно с читалищата на територията на общината са организирани честванията на видни дряновски писатели, общественици, бяха представени произведения на български автори, почетени всички национални празници, концерти, почитане на християнските празници и традиции.

КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

През лятото на 2012 година под ръководството на доц. Илиян Боянов от НБУ започнаха археологическите проучвания в античното тържище „Дискодуратера" в землището на с. Гостилица. Работата на археолозите продължава през 2013 и 2014 година. Откритите находки са обработени в лабораториите на НБУ и се съхраняват в Исторически музей - Дряново. Налице е устойчиво партньорство с Музея при експониране на многобройни изложби и съвместни инициативи.

Дряново е сред 100-те национални туристически обекта на Българския туристически съюз.

Някои от най-значимите обекти на богатото културно наследство на Община Дряново са:

- ***Дряновският манастир „Свети Архангел Михаил"***

Три пъти разрушаван и изгарян и три пъти възстановяван от боголюбиви християни, Дряновският манастир е твърдина на българския дух. Първите хора заселват клисурата, в която е построен манастира, през ранните праисторически епохи. Те обитават пещерите на масива Боруна и кухините в скалния венец Поличките.

Манастирът е основан по времето на цар Калоян, след пренасяне на мощите на св. Михаил Воин от Потука в Търновград (1197-1207 г.). Първоначалното му разположение е на 2 км. северно от сегашното, в местността "Малки Св.Архангел", точно срещу пещерата "Андъка". През 1393 г. турците обсаждат Търново и помитат всичко по пътя си, като не пожалват и манастира и го изгарят до основи.

През 16-ти век родолюбивите българи от околността отново възстановяват светата обител. Този път и избират друго място – в местността "Голям Св. Архангел", на отсрещния бряг на реката, но участта и на тази обител е същата.

За пореден път и вече на сегашното си място Дряновският манастир е изграден към края на 17-ти век. Съборната църква е била еднокорабна и полувкопана в земята и се намирала непосредствено до днешната, а освен нея имало и втори храм. Постепенно манастира заема отново полагащото му се място в духовния и културен живот по българските земи. В него има огромна библиотека. Манастирът става един от най-големите книжовни центрове през Възраждането, като по това време в него е имало около 500 монаси. Славата му се носи по всички краища на Балканския полуостров, но това не попречва на кърджалиите да го опожарят за трети път. Още не били изтлели въглените от поредния пожар и хората от околността започнали да го възстановяват.

Подемът и благоденствието на манастира започнали по времето на архимандрит Рафаил - игумен на манастира, който започнал обновление на светата обител през 40-те години на 19-ти век. Издигнати са жилищните постройки откъм реката, а в 1845 г. е завършен и новия храм. Така манастирът разполагал вече с две църкви и 5 допълнителни сгради. Продължила и книжовната дейност на монасите. По това време се сменил игумена, като новият - йеромонах Пахомий Стоянов, продължил делото на предшественика си, но и дейно се включил в подготовката на Априлското въстание. Той, заедно с Васил Левски, Матей Преображенски - Миткалото и дряновския революционен комитет, изградили в манастира солидна база за подкрепа на четите в Северна България. Били построени специални хамбари, в които се събирали храна и оръжие за четниците. На 29 април 1876 г. в манастира влиза четата на поп Харитон и Бачо Киро – първият бунтовнически отряд в Търновски окръг и България. Но турските войски ги усетили и обградили. Девет дни продължила героичната съпротива на 195-те четници и 5 000-та турска войска. От въстаниците едва 47 успели да избягат, останалите намерили смъртта си там. Манастирът бил напълно разрушен, само църквата стърчала полусрутена. Изгоряла цялата манастирска библиотека. Разрушеният и опожарен манастир е възстановен частично и на 3 април 1877 г. главният му храм е тържествено осветен. Игуменът, Пахомий Стоянов, отслужва първата панихида за загиналите четници. Храмът е без стенописи, с пробит от турски куршум потир и дупки от турските шрапнели в зидовете, съзнателно оставени от строителите, за да не се забрави миналото и българското страдание.

На мястото на по-малката църква се изгражда мавзолей, представляващ параклис с костохранилище и статуя на въстаник. Постепенно към края на столетието Дряновския манастир се превръща в религиозно и културно средище и една от най-големите и добре устроени обители в търновския регион. Съвременният манастир е една от десетте най-почитани светини на Българската православна църква, Национален паметник на културата и отправна точка за много туристически маршрути.

В манастира се намира и експозицията „Археология и възраждане” на Исторически музей – Дряново. Тя запознава посетителите с историческото развитие на Дряновския край и възникването на Дряновския манастир. В околностите му са

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново”, в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

открити едно от най-древните палеолитни поселения в Средна Европа и следи от местните енеолитна и бронзова култура, както и крепостни съоръжения и селища, изградени от траки, римляни, ромеи и българи.

Разнообразни документи и предмети подчертават значението на манастира за българската история и съхраняването на националния дух, за превръщането му във възрожденско поклонническо средище; определянето му за база на освободителното движение и убежище през Априлското въстание на четата на поп Харитон; за приноса на Дряново в Руско-турската война (1877-1878).

Храмовият празник на манастира е на 8 ноември.

- ***Църква „Свети Никола"***

Храмът „Свети Никола" е сред първите самостоятелни строежи на майстор Колю Фичето. Построен е през 1851 г., върху основите на по-стара църква. Това е първият опит на Колю Фичето да въведе свой собствен стил, което е изразено особено ясно при оформянето на фасадите. Стенописите в храма са от 1926 г., а три от иконите в иконостаса са дело на Станислав Доспевски, един от най-изтъкнатите български възрожденски художници. Сградата е трикорабна псевдобазилика с камбанария и купол, които са от дървен материал и не се изявяват в плана. Фасадите са с богата пластична украса с характерните фичевски елементи: вълнообразен кобиличен фронтон, сложно профилиран корниз, тристепенна аркада с вградени полуколонки над главния западен вход, малка сляпа аркада по дължината на стените. Монотонността на тежката каменна зидария се нарушава от полетата на правоъгълните, овалните и кръстовидните прозорци и от релефите на южната фасада. Камбанарията е осмостенна, с големи овални и засводени отвори в стените и шатровиден покрив; форми, които създават впечатление за лекота и извисеност. Във вътрешното пространство се открояват плавната извивка на балконите на емпорията и релефите с растителни орнаменти от капителите на колоните. Църквата "Св. Никола" е действаща, обявена за паметник на културата с национално значение в ДВ, бр.92 от 23.11.1971 г. и реставрирана през 2000 г.

- ***Мостът на Колю Фичето над р. Дряновска***

Мостът е построен от Колю Фичето в средата на XIX век. Съоръжението е от ранните хидротехнически постройки на майстора, в което развива своите идеи за традиционния възрожденски тип "гърбат" (римски) мост. Неговата дължина е 38.50 метра, а широчината на платното и тротоарите е 5 метра. Мостът има четири свода с различни по големина отвори, стъпили върху три масивни каменни колони. Най – висок е вторият свод, над който мостовото платно е леко изгърбено. Мостовите колони са с водорези и аркирани отвори за пропускане на високите води. Настилката на моста е едър калдъръм, а на тротоарите – плочи, които излизат пред блоковете на сводовете и парапета, за да образуват корниз и подчертаят извивката на платното. Формата на всички арки на сводове и водоотточни отвори е подчертана с корниз.

- ***Икономова къща***

Икономовата къща е една от двете напълно запазени къщи, дело на майстор Колю Фичето (другата е т.нар. "къща с маймунката" във Велико Търново). Икономовата къща е строена през 1859 г. за свещеник Васил Икономов, който бил приятел на майстора. Тази къща съчетава по изумителен начин функционалност и удобство. Семпла фасада откъм улицата, с типичен градски характер. Там са били разположени дюкяни, складове и други стопански помещения. Неусетно тя преминава в елегантна дворна фасада, пластично раздвижена от тройно огънат еркер. Всички фасади на къщата са украсени с високи, увенчани с "вежди" прозорци, групирани по дължина, а покривът е от тежки каменни плочи.

Икономовата къща е и пример за творческите виждания на гениалния архитект, най–силно изразени в елегантната южна фасада и представителните жилищни помещения от втория етаж. Тук главното помещение е просторната диванна с широкия, плавно извит еркер, в която е изведено вътрешно дървено двураменно стълбище. Диванната е свързана с малките спални и чрез двукрила врата с внушителната по размери гостна стая, най–впечатляващата част от къщата. Салонът е по дължината на уличната фасада и е с изящен резбован таван, решен в любимия на възрожденската епоха мотив "Слънце".

В момента там е изложена богата колекция от средновековни и възрожденски икони.

- ***Лафчиева къща***

Тази къща е уникален архитектурен комплекс, национален паметник на културата. Тя е единствената в България запазена триетажна жилищна сграда в традиционен архитектурен стил от възрожденския период. Построена е около 1840 г. от дряновския строител майстор Кольо Гайдаржията и е известна като "къщата без пироните". Това е факт, тъй като в цялостния строеж на внушителното триетажно здание не е използван нито един пирон или желязна скоба.

В действителност това са две къщи – близнаци, Лафчиевата и Перевата, които са свързани от гледна точка на фасадите в цялостна архитектурна композиция. Те са замислени и изпълнени като стени на една постройка. В приземието е мястото за стопанска дейност – дюкяни, складове, мазета. Всеки следващ етаж е издаден над долния с еркери и конзоли. Оригинално е решена фасадата към двора. От тази страна къщата е двуетажна, каменна и варосана, с галерия и високи четириъгълни дървени колони, които поддържат стряхата.

Майсторът е обособил едно преходно към двора многофункционално пространство, за да разшири обема на затворения между високи оградни зидове терен и го обедини с жилището. В Лафчиевата къща впечатлява не само перфектната зидария, традиционна за местните майстори и находчивите решения на плана, но и елегантната, изискана работа с дървото и употребата му в интериора. Вратите са засводени, таблени; стенните долапи са с изчистени линии и класически пропорции. Украсата е оскъдна – малка стилизирана розета на част от вратичките на долапите и т. н. "слънце" на тавана в гостната стая. Майсторът не се увлича по прекомерната

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

пищност и разточителство на възрожденската резба. Той използва строгата форма, правата линия и естествените багри на различните видове дърво. Комбинира светло с тъмно, наковава върху гладкото огледало на тавана профилирани летвички, малки резбени мотивчета и зъборезбени корнизи.

Интериорите са оформени с мебели и предмети на бита, местно производство и внос от Западна Европа. Показан е домашния занаят тъкачество и колекция тъкани и облекло, характерни за Дряновския край.

Тук се намира и музейната експозиция "Градски бит от края на 19 и началото на 20 век". В момента, в приземния етаж е оформено малко фотографско студио (Ретро фотоателие), в което туристите и гостите на града могат да облекат традиционна дряновска премяна и да си направят ретро снимки за спомен.

- ***Часовниковата кула***

Построена е през 1778 г. Представлява висока центрична постройка, съчетана от три степенувани във височина размери и тела. Долната част била изградена от груб, необработен камък споен във варопясъчен разтвор, а по форма бил четиристранна призма с квадратна основа със страни 5 метра. За осветление били оставени 11 отвора – 5 на западната и по 3 на източната и южната страна. На източната фасада имало врата, от която нагоре водела дървена стълба. На южната фасада имало вградена каменна арка. Долната част завършвала с каменен корниз, покрит с плочи. Над него четиристранната призма преминавала в осмоъгълна, като също завършвала с корниз, покрит с турски керемиди. В тази част се намирал часовниковият механизъм.

Няма сведения какъв е бил първият часовников механизъм, тъй като през 1883 г той е бил заменен с нов, изработен в Трявна от майсторите Генчо Колев и Христо Василев.

167 години се извисявала над околните сгради градската часовникова кула. С времето по нея се появили пукнатини, следи от минали земетресения, реставрация не била извършена. През 1945 г. тя била съборена. Но за дряновци часовниковата кула има значение на монумент в архитектурния градски ансамбъл. Ето защо през 1984 г. тя е изградена отново, в близост до строената от Колю Фичето Икономова къща.

Запазеният часовников механизъм бе ремонтиран и настроен от Илия Ковачев – член на задругата на майсторите, носител на златен пояс.

- ***Храм „Света Троица”***

Построен през 1847 г., известен с изключително красиво резбования си таван. Разположен е непосредствено до музей "Колю Фичето" в гр. Дряново.

Храмовете, разположени на територията на общината, са следните:

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново”, в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- Църква "Св. Троица" 1846г. Дряново
- Църква "Въведение Богородично" Дряново
- Църква "Св. Богородица" 1853г. с. Гостилица
- Църква "Св. Никола" началото на XX-ти век с. Янтра
- Църква "Въведение Богородично" 1871г. с. Ганчовец
- Църква с. Славейково
- Църква "Св. Димитър" с. Караиванца.

ТУРИЗЪМ

Районът на община Дряново има богато културно-историческо наследство и красива природа. Основните туристически обекти, разположени на територията на община Дряново, са посочени по-горе.

Таблица 35: Брой туристически обекти в община Дряново за 2009 – 2013 г.

Брой обекти	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.
В община Дряново	28 бр.	28 бр.	33 бр.	34 бр.	37 бр.
В гр. Дряново	12 бр.	12 бр.	12 бр.	13 бр.	13 бр.
В селата	16 бр.	16 бр.	21 бр.	21 бр.	24 бр.

Източник: Общинска администрация Дряново

Видно от таблицата по-горе, през 2009 и 2010 г. броят на туристическите обекти, разположени на територията на общината, е еднакъв, като се увеличава с всяка следваща година. В град Дряново обектите се увеличават само с един през разглеждания период, докато в селата туристическите обекти се увеличават с по-високи темпове.

Броят на реализираните туристически нощувки в община Дряново е следният:

Фигура 35: Реализирани туристически нощувки в община Дряново за 2009 – 2013 г.

Източник: Общинска администрация Дряново

Броят на реализираните туристически нощувки в община Дряново спада през 2010 г. в сравнение с 2009 г., след което се покачва значително с всяка изминала година, за да достигне 28 642 нощувки през 2013 г., или почти двойно в сравнение с 2009 г. За сравнение, в цялата област Габрово са реализирани 147 375 нощувки през 2013 г., като са пренощували 81 949 лица. Съответно *броят туристически нощувки в община Дряново за 2013 г. представлява 19,43% от общия брой нощувки на туристи в областта*, което е едно сравнително добро съотношение.

На графиката по-долу е представена информация за броя посещения на туристи в Пещера „Бачо Киро" и Исторически музей Дряново за периода 2009 – 2013 г. Отчетен е приблизително равен брой посещения в пещерата за всяка година, докато броя посещения в музея се различава и същевременно се повишава през разглеждания период.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Фигура 36: Брой посещения на Пещера „Бачо Киро" и Исторически музей Дряново за 2009 – 2013 г.

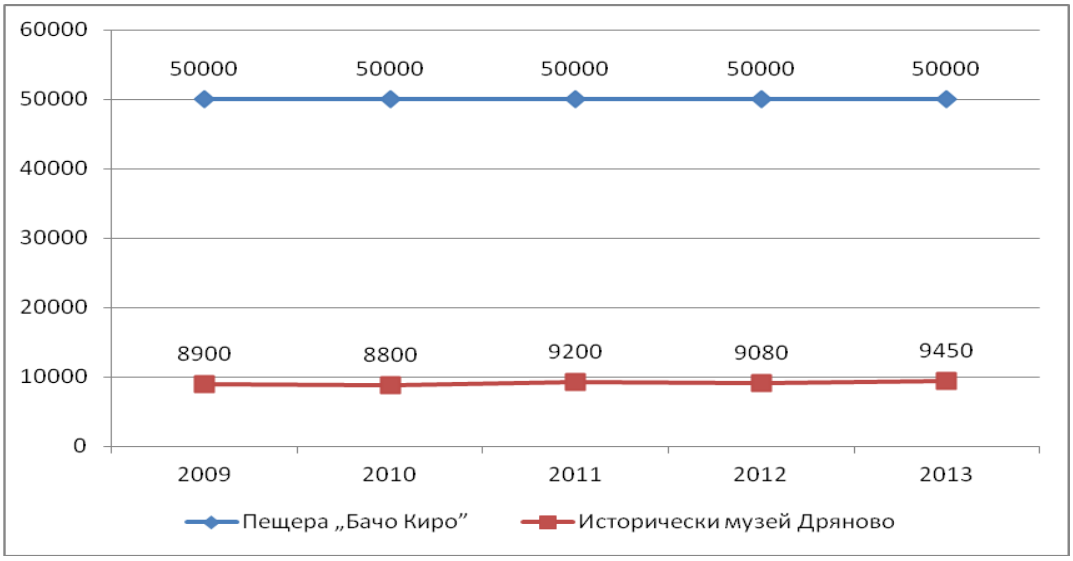

Източник: Общинска администрация Дряново

На територията на общината се намира част от Защитена зона „Дряновски манастир", определена по Натура 2000. На нейна територия се намират много културно-исторически и природни туристически обекти – Дряновски манастир „Св. Архангел Михаил", пещера „Бачо Киро", възжена градина „Приключенския остров", крепост „Боруна", музейна експозиция „Археология и Възраждане", и урбанизирани обекти – места за настаняване, заведения за хранене и развлечения, павилиони, което предполага, че територията се използва активно за туризъм, като се спазват изискванията за опазване на защитена природна зона. Тази територия е с най-голям туристопоток в цялата община.

6.6. Социални услуги

Община Дряново разработва и изпълнява интегрирани политики за подкрепа на хората в риск, с увреждания и старите хора на територията на общината, като комбинира ресурсите и координира дейности в сферата на социалното подпомагане, образование, здравеопазване, политики на пазара на труда. Общата рамка на социалната политика на общината е поставена в ОПР, но тя е детайлно планирана в Общинската стратегия за развитие на социалните услуги – община Дряново (2011 – 2015 г.). Общинската стратегия е разработена в съответствие с Областна стратегия за развитие на социалните услуги в Област Габрово (2011 – 2015 г.). Ключовите приоритетни направления на Общинската стратегия са изведени в съответствие с идентифицираните потребности на рисковите групи и необходимостта от спешна намеса за решаване на критичните социални проблеми на жителите на общината. В

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

широк контекст, политиките на социално включване обхващат всички уязвими общности и индивиди, които имат нужда от подкрепа.

На общинско ниво социалните дейности се извършват от:

✓ **Община Дряново – Кмет и Общински съвет.** Те формират и изпълняват общинската политика по отношение на социалните услуги, създават и предоставят социални услуги, договарят предоставянето на социални услуги с външни доставчици, контролират тяхното качество;

✓ **Доставчици на социални услуги** – Община Дряново, както и вписаните в регистъра на Агенцията за социално подпомагане физически лица, регистрирани по Търговския закон и юридически лица;

✓ **ДСП** изпълнява държавната социална политика и обслужва населението от общината в областта на социалното подпомагане, съгласно нормативната база приета за страната, управлява случаите на хора в риск и в частност – насочва потребителите към социалните услуги, изпълнявани като държавно-делегирана дейност;

✓ **Обществен съвет за социално подпомагане –** функциите му са регламентирани в чл. 35 от ЗСП;

✓ **Местни общности и техните представители –** НПО, местни организации, клубове и представители на рисковите групи.

На територията на община Дряново функционират **10** социални обекта, които предоставят социални услуги:
Две специализирани институции:

- ❖ Дом за възрастни с деменция гр. Дряново - капацитет 52 души.
- ❖ Дом за възрастни с психични разстройства - с. Радовци, - с капацитет 110 жени.

Осем социални обекта които предоставят социални услуги е общността:

1. Дневен център за деца и възрастни с увреждания - гр. Дряново с капацитет 50 деца и възрастни в увреждания.
2. Дневен център за възрастни хора – гр. Дряново с капацитет 40 възрастни лица.
3. Защитено жилище I за жени с интелектуални затруднения - с. Царева ливада с капацитет към момента 6 жени.
4. Защитено жилище II за лица с интелектуални затруднения - с. Царева ливада с капацитет 8 лица.
5. Защитено жилище за хора с умствена изостаналост – с. Гостилица с капацитет 8 лица.
6. Защитено жилище за възрастни хора с физически увреждания – гр. Дряново с капацитет 8 лица.
7. Преходно жилище – с. Радовци с капацитет 5 лица.
8. Домашен социален патронаж – гр. Дряново с капацитет 80 души.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Специализирани институции:

- **Дом за възрастни с деменция - гр. Дряново**

Ползвателите на услугата са възрастни хора страдащи от деменция и болест на Алцхаймер. Това са лица, които не са в състояние сами да организират и задоволяват своите потребности. Капацитетът на специализираната институция е 52 места и персонал 30 бр.

В дома за възрастни с деменция постъпват лица със следните диагнози Лакунарнадеменция, Генерализирана атеросклероза, Епизоди на объркаост и Халюцинации.

Персоналът на дома, който се грижи за настанените лица е 31 души. Социалната работа в дома – групова и индивидуална е съобразена с индивидуалните възможности на всеки един от настанените лица. Изготвя се годишен план за социална работа.

Услугите, които се предоставят в дома включват:

- Битово устройване - оборудване на спални и сервизни помещения, задоволяващи житейските потребности на настанените лица;
- Медицинско обслужване - наблюдение, грижи, лечение;
- Лична и битова хигиена – личен тоалет на лежащо болни, облекло, постеловъчен инвентар, отопление, пране;
- Бръснаро-фризьорски услуги;
- Социални занимания и мероприятия за социална адаптация и социални контакти на настанените лица;
- Трудови дейности заложени в социалните занимания, която е съобразена с здравословното състояние на настанените лица и се прилага само при тези, които са със запазена физическа активност.

За всеки един от настанените в дома лица се изготвят лични и здравни досиета, в които има информация за ежедневните и здравните му потребности, образователните, рехабилитационни и социални потребности. Във връзка с гореизброените се изготвя и индивидуален план за работа с всяко лице, който да отговаря на неговите психически, физически и социални потребности.

- **Дом за възрастни с психични разстройства - с. Радовци**

Ползвателите на услугата ДВПР с. Радовци са жени с психични разстройства. Това са лица, които не са в състояние сами да организират и задоволяват своите ежедневни потребности. Капацитетът на специализираната институция е 110 места и персонал 59 бр.

В дома работят 44 човека персонал, които полагат ежедневни грижи за ползващите социални услуги. Провежда се активна социална политика относно

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

деинституционализацията и извеждане на потребителите на социални услуги от специализираната институция. На всички лица ползващи услугите в ДВПР се правят индивидуални планове, включващи цялостна оценка на здравословното им състояние, сключен договор за ползване на социалната услуга, индивидуален план за работа с ползващите социалните услуги, план за здравни грижи, умения за самообслужване, социално поведение, участие в живота на обществото, психомоторно, емоционално и образователно развитие, и комуникация. Провежда се и трудотерапия, съобразена с индивидуалните възможности на всяко лице.

Социални услуги, които се предоставят в общността

❖ Домашен социален патронаж гр. Дряново

Домашен социален патронаж (ДСП) е комплекс от социални услуги, предоставя в общността. Целта на домашния социален патронаж е грижата за възрастните хора и лицата с увреждания, подпомагайки ги в тяхната естествена домашна среда.Намира се в сградата на Дирекция „Социално подпомагане". ДСП е с общинско финансиране, с капацитет 80 места и персонал 5 бр. В момента ползват услугата 52 потребители.

Обхванатите възрастни хора от тази социална услуга се нуждаят от ежедневни грижи в дома, помощ при самообслужването, поддържане на хигиена, пазаруване, придружаване, социални контакти и психо-социална подкрепа. Предоставяните социални услуги са важен елемент, а не рядко и необходимо условие за тяхното оцеляване и нормален живот, като те включват:

- Доставяне на храна;
- Наблюдение на здравното състояние и съдействие за получаване на медицинска помощ;
- Поддържане хигиена в дома;
- Снабдяване с отоплителни материали;
- Осигуряване на дребни ремонти на жилището и битова техника;
- Осигуряване на постелен инвентар, облекло и обувки;
- Осигуряване на развлечения и занимания;
- Покупка на хранителни продукти и други стоки;
- Административно финансови и правни услуги.

❖ Дневен център за стари хора гр. Дряново

Доставчик на социалната услуга е Дружество за социално подпомагане. Капацитетът на дневния център е 40 потребителя, а персоналът – 4 бр.

Социалните услуги се предоставят след насочване към услугата от: Дирекция „Социално подпомагане";Граждани, професионалисти и институции, които имат информация за предоставяната социална услуга.

Ползващите социалната услуга са възрастни хора, в над трудоспособна възраст, самотно живеещи възрастни хора застрашени от социална изолация, както и

възрастни хора запазили активното си отношение към социалния живот, живеещи на територията на Община Дряново.

Услугите и заниманията, който предоставя Дневния център включват:

- Ежедневно здравно наблюдение;
- Индивидуални и групови рехабилитационни програми;
- Лечебна физкултура по методика за възрастни;
- Правни, социални и други консултации;
- Попълване на формуляри, мерене на кръвно и налягане;
- Мероприятия за социални контакти и социална адаптация;
- Психотерапия.

❖ **Дневен център за деца и възрастни с увреждания гр. Дряново**

Доставчик на услугата е Дружество за умствено и психически увредени лица. Услугите на Дневния център се ползват от деца и възрастни с различни медицински диагнози – детска церебрална парализа, детски аутизъм, сензорни нарушения, епилепсия, умствена изостаналост, психични разстройства, прогресивна мускулна дистрофия, глухота и слепота. Децата, които ползват социалната услуга се насочват с направление от Отдел Закрила на детето - Изнесени работни места гр. Дряново, към Дирекция „Социално подпомагане“ - Севлиево.

Капацитетът на дневния център е 50 места, а персоналът – 17,5 бр. Лицата, които посещават центъра се обучават на елементарни хигиенни и трудови навици за по-самостоятелен начин на живот.На всички лица, ползващи услугите на дневния център, се правят индивидуални планове, включващи цялостна оценка на здравословното и социалното им състояние, умения за самообслужване, социално поведение, участие в живота на обществото, психомоторно, емоционално и образователно развитие, и комуникация. Резултатите се постигат чрез рехабилитация, трудотерапия, работа с педагози, рехабилитатор, психолог, социален работник, логопед и тифлопедагог.

❖ **Защитени жилища**

„Защитени жилища” са форми на социални услуги, в които хората водят независим начин на живот, подпомагани от професионалисти. В Защитените жилища се изготвят индивидуални планове за грижа и се актуализират на всеки шест месеца от екип в състав: специален педагог и трудотерапевти. През деня клиентите ползват социалната услуга „Дневен център за деца и възрастни с увреждания” в гр.Дряново. Изграждат се умения за преодоляване на трудности, като се използват наличните възможности на клиентите с акцент върху социалното възстановяване. Прилага се индивидуален подход и услугите са съобразени с конкретните потребности на всяко лице. Обединяването в групи на лица с различна степен на умствена изостаналост има за цел насърчаване на взаимопомощта в процеса на съвместно съжителство. В Защитените жилища се организира и провежда цялостна възпитателна работа с

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново”, в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

потребителите на социалната услуга, като трудотерапевтите ръководят битовата им дейност. Подпомага се физическото, умственото и социално-трудовото адаптиране на клиентите, провежда се обучение в елементарни хигиенни умения и се формират хигиенни навици. Настанените лица в защитените жилища се обучават в самостоятелен начин на живот.

- **Защитени жилища I и II - с. Царева ливада:**

„Защитено жилище" за жени с интелектуални затруднения I с капацитет 6 места.

„Защитено жилище" за лица с интелектуални затруднения II с капацитет 8 места.

Настанените лица са мъже и жени с интелектуални затруднения изведени от специализирани институции.

Общият капацитет на двете защитените жилища е 14 мъже и жени. В първото защитено жилище живеят шест жени, изведени от ДВПР - с. Радовци. Във второто защитено жилище живеят 8 потребители на социалната услуга – трима мъже и пет жени с интелектуални затруднения, изведени от различни специализирани институции.

Доставчик на социалната услуга е Дружество за умствено и психически увредени лица – гр. Дряново.

- **Защитено жилище за възрастни с физически увреждания - гр. Дряново:**

Доставчик на социалната услуга е Дружество за социално подпомагане - Дряново. Капацитетът на жилището е осем мъже и жени и пет човека обслужващ персонал.

В защитеното жилище за хора с умствена изостаналост с. Гостилица се приемат пълнолетни жени и мъже с лека и средна степен на умствена изостаналост, изведени от специализирани институции за възрастни с умствена изостаналост.

- **Защитено жилище за хора с умствена изостаналост с. Гостилица:**

Доставчик на социалната услуга е Дружество за социално подпомагане - Дряново. Капацитетът на жилището е осем мъже и жени и пет човека обслужващ персонал. В „Защитеното жилище" се приемат пълнолетни жени и мъже с лека и средна степен на умствена изостаналост, изведени от специализирани институции за възрастни с умствена изостаналост.

❖ **Преходно жилище:**

Преходни жилища са форми на социални услуги, в които хората водят независим начин на живот, подпомогнати от професионалисти, с цел подготовка за извеждането им от специализирана институция. В жилището се приемат пълнолетни лица, които са ползвали социални услуги в специализирани институции.

Доставчик на социалната услуга е Община Дряново. Капацитета на жилището е пет жени и четири човека обслужващ персонал.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

❖ **Център за обществена подкрепа гр. Дряново**

Предоставянето на услугата стартира през 01.01.2009 г. Доставчик на услугата е Читалище „Развитие 1869" - гр. Дряново.

Потребители на социалната услуга са деца с рисково и асоциално поведение; малолетни и непълнолетни с наложена присъда „Пробация", застрашени от отпадане от училище; деца с проблеми в общуването и невъзможност за справяне в социална среда, нуждаещи се от подкрепа и консултация; деца излизащи от специализирани институции;родители с трудности при отглеждане и възпитание на децата си. Приоритетно се работи с децата настанени във Възпитателно училище интернат „Св. Св. Кирил и Методий" - с. Керека.

Екипът на центъра работи по конкретни случаи на деца, насочени с направления от ОЗД /Дирекция „Социално подпомагане" Севлиево. Капацитетът на услугата е 15 потребители. Персоналът се състои от 5 щатни бройки.

С оглед посрещане на потребностите на различните целеви групи от населението в Стратегията за развитие на социалните услуги на община Дряново е предвидено разкриването на две нови социални услуги:

1. **Разкриване на Център за настаняване от семеен тип.**
2. **Разкриване на Център за социална рехабилитация и интеграция на хора с увредено зрение.**

6.7. Спорт

България е традиционно спортна държава, но за съжаление в годините на прехода се появи остър недостиг на финансиране както на професионалния спорт, така и на масовия и училищния спорт. Спортът е много важен за правилното израстване на нашите деца и развитието на младежите. Спортуването допринася за изграждането на различни качества от физическо, емоционално, психологическо, социално и морално естество, както и за подобряване на здравето на населението. Много хора са непрекъснато в движение. В Европа всеки четвърти човек практикува спорт на открито поне веднъж седмично.

Аматьорските спортни клубове в Република България, каквито са съществуващите в Община Дряново, се регистрират по реда на Закона за юридическите лица с нестопанска цел, под формата на сдружения. На територията на община Дряново развиват активна дейност 7 спортни клуба:

1. **Клуб по лека атлетика „Локомотив"- Дряново**

Клубът е създаден през 1993 година. Член е на Българската федерация по лека атлетика. През 2012 г. Иван Михайлов е определен от Българската федерация по лека атлетика (БФЛА) за треньор № 1 по планинско бягане, а лекоатлетката Маринела Нинева е обявена за най-добрата планинска бегачка за изминалата година. В

календара на БФЛА за 2013 г. са включени 7-ми турнир по лека атлетика на писта и 44-ти шосеен пробег "Колю Фичето", които са традиционни спортни прояви за Дряново.

2. Футболен клуб „Локомотив 1927" – Дряново

Клубът е създаден през 1936 година. През 2010 г. ФК "Локомотив" представи България на 19-то Европейско аматьорско първенство по футбол за железничари.

През есенния полусезон на 2012-2013 г. в клуба са картотекирани 58 активни състезатели, участващи в три групи от първенството на Български футболен съюз: междуобластна група "Деца", "Юноши младша възраст" - подзона Велико Търново и "Мъже-А" окръжна ФГ. В подготвителните групи участват средно на месец 22 деца на възраст 7-11 години.

3. Спортен клуб по джудо „Кентавър"

През 2007 година клубът по джудо набира нови деца и поради големия интерес се налага създаването на още един спортен клуб по джудо – "Кентавър", за да могат всички желаещи да вземат участие в състезанията от спортния календар. На 2 юни 2007 г. е организиран I-ви Национален турнир по джудо за купа "Кентавър" в град Дряново. В турнира участват над 100 деца от цялата страна, а дряновските момичета извоюват златната купа. През 2010 година в спортния клуб започват заниманията си деца от предучилищна възраст за подготовка за състезания след постигане на нужната за спортни прояви възраст според правилата на Българската федерация по джудо.

4. Шахматен спортен клуб – Дряново

Клубът е основан през 1993 г. и е член на Българската федерация по шахмат. Развива дейността си най-вече сред подрастващите ученици от СОУ "Максим Райкович". Именно отборът на СОУ "Максим Райкович" - младша възраст е трикратен първенец на страната от Държавните ученически финали през 1999 г., 2001 г. и 2003 г. Шахматен спортен клуб - Дряново е включен в Северна централна зона с области Русе, Разград. Велико Търново и Габрово. Клубът работи с около 17 деца.

5. Спортен клуб по ориентиране (СКО) „Бачо Киро - 94" – Дряново

Клубът е създаден през 1994 година. Член е на Българската федерация по ориентиране и взема редовно участие в състезанията от Държавния календар на федерацията. СКО "Бачо Киро 94" съвместно с Община Дряново организират и провеждат състезания по ориентиране за купа "Дряново". През 1999 г., 2000 г. и 2004 г. купа "Дряново" е национална купа по ориентиране.
През 2012 г. клубът е участвал в 39 състезания, в които са извоювани 65 златни, 76 сребърни и 66 бронзови медали и 5 купи.

6. Тенис клуб „Кристи" – Дряново (тенис на корт)

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Клубът е учреден през 2009 г. Член е на Българската федерация по тенис. В клуба тренират над 40 деца, разделени по възраст и според възможностите им. Тренировъчният процес се извършва на кортовете в спортен комплекс "Локомотив". През 2012 г. тенисистите от клуба са взели участие в над 40 регионални, държавни и международни турнири в цялата страна.

7. Спортен клуб за хора с увреждания „Успех-Дряново”

В клуба се развиват следните спортове, подходящи за хора със зрителни увреждания: канадска борба, шахмат, табла и лека атлетика (някои от дисциплините).

Със своята активна дейност през 2012 г., отборите на спортния клуб са взели участия в 5 турнира по шах, 8 турнира по канадска борба и един по табла. В турнирите по канадска борба клубът е завоювал 35 златни, сребърни и бронзови медали.

Всички гореизброени клубове членуват в назначената от кмета на Община Дряново Общинска експертна спортна комисия.

През последните години е имало наличие на още няколко клуба – по ръгби, волейбол, полицейска лична защита, самбо и джудо и др., но същите към момента не функционират. В общината е изградена добра спортно-материална база, позволяваща развитието на различни видове спорт:

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново”, в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Таблица 36: Спортни обекти в Община Дряново

Вид на обекта	Спортен комплекс „Локомотив" – гр. Дряново	Спортна зала - гр. Дряново (Рехабилитационен и интеграционен комплекс за хора с увреждания)	Физкултурен салон към СОУ " Максим Райкович"	Физкултурен салон към ПГИ "Рачо Стоянов"	Спортна площадка на ПТГ "Димитър Крусев"
Видове спорт, за които е предназначен обектът	Аеробика, баскетбол, волейбол, лека атлетика, тенис, футбол	Аеробика, източни бойни изкуства, тенис на маса	Футбол, баскетбол, волейбол	Баскетбол, волейбол	Баскетбол
Общо описание на обекта	Обща площ: 30 358 кв. м.: Масивна едноетажна сграда - 172 кв. м; Сграда (двуетажна) съблекалня – 58 кв. м.; Сграда (едноетажна) съблекалня - 189 кв. м.; Административна сграда с възстановителен център – 108 кв. м.; Футболно игрище - 8000 кв. м.; Лекоатлетическа писта със сектори - 2880 кв. м.; баскетболно игрище -	Застроена площ – 791, 94 кв. м. Метален навес - 1271 кв. м.	Помещение за физкултурни нужди - 240 кв. м. 1 ет. масивна конструкция Налична е и следната инфраструктура: Футболно игрище – 620 кв. м. Волейболно игрище – 390 кв. м. Баскетболно	Застроен парцел 10 000 кв.м. Училищна сграда- 1800 кв. м - 3 (три) ет. - масивна конструкция Голямо игрище – 800 кв. м. Малко игрище – 375 кв. м	Спортна площадка - 1 289 кв. м. Асфалтова настилка Широчина/дължина в м. – 35/35, 40

Вид на обекта	Спортен комплекс „Локомотив” – гр. Дряново	Спортна зала - гр. Дряново (Рехабилитационен и интеграционен комплекс за хора с увреждания)	Физкултурен салон към СОУ " Максим Райкович"	Физкултурен салон към ПГИ "Рачо Стоянов"	Спортна площадка на ПТГ "Димитър Крусев"
	600 кв. м.; Волейболно игрище - 200 кв. м.; Тренировъчно игрище - 400 кв. м.; Игрище за плажен волейбол – 418 кв. м.; 2 броя тенис кортове - 521 кв. м. Сграда - съблекалня басейн – 95 кв. м.; Голям басейн – 492 кв. м.; Малък басейн с пързал 127 кв. м.		игрище – 680 кв.		
Брой седящи места	1800	0	0	0	0
Брой правостоящи места	1000	0	0	0	0

Вид на обекта	Спортен комплекс „Локомотив" – гр. Дряново	Спортна зала - гр. Дряново (Рехабилитационен и интеграционен комплекс за хора с увреждания)	Физкултурен салон към СОУ " Максим Райкович"	Физкултурен салон към ПГИ "Рачо Стоянов"	Спортна площадка на ПТГ "Димитър Крусев"
Брой съдийски стаи	2	0	1	0	0
Брой съблекални	9	3	2	2	0
Съблекални - капацитет	100	45	40	30	0
Брой бани	5	4 (приспособени за хора с увреждания)	2	2	0
Брой санитарни възли	7	12 (приспособени за хора с увреждания)	2	2	0
Брой треньорски стаи	3	4	1	0	0
Брой помещения за административна дейност	3	1	1	0	0

Вид на обекта	Спортен комплекс „Локомотив” – гр. Дряново	Спортна зала - гр. Дряново (Рехабилитационен и интеграционен комплекс за хора с увреждания)	Физкултурен салон към СОУ " Максим Райкович"	Физкултурен салон към ПГИ "Рачо Стоянов"	Спортна площадка на ПТГ "Димитър Крусев"
Брой складове за спортни уреди, пособия, инвентар и др	2	1	9,00	0	0
Обща складова площ в кв.м.	20,00	25,00	1	0	0

Източник: Община Дряново

Отделно от горепосочените спортни обекти, в гр. Дряново съществуват открити спортни площадки в града и квартални детски площадки и игрища в града, както и в селата;

На територията на община Дряново съществуват 2 стадиона:

- ✓ стадион „Локомотив" – находящ се в спортен комплекс „Локомотив", гр. Дряново;
- ✓ стадион в с. Царева ливада - имотът се намира в западната част на с. Царева ливада и граничи с река Дряновска.

През 2009 г. е успешно реализиран проект „Седалки на стадион „Локомотив" – I етап - град Дряново", финансиран от ДАМС. В периода 2010 – 2011 г. е изпълнен и проект „Седалки на стадион „Локомотив" – II етап - град Дряново", финансиран от МФВС. В резултат на двата проекта са изградени трибуни на стадиона.

До края на 2014 г предстои да бъде завършен проект „Спортна зала към център за рехабилитация и интеграция на хора с увреждания чрез физическа култура и спорт"

Предвижда се да бъдат извърши строително-монтажни работи, включващи:

- ✓ Доизграждане на тухлени стени от керамични тухли;
- ✓ Доставка и монтаж на PVC прозорци с прекъснат термомост;
- ✓ Доставка и монтаж на термопанели над PVC дограма;
- ✓ Доставка и полагане на топлоизолация XPS по цокъл и EPS по стени;
- ✓ Доставка и монтаж на пожароустойчив гипсокартон за обличане на стени;
- ✓ Доставка и полагане на топлоизолация – 12 см. каменна вата над зала;
- ✓ Доставка и полагане на PVC хидроизолация над зала;
- ✓ Доставка и монтаж на пожароустойчив гипсокартон за обличане на метални колони, два слоя, на метална конструкция;
- ✓ Доставка и полагане винилова спортна настилка;

В момента се изпълнява проект: „Изграждане на стадион в с. Царева ливада, изграждане на три броя игрища за футбол, волейбол и баскетбол и обновяване на стадион в гр. Дряново, община Дряново". Проектът включва два основни компонента, както следва:

Изграждане на стадион в с. Царева ливада, община Дряново:

В проекта се предвижда да бъдат изградени:

- ✓ Футболно поле с изкуствена тревна настилка;
- ✓ Трибуни за зрители;

- ✓ Обслужваща сграда със зала, служебни помещения, съблекални и санитарно-битови помещения за състезатели и съдии;
- ✓ Резервоар за вода;
- ✓ Паркинги за посетители и служебен паркинг;
- ✓ Сервизна сграда – склад;
- ✓ Масивна ограда

Ремонт на стадион „Локомотив", гр. Дряново

Имотът се намира в централната част на града. Поради особеностите на терена достъпът към него е, посредством пешеходен мост през река и от обслужваща улица – само за специализирани и служебни автомобили.

В проекта се предвижда да бъдат изградени:

- ✓ Футболно поле с естествени тревни чимове;
- ✓ Игрища за минифутбол, волейбол и баскетбол с изкуствени настилки;

Ежегодно в община Дряново се провеждат редица спортни мероприятия, част, от които са станали традиционни за града. Те се организират от действащите спортни клубове с партньорството на Община Дряново и са следните:

- Турнир по лека атлетика на писта
- Регионален турнир по тенис
- Шахматен турнир, посветен на Априлската епопея в Дряновски манастир
- Футболен турнир за купата на Дряново
- Купа „Дряново" (спортно ориентиране)
- Национален шосеен лекоатлетически пробег „К. Фичето"

Като основни наблюдения и препоръки по отношение на спорта в Община Дряново, можем да заключим, че **в общината функционират достатъчно на брой спортни клубове, съобразено със съответните мащаби на сходни по площ и население административно-териториални единици.** Функционирането на спортните клубове позволява редовното и организирано практикуване на спорт от жителите на общината.

Насоките за развитие на спорта в общината трябва да бъдат насочени в следните направления:

- **Продължаващо възстановяване и модернизация на спортните бази;**
- **Осигуряване на достъп на хората с увреждания до спортните бази;**
- **Създаване на условия за максимално широко практикуване на аматьорски и неорганизиран спорт;**
- **Устойчивост и развитие на спортните клубове;**

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- **Осигуряване на финансиране, както за еднократни или ежегодни прояви, така и за трайно развитие на спорта в Община Дряново – посредством спомоществователство или организиране на кампании и инициативи;**

При наличие на достатъчен интерес и условия – възраждане на клубовете, които са преустановили дейността си.

6.8. Обобщени изводи за състоянието и тенденциите, проблемите и потребностите

През последните двадесет години на национално ниво се развиват негативни тенденции в развитието на демографските процеси. Текущата демографска ситуация в общината се характеризира с **продължаващо намаляване и застаряване на населението**, намаляваща раждаемост и задържащо се високо равнище на общата смъртност.

Основните фактори, които оказват влияние върху структурата на населението, са социално-икономическото развитие на региона, естествените процеси на раждаемост и смъртност, както и миграционните процеси. Следва да се постави акцент върху развитието, подобряването и диверсификацията на здравните услуги на територията на общината, с оглед компенсиране на тези тенденции.

Тези негативни тенденции водят до намаляване на трудоспособното население. В условията на един динамичен трудов пазар, в който изискванията към квалификацията и уменията на работещите се изменят непрекъснато, тези негативни характеристики на работната сила се нуждаят от промяна посредством подобряване на образованието (включително учене през целия живот), повишаване на квалификацията и насърчаване на слаборазвитите сектори на икономиката.

По отношение на социалните услуги община Дряново се стреми и успешно осъществява политика на социално включване на всички уязвими групи и решаване на всички критични социални проблеми на населението. В общината се предлагат много и разнообразни социални услуги, като ангажираността на общинското ръководство към социалните проблеми на общината дава своите резултати в непрекъснато търсене, развиване и подобряване на социалните услуги.

Здравеопазването в общината се осъществява предимно от общопрактикуващи лекари в медицинската и дентална помощ. Поради закриването на многопрофилната болница, не може да се осъществява активно лечение в болнична среда. Въпреки че болниците в близките градове поемат тази функция, възможността за осъществяване на активно болнично лечение в общината следва да бъде осигурена.

По отношение на образованието, в общината са налице професионални гимназии и СОУ. Сравнително добре е развита системата от целодневни детски градини и обединени детски заведения, които следва да продължат да бъдат развивани, включително чрез предоставяне на подходящи обучения за персонала.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Районът на община Дряново е много богат откъм културно наследство. Различните обичаи, празненства, ритуали и вярвания, част от нематериалното културно наследство, се опазват живи с активната дейност на читалищата в общината. Подкрепата за тяхната дейност от страна на общинското ръководство следва да продължи и през следващия планов период. Община Дряново притежава все още неусвоен капацитет за развитие на туризма, с оглед на даденостите и възможностите на региона, поради което се откриват възможности за развитие и целенасочени усилия в тази област.

В общината функционират достатъчно на брой спортни клубове, съобразено със съответните мащаби на сходни по площ и население административно-териториални единици. Функционирането на спортните клубове позволява редовното и организирано практикуване на спорт от жителите на общината. Отчитат се сериозните усилия на общинското ръководство за развитие на спортните бази и повишаване на възможности за осъществяване на спорт за всички.

5. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията

7.1. Транспортна инфраструктура

Община Дряново се намира в Северен централен район на планиране на България (област Габрово). През територията на общината преминава републикански път I-5, съвпадащ с европейски път Е85: Русе – Бяла – Велико Търново – Стара Загора – Хасково – Свиленград, осигуряващ добрата транспортна достъпност на населените места до общинските и областните градове в региона. Връзката с тях се осъществява предимно с автомобилен транспорт като общината се характеризира с ниска гъстота на пътна мрежа. Отстоянията на населените места до общинския център град Дряново в километри са както следва:

Таблица 37: Отстояния на населените места до общинския център град Дряново в километри

Населено място	км.
град Дряново - с. Царева ливада	6
град Дряново - с. Радовци	15
град Дряново - с. Янтра	15
град Дряново - с. Скалско	10
град Дряново - с. Гостилица	15

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Населено място	км.
град Дряново - с. Славейково	12
град Дряново - с. Керека	10
град Дряново - с. Соколово	10
град Дряново - с. Маноя	15
град Дряново - с. Косарка	13
град Дряново - с. Длъгня	15
град Дряново - с. Денчевци	5
град Дряново - с. Зая	6
град Дряново - с. Ганчовец	6

Анализът на транспортната достъпност показва, че средното отстояние на населените места до общинския град Дряново е 11 км. В северозападната част на общината са разположени най-отдалечените населени места - с. Янтра /15 км./ и с. Гостилица /15 км./. Най-добра транспортна достъпност имат гравитиращите населени места около град Дряново до 6 км. /с. Зая, с. Царева Ливада, с. Денчевци и с. Ганчовец/.

Републиканската пътна мрежа, преминаваща през територията на община Дряново, е с обща дължина от 100,036 км. и включва първокласни и третокласни пътища - Път I-5 /18,265км./, Път III-303 /8,721 км./, Път III-406 /8,737км./, Път III-609 /27,931км./, Път III-4041 /17,930км./, Път III-5002 /8,670км./ и Път III-5502 /9,782км./.

Общинската пътна мрежа се състои от 105 км., които не са в добро състояние на пътната настилка и прилежащата техническа инфраструктура. Тези фактори водят и до затруднени транспортни връзки на селата с общинския и областния център. Това представлява ограничител и за инвестиционните намерения на територията на общината и донякъде спира нейното пространствено и социално-икономическо развитие.

Железопътната линия, свързваща общината с останалата част на страната, обвързва линеарно разположените шест населени места Соколово, Ганчовец, спирка Дряново, гара Дряново, Дряновски манастир, Царева ливада в рамките на общината и прави връзка с 2 международни линии:

1. Железопътна линия № 2: София - Мездра - Плевен - Левски - Горна Оряховица - Търговище - Шумен - Варна;

2. Илиянци - Карлово - Тулово - Дъбово – Зимница.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

7.2. Водоснабдителна и канализационна инфраструктура

В община Дряново има частично изградена водоснабдителната мрежа, която не е на необходимото ниво за задоволяване на питейните нужди на общината. В общината са налични селища с ограничения по отношение на използването на вода, особено в летния период. Водоснабдени са 25 от селата, 24 не са и 1 е с режим. Въпреки тази статистика, процентът на неводоснабденото население е едва 2,8%. Общата дължина е 226,02км. Предвиждат се и подобрения в тази насока чрез реализирането на разнообразни проекти свързани с ВиК сектора.

В настоящия момент на територията на общината има проблеми с много аварии, които нарушават инфраструктурата поради остарелите етернитови тръби на водоснабдителната мрежа.

Обитаваните жилища по наличие на канализация и местонамиране в община Дряново са 3846 бр., като в 849 от тях не е налична канализация и 400 са свързани с попивна яма.

Таблица 38: Обитавани жилища по наличие на канализация и местонамиране

Общини	Общо	В градовете	В селата
Дряново	**3846**	**2798**	**1048**
Свързана с обществена канализация	2997	2686	311
Свързана с изгребна яма	60	6	54
Свързана със септична яма или друго пречиствателно съоръжение	281	20	261
Свързана с попивна яма	400	63	337
Няма канализация	108	23	85

Източник: НСИ

Обитаваните жилища по източник на водоснабдяване и местонамиране в общината са 3846, като в 55 от тях няма източник на вода и 43 жилища са със собствен водоизточник и нямат осигурено обществено водоснабдяване.

Таблица 39: Обитавани жилища по източник на водоснабдяване и местонамиране

Общини	Общо	В градовете	В селата
Дряново	**3846**	**2798**	**1048**
Обществено водоснабдяване	3723	2767	956
Собствен водоизточник	43	8	35
Обществено водоснабдяване и собствен водоизточник	25	10	15
Няма източник на вода	55	13	42

Източник: НСИ

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

На територията на общината има общо 51 водоизточници, но 12 населени места са водоснабдени от хидровъзел „Йовковци". Другият голям възел е „Стоките", като осем села се снабдяват от него. Всички други източници са със значително по-малък дебит.

Канализацията е частично изградена в няколко населени места – Дряново, Царева ливада и с. Гостилница.

Липсата на пречиствателна станция довежда до замърсявания на реките, а ямите, които населението употребява замърсяват подпочвените води.

7.3. Хидромелиорации

На територията на общината има изградени хидромелиоративни съоръжения, от които половината са потенциално опасни. Всичките 8 са дадени на концесия.

7.4. Депа за твърди битови отпадъци

Събраните отпадъци на територията на общината се извозват и депонират в „Регионално депо - Севлиево". Делът на обслужваното население от системата за организирано сметосъбиране и сметоизвозване е 99,45 %. В общината съществуват нерегламентирани сметища във всички населени места в непосредствена близост до прилежащата им територия. Съставът на депонираните отпадъци е предимно от органична материя, строителни отпадъци и земни маси.

7.5. Енергийна инфраструктура

Електропроводната и електроразпределителната мрежа осигурява достатъчна сигурност и оперативност в захранването на всички селища. Инсталираната мощност е оразмерена за по-големи товари от сегашното потребление. Два частни ВЕЦ-а работят на територията на общината, като те като повечето подстанции работят с около 40 % от капацитета си. Не достатъчно се оползотворява потенциала за използване на енергия, произвеждана от р. Янтра и р. Дряновска.

Енергийната мрежа на общината има една подстанция 110/20 кУ, захранвана от два далекопровода. Селищата се захранват от мрежи от средно напрежение 10 и 20кУ, като общината разполага с 157 трафопоста, от които 120 са на „Електроразпределение Горна Оряховица" ЕАД - клон Габрово.

В териториалния обхват на община Дряново селищните структури и прилежащите им промишлените зони не са газифицирани и не се осигурява употребата на природен газ за битови и промишлени нужди.

7.6. Комуникационна инфраструктура

Телекомуникационните мрежи са добри и обхващат всички населени места като има 100% телефонизация с цифрови апарати и покритие от мобилните оператори.

Мобилните телефонни услуги са представени от трите национални мобилни оператора /МТел, Глобул и Вивател/, които осигуряват покритие със сигнал на територията на общината.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

В териториалния обхват на община Дряново се предоставя достъп до интернет. Осигуреността на компютър и достъп до интернет в общината показва, че 1389 обитавани жилища имат компютър, а от тях 1272 достъп до интернет.

Таблица 40: Осигуреност на обитаваните жилища с кабелна телевизия, сателитна антена и компютър и достъп до интернет.

Общини	Общо		В градовете		В селата	
	жилища	живеещи лица	жилища	живеещи лица	жилища	живеещи лица
Дряново						
Кабелна телевизия	2058	5374	1859	4898	199	476
Сателитна антена	924	2409	468	1415	456	994
Компютър	1389	4338	1200	3782	189	556
Достъп до интернет	1272	4019	1111	3531	161	488

Източник: НСИ, 2011г.

Всички населени места са телефонизирани, но броят на телефоните рязко намалява. Броят на радиоприемниците е запазен, а на телевизионните приемни се увеличава. Населението се обслужва от девет броя пощенски станции: Дряново, Царева ливада, Ганчовец, Соколово, Керека, Гостилица, Славейково, Скалско и Янтра. Останалите села се обслужват спорадично от трактова кола.

7.7. Поземлени ресурси

Поземлените ресурси в границата на община Дряново възлизат на 271162 дка. (по данни от НСИ, 2012г.) Според предназначението на територията в общината преобладава селскостопански фонд – 171617 дка (63,3 % от общата площ). От тях обработваемите земи са 104904 дка. Горският фонд заема 78026 дка (28,8 % от общата площ).

Урбанизираните територии са 16345 дка (6 % от общата площ), териториите за добив на полезни изкопаеми – 139 дка (0,05 % от общата площ), териториите за транспорт и инфраструктура – 2758 дка (1 % от общата площ), водните течения и водните площи – 2277 дка (0.8 % от общата площ).

7.8. Горски фонд

Горският фонд заема 78026 дка (28,8 % от общата площ), като включва държавни гори, частна собственост и общински, на юридически лица и др. (по данни от НСИ, 2012г.).

Дърводобивно предназначение имат преди всичко бързо растящите гори, но делът им от общата залесена площ е драстично намаляла.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Въпреки неголемия относителен дял на горите от общата площ на общината, неоценимо значение за екологичния статус има тяхната водорегулираща, противоерозионна и рекреационна функция.

Анализът на горския фонд показва необходимост от увеличаване на горските площи с цел рекултивация.

7.9. Урбанизация и устройствено планиране на територията

Селищната структура на община Дряново е съставена от 63 населени места, от които 1 град и 62 села. Град Дряново е административен, културен и социално-икономически център в общината. Урбанистичната мрежа е равномерно разпределена в пространствената структура на общината, като средната гъстота е по-ниска от тази на областта – 34,8 кв.км. на едно селище при средна за страната от 59,3 кв.км.

В йерархичната система от градове-центрове на България /фиг.4.7.10/, град Дряново е представен като малък град, център с общинско значение за територията на общината от 4-то ниво. Като част от тази система той е градивен елемент от урбанистичната мрежа в макро-пространствената структура на областта.

Фигура 37: Йерархична система от градове-центрове, Национална стратегия за регионално развитие на Република България.

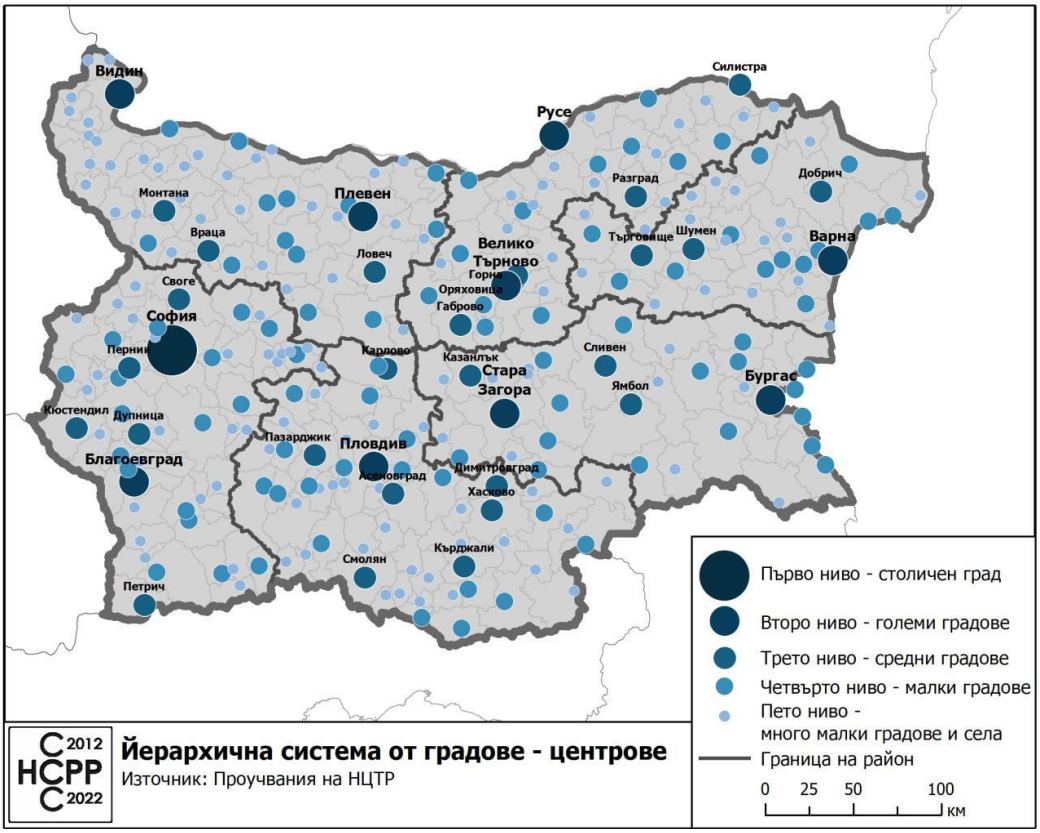

Територията на общината е 271,2 кв. км., което представлява 13.4% от общата площ на област Габрово и 1,42% от територията на Северен централен район /NUTS 2/.

В националната категоризация на населените места град Дряново попада в „трета“ категория град.

В градоустройствената класификация на населените места по брой жители град Дряново попада в категорията „малки градове”.

Таблица 40: Категоризация на общините

ЕКАТТЕ	Община	Категория	Територия кв. км.
GAB12	Дряново	3	271,2

Таблица 41: Категоризация на населените места

23947	гр. Дряново	GAB12	3
02333	с. Балалея	GAB12	8
02378	с. Балванците	GAB12	8
02556	с. Банари	GAB12	8
04068	с. Билкини	GAB12	8
07185	с. Бучуковци	GAB12	8
14458	с. Ганчовец	GAB12	7
14762	с. Геня	GAB12	8
14859	с. Геша	GAB12	8
15223	с. Глушка	GAB12	8
15357	с. Гоздейка	GAB12	8
15463	с. Големи Българени	GAB12	8
16479	с. Горни Върпища	GAB12	8
16523	с. Горни Драгойча	GAB12	8
17350	с. Гостилица	GAB12	6
18397	с. Гърня	GAB12	8
20660	с. Денчевци	GAB12	8
20907	с. Джуровци	GAB12	8
21261	с. Длъгня	GAB12	8
21395	с. Добрените	GAB12	8
22352	с. Долни Върпища	GAB12	8
22397	с. Долни Драгойча	GAB12	8
23042	с. Доча	GAB12	8
24133	с. Дурча	GAB12	8
27276	с. Еленците	GAB12	8
30418	с. Зая	GAB12	8
32319	с. Игнатовци	GAB12	8

Урбанизацията е дългосрочен процес, който се характеризира както с увеличаване на населението, което живее в градовете, така и с разширяване на градските зони. Той включва различни етапи /урбанизация, деурбанизация или контраурбанизация и реурбанизация/, които засягат страните в различни епохи – според географската и историческата ситуация. Степента на урбанизация е процентът от общото население на страната /или даден регион, община/, което живее в градовете. Темпът на

урбанизация представлява увеличаването на пропорцията на гражданите за определен период. Процесът на урбанизация на даден регион има отчетливи ефекти върху икономиката и екологията му. Има различни форми /или модели/ на урбанизация или на концентрация на човешки дейности, на населени места и социална инфраструктура /моноцентрични и полицентрични населени места, компактни градове, предградия и др./.

Стратегическите насоки за териториално развитие в община са свързани с реализирането на специфични цели и задачи в устройството на територията, което има за цел да постигне устойчиво и балансирано социално-икономическото развитие и ресурсните възможности.

Необходимо е интегриране на устройственото планиране с регионалното и секторните политики и планове, чрез териториално координиране на секторните политики, стратегии, планове и програми, имащи пряко или косвено отношение към пространственото развитие на община.

Стратегическите насоки за пространственото развитие обхващат разработването и актуализацията на системата от документи за пространствено развитие на национално, регионално и общинско ниво, определящи стратегията за интегрирано пространствено развитие при отчитане на териториалния потенциал и принципите за балансирано устойчиво развитие.

Също така е нужно планиране, което да постигне устойчиво развитие на населените места чрез прилагане на интегриран подход за решаване на икономическите, екологичните, социалните и културните проблеми в общината и насочена концентрация на ресурси за трайно подобряване на средата и качеството на живот.

От значение за балансираното развитие на общината е и опазването на природното и културното наследство чрез добро управление, правилни политики и насочени инвестиции. Този компонент от пространствената структура показва идентичността на община и повишава конкурентоспособността ѝ.

Урбанизираните територии на общинския център се явяват основен носител на растежа в рамките на територията на общината, като той се отличава със сравнително по-високо ниво на динамика в развитието и свързаната с него изменчивост на пространствено-функционалните характеристики на отделните урбанизирани територии.

В съответствие с основните национални и Европейски стратегически насоки за развитие през следващия програмен период, развитието на основните урбанизирани територии следва да се фокусира върху следните тематични направления:

- Условия за живот, бизнес и работа на местната общност в рамките на урбанизираната територия;
- Еколого-устойчиво и енергийно ефективно развитие на града и неговите функционални системи;
- Ефективна пространствена организация на територията и адекватно инфраструктурно осигуряване;

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

- Управление на града и прилежащата територия.

Конкретните насоки за териториално развитие на общината произлизат пряко от ролята и мястото на РСПР на област Габрово в регионалната система за планиране и управление на територията. Същите са пряко насочени към два основни документа:

- Концепцията за пространствено развитие на общината, която следва да се разработи в съответствие с изискванията на Закона за регионално развитие;
- Общи устройствени планове на общината, които следва да се разработят в съответствие със Закона за устройство на територията.

Разработването на Концепцията за пространствено развитие на общината произтича от потребностите на системата на програмиране и стратегическо планиране за следващия програмен период от пространственото координиране на процесите, протичащи в общинската територия чрез създаване на пространствено-устройствена основа и регулатор за осъществяване не само на общинско, но и на отделните социално-икономически секторни планирания на областно и регионално ниво, в контекста на общоевропейското пространствено развитие, с цел постигане на комплексно, интегрирано планиране.

Общият устройствен план /ОУП/ е документ, заемащ междинно йерархическо ниво и изпълняващ ролята на редуктор, осигурявайки плавен преход и конкретизация при реализирането на насоки, дефинирани от планови документи на стратегическо ниво, като се започне от Национална стратегия за регионално развитие през регионалните планове за развитие, НКПР, РСПР, областните стратегии и общинските планове за развитие. Общият устройствен план съдържа в себе си ясно дефинирани устройствени зони в рамките на територията с конкретни граници, предназначение и устройствени режими, изпълняващи залегналото в плановите документи от по-високо ниво.

В тази връзка е необходимо ОУП да бъде разработен за територията на цялата община. По своята същност, като планов документ и във връзка с императивите залегнали в нормативната уредба за териториално устройство, действащи в Р. България, общият устройствен план е документ с дългосрочно действие. Дългосрочният времеви хоризонт на прогнозите за перспективата в демографското, социално-икономическото и инфраструктурно развитие на общината, както и вероятностният характер на самите прогнози изискват срокът на действие на изготвяния ОУП на общината да бъде във формат от-до, а не фиксиран като период. В нормативните изисквания съгласно чл. 17ал. 3 от Наредба № 8 за обема и съдържанието на устройствени схеми и планове, ясно е регламентирано срокът на действие на ОУП да бъде предвиден за 15-20 години. Посочените срокове на действие не са самоцелни. Те са резултат от спецификата на предвидените процеси протичащи на територията на общината, както и факта, че последствията от тях, оставящи трайни резултати върху териториалните среди, демографските и икономически показатели на общината понякога надхвърлят предварително прогнозираните времеви хоризонти.

Разработването на ОУП следва да отчита два типа изисквания:

- нормативните изисквания на ЗУТ и концептуалните изисквания според реалното състояние на територията на съответната община;
- нормативни изисквания – ОУП на общината следва да се разработи в съответствие с действащото законодателство и актуалната нормативна уредба на страната - Закон за устройство на територията, Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени схеми, Наредба №8 за обема и съдържанието на устройствените схеми и планове, Закон за регионалното развитие, Закон за опазването на околната среда и др.

При разработката на ОУП следва да се отразяват и прилагат предвижданията, залегнали както в стратегически и планови документи и устройствени схеми, разработени с цел развитието на общината от по-високо, така и такива от по-ниско йерархично ниво, съгласно изискванията на Закона за регионалното развитие. С горното се визират – Национална устройствена схема, Устройствена схема на областта, подробни устройствени планове, стартирали инвестиционни инициативи, Общинския план за развитие. С ОУП следва горецитираните документи да се синхронизират в своите предвиждания, доразвиват и актуализират, запазвайки значими за района предложения и устройствени концепции.

Предназначение на територията на Общината – съгласно императивите на чл. 7 от ЗУТ и чл. 4 от Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии, основното предназначение на териториите на една община определено с районните устройствени схеми и общите устройствени планове е структурирано в пет функционални насоки:

Устройство на урбанизираните територии /населени места и селищни образувания/ – в устройството на урбанизираните територии следва да се отчита на първо място актуалното състояние и мястото им в йерархичната структура на селищната мрежа на общината. С проектното решение следва да се дефинират насоки за развитието на населените места или селищни образувания за времевия хоризонт на урбанистичната концепция, като същевременно трябва да се вземат под внимание изискванията за съхранение на околната среда и природните богатства при усвояване на територии както и техния природно-географски потенциал и прогнозите за развитие в демографско и социално-икономическо отношение. При това трябва да се създадат условия за безпроблемна комуникация както между отделните населени места и селищни образувания в йерархичните нива на територията на общината, така и при предвиждане на връзките със съседните общини в чисто транспортно-комуникационен аспект, а така също и в сферата на съвместни икономически, обществено-обслужващи, туристически и други дейности, с оглед развитието на общината да не е териториално ограничено.

Устройство на земеделските територии - в устройството на териториите за земеделско ползване следва обработваемите земи да бъдат третирани като национално богатство и стратегически ресурс, който трябва да бъде опазван и съхранен от прекомерната и необоснована демографска и икономическа урбанизация. Отчитайки категориите на земеделските земи, следва те да бъдат

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

зонирани, съгласно текущото състояние, нуждите от земеползване на територията на общината, релефа, близостта до урбанизираните територии и пътните артерии и възможността за окрупняване. Насоките за бъдещо усвояване и ползване на потенциала им трябва да бъдат в духа на политиката по защита на висококатегорийните земи с инструментите на устройственото планиране и възможности за развитие на нови селскостопански производства в нискокатегорийните и хълмисти такива с възможности за развитие на нетрадиционни за района и алтернативни земеделски култури.

Устройство на горски територии – в проектното предложение за устройството на горските територии следва да бъдат взети под внимание предвижданията залегнали в лесоустройствения план в това число залесени и незалесени площи, предвидени за залесяване, състав на дървесните видове, нормативно определените изисквания към устройството на горите със стопанско и специално предназначение. Системата от горски територии следва да бъде запазена и доразвита, отчитайки особеностите на горския фонд и ролята която той играе за опазването на биологичното разнообразие, дърводобива и дървопреработването като възможна икономическа дейност. В тази връзка е необходимо да се предвиди и възможно сертифициране на горите по стандарт FSC с цел устойчивото им управление и повишаване на добавената стойност на отглежданата дървесина.

Устройство на защитени територии – при тяхното проектиране следва да се предвидят устройствени режими, правила за тяхното управление и при необходимост буферни зони със специфичен устройствен режим, които в най-голяма степен гарантират запазването им като такива, а при възможност и допълване и обогатяване на съществуващата система.

Устройство на нарушени територии за възстановяване – с проекта на ОУП следва да бъде дефиниран броят, видът, местоположението и границите на териториите за възстановяване, специфичен устройствен режим за периода на функционирането им, както и условията за прекратяване на експлоатацията и последваща рекултивация, където е възможно. След рекултивацията би следвало да се формират предпоставки и мероприятия за повторното интегриране на засегнатите територии в заобикалящия ги ландшафт и предвиждане на ново функционално предназначение.

Устройство на друг вид територии – с проекта за ОУП на общината и във връзка със законовите изисквания и предвижданията на стратегическите планови документи от всички нива за територията може да се определят устройствени зони и самостоятелни терени с устройствен режим.

7.10. Изводи за инфраструктурното развитие

Общината има **добра транспортна достъпност** в регионален план посредством преминаващия транспортен коридор, но въпреки отчасти това не доброто състояние на пътна мрежа в рамките на общината и не добре изградена съпътстваща транспортно-комуникационна инфраструктура затрудняват достъпността до

общинския център град Дряново и взаимодействието му с населените места в общината и съседните общински центрове.

Недостатъчно е нивото и степента на задоволеност на питейните нужди в общината, както и количеството за част от населените места. Налични са множество аварии и разход на питейна вода поради факта, че водоснабдителната мрежа е остаряла и амортизирана. Недоизградена е и канализационна мрежа, на този етап липсва градска пречиствателна станция за отпадни води, но такава се предвижда да бъде изградена.

Необходимо е да бъде повишена осигуреността до интернет достъп, което ще създаде предпоставка и възможност за ситуиране на нови производствени дейности и повишаване на информираността в общността.

В пространственото планиране и устройството на територията е необходимо изработването на Концепция за пространствено развитие и Общ устройствен план на община Дряново, на които да се основава бъдещото пространствено и социално-икономическо развитие на общината.

6. Екологично състояние на общината

8.1. Компоненти и въздействия на околната среда

Качество на атмосферния въздух

Опазване чистотата на атмосферния въздух е от изключителна важност, тъй като пряко влияе върху човешкото здраве. В тази връзка основните замърсители в атмосферния въздух вредни за човешкото здраве, дефинирани като такива от Министерство на околната среда и водите (МОСВ) са следните: *азотен диоксид*, *серен диоксид*, *общ прах и фини прахови частици (ФПЧ10*), *бензен*, *олово*, *кадмий*, *арсен*, *полиароматни въглеводороди (ПАВ*), *толуол, стирол*, *амоняк*, *фенол* и *серовъглерод.* Следвайки Закона за опазване на околната среда, МОСВ е разработило Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС), която осигурява своевременна и достоверна информация за състоянието на елементите на околната среда и факторите, въздействащи върху нея, въз основа на която се правят анализи, оценки и прогнози за обосноваване на дейностите по опазване и защита на околната среда от вредни въздействия*. Качеството на атмосферния въздух /КАВ/ се оценява чрез норми, т.е. определени нива (стойности) за концентрациите на основните замърсители в атмосферния въздух, регистрирани за определен период от време (1 час, 8 часа, 24 часа, 1 година), установени с цел избягване, предотвратяване или ограничаване на вредни въздействия върху здравето на населението и /или околната среда, като тези нива следва да бъдат постигнати в определен за целта срок, след което да не бъдат превишавани*. Поради *ниския потенциал за замърсяване* и наблюдаваното добро качество на въздуха, община Дряново не е включена в Единната система за наблюдение и контрол на атмосферния въздух. В съответствие с изискванията на Наредба № 7 към Закона за чистотата на атмосферния въздух, Община Дряново попада в Х-ти район за оценка и управление качеството на

атмосферния въздух: общините, класифицирани по чл.30 ал.1 т.4, райони, в който нивата на замърсяване не превишават долните оценъчни прагове, не разполагат със стационарен пункт за контрол на качеството на атмосферния въздух. Контролът на територията на общината се извършва от РИОСВ-Велико Търново, като през последните години не са правени изследвания с мобилна станция. Все пак през зимните месеци има локални замърсявания причинени от повишеното използване на въглища и дърва за отопление от местното население. В близост до по-големите пътни артерии също се наблюдават локални замърсявания, но като цяло качеството на атмосферния въздух в общината е *много добро* поради липсата на производствени мощности и наличието на множество горски територии, като не се окачват значителни промени през следващите няколко години.

А. Водни ресурси

Водните ресурси в общината се формират от преминаващите през територията реки Янтра (водоприемник III-та категория) и Дряновска (водоприемник II-ра категория), с притоците Андъка, Рамадана, Мала Дрянка и др. Дебитът на тези реки е малък и се характеризират с дъждовно-снежен режим с пролетен максимум и есенен минимум на оттока. Най-голяма е р. Янтра /286 км./, която се явява и втората по големина река на Дунавската водосборна област в България. Тя се използва за напояване и отделни промишлени дейности. На река Янтра има изградени две водни електрически централи – ВЕЦ „Янтра“ и ВЕЦ „Каломен“. За анализ на състоянието на телата се извършва мониторинг на водите. Съществуват няколко вида програми за мониторинг - контролен, оперативен и проучвателен. Съгласно чл. 169, ал 2 от Закона за водите, Басейновите дирекции изработват и предлагат за утвърждаване програмите за мониторинг, като мониторинговите пунктове са определени след оценка на риска, натоварването, натиска и въздействието от антропогенна дейност върху водните тела. Изборът на показатели за анализ е извършен въз основа на определяне на вида и количеството на значителния натиск, който се изразява в концентрацията на наблюдаваните замърсители като емитери, които заустват в реките. При оценката на химичното състояние на повърхностните водни тела, са разглеждани т.нар. приоритетни вещества като са съпоставяни с определените стойности на стандартите за качество, въведени от *Директива 2008/105/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 година за определяне на стандарти за качество на околната среда в областта на политиката за водите*, транспонирана в *Наредба за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители*. Екологичното състояние на повърхностните водни тела се оценява в пет класа: много добро, умерено, лошо и много лошо.

На територията на община Дряново са разположени част от водосборите на няколко повърхностни водни тела в поречието на река Янтра: 1) BG1YN900R015 – р. Янтра от с. Янтра до землището на с. Гостилица – водното тяло е оценено с *лошо* екологично и в *добро* химично състояние; 2) BG1YN800R016 – река Дряновска от с. Радовци до землището на с. Длъгня – водното тяло е оценено с *умерено* екологично и в *добро* химично състояние и 3) BG1YN800R033 – р. Белица от с. Радовци до землището на с. Косарка – водното тяло е оценено с *умерено* екологично и в *добро* химично

състояние. По поречието на р. Янтра има разположен и един пункт при р. Дряновска - преди вливане в р. Белица. Съгласно доклад на РИОСВ – Велико Търново, през 2013г. състоянието на пунктовете при р. Белица и р. Дряновска (преди вливане в р. Белица) се запазва *умерено* по отношение на биологичните елементи. От 2013г. има нов пункт на р. Дряновска, след гр. Дряново, при който се анализират макрозообентос и фитобентос. Оценката на този пункт е за *добро състояние* по биологичните елементи.

На територията на общината са известни два минерални извора – в близост до селата Чуково и Маноя. Поради малкия и силно променлив през различите сезони дебит (0,5 л/сек) изворите не са регистрирани като значими. На територията на общината са разположени и 8 микроязовира, общинска собственост – „Опитна станция", „Янтра", „Рамадана", „Горнич", „Скалско", „Царева ливада", „Гостилица" и „Геня". 4 от тях са категоризирани като „потенциално опасни", поради което периодично се правят проверки от РИОСВ – Велико Търново за състоянието им. В добро техническо състояние са корекциите и брегозащитните съоръжения /габиони, диги, подпорни стени и др. /, разположени на речното легло на р. Янтра при гр. Дряново.

Водоснабдяването на територията на общината е с утвърдена санитарно-охранителна зона на язовир "Йовковци". Водата се подава пречистена от ПСПВ гр. Велико Търново и допълнително се обеззаразява в гр. Дряново с хипохлорид от "ВиК" ООД гр. Габрово – експлоатационен район Дряново, а водоемите в малките населени места с разтворена хлорна вар. Природните качества на питейния водоизточник – язовир "Йовковци" отговарят на БДС 2823 - 83 „Вода за пиене". По данни на провеждания здравен и производствен мониторинг, питейната вода на територията на Община Дряново е с нисък процент нестандартност по микробиологични и химични показатели. Използваните септични ями и торищни площадки са довели до повишаване на микробиологичните показатели на водите от местните чешми над пределно допустимите стойности.

За периода 2009-2013 г. изградените локални пречиствателни съоръжения за производствени отпадъчни води на Млекопреработващо предприятие с. Соколово на "Чех-99" ООД гр.В.Търново и Кланица и месопреработка с. Соколово на "Чех-Новосад" ООД гр.В.Търново, поради недобра експлоатация, работят с променлив ефект на пречистване, което определя тези обекти като рискови обекти по компонент води. На тези два обекта са налагани еднократни и месечни санкции по реда на чл. 69 от ЗООС за заустване на отпадъчни води над индивидуалните емисионни ограничения (ИЕО), поставени в разрешителните за заустване. На таблицата по-долу са представени контролираните емитери, техния вид и пречиствателното съоръжение, разположени на територията на община Дряново.

Таблица 42: Производствени обекти с пречиствателни станции на територията на община Дряново

№	Вид контролирани емитери	Вид пречиствателно съоръжение
1	"ВСК Кентавър-ИЗ Динамика" ЕООД, гр. Дряново	Пречиствателна станция за битови отпадъчни води и пречиствателна станция за производствени отпадъчни води
2	Млекопреработващо предприятие„Млека груп" ООД, с. Гостилица	Пречиствателно съоръжение с биологично пречистване.
3	Млекопреработващо предприятие"Чех – 99"ООД, с. Соколово	Пречиствателно съоръжение с биологично пречистване
4	Месопреработващо предприятие "Чех – Йосиф Новосад"ООД, с. Соколово	Пречиствателно съоръжение с биологично пречистване
5	Комплекс от къщи с. Геша, общ. Дряново	Пречиствателно съоръжение с биологично пречистване

Източник: РИОСВ – Велико Търново

През 2012г. община Дряново сключва договор за безвъзмездна финансова помощ за проектно предложение „Подготовка и изпълнение на инвестиционен проект „Изграждане на Градска пречиствателна станция за отпадни води (ГПСОВ), реконструкция и доизграждане на канализационна система и реконструкция на водоснабдителна система на гр. Дряново". С безвъзмездно предоставената финансова помощ община Дряново се задължава да подготви инвестиционен проект за изграждане на ГПСОВ, за реконструиране на наличната и доизграждане на нова канализация в град, което се очаква значително да подобри състоянието в сектора.

Като цяло водопреносната система на общината обслужва 97,2% от населението. Град Дряново и 12 населени места в общината са водоснабдени от хидровъзел „Йовковци", другите 8 централно водоснабдени села ползват питейна вода от хидровъзел "Стоките" или местни кладенци и сондажи. Водата от хидровъзел "Стоките" през летния сезон недостига и населението ползва вода от местни водоизточници – кладенци и чешми. Останалите 42 населени места ползват вода от местни чешми и кладенци. Реализиран е I-ви етап от проекта „Водоснабдяване на селата Гостилица, Денчевци и Чуково", в процес на изграждане е и II-ри етап на проекта, след приключването на който ще бъде решен проблема с водоснабдяване на

съответните села. Водоснабдяването на с. Гостилица ще даде възможност за допълнително водоснабдяване и на с. Славейково. Водоснабдяването на с. Радовци, с. Русиновци и с. Шушня от сондажен кладенец до с. Русиновци става чрез вътрешна водопроводна мрежа, но амортизирането й причинява постоянни аварии, което налага извършване на цялостна подмяна. Установена е обща загуба на вода в размер на 71 %, от които условни – 18 % и реални - 53 %. Последното говори за силната амортизация, както на вътрешните, така и на довеждащите водопроводни системи.

Земи и почви

За община Дряново най-разпространени са сивите горски, алувиалните и делувиалните почви. За районите с надморска височина над 1000 м. са характерни сивите горски почви, които се образуват в условията на умереноконтинентален климат и имат ясно изразен хумусен хоризонт. Алувиално-ливадните почви са разпространени предимно по поречието на реките и заемат части от заливните им тераси. Характеризират се с богати на скални материали и хумусни вещества.

През последните няколко години в района се наблюдава прилагане на добри земеделски практики, както и спазване на технологичните изисквания при употреба на пестициди и торове и отказ от опожаряване на стърнищата след прибиране на културите, които са довели до намаляване замърсяването на земите и почвите. В допълнение, програмите за биоземеделие, въведения контрол за ограничаване на емисионното замърсяване по отношение на въздуха, водите и управлението на отпадъците, в комбинация с технологичното обновление в производствените процеси допълнително допринасят за намаляване деградацията на земите и почвите в района.

Пунктовете, в които се извършва пробонабирането на почвени проби са определени от Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС), гр. София. Те са разположени на цялата територия на РИОСВ – Велико Търново и са в зависимост от източниците на замърсяване. За община Дряново по почвен мониторинг I-во ниво – широкомащабен мониторинг, съгласно Националната мониторингова програма на МОСВ няма обособени пукнтове за почвен мониторинг. По данни на РИОСВ – Велико Търново и след проведени изследвания в съседни общини е видно, че съдържанието на тежки метали в почвата е под максимално допустимите концентрации (МДК).

На територията на общината е разположен склад за забранени и негодни за употреба продукти за растителна защита (ПРЗ), който се намира в североизточния край на гр. Дряново, извън регулацията на града, на територията на Опитна станция по сливата. Сградата на склада представлява масивна постройка, със здрав покрив и зазидана врата и прозорци, поради двукратното му разбиване. Действия по запечатването на прозорците и вратите са предприети като предохранителна мярка срещу нови посегателства, т. к. складът е неохраняем. В склада се съхраняват 17 315 кг. прахообразни и 1400 л течни ПРЗ. За обекта има назначено със Заповед на кмета на общината отговорно лице, което води отчетност на съхраняваните пестициди.

Друг важен елемент свързан с почвите е този с ерозията им, който е обхванал и територите на община Дряново, вследствие промени в земеползването,

климатичните промени, повишаване на температурите и продължителните засушавания. Почвената ерозия е един от основните проблеми, с които земеделците се сблъскват в световен мащаб, тъй като оказва силно неблагоприятно влияние върху развитието на селското стопанство. Въпреки сериозността на проблема, към момента не са предприети мерки за преодоляването му. Редица изследвания сочат, че устойчивите практики на биологичното земеделие, както и регулярни мероприятия по залесяване, могат значително да подобрят състоянието на почвите и да намалят процесите на ерозия.

Като цяло на територията на общината не се наблюдава замърсяване на почвите и състоянието им се характеризира като добро. Няма данни за замърсявания на почвите или наличие на значителни проблеми, които да застрашават състоянието им.

8.2. Биоразнообразие и защитени територии

Биоразнообразието включва цялата жива природа на планетата в три основни нива на организация: 1) генетично – обхваща огромното разнообразие от генни комбинации във всички живи организми, 2) видово – включва видовете и разновидностите от всички групи живи организми и 3) екосистемно – обхваща не само разнообразието от живите организми в природата, но и сложните им взаимоотношения и разнообразни връзки помежду им и със заобикалящата ги природа. Съгласно националното законодателство, в България биоразнообразието се опазва главно чрез Закона за защита на биологичното разнообразие, съгласно който биологичното разнообразие е неразделна част от националното богатство и опазването му е приоритет и задължение за държавните и общинските органи и гражданите. В тази връзка, задължение на община Дряново е и опазването на богатото за района биоразнообразие. Законът за защитените територии (доп., обн., ДВ бр.62 от 31.07.2007г.), урежда категориите защитени територии, тяхното предназначение и режим на опазване и ползване, обявяване и управление. Съгласно закона, съществуват 6 вида защитени територии: резерват, национален парк, природна забележителност, поддържан резерват, природен парк и защитена местност. В територията на общината попадат следните такива:

- **Природна забележителност „Бачо Киро“** – пещера с площ 0.5 хектара, разположена в землището на с. Царева ливада, обявена със Заповед № 2810 от 10.10.1962г.;
- **Защитена местност „Дряновски манастир“** - с площ от 311,14 хектара, обхващащ територии от гр. Дряново, с. Геша и с. Царева ливада и създадена през 1973г. с цел опазване на характерни за района гори и защитена зона „Дряновски манастир“. Обявена съгласно Директивата за местообитанията по НАТУРА 2000 с площ от 2986,45 хка, заемаща части от землищата на гр. Дряново и селата Геша, Караиваница, Радовци, Скалско и Царева ливада. Защитената зона е създадена с цел опазване на важни местообитания на орхидеи (полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик), балкано-панонски, церово-горунови гори, мизийски гори от сребролистна липа и опазване популациите на широкоухия прилеп, остроухия нощник,

голям и малък подковонос, пъстрия пор, обикновената блатна костенурка, черната мряна, ручейния рак и др.;

- **Защитена зона по Директивата за местообитанията, която се допира до защитена зона по Директивата за птиците, съгласно НАТУРА 2000 „Дряновска река“** с площ от 187.62 хка и обхващаща поречните територии в землищата на гр. Дряново, с. Ганчовец, с. Геш, с. Длъгня, с. Зая и с. Косарка. Основната цел на защитената зона е запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, в това число алувиални гори, панонски гори, мизийски букови гори и др. растителни съобщества, както и представителите на фауната в лицето на видри, дъглокрил прилеп и европейски вълк;
- **Защитена зона по Директивата за местообитанията „Река Янтра“** с площ от 13900, 41 хка и обхващаща площи от землищата на селата Гостилица, Каломен, Скалско, Славейково, Чуково и Янтра. Основните видове, които са предмет на опазване в тази зона, са панонски солени степи и солени блата, панонски льосови степни тревни съобщества, бисерна мида, ручеен рак, балканска кротушка, черна мряна, ивичест бибан и др.;
- **Защитена зона по директивата за местообитанията „Скалско“** с площ от 2192,3 хка и попадаща в землищата на селата Скалско и Янтра, създадена с цел опазване на низинни сенокосни ливани, дъбово – габърови гори, видра, лалугер, пъстър пор, ивичест смок, жълтокоремна бумка, черна мряна и др.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново”, в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

В допълнение, на територията на община Дряново са регистрирани следните вековни дървета:

Таблица 43: Списък на вековните дървета на територията на община Дряново

№	Природна забележителност – вековно дърво	Землище / местност	Обявена със Заповед №
1	Зимен дъб	с. Славейково	851/10.08.1983г.
2	Бряст	с. Гостилица	851/10.08.1983г.
3	Зимен дъб	с. Петковци	1027/01.12.1982г.
4	Цер	с.Малки Българени / Кръста	1027/01.12.1982г
5	Обикновен бук	с. Русиновци / Клатура	1027/01.12.1982г
6	Обикновен бук	с. Шушня / Ливадите	1027/01.12.1982г
7	Зимен дъб	с.Големи Българени / Копачетата	1027/01.12.1982г
8	Зимен дъб	с.Големи Българени / Друма	1027/01.12.1982г
9	Зимен дъб	с.Големи Българени / Друма	1027/01.12.1982г
10	Скоруша	с. Русиновци / Клатура	1027/01.12.1982г
11	Вековен дъб - благун	с. Долни Драгойча / Ливадата	583/26.10.1981г.
12	Зимен дъб	с. Караиванца / Корията	384/17.06.1980г.
13	Зимен дъб	с. Каломен	657/13.10.1979г.

8.3. Управление на отпадъците

Твърдите битови отпадъци са важен екологичен проблем, чието управление е сложен процес, който, ако не се осъществява правилно, води до проблеми, произтичащи от замърсяването на основните компоненти на околната среда (въздух, води, почви) и чрез тях въздействия на качеството на живот на хората и развитието на екосистемите.

Битовите отпадъци, образувани на територията на община Дряново се извозват и депонират на „Регионално депо - Севлиево". Общината е член на „Регионално сдружение за управление на отпадъците – регион Севлиево" заедно с общините

Севлиево и Сухиндол. През последните години се наблюдава увеличение на количествата образувани битови отпадъци, което се дължи на нарастващите консумативни потребности на населението.

По данни на Общинската програма за управление на отпадъците на община Дряново за периода 2010-2013 и направения морфологичен анализ на генерираните битови отпадъци, на територията на общината преобладават хранителните такива с 21,8% през 2009г. На таблицата по-долу са представени и останалите процентни съдържания, от които прави впечатление, че общо хранителните и градинските отпадъци формират почти една трета от всички отпадъци, което налага извода за необходимостта от въвеждане на системи за компостиране. Това от своя страна ще намали количеството на битовите отпадъци за депониране и контейнерите за смесени отпадъци няма да се запълват до максималния обем. Към момента в общината няма въведена система за разделно събиране на биоразградимите отпадъци, която да обхване зелените отпадъци от паркове и градини, биоразградимите отпадъци от домакинства, отпадъци от обществен пазар, заведения за обществено хранене и др., но такава се предвижда да бъде изградена в близкото бъдеще.

Таблица 44: Морфологичен анализ на генерираните битови отпадъци на територията на община Дряново

№	Компоненти на отпадъците	2007 год. (%)	2008 год. (%)	2009 год. (%)
А.	**ОРГАНИЧНИ**			
1.	**Хранителни (отпадъци от месо плодове, зеленчуци, развалени хранителни продукти и др.)**	**24,7**	**25,0**	**21,8**
2.	**Хартия (книги, списания, вестници, компютърна хартия, пликове и др.)**	**3,6**	**4,3**	**6,2**
3.	**Картон (кутии, кашони и др.)**	**2,3**	**2,9**	**3,8**
4.	**Пластмаса (опаковки, бутилки, кутии, чаши, чинии, и др.)**	**9,7**	**12,4**	**18,5**
5.	**Текстил (дрехи, парцали, вата, въжета и др.)**	**6,9**	**5,9**	**5,0**
6.	**Гума (всички видове, без автомобилните)**	**3,8**	**3,5**	**4,1**

№	Компоненти на отпадъците	2007 год. (%)	2008 год. (%)	2009 год. (%)
7.	Кожа (обувки, дрехи, чанти, колани, ремъци, парчета от тапицерии и др.)	7,3	7,1	6,1
8.	Градински отпадъци (цветя, листа, клони, трева и др.)	7,5	6,9	8,0
9.	Дървесни (стърготини, дъски, летви, трески и др.)	3,3	3,0	3,2
10	Други отпадъци (трудни за класифициране, пръст, тор и др.)	14,1	10,7	4,9
11	Сгурия, пепел	4,2	5,7	6,1
Б.	НЕОРГАНИЧНИ			
1.	Стъкло (бутилки, съдове, ел. крушки,натрошено стъкло и др.)	2,8	2,5	4,3
2.	Метали (черни, цветни, съдове консервни кутии, прибори за хранене,тръби,улуци,ламарини, домакински уреди и др.)	2,2	2,4	2,8
3.	Инертни материали (пясък, чакъл, парчета от мазилка тухли, бетон, керемиди, керамика и др.)	7,6	7,7	5,2
	ОБЩО:	100	100	100

Източник: Общинска програма за управление на отпадъците за периода 2010-2013г.

Извозването на строителните отпадъци, генерирани от крупна строителна и строително-ремонтна дейност и предаването им за последващо третиране, е отговорност на лицата извършващи такъв вид дейност и представлява един от най-големите проблеми в общината. Земни маси, камъни и отпадъци с инертен характер се депонират с издадено разрешително от кмета на общината, в което се посочва мястото на депониране и маршрута, по който да бъдат транспортирани до там. Често се наблюдават значителни количества от строителните отпадъци да се изхвърлят незаконно от населението на общината покрай шосета и предимно на входно – изходните артерии на населените места. Производствените отпадъци, които се

генерират на територията на община Дряново и не се предават за третиране на оторизирани фирми, се депонират от фирмите производители на „Регионално депо - Севлиево", което от своя страна представлява скъпо струващ процес, поради отдалечеността на депото от общината.

В община Дряново 99,45% от населението е обхванато от системата на организирано сметосъбиране и сметоизвозване, като дейността се извършва от фирма, определена по реда на ЗОП. В организирано сметосъбиране и извозване към момента са включени 22 населени места. Битовите отпадъци се събират в заменяеми съдове – контейнери с обем 4 м^3, контейнер тип „Бобър" с обем 1,1м^3 и кофи с обем 0,11м^3. През последните години се закупуват съдове за ТБО - тип „Бобър" с обем 1,1 м^3, които постепенно заменят използваните до сега контейнери с обем 4,4 м^3. Големите контейнери се оказват не добро решение за обслужване на населението в общината, поради възникналата неефективност на извозването им до „Регионално депо - Севлиево" ООД гр. Севлиево. Контейнерите тип „Бобър" са разположени основно в жилищните комплекси, а кофите при еднофамилните къщи. Извозването на отпадъците се извършва от специализиран автомобил за съдовете „Бобър" и „Мева" и контейнеровоз за 4м^3 контейнери, с работен режим 6 дни в седмицата.

През 2007г. беше въведена система за разделно събиране на отпадъци от опаковки, към момента тя функционира само на територията на гр. Дряново. Извозването на събраните отпадъци се извършва един път на две седмици от фирма „Екоколект". За съжаление, към момента все още процента разделно събрани отпадъци на територията на община Дряново е много нисък, поради незаинтересоваността на населението и отдалечеността на общината, което оскъпява извозването на отпадъците.

8.4. Зелени площи в населените места

Град Дряново е с население под 10 000 души и съответно по норматив, според Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони от 22.12.2003г., на всеки жител се полагат 8кв.м. за обществени озеленени площи за широко и специфично ползване. В тази връзка, зелената система на гр. Дряново е неразделна част от плановото му решение и обемно-пространствено изграждане. Състои се от изградените зелени площи в централната градска част, градските паркове, линейното озеленяване по комуникационните транспортни артерии и охранителните зелени пояси покрай промишлените предприятия. Всички тези озеленявания оказват благоприятно въздействие върху градския облик и играят значителна роля в подобряване условията за обитаване и труд и ограничава негативните санитарно-хигиенни фактори – замърсявания на атмосферния въздух, шум, електромагнитни и радиационни излъчвания и др., както и оказва благотворно влияние като подобрява температурния баланс, микроклимата и други. На територията на град Дряново зелената система е с обща площ около 150 дка., като в нея се включват 11 парка с места за почивка - площ около 26 дка., 12 детски площадки - площ около 11 дка. В централна градска част от храстите преобладават дървовидна ружа, лавровишна, спиерея, сабина, люляк и др. видове. От дървесните видове се срещат брези, чинари, липи, различни иглолистни видове и няколко вида

декоративни дървета (кипариси, албиция, рустифина, магнолия). Градините с многогодишни рози са 70 м^2, които са засадени в 15 градини, цветните площи с едногодишни цветя са около 74 м^2, много по-малко са многогодишните цветя. В крайните квартали на града са обособени паркове с широколистни, декоративни дървета, но има нужда от дооформяне на зелените площи. В зелената система на града влизат още две борови гори и различни малки зелени площи, намиращи се в обхвата на града. Цялостното състояние на зелената система е добро, но въпреки това се препоръчва рехабилитация на съществуващите градски паркове и градини.

Територии за нови озеленени площи следва да се предвидят в общия устройствен и подробните устройствени планове на града. Централното градско пространство е подсигурено по отношение на зелената система, като внимание следва да се обърне и на разполаганите в озеленените територии обекти за спортни и културни развлечения и забави, детски площадки, както и повишаването на процента озеленяване, което неминуемо ще доведе не само до повишаване на естетическите качества на градската тъкан, но и на екологичните такива.

Липсват данни за зелените площи в населените места извън град Дряново, но всички населени места се намират в близост до значими горски масиви и са разположени в планинска среда.

8.5. Изводи и обобщения на проблемите, тенденциите и насоките за развитие в областта на околната среда

- Добро качество на атмосферния въздух и почвите;
- Много богато биоразнообразие, обхванато в добре поддържани защитени територии;
- Регистрирано „умерено“ състояние на някои водни ресурси и необходимост от подобряване на биологичното им състояние;
- Недостатъчно развита система за разделно събиране на отпадъци;
- Липсва добре организирана система за извозване на строителни отпадъци, което създава предпоставки за множество нерегламентирани сметища;
- Все още не всички населени места на територията на общината са обхванати от системата за сметосъбиране и сметоизвозване.

7. Управление и административен капацитет

9.1. Структура на общинската администрация

На най-високото ниво на организационно структуриране в общинската администрация на Дряново има четири основни звена - дирекции. При определянето на йерархичното място на организационните звена се отчитат две обстоятелства - важността на упражняваните функции и броя на лицата, които ще ги осъществяват. Колкото по-важни са функциите, толкова по-високо в йерархията се обособява съответното

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново”, в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

звено.

Съгласно длъжностното разписание, общата численост на персонала на общинска администрация Дряново е 37 (тридесет и седем) бр. 11 (единадесет) бр. са щатните длъжности в Обща администрация и 26 (двадесет и шест) бр. са длъжностите, в рамките на специализирана администрация.

Конкретното съотношение за общинската администрация в Дряново е:

- Обща администрация – 29, 72% от общата численост на персонала
- Специализирана администрация – 70, 27% от общата численост на персонала.

В общинската администрация на Дряново има едно ниво на вертикално структуриране. В състава на дирекциите не са предвидени отдели.

ОБЩА АДМИНИСТРАЦИЯ

1. Дирекция "Административно, правно и информационно обслужване"

- ***Кратко описание на функциите:***

Дирекция "Административно, правно и информационно обслужване" включва следните дейности:

- Център за услуги и информация на гражданите
- ГРАО
- Отбранително - мобилизационна подготовка
- Канцелария

Дирекцията, съгласно утвърденото длъжностно разписание, включва 10 (десет) бр. щатни длъжности, както следва:

- **Директор на дирекция –** осъществява ръководство и контрол на административната дейност и информационното обслужване; координира и организира административно-техническите дейности, информационното обслужване, както и вътрешното и международното сътрудничество; осигурява планиране и отчетност на дейността на дирекцията.
- **Главен експерт –** осъществява дейностите в областта на информационното осигуряване на дейността на администрацията.
- **Старши експерт към ОбС** – подпомага и технически обезпечава дейността на Председателя на Общинския съвет, постоянните комисии и общинските съветници на Дряновски общински съвет при осъществяване на функциите им.
- **Старши експерт – ЦУИГ** – административно обслужване и информиране на гражданите за извършваните административни услуги от Община Дряново.
- **Младши експерт – ОМП –** осигурява методическо съдействие и съгласуване действията на всички звена от производствената и непроизводствената сфера

по отбранително-мобилизационна подготовка; организира цялостния процес по снабдяването, съхраняването, стопанисването и използването и отчитането на стоково-материалните ценности, инвентара, съоръжения, обзавеждане и др.; организира и ръководи дейността по защита на населението при бедствия, аварии и катастрофи в община Дряново.

- **Главен специалист – ЦУИГ –** информиране на гражданите относно предоставяните административни услуги, текущото състояние на преписките на заинтересованите лица; извършва административно обслужване на физически и юридически лица.
- **Старши специалист – ЕСГРАОН (2 бр.) –** създаване, поддържане и актуализация на регистрите по гражданско състояние/раждане, граждански брак и смърт на гр. Дряново; извършва административно-правно обслужване на населението.
- **Технически сътрудник – (2 бр.)** – осъществява административната дейност на кметството и подпомага кмета на кметството/кметския наместник при осъществяване на неговите функции в изпълнение на законите, нормативните актове и разпорежданията на кмета на общината.

СПЕЦИАЛИЗИРАНА АДМИНИСТРАЦИЯ

1. Дирекция "Местни данъци и такси, бюджет и финанси"

- ***Кратко описание на функциите:***

Дирекция "Местни данъци и такси, бюджет и финанси" включва следните дейности:

- Местни данъци и такси
- Финансово-счетоводни
- Методология
- Бюджет и финанси
- Управление на собствеността
- Човешки ресурси

Дирекцията, съгласно утвърденото длъжностно разписание, включва следните длъжности:

- **Директор на дирекция –** организира разработването и изпълнението на бюджета на общината; организира и ръководи финансовата дейност, счетоводната дейност, отчитането на движимото и недвижимото имущество и своевременното провеждане на инвентаризацията, съгласно Закона за счетоводството.
- **Старши счетоводител (5 бр.) –** извършва финансова и отчетна дейност на бюджетните разпоредители.

- **Старши счетоводител „Местни данъци и такси" –** правилно и своевременно осчетоводяване на приходите по данъчните декларации, данъчните актове и наказателните постановления с цел поддържане на актуална данъчна сметка на данъчно задължените лица, която е необходима както за оперативна дейност на даенъчната администрация, така и за вземане на управленски решения.
- **Старши експерт „Човешки ресурси" –** извършва всички дейности, свързани с управлението на човешките ресурси в общината; изготвя документи, необходими за комплектоването на досиетата на персонала на ОбА Дряново и дейностите към нея, утвърдени от ОбС – Дряново по трудово и служебно правоотношение; разработване на предложения за щатни разписания според утвърдената от ОбС – Дряново структура и численост на персонала на ОбА – Дряново и на дейностите към нея.
- **Главен експерт –** извършва дейности, свързани с обслужването на гражданите по ЗВДТ и приемане/обработка на данъчни декларации по ЗМДТ, проверка на декларираните от данъкоплатците данни, проверка за възстановяване на надвнесени или недължимо внесени суми по ЗМДТ; оказване на методологическа и практическа помощ на гражданите по прилагане на данъчното законодателство.
- **Младши експерт –** извършва дейности, свързани с обслужването на гражданите по ЗВДТ и приемане/обработка на данъчни декларации по ЗМДТ, проверка на декларираните от данъкоплатците данни, проверка за възстановяване на надвнесени или недължимо внесени суми по ЗМДТ; оказване на методологическа и практическа помощ на гражданите по прилагане на данъчното законодателство.
- **Технически сътрудник –** администриране на данъчните и други публични общински вземания/глоби. Своевременно събира и отчита събраните суми по видове данъци и такси.

Прегледът на длъжностните характеристики за длъжностите в дирекцията и анализът на функциите на дирекцията, съгласно Устройствения правилник показват, че всички функции на дирекцията са обезпечени със съответните задължения в длъжностните характеристики на експертите.

2. Дирекция "Устройство на територията, инвестиционна и стопанска политика"

- ***Кратко описание на функциите:***

Дирекция "Устройство на територията, инвестиционна и стопанска политика" включва следните дейности:

- Устройство на територията;
- Архитектурно-строителен контрол;

- Кадастър и регулация;
- Инвестиционна дейност;
- Екология и чистота;
- Общинска собственост;
- Икономически дейности.

Дирекцията, съгласно утвърденото длъжностно разписание, включва следните длъжности:

- **Директор на дирекция –** осъществява ефективно ръководство, организация, координация и контрол на дейностите по устройство на територията, архитектурно-строителен контрол, кадастър и регулация, инвестиционна дейност, екология и чистота, управление на общинската собственост и икономически дейности.
- **Главен експерт „Благоустрояване и инвестиционна дейност" –** участие в целия инвестиционен цикъл по реализация на строителни дейности, доставки, услуги, други инвестиционни разходи, процедури, осъществяване на инвеститорски контрол и отчетност; разработване на експертни анализи и изготвяне на експертни мнения и становища по проблемите на тези дейности; изготвяне на отговори на запитвания и становища по проблемите на тези дейности; изготвяне на отговори на запитвания на физически и юридически лица.
- **Главен експерт „Инфраструктура и екологични проекти" –** участие в целия инвестиционен цикъл на подготовка и реализация на инфраструктурни и екологични проекти, други инвестиционни разходи, процедури, осъществяване на инвеститорски контрол и отчетност.
- **Старши експерт** – разработване и изпълнение на програми и проекти в областта екология, хигиенизиране на населените места и устройство на територията.
- **Младши експерт „Стопанска и инвестиционна политика" –** изготвяне на анализи, мнения, становища, предложения, проекти за документи, свързани с дейностите по управление и разпореждане с общинската собственост, сферата на икономическите и стопанските дейности, инвестиционната и интеграционна политика на общината.
- **Младши експерт „Стопанска и инвестиционна политика" –** ефективно управление и разпореждане с общинската собственост.
- **Младши експерт –** организационна дейност на общински пазари, улично осветление, транспортна схема и горима, селско, горско и водно стопанство, общинска собственост в Община Дряново.

- **Младши експерт –** техническо обслужване на работата на дирекцията, изчертаване на скици на действащи планове и проекти, комплектоване на техническа документация; участие във формиране на политиката на общината по отношение на кадастъра, регулацията и вертикалната планировка.
- **Старши специалист –** устройствено планиране, техническа обработка на инвестиционни проекти, заседание на ЕСУТ, контролна дейност в областта на инвестиционното проектиране и строителството.

Прегледът на длъжностните характеристики за длъжностите в дирекцията и анализът на функциите на дирекцията, съгласно Устройствения правилник показват, че всички функции на дирекцията са обезпечени със съответните задължения в длъжностните характеристики на експертите.

3. ***Дирекция "Европейска интеграция и хуманитарна политика"***

Кратко описание на функциите:

Дирекция "Европейска интеграция и хуманитарна политика" включва следните дейности:

- Разработване на проекти и програми;
- Образование;
- Младежки дейности, спорт, туризъм;
- Здравеопазване;
- Социални дейности;
- Култура.

Дирекцията, съгласно утвърденото длъжностно разписание, включва следните длъжности:

- **Директор на дирекция –** организира, ръководи и контролила цялостната дейност по разработване на проекти и програми, организацията на образованието в общински училища, ЦДГ и други учебни заведения; младежки дейности, спорт, туризъм на територията на общината; здравеопазване; цялостната дейност и контрол на социални дейности, социални услуги; културните събития, инициативи, работи за съхраняване на културно-историческото наследство.
- **Старши експерт** – анализиране на негативните фактори, влияещи върху подрастващите и диагностика на поведенческите отклонения сред тях; усъвършенстване на системата за превенция и корекционно-възпитателна работа.
- **Старши експерт –** формиране и провеждане на общинската политика в областта на образованието, културата и вероизповеданието.

- **Младши експерт –** участие във формирането и провеждането на политиката на Общината в областта на социалните дейности при стриктното спазване на законодателството.
- **Младши експерт –** участие във формирането и провеждането на общинската политика в сферата на младежките дейности, туризма, спорта, работа с НПО, разработване на програми и проекти и други дейности, свързани с посочените.
- **Младши експерт –** участие във формирането и провеждането на общинска политика в сферата на спорта, туризма, младежките дейности, разработване на програми и проекти и други дейности, разработване на програми и проекти и други дейности, свързани с посочените.

Прегледът на длъжностните характеристики за длъжностите в дирекцията и анализът на функциите на дирекцията, съгласно Устройствения правилник показват, че всички функции на дирекцията са обезпечени със съответните задължения в длъжностните характеристики на експертите.

Дирекцията, която е основно ангажирана в изпълнение на различните политики от ОПР е дирекция "Европейска интеграция и хуманитарна политика" в специализирана администрация. Основно спомагателни функции изпълнява дирекция "Устройство на територията, инвестиционна и стопанска политика".

Дирекцията осъществява функции в сферата на:

- Разработване на проекти и програми
- Образование
- Младежки дейности, спорт и туризъм
- Здравеопазване
- Социални дейности
- Спорт
- Култура

В областта на икономиката и общинската собственост функции имат дирекция МДТБФ и УТИСП.

9.2. Граждански сектор

Таблица 45: Основни действащи сдружения в община Дряново

№	ОРГАНИЗАЦИЯ	ВИД
1	Туристическо дружество "Бачо Киро" – Дряново	Сдружение

№	ОРГАНИЗАЦИЯ	ВИД
2	Спортен клуб за хора с увреждания "Успех-Дряново"	Сдружение
3	Сдружение „Младежка Общност за Граждански Алтернативи" - „М.О.Г.А"	Сдружение
4	Туристическо сдружение съвет по туризъм (ТССТ)	Сдружение
5	Сдружение "Дружество за социално подпомагане"	Сдружение
6	Настоятелство на НЧ "Дряновска пробуда - 2008" - Дряново	Сдружение
7	Настоятелство на НЧ "Развитие - 1869" - Дряново	Сдружение
9	Сдружение "ДЕСПА"	Сдружение
10	Общински комитет "Васил Левски"	Сдружение
11	Младежки клуб "Българи"	Сдружение
12	БАРК	Сдружение
15	Общински съвет на БЧК	Сдружение
17	Районна организация на слепите	Сдружение
18	Спортен клуб "Кентавър" – Дряново	Сдружение
19	Клуб по лека атлетика "Локомотив" – Дряново	Сдружение
20	Спортен клуб по ориентиране "Бачо Киро-94"	Сдружение

Както е видно от представените основни действащи Сдружения, регистрирани на територията на общината, гражданският сектор е достатъчно развит, като сдруженията обхващат различни области и социални слоеве на населението – младежи, възрастни, спортни организации, социални организации, туристически дружества и др.

Общината е създала условия на публичност на дейността си, чрез подробна информация на официалния си интернет-сайт. Осъществява се активен диалог с гражданското общество, с цел съвместни идеи и решения за подобряване на условията в общината и съвместни насочени усилия за постигане на целите и мерките, заложени в настоящия ОПР.

Проведените проучвания показаха много високо ниво на взаимодействие между общината и гражданския сектор.

9.3. Подготовка и реализиране на проекти и инициативи

В периода 2007 – 2013 г., община Дряново е изпълнявала над 40 проекта по различни донорски програми.

Таблица 46: Проекти на община Дряново по донорски програми за програмен период 2007 – 2013 г.

№	Наименование на проекта	Източник на финансиране	Начална дата	Стойност, Одобрен бюджет (лева)	Статус	Роля на общината
Приключен/изпълнен						
1.	„Саниране, вътрешен ремонт, реконструкция на отоплението и вертикална планировка на бази „Детелина", „Иглика" към ЦДГ „Детелина"и детски ясли – гр. Дряново"	Оперативна програма "Регионално развитие"	01.08.2008	942 481 BGN	Приключен	Бенефициент
2.	Заедно с теб - предоставяне на услугата Домашен помощник	Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси"	13.05.2008	49 044 BGN	Приключен	Бенефициент
3.	„Заедно с теб – грижа за хора в здравен и социален риск"	Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси"	01.11.2010	126 790 BGN	Приключен	Бенефициент
4.	Внедряване на мерки за енергийна ефективност в сградите на СОУ "Максим Райкович" и ПГИ "Рачо Стоянов" гр.Дряново	Оперативна програма "Регионално развитие"	13.12.2010	767 143 BGN	Приключен	Бенефициент
5.	Ремонт на съществуваща улица от о.т.121 до о.т. 122 и от о.т. 157 до о.т. 160 в	САПАРД	2008 г.	119060,69	Приключен	Бенефициент

№	Наименование на проекта	Източник на финансиране	Начална дата	Стойност, Одобрен бюджет (лева)	Статус	Роля на общината
	с.Гостилица, община Дряново"					
6.	Ремонт сгради на съблекални и тренировъчна зала - стадион "Локомотив" - Дряново	Общински бюджет	2008 г.	102765,75	Приключен	Бенефициент
7.	Асфалтиране, подмяна на тротоари и бордюри на път III-609 в чертите на град Дряново /ул. Райна Княгиня и ул. Матей Преображенски/ 786000,00	Общински бюджет	2008 г.	786000,00	Приключен	Бенефициент
8.	Благоустрояване парк "Локомотив" - Дряново	Общински бюджет	2008 г.	83567,82	Приключен	Бенефициент
9.	"Благоустрояване ул. "Бачо Киро" - гр. Дряново	Общински бюджет	2008 г.	198300,65	Приключен	Бенефициент
10.	Ремонт на църковен храм „Свето Благовещене" с.Керека и благоустрояване на прилежащите пространства.	Проект "Красива България"	2008 г.	112495,93	Приключен	Бенефициент
11.	Вътрешна водопроводна мрежа – кв. „Изгрев", гр.Дряново	МРРБ	2008 г.	354354,00	Приключен	Бенефициент
12.	Ремонт на църковен храм „Свето Благовещене" с.Керека и благоустрояване на прилежащите пространства.	Проект "Красива България"	2008 г.	112495,93	Приключен	Бенефициент
13.	Вътрешна водопроводна мрежа – кв. „Изгрев", гр.Дряново	МРРБ	2008 г.	354354,00	Приключен	Бенефициент
14.	Водоснабдяване с. Гостилица – II етап	МРРБ	2008 г.	1472244,80	Приключен	Бенефициент
15.	Канализация на кв. „Изгрев"	ПУДООС	2008 г.	363000,00	Приключен	Бенефициент
16.	Вътрешна водопроводна мрежа на с.Пейна	ФАР	2008 г.	78400,00	Приключен	Бенефициент

№	Наименование на проекта	Източник на финансиране	Начална дата	Стойност, Одобрен бюджет (лева)	Статус	Роля на общината
17.	Ремонт връзка ул. „Рачо Стоянов" – „Камен Калчев" /високия блок/	Общински бюджет	2008 г.	49100,00	Приключен	Бенефициент
18.	Вътрешна водопроводна мрежа – кв. „Изгрев-II етап", гр.Дряново	ПУДООС	2008 г.	354000 ,00	Приключен	Бенефициент
19.	"Реконструкция на „ Централна градска зелена зона" в гр. Дряново" - Мярка 322	„Програма за развитие на селските райони 2007-2013"	07/322/00035 / 03.11.2008 г.	1 504 958,00	Приключен	Бенефициент
20.	"Реконструкция на „ Централна градска зелена зона" в гр. Дряново" - Мярка 322	„Програма за развитие на селските райони 2007-2013"	07/322/00035 / 03.11.2008 г.	1 504 958,00	Приключен	Бенефициент
21.	„Седалки на стадион „Локомотив" - град Дряново" - II етап	Наредба № Н-1 от 8.02.2007 г. за условията и реда за финансово подпомагане от ДАМС на спортни дейности	08-00-218 / 17.12.2008 г.	91 643,90	Приключен	Бенефициент
22.	"Съоръжения за аварийна корекция на дере при моста на ул. "Досю Стойнов", УПИ V - зеленина, кв. 105 гр. Дряново"	Междуведомствена комисия за възстановяване и подпомагане към Министерски съвет /Фонд "Бедствия и аварии"/	02-07-1511 / 19.05.2009 г.	125 699,00	Приключен	Бенефициент
23.	Възобновяване на крайбрежна подпорна стена на коритото на река Дряновска - с. Царева	Междуведомствена комисия за	19.05.2009 г.	82 533,00	Приключен	Бенефициент

№	Наименование на проекта	Източник на финансиране	Начална дата	Стойност, Одобрен бюджет (лева)	Статус	Роля на общината
	ливада"	възстановяване и подпомагане към Министерски съвет /Фонд "Бедствия и аварии"/				
24.	"Укрепване на път GAB 3118/ III-609 - с. Куманите	Междуведомствена комисия за възстановяване и подпомагане към Министерски съвет /Фонд "Бедствия и аварии"/	19.05.2009 г.	359 201,00	Приключен	Бенефициент
25.	"Внедряване на мерки за енергийна ефективност в сградите на СОУ "М. Райкович" и ПГИ "Р. Стоянов"	Оперативна програма "Регионално развитие"	2010 г.	767 143,00	Приключен	Бенефициент
26.	"Подмяна на дограма и топлоизолация на фасадата на ДВД - град Дряново" - Мярка 02-02	Проект "Красива България"	Р - 22/ 03.02.2011 г.	152 331,23	Приключен	Бенефициент
27.	„Покрив, топлоизолация и дограма на сградата на ДСП – клон Дряново" - Мярка 02	Проект "Красива България"	Р - 23 / 03.02.2011 г.	110 320,22	Приключен	Бенефициент
28.	"Ремонт фасади и покрив на административната сграда на община Дряново"	Проект "Красива България"	Р-39/28.01.2013 г.	144 978,00	Приключен	Бенефициент
29.	"Аварийно възстановяване покрив на СОУ „Максим Райкович, УПИ III, кв. 76 по РП на гр. Дряново"	Междуведомствена комисия за възстановяване и подпомагане към	02.04.2013 г.	154 447,35	Приключен	Бенефициент

№	Наименование на проекта	Източник на финансиране	Начална дата	Стойност, Одобрен бюджет (лева)	Статус	Роля на общината
		Министерски съвет				
30.	„Основен ремонт покрив и вертикална планировка с достъпна среда на Дом за възрастни с деменция – гр. Дряново" - Мярка 02-02	Проект "Красива България"	22 / 30.10.2009 г.	112 102,00	Приключен	Бенефициент
31.	"Младите хора, местната власт и медиите - обединени в структурния диалог"	Програма "Младежта в действие 2007 - 2013"	BG10/A5.1/ 057/K1/ 01.02.2010 г.	13 825,75	Приключен	Бенефициент
В процес на изпълнение						
32.	Община Дряново – прозрачна и ефективна местна администрация	Оперативна програма "Административен капацитет"	10.05.2013	87 022 BGN	В процес на изпълнение	Бенефициент
33.	„Подобряване на ефективността на общинска администрация – Дряново чрез оптимизиране на структурата и функциите ѝ"	Оперативна програма "Административен капацитет"	19.08.2013	83 433 BGN	В процес на изпълнение	Бенефициент
34.	Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново	Оперативна програма "Административен капацитет"	12.11.2013	79 039 BGN	В процес на изпълнение	Бенефициент
35.	Повишаване компетентността на служителите на Община Дряново	Оперативна програма "Административен капацитет"	04.12.2013	89 693 BGN	В процес на изпълнение	Бенефициент
36.	Подкрепа за достоен живот	Оперативна програма "Развитие на човешките	08.10.2010	151 006 924 BGN	В процес на изпълнение	Партньор

№	Наименование на проекта	Източник на финансиране	Начална дата	Стойност, Одобрен бюджет (лева)	Статус	Роля на общината
		ресурси"				
37.	„И АЗ ИМАМ СЕМЕЙСТВО”	Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси"	30.09.2011	14 989 455 BGN	В процес на изпълнение	Партньор
38.	„Бяло, пурпурно, синьо, зелено – следите на вечността. Утвърждаване образа на региона като уникална туристическа дестинация на националния и международен пазар»	Оперативна програма "Регионално развитие"	13.08.2012	436 053 BGN	В процес на изпълнение	Партньор
39.	"Изграждане на ГПСОВ, реконструкция и доидгражданена канализационна система и реконструкция на водоснабдителна система на гр. Дряново"	Оперативна програма "Околна среда 2007-2013"	01.11.2010 г.	I етап - 933176,00 II етап - 23659433,10	В процес на изпълнение	Бенефициент
40.	“Изграждане на информационен център за мобилни услуги и съвети за гражданите и бизнеса в община Дряново”	„Програма за развитие на селските райони 2007-2013”	17.08.2012 г.	237 846,00	В процес на изпълнение	Бенефициент
Временно спрян						
41.	"Подготовка и изпълнение на инвестиционен проект "Изграждане на ГПСОВ, реконструкция и доизграждане на канализационна система и реконструкция на водоснабдителна система на град Дряново"	Оперативна програма "Околна среда"	08.03.2011	24 592 609 BGN	Временно спрян	Бенефициент
Одобрен						

№	Наименование на проекта	Източник на финансиране	Начална дата	Стойност, Одобрен бюджет (лева)	Статус	Роля на общината
42.	„Подкрепа за достоен живот - личен асистент”	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”	01.8.2010	62 940,52	Одобрен	Бенефициент
43.	„Отново заети и полезни”	Агенция по заетостта, "Регионална програма за заетост"	01.9.2010	27000	Одобрен	Бенефициент
44.	“Изграждане на стадион в с. Царева ливада, изграждане на три игрища за футбол, волейбол и баскетбол и обновяване на стадион в гр. Дряново, общ. Дряново”	„Програма за развитие на селските райони 2007-2013”	03.08.2012 г.	5 753 032,00	Одобрен	Бенефициент
Не е одобрен						
45.	„Ремонт - асфалтиране на ул. „Шипка” – гр. Дряново от км 1+300 до км 2+400” - Мярка 322	„Програма за развитие на селските райони 2007-2013”	07/322/00039 / 03.11.2008 г.	1 507 901,14	Не е одобрен	Бенефициент

№	Наименование на проекта	Източник на финансиране	Начална дата	Стойност, Одобрен бюджет (лева)	Статус	Роля на общината
46.	„Ремонт - асфалтиране на ул. „Шипка" – гр. Дряново от км 0+000 до км 1+300" - Мярка 322	„Програма за развитие на селските райони 2007-2013"	07/322/00042 / 03.11.2008 г.	1 943 060,89	Не е одобрен	Бенефициент
47.	„Рехабилитация на общински път GAB 2117(IV-60924) – Царева ливада – Радовци до границата с Община Трявна от км 0+000 до км 6+784" - Мярка 321	„Програма за развитие на селските райони 2007-2013"	07/322/00042 / 03.11.2008 г.	3 128 940,20	Не е одобрен	Бенефициент
48.	„Център за рехабилитация и интеграция на хора с увреждания чрез физическа култура и спорт в община Дряново" - Мярка 321	„Програма за развитие на селските райони 2007-2013"	07/322/00163 / 29.12.2008 г.	3 092 128,56	Не е одобрен	Бенефициент
49.	„Вътрешен ремонт на сгради съблекалня и тренировъчна зала и изграждане на два броя тенис корта на стадион „Локомотив"	Наредба № Н-1 от 8.02.2007 г. за условията и реда за финансово подпомагане от ДАМС на спортни дейности	08-00-45 / 26.02.2009 г.	239 974,50	Не е одобрен	Бенефициент

№	Наименование на проекта	Източник на финансиране	Начална дата	Стойност, Одобрен бюджет (лева)	Статус	Роля на общината
50.	"Дряново - родното място на Уста Колю Фичето"	Оперативна програма "Регионално развитие"	BG161PO001/3.1-02/2009/037	1 320 000,00	Не е одобрен	Бенефициент
51.	"Съоръжения за укрепване на речния бряг УПИ V - зелениена, кв. 105 гр. Дряново	Междуведомствена комисия за възстановяване и подпомагане към Министерски съвет /Фонд "Бедствия и аварии"/	02-07-1510 / 19.05.2009 г.	266 801,00	Не е одобрен	Бенефициент
52.	Външно саниране и подмяна дограма на ОУ "Васил Априлов" - с. Гостилица, община Дряново		1002-832 / 19.05.2009 г.	219 014,00	Не е одобрен	Бенефициент
53.	Аварийно възстановителни работи на църковен храм "Св.Троица" и прилежащата му сграда"	Междуведомствена комисия за възстановяване и подпомагане към Министерски съвет /Фонд "Бедствия и аварии"/	02-07-1692 / 10.06.2009 г.	203 304,00	Не е одобрен	Бенефициент

№	Наименование на проекта	Източник на финансиране	Начална дата	Стойност, Одобрен бюджет (лева)	Статус	Роля на общината
54.	„Основен ремонт ограда и вътрешен ремонт на Дом за възрастни с психични разстройства – с. Радовци” - Мярка 02-02	Проект "Красива България"	22 / 30.10.2009 г.	223 449,00	Не е одобрен	Бенефициент
55.	“Ремонт покрив и фасада на Целодневна детска градина - с. Царева ливада”	Проект "Красива България"	15.02.2012 г.	144 984,00	Не е одобрен	Бенефициент
56.	„Вътрешен ремонт на сгради съблекалня и тренировъчна зала и изграждане на два броя тенис корта на стадион „Локомотив”	Наредба № Н-1 от 8.02.2007 г. за условията и реда за финансово подпомагане от ДАМС на спортни дейности	08-00-45 / 26.02.2009 г.	239974,5	Не е одобрен	Бенефициент
57.	Изграждане на информационно - комуникационни центрове, предоставящи административни услуги, здравни съвети и здравен телемониторинг на жителите на община Дряново - Мярка 321	„Програма за развитие на селските райони 2007-2013”	07/321/00791 / 15.09.2009 г.	177396	Не е одобрен	Бенефициент

№	Наименование на проекта	Източник на финансиране	Начална дата	Стойност, Одобрен бюджет (лева)	Статус	Роля на общината
58.	„Текущ ремонт покрив на читалище „Развитие” – град Дряново” - Мярка 01	Проект "Красива България"	21 / 30.10.2009 г.	141 206,00	Не е одобрен	Бенефициент
59.	„Текущ ремонт на парк в центъра на село Гостилица” Община Дряново - Мярка 01	Проект "Красива България"	21 / 30.10.2009 г.	117 862,00	Не е одобрен	Бенефициент
60.	„Текущ ремонт на парк в централната част на с. Царева Ливада” - Мярка 01	Проект "Красива България"	21 / 30.10.2009 г.	139 616,00	Не е одобрен	Бенефициент
61.	"Учим и творим днес, за да успеем утре"	Интеграция на децата и учениците от етническите малцинства	BG051PO001-4.1.03/0003 / 06.11.2009 г.	323 255,10	Не е одобрен	Бенефициент

№	Наименование на проекта	Източник на финансиране	Начална дата	Стойност, Одобрен бюджет (лева)	Статус	Роля на общината
62.	“Доброволчеството - стимул и възможност за личностно развитие”	Програма "Младежта в действие 2007 - 2013"	01.02.2011 г.	36 323,67	Не е одобрен	Бенефициент
63.	"Подмяна тротоари и бордюри на ул. „Шипка” - град Дряново" - Мярка 322	„Програма за развитие на селските райони 2007-2013”	07/322/00037 / 03.11.2008 г.	802 243,69	Не е одобрен	Бенефициент
Няма решение						
64.	"Ромската жена - за права, солидарност и паритет"	Програма "Ромски инициативи на институт "Отворено общество"	RWE 30.06.10.26/ 30.06.2010 г.	9 980 $	Няма решение	Бенефициент
65.	"Усъвършенствана интернет визия и електронни услуги в полза на гражданите и бизнеса"	Оперативна програма "Административен капацитет", Приоритетна ос III "Качествено административно обслужване и развитие на електронното управление", подприоритет	А10-31-5/11.11.2010 г.	111127,5	Няма решение	

№	Наименование на проекта	Източник на финансиране	Начална дата	Стойност, Одобрен бюджет (лева)	Статус	Роля на общината
		3.1. "Подобряване на обслужването на гражданите и бизнеса, в това число чрез развитие на електронното управление"				
66.	„Възстановяване на зелен пояс и изграждане на ботаническата алея в кв. „Южен", гр. Дряново"	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда	21.02.2014 г.	9941,90	Няма решение	Бенефициент
67.	"Възстановяване зона за отдих при мост на Колю Фичето и духовникова чешма - град Дряново"	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда	21.02.2014 г.	9984,66	Няма решение	Бенефициент
68.	"Обособяване на зала за възстановяване в ДВПР - с. Радовци"	Фонд "Социална закрила на МТСП	08-538/05.02.2013 г.	21 600,00	Няма решение	Бенефициент

№	Наименование на проекта	Източник на финансиране	Начална дата	Стойност, Одобрен бюджет (лева)	Статус	Роля на общината
69.	„Възстановяване на зона за отдих „Ракетата” – град Дряново"	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда	21.02.2014 г.	9990,91	Няма решение	Бенефициент
70.	„Възстановяване на зона за отдих „д-р Върбан Генчев” – село Царева ливада"	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда	21.02.2014 г.	9965,66	Няма решение	Бенефициент

Източник: ИСУН, Общинска администрация Дряново

Процентното съотношение между одобрени и неодобрени проекти, както и такива в изпълнение или изпълнени показват много високо ниво на капацитет на Община Дряново за подготовка и реализация на проекти по различни оперативни програми и ПРСР.

Проектите са в различни сфери, в т.ч. социални услуги, административен капацитет и множество инфраструктурни проекти.

Необходимо е през периода 2014 – 2020 г., общината да използва опита от предходния програмен период, като работи целенасочено за продължаване на повишаване на капацитета си, с цел реализация на проекти, вкл. заложените в настоящия документ, които са идентифицирани като приоритетни за развитието на общината.

IV. Част SWOT-АНАЛИЗ

SWOT анализът, включен в Актуализирания документ за изпълнение на Общински план за развитие на община Дряново 2011 – 2013 г. продължава да бъде валиден до известна степен.

На база на социално-икономическия анализ на община Дряново, представен в предната част на настоящия документ, е изготвен актуален SWOT анализ на ОПР Дряново.

Таблица 47: SWOT анализ

Силни страни	Слаби страни
• Благоприятно географско положение и наличие на добри транспортни връзки; • Развита междуселищна пътна инфраструктура, електропреносни мрежи; • Наличие на екологично чисти територии, благоприятен климат, богато биоразнообразие; • Добро качество на атмосферния въздух и почвите; • Много богато биоразнообразие, обхванато в добре поддържани защитени територии; наличие на проект за ГПСОВ; • Добре изградена електропроводна и електроразпределителна мрежа във всички селища; • Наличие на разнообразни и благоприятни ресурси за развитието на туризма; • Развита, диверсифицирана икономика, доминирана от преработвателна индустрия; • Подобрено икономическо състояние на общината през	• Много на брой, малки по население, разположени на голяма територия населени места; • Тенденция на намаляване на населението в общината; • Наличие на голям брой села с под 10 жители; • Намаляване на ражданията; • Отчасти амортизирана пътна, съобщителна и ВиК инфраструктура; • Необезпеченост на територията с актуални устройствени планове; • Отчасти амортизиран сграден фонд (жилищен, промишлен, публичен), с ниска енергийна ефективност; • Недоизградена канализационна мрежа в населените места. Липса на пречиствателни съоръжения; • Загуби по водопреносната мрежа; • Липса на достатъчен финансов ресурс за опазване и поддържане на културно-историческото наследство; • Продължаващо намаляване на

последните 5 години; • Увеличен брой предприятия и увеличена стойност на приходите на предприятията през последните 5 години; • Увеличена стойност на произведената продукция през последните 5 години; • Увеличена стойност на преките чуждестранни инвестиции в нефинансовия сектор през последните 5 години; • Увеличена стойност на придобитите дълготрайни материални активи през последните 5 години; • Положителен механичен прираст през последната година; • Увеличен брой заселвания в общината през последните три години; • Намален брой изселвания от общината през последните 2 години; • Наличие на сравнително добре развита доболнична помощ; • Голям брой реализирани проекти, финансирани от фондовете на ЕС, от общината през програмен период 2007-2013; • Наличие на квалифицирани кадри в социалната сфера, добре функциониращи структури, предоставящи разнообразни социални услуги; • Добри партньорски взаимоотношения между местната	учениците и децата в образователните заведения; • Регистрирано „умерено“ и „лошо“ състояние на някои водни ресурси и необходимост от подобряване на биологичното им състояние; • Недостатъчно развита система за разделно събиране на отпадъци; • Липсва добре организирана система за извозване на строителни отпадъци, което създава предпоставки за множество нерегламентирани сметища; • Все още не всички населени места на територията на общината са обхванати от системата за сметосъбиране и сметоизвозване; • Недостатъчно добро състояние на пътна мрежа, които затрудняват достъпността до общинския център и взаимодействието му с населените места в общината и съседните общински центрове; • Спад в реализираните приходи от предприятията в отрасли търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети, строителство и хуманно здравеопазване и социална работа; • Намалена стойност на приходите в общинския бюджет; • Нисък процент на лицата с висше образование в общината в сравнение с тези със средно и основно образование; • Преобладаващо икономически неактивно население над икономически активното

власт и неправителствения сектор; • Традиции в културата, образованието и спорта; • Наличие на културни институции с традиции; • Увеличен брой на туристическите обекти и на реализираните туристически нощувки на територията на общината; • Богато културно наследство с голям потенциал за привличане на туристи; • Богат културен календар и голям брой културни събития, организирани на територията на общината; • Наличие на разнородни спортни клубове и развити различни видове спорт; • Добре развита образователна инфраструктура.	население; • По-висок темп на намаляване на населението в трудоспособна възраст в сравнение с темповете на намаляване на населението в под трудоспособна и над трудоспособна възраст; • Липсваща болнична помощ.
Възможности	**Заплахи**
• Осигуряване на необходимия финансов ресурс от национални и международни програми за реализация на проекти на територията на общината; • Използване на наличния финансов ресурс, вкл. през следващия планов период за подобряване на енергийната ефективност на публичния, производствения и частния сграден фонд; • Изграждане на възобновяеми енергийни източници; • Разработване на качествен и	• Неблагоприятни миграционни процеси; • Продължаващо намаляване на населението; • Продължаващо обезлюдяване на малките населени места; • Продължаващо намаляване на ражданията; • Редуциране броя на училищата и последващо намаляване на квалифицираните образователни кадри; • Липса на постоянен контрол по

атрактивен туристически продукт и туристически услуги и ефективното им предлагане за увеличаване притока на туристи в общината и оползотворяване на наличната леглова база; • Поддържане на тенденцията на привличане на инвестиции; • Изграждане и развитие на публично-частни партньорства; • Международно сътрудничество с организации и органи на управление; • По-нататъшно развитие и маркетинг на туристическата дестинация и обогатяване на туристическия продукт; • Разкриване на нови туристически обекти и активно развитие на туризма; • Запазване доброто състояние на околната среда с цел развитие на общината като туристическа дестинация; • Развитие на биоземеделие и подобряване на почвеното плодородие; • Въвличане на обществеността при решаване на проблеми, свързани с опазването на околната среда; • Реализиране на пилотен проект за управление на био-отпадъци; - голям горски фонд и предвидени проекти за неговото разширение; • Поддържане на тенденцията за увеличаване на заселванията и намаляване на изселванията от общината;	отношение опазването на компонентите на околната среда; • Климатични промени и произтичащите заплахи свързани с тях; • Фрагментиране на местообитанията в следствие на прекомерни туристически дейности и / или инфраструктурни проекти, дърводобив и др.; • Намаляване на броя на лицата с висше образование.

• Разкриване на нови социални услуги; • Продължаващо възстановяване и модернизация на спортните бази и откриване на нови спортни обекти.	

V. Част СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ОБЩИНА ДРЯНОВО В ПЕРИОДА 2014-2020 г.

1. Използвани принципи и подходи

Стратегическата рамка за развитие на община Дряново представлява логическа и функционално-времева проекция на идентифицираните и оценени сравнителни предимства, потенциали и проблеми на територията на общината. Същата е пряко насочена към осигуряването на необходимите предпоставки, генериращи осезаем приобщаващ растеж на общинската икономика, смекчаване на вътрешнообщинските дисбаланси и осигуряването на адекватна на нуждите на местната общност и бизнеса среда, инфраструктурна осигуреност и обслужване.

В „технологично“ отношение, разработеният Общински план за развитие на община Дряново включва:

- необходимата количествена и качествена информация, чрез която да се извърши обективна оценка на статуса на територията, съществуващите проблеми и потенциала в развитието на общината;
- събрана бе допълнителна информация, отразяваща очакванията на заинтересованите страни по отношение желаното бъдещо състояние на община Дряново към хоризонта на следващия програмен период;
- след актуализация на информацията бе направен задълбочен, оценъчен анализ с фокус върху пространственото адресиране на идентифицираните потенциали, ресурси за развитие, както и върху факторите и проблемите, които ограничават възможностите за „капитализиране“ на сравнителните предимства на територията на община Дряново.

Въз основа на заключенията и изводите от аналитичния етап чрез метода на SWOT анализът бе конструирана матрица, отразяваща силните, слабите страни,

възможностите и заплахите пред развитието на община Дряново през периода 2014-2020 г. Разработената матрица на SWOT анализа фактически осигурява логическата и функционална връзка между аналитичната и стратегическата част на Общинския план за развитие на община Дряново.

Чрез комплексна и интегрирана интерпретация на оценените сравнителни предимства, ресурси, нереализирани потенциали и съществуващите проблеми бе формулирана **стратегическата рамка на документа**, чиято логика включваше формулиране на визията за развитие, дефиниране на основни стратегически цели, приоритети, специфични цели и свързаните с тях конкретни мерки.

Като цяло настоящата стратегическа рамка за развитие на община Дряново цели да намери необходимия баланс между интересите на ключовите заинтересовани страни: държавните и местни власти, бизнеса, неправителствените организации и местните общности в рамките на общината. От друга страна, община Дряново като част от пространството на Област Габрово и Северен централен район за планиране има значение за осигуряване на оптималното функциониране на системата за регионално развитие в областта и в региона.

Стратегията на настоящия ОПР е направена съобразно утвърдените теоретични модели и съвременни практики в сферата на стратегическото планиране на местното развитие. Приложено е съчетание от няколко основни принципа.

Приемственост и съгласуваност: документът е разработен в рамките на съществуващия европейски и национален нормативен и стратегически контекст на политиката на регионално развитие, съобразен е със съществуващите действащи стратегически и планови документи в рамките на Област Габрово и Северен централен район за планиране;

Устойчивост: ОПР акцентира върху цели и мерки, които ще оказват устойчив интегриран позитивен ефект върху териториалното развитие;

Партньорство между всички институции, заинтересовани лица и структури на гражданското общество в процеса на реализиране на стратегическите намерения;

Аргументираност. На основата на закономерностите в местното развитие, обобщени от общественото мнение и синтезирани в резултатите от проведения анализ се структурира съдържанието на ОПР;

Координация вътре и между управленските звена на всички равнища, носещи отговорността за постигане на очакваното състояние на общината към хоризонта на планирането – 2020 г.;

Публичност. ОПР е формулирана съвместно с множество представители на община Дряново, чрез проведената серия от публични дискусии и паралелните им анкети;

Обвързване и интегритет на действията, заложени в различните секторни политики и програми за постигане на комплексен социално-икономически ефект;

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Оперативност. ОПР завършва със съвкупност от мерки, чиито конкретни дефиниции дават възможност за предприемането на ясни действия и реализация на мотивирани проекти през следващите седем години.

Отвореност и адаптивност на стратегическите намерения към променящите се условия на средата, в която се реализира Общинския план за развитие.

Подходът за изграждането на стратегическата част обединява резултатите от проведения анализ и прилежащата му оценка /синтезен SWOT анализ и пресичане на SWOT компонентите/, разнообразните мнения от проведените публични срещи и попълнените анкети, както и основните насоки от действащите законодателни и стратегически документи. Всеки от посочените компоненти е сведен до списък от ключови приоритети в развитието на община Дряново, обединени в общ **набор от ключови теми за развитие** на основата на които се построява и цялата стратегия за развитие на общината.

Социално-икономическия анализ на състоянието в общината завършва със синтезиран SWOT анализ, отбелязващ силните и слабите страни на общината, заедно с възможностите и заплахите от прилежащия регионален и национален контекст.

2. Стратегическа рамка на Общинския план за развитие 2014-2020 г.

Настоящата стратегическа рамка за развитие на община Дряново е разработена в съответствие с методите и подходите на стратегическото индикативно планиране на местното и регионално развитие. Планирането е разглеждано като комплексен динамичен и пространствено обусловен процес, задвижван от нуждите и желанията на местната общност, съобразени със съществуващите нормативни и стратегически изисквания на развитието в европейски, национален и регионален план, отчитащи сравнителните предимства и местен потенциал на територията.

Общинският план за развитие на община Дряново за периода 2014-2020г. е разработен в съответствие с предвижданията на Областна стратегия за развитие на област Габрово (2014-2020) г., Регионалния план за развитие на Северен централен район (2014-2020), Националната стратегия за регионално развитие (2012-2022), Националната програма за реформи (2011-2015), Националната програма за развитие България 2020, стратегията „Европа 2020" от една страна и Общинския план за регионално развитие на община Дряново за периода 2007-2013, актуализацията му и секторните местни стратегии от гледна точка на приемствеността им от друга.

1. Съответствия на Общинския план за развитие 2014-2020 г. с европейските, националните и регионалните стратегически документи

Общинският план за развитие на Дряново интегрира в значителна степен стратегическата рамка на ЕС за икономическо, социално и териториално сближаване и

регионално развитие след 2013 г., основаващо се на общия стремеж за интелигентен икономически растеж чрез технологично обновление и иновации, развитие на знанията и уменията, устойчиво развитие на базата на използване на "зелени" технологии и енергии и постигане на социална интеграция и социално включване.

ОПР е в съответствия с целите и приоритетите на ЕС в областта на ***регионалната политика и стратегията „Европа 2020"***

Целта на регионалната политика, наречена още кохезионна политика, е да се намалят значителните икономически, социални и териториални различия, които все още съществуват между европейските региони. Тя е основният инвестиционен инструмент на ЕС за постигане на целите на „Европа 2020": създаване на растеж и работни места, борба с изменението на климата и енергийната зависимост и намаляване на бедността и социалното изключване. Регионалната политика през новия програмен период ще подкрепя създаването на работни места, конкурентоспособността, икономическия растеж, подобряването на качеството на живот и устойчивото развитие. Тя е насочена главно към постигане на единадесет тематични цели:

1. Научни изследвания и иновации;

2. Информационни и комуникационни технологии (ИКТ);

3. Конкурентоспособност на малките и средните предприятия (МСП);

4. Преход към икономика с ниски емисии на въглероден двуокис;

5. Приспособяване към изменението на климата и предотвратяване и управление на рисковете;

6. Опазване на околната среда и ефективност на ресурсите;

7. Устойчив транспорт и отстраняване на затрудненията в ключовите мрежови инфраструктури;

8. Заетост и подпомагане на мобилността на работната сила;

9. Социално приобщаване и борба с бедността;

10. Обучение, умения и учене през целия живот;

11. Изграждане на институционален капацитет и ефективни държавни администрации.

Ефективността на фондовете по политиката на сближаване, развитието на селските райони и рибарството ще бъде обвързана и с икономическото управление, за да се насърчи спазването от страна на държавите членки на препоръките на ЕС в рамките на европейския семестър.

Съответствие с проекта на ***Споразумение за партньорство на Р България,*** очертаващо помощта от Европейските Структурни и инвестиционни фондове за периода 2014-2020 г.

Споразумението за партньорство на практика представлява общата стратегия на национално ниво за използване на Европейските структурни и инвестиционни фондове, съответстваща на Стратегията Европа 2020. Политиката на сближаване на ЕС за периода 2014-2020 г. чрез Общата стратегическа рамка на практика осигурява единен източник с насоки за всички пет европейски фонда (ЕФРР, ЕСФ, Кохезионен фонд, ЕЗФРСР и ЕФМДР).

В Споразумението за партньорство на България, са формулирани четири стратегически взаимно-допълващи се приоритети за финансиране: три по направленията на стратегията Европа 2020 за приобщаващ, интелигентен и устойчив растеж; един с хоризонтален характер; както и едно стратегическо териториално измерение:

*1. Стратегически приоритет 1: Образование, квалификация и заетост за **приобщаващ растеж;***

*2. Стратегически приоритет 2: Научни изследвания, иновации и инвестиции за **интелигентен растеж;***

*3. Стратегически приоритет 3: Свързаност и зелена икономика за **устойчив растеж;***

4. Стратегически приоритет 4 (хоризонтален): Добро управление и достъп да качествени обществени услуги;

5. Стратегическо измерение (териториално): Пространствено измерение и политики за местно развитие:

а) интервенции според спецификата на териториите (градовете, селските райони, териториите, зависими от рибарството, територии с туристически потенциал);

б) допълнително териториално измерение на секторните политики при програмирането, приложимо в различна степен за всички приоритети за финансиране (напр. Здравна, образователна, социална, екологична инфраструктура от регионално и местно значение).

ОПР е в съответствие с ***Националната програма за развитие България 2020.***

Националната програма за развитие: България 2020 (НПР БГ2020) е водещият стратегически и програмен документ, който конкретизира целите на политиките за развитие на страната до 2020 г. Формулираните цели на правителствените политики ще осигурят постигането на ускорен икономически растеж и повишаване на жизнения стандарт на българските граждани в средносрочен и дългосрочен план. НПР БГ2020 е документ за националните решения за растеж. Той е в съответствие с ангажиментите на България на европейско и международно ниво, но въплъщава стремежа на държавата за избор на национален път за напредък. Програмата поставя постигането на три основни цели:

1. Повишаване на жизнения стандарт чрез конкурентоспособно образование и обучение, създаване на условия за качествена заетост и социално включване и гарантиране на достъпно и качествено здравеопазване.

2. Изграждане на инфраструктурни мрежи, осигуряващи оптимални условия за развитие на икономиката и качествена и здравословна околна среда за населението.

3. Повишаване на конкурентоспособността на икономиката чрез осигуряване на благоприятна бизнес среда, прилагане на иновативни решения и повишаване на ресурсната ефективност.

За постигането на целите са определени осем приоритета на националната политика за развитие:

1. Подобряване на достъпа и повишаване на качеството на образованието и обучението и качествените характеристики на работната сила.

2. Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване.

3. Постигане на устойчиво интегрирано развитие и използване на местния потенциал.

4. Развитие на аграрния отрасъл за осигуряване на хранителна сигурност и за производство на продукти с висока добавена стойност при устойчиво управление на природните ресурси.

5. Подкрепа на иновационните и инвестиционните дейности за повишаване на конкурентоспособността на икономиката.

6. Укрепване на институционалната среда за по-висока ефективност на публичните услуги за гражданите и бизнеса.

7. Енергийна сигурност и повишаване на ресурсната ефективност.

8. Подобряване на транспортната свързаност и достъпа до пазари.

ОПР е в съответствие с ***Националната програма за реформи (2011-2015 г.).***

Националната програма за реформи е основен стратегически документ на национално ниво. Целите на програмата обхващат областите на различни секторни политики и са разработвани в изпълнение на Лисабонската стратегия (за периода до 2010 г.) и Стратегия "Европа 2020". Програмата е насочена към политика за повишаване на конкурентоспособността на икономиката.

Националната програма за реформи се актуализира всяка година, като за някои от годините са приемани и планове за нейното изпълнение. Определят се само няколко приоритетни области, където да бъдат насочени усилията на икономическата политика:

1. По-добра инфраструктура - по-добра свързаност с Европа, устойчиви и конкурентоспособни региони, с достъпни услуги и по-добра свързаност помежду им

и с по-слабо развитите територии, запазване и утвърждаване на българското културно-историческо наследство и природно богатство;

2. Конкурентоспособна младеж - намаляване на дела на рано напусналите училище, увеличаване броя на младите хора, завършили висше образование, стимулиране на младите учени, реализация на младите хора в България;

3. По-добра бизнес среда в ЕС - най-ниска данъчна тежест за бизнеса и домакинствата в ЕС, по-висока заетост, повече инвестиции (вкл. в НИРД и иновации), фискална стабилност;

4. По-голямо доверие в държавните институции – ефективна съдебна система и гарантиране на върховенството на закона, защита на интересите на гражданите и бизнеса, социална справедливост и сигурност.

ОПР е в съответствие с ***Националната концепция за пространствено развитие (2013--2025 г.).***

НКПР е средносрочен документ с период на действие от 2013 до 2025 г. за подпомагане на правилното насочване на средствата по оперативните програми в следващия програмен период от 2014-2020 г. към зони с натрупани диспропорции, но и към такива с най-подходящи условия и неизползван потенциал. В документа са отчетени най-важните приоритети в транспортно-комуникационната и инженерно-техническата инфраструктура, които са от изключително значение за обвързаността на страната със съседните страни и региони и за отварянето на страната към глобализиращия се свят.

Съгласно избраната визия са очертани следните стратегическите цели на НКПР:

1. Стратегическа Цел 1 "Интегриране в европейското пространство";

2. Стратегическа Цел 2 "Полицентрично териториално развитие";

3. Стратегическа Цел 3 "Пространствена свързаност и достъп до услуги";

4. Стратегическа Цел 4 "Съхранено природно и културно наследство";

5. Стратегическа Цел 5 "Стимулирано развитие на специфични територии" (крайбрежни Черноморски, крайбрежни Дунавски, планински гранични и периферни);

6. Стратегическа Цел 6 "Конкурентноспобност чрез зони за растеж и иновации".

ОПР е в съответствие с ***Националната стратегия за регионално развитие (2012--2022 г.).***

Националната стратегия за регионално развитие (НСРР) (2012 – 2022 г.) е основният документ, който определя стратегическата рамка на държавната политика за постигане на балансирано и устойчиво развитие на районите на страната и за преодоляване на вътрешнорегионалните и междурегионалните различия/неравенства в контекста на общоевропейската политика за сближаване и постигане на

интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. НСРР определя дългосрочните цели и приоритети на политиката за регионално развитие, която има интегрален характер, дава възможност за координация на секторните политики на територията и съдейства за тяхното синхронизиране. С оглед на изходното състояние са определени четири стратегически цели:

1: Икономическо сближаване в европейски, национален и вътрешнорегионален план чрез развитие на собствения потенциал на районите и опазване на околната среда.

2: Социално сближаване и намаляване на регионалните диспропорции в социалната сфера чрез създаване на условия за развитие и реализация на човешкия капитал.

3. Териториално сближаване и развитие на трансграничното, междурегионалното и транснационалното сътрудничество.

4: Балансирано териториално развитие чрез укрепване на мрежата от градове-центрове, подобряване свързаността в районите и качеството на средата в населените места.

ОПР е в съответствие с ***Регионалния план за развитие на Северен централен район за планиране*.**

Стратегическият документ поставя постигането на следните цели и широка гама от приоритетни области:

1. *Стратегическа цел 1: Икономическо сближаване – достигане на средните нива на заетост, производителност на труда и приложение на иновации в икономиката, характерни за районите от Дунавското пространство;*

2. *Стратегическа цел 2: Социално сближаване – преодоляване на междурегионалните и вътрешнорегионални различия в социалната сфера и ограничаване на риска от социална изолация и бедност;*

3. *Стратегическа цел 3: Териториално сближаване – свързаност и балансирано, интегрирано и устойчиво развитие на територията и населените места;*

4. *Стратегическа цел 4: Опазване на околната среда, съобразно предизвикателствата на климатичните промени и прилагане на европейските и национални стандарти за ограничаване на замърсяването и енергоемкостта и стимулиране използването на енергия от възобновяеми източници.*

ОПР е в съответствие с ***Областната стратегия за развитие на област Габрово 2014-2020 г.*** Посоченият документ цели главно постигне висока степен на социално-икономическо развитие на област Габрово в условията на устойчиво и балансирано развитие на районите в Република България и си поставя следните стратегически цели:

1. *СЦ 1 Реализиране потенциала на местната икономика;*

2. *СЦ 2 Устойчиво и балансирано развитие на територията на област Габрово;*

3. *СЦ 3 Постигане на социално сближаване чрез създаване на условия за развитие и реализация на човешкия капитал.*

ОПР на община Дряново пряко допринася за постигане на целите на областната стратегия, като отчита в пълна степен посочените приоритети за развитие и интегрира решенията на областната стратегия на местно ниво.

Приемственост с ***ОПР на община Дряново 2011-2013 г.*** Настоящият документ е изготвен в съответствие с ОПР на община Дряново за периода 2006-2013 г. и актуализирания документ за изпълнение на ОПР 2011-2013 г., с визия за развитие „Дряново – място за инвестиции, съхранени традиции, сигурност, реализирани мечти". Визията на актуализирания общински план за развитие за периода 2011-2013 г. бе планирана да се постигне чрез последователно осъществяване на следните стратегически цели:

1. *СЦ 1: Стабилизиране и развитие на местната икономика.*

2. *СЦ 2: Подобряване качеството на живот на населението в общината.*

3. *СЦ 3: Увеличаване на капацитета на общинската администрация за координиране на институции, проекти и програми.*

Приемственост с приети общински секторни стратегически документи.

Настоящата стратегическа рамка е хармонизирана с приоритетите и целите на следните местни секторни стратегически и планови документи:

1. *Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми енергийни източници и биогорива 2013-2015 г.;*

2. *Общинска стратегия за развитие на социалните услуги 2011-2015 г.*

ОПР на община Дряново представлява съчетание на ***визия***, ***пет стратегически цели***, ***десет приоритетни области, 24 специфични цели*** и прилежащите им ***мерки***. Формулираните предложения за развитие отчитат законодателната и стратегическата рамка на регионалното развитие в европейското и националното пространство. Структурата и посланията на стратегическата част съответстват на постановките в ЗРР, ППЗРР, „Методическите указания..." и не противоречат на законодателството в сферите устройство на територията, опазване на околната среда и културното наследство.

За подбора на аргументирани, изпълними и съответстващи на местните ресурси и специфика предложения е приложен специфичен подход, включващ компонентите на SWOT, проучените обществени потребности и препоръки, както и насоките на стратегическите документи от по-високо ниво.

Предложена е ясна структура, респектираща идея за интегрирания подход в стратегическото планиране - изведените цели се разгръщат в единството на

очертаните приоритетни области. По този начин се постига синергичен ефект между резултатите на отделните приоритетни области, като за осъществяването на дадена цел допринасят повече от един приоритет.

2. Визия

При определяне на визията на община Дряново за периода 2014 - 2020 година се изхождаше от основните европейски, национални, регионални и местни стратегически документи.

Също така са отчетени реалните оценки, в следствие анализа на социално-икономическото развитие, препоръките, дадени в областната стратегия за развитие на община Дряново, анализа на силните, слабите страни, възможностите и заплахите за общината, оперативните програми, финансирани от фондове на ЕС и новите цели и приоритети на Кохезионната политика на ЕС.

ВИЗИЯ:

Към 2020 община Дряново да се превърне в община с привлекателна жизнена среда и добро качество на живота, съхранила културно-историческото и природното си наследство, с изградена и поддържана техническа и бизнес инфраструктура, осигурила условия за устойчив растеж, конкурентоспособна икономика, селско стопанство, туризъм и услуги.

3. Цели и приоритети за развитие на Община Дряново за периода 2014-2020 г.

Главната цел на ОПР е:

Постигането на интегрирано устойчиво развитие и повишаване стандарта на живот, чрез стабилни темпове на икономически растеж на основата на собствените ресурси и местен потенциал на територията.

За постигането на главната стратегическа цел в ОПР са заложени 5 стратегически цели, 10 приоритета и 254 специфични цели, насочени към развитие на икономиката, туризма, техническата инфраструктура, намаляване на бедността, опазване на околната среда, стимулиране на междуобщинското сътрудничество и повишаване капацитета на общинската администрация. Към всеки един приоритет са заложени мерки, които ще бъдат приложени за постигане на поставените цели.

Реализацията на **Стратегическа цел 1.** ***„Реализиране потенциала на местната икономика и модернизация на земеделските производства за достигане на средните нива на заетост, производителност на труда и приложение на иновации в икономиката“.***

Повишаване конкурентоспособността на местната икономика може да се постигне само ако е базирана на икономика на знанието и внедряването на иновациите. Тези мерки ще доведат до интелигентен и устойчив местен растеж. В цитирания по-горе проект за Споразумение за партньорство и програми в България за периода 2014-2020 г. се поставя акцент върху пренасочване на фокуса на разходите към научно-изследователска дейност и иновации; подкрепа за малките и средните предприятия (МСП); качествено образование и обучение; насърчаване на качествена заетост и социално сближаване, осигурявайки по този начин висока производителност; интегриране на целите, свързани с изменението на климата и преминаване към ресурсно-ефективна нисковъглеродна икономика.

Малките и средните предприятия (МСП) и земеделските стопанства са основни целеви групи на политиките за конкурентоспособност и устойчиво развитие.

Стратегическата цел 1 съдържа два приоритета и осем специфични цели. Мерките, включени в тях, се очаква да допринесат за постигането на по-висок икономически растеж, за намаляване на безработицата, както и за нарастване на инвестициите в дълготрайните материални активи, на преките инвестиции и повишаване на производителността.

Приоритетна област 1.1. *„Развитие на МСП, подобряване на бизнес средата, насърчаване на инвестициите и повишаване качеството на човешкия ресурс, базирано на щадящо/екологосъобразно ползване на собствените ресурси“,* ще осигури създаване на условия за развитие на бизнес среда, благоприятстваща иновациите и инвестициите в производства и услуги с висока добавена стойност, във високи технологии, както и развитието на сектора на МСП базиран на повишено качество на човешкия ресурс и безотпадните технологии.

<u>Стратегическа цел 1.</u> *„Реализиране потенциала на местната икономика и модернизация на земеделските производства за достигане на средните нива на заетост, производителност на труда и приложение на иновации в икономиката“.*	
Приоритетна област 1.1.	***„Развитие на МСП, подобряване на бизнес средата, насърчаване на инвестициите и повишаване качеството на човешкия ресурс, базирано на щадящо/екологосъобразно ползване на собствените ресурси“.***
	Специфична цел **Повишаване конкурентоспособността на МСП в общината, чрез технологично обновяване и развитие на**

1.1.1.	**предприемаческите умения.**	
	Мярка 1.1.1.1.	Подобряване на бизнес средата.
	Мярка 1.1.1.2.	Обновление и усъвършенстване на технологиите с цел подобряване на производителността и повишаване на ефективността на използваните ресурси.
	Мярка 1.1.1.3.	Реклама и маркетинг на местните производства и местните марки.
	Мярка 1.1.1.4.	Професионално образование, квалификация и заетост за приобщаващ растеж.
Специфична цел 1.1.2.	**Свързаност и развитие на зелена и енергийно-ефективна икономика.**	
	Мярка 1.1.2.1.	Намаляване на енергоемкостта и повишаване на ефективността на използването на природните ресурси.
Специфична цел 1.1.3.	**Развитие на устойчиви форми на туризъм и на туристически атракции.**	
	Мярка 1.1.3.1.	Изграждане и обновяване на туристическата инфраструктура и предоставяне на нови туристически услуги.
	Мярка 1.1.3.2.	Подобряване маркетинга и рекламата на местните туристически продукти.
Специфична цел 1.1.4.	**Увеличаване на заетостта и устойчивите партньорства за подобряване на бизнес средата.**	
	Мярка 1.1.4.1.	Изграждане на устойчиви партньорства с икономически, социални и образователни организации.
	Мярка 1.1.4.2.	Подкрепа за мобилността и заетостта на работната сила.

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Приоритетната област 1.2. *„Развитие на конкурентноспособно селско и горско стопанство и устойчиво управление на природните ресурси“*. Чрез приоритета ще се повиши конкурентоспособността на сектора, като същевременно ще се осигури неговото устойчиво развитие, като се активизира инвестиционния процес, насочен към модернизиране на производствените структури – земеделски стопанства и преработватели на земеделска продукция, както и внедряване на иновативни решения в земеделската практика.

С цел по-ефективното адресиране на междусекторните проблеми, свързани с околната среда, ландшафта и опазването на природните ресурси, както и борбата с изменението на климата ще бъде необходимо да се увеличи взаимодействието между различните политики.

Новите цели на ОСП с които трябва да се съобразяваме в бъдеще са социална, икономическа и екологична **устойчивост** и ново **разбиране за селските райони**, около които ще бъде съсредоточено обществото на бъдещето.

Реализацията на мерките ще подкрепя насърчаване на иновациите, въвеждането на нови технологии и практики в селското стопанство, които да допринасят за задоволяване на увеличаващото се търсене на хранителни продукти и на възобновяеми селскостопански суровини по начин, щадящ и съхраняващ околната среда.

Устойчивото и конкурентно горско и селско стопанство изисква от общината още по-добра организация на борба с пожарите и природните бедствия, борбата с ерозията и неблагоприятните последствия от затоплянето на климата. Ще се стимулира въвеждането на превантивни мерки за предпазването на горите от пожари, възстановяването на горските масиви и осъществяването на залесителните дейности с оглед увеличаване площите, използвани по устойчив начин, преобразуване на нискокачествената изоставена земя в гори, намаляване на почвената ерозия и подобряване на водния баланс.

<u>Стратегическа цел 1.</u> *„Реализиране потенциала на местната икономика и модернизация на земеделските производства за достигане на средните нива на заетост, производителност на труда и приложение на иновации в икономиката“.*	
Приоритетна област 1.2.	**Приоритетната област 1.2. *„Развитие на конкурентноспособно селско и горско стопанство и устойчиво управление на природните ресурси“***.
	Специфична **Укрепване жизнеспособността на земеделските стопанства и фермите с цел повишаване на**

	цел 1.2.1.	**конкурентоспособността на селскостопанската дейност.**
	Мярка 1.2.1.1.	Изграждане на съвременно, иновативно селско стопанство.
	Мярка 1.2.1.2.	Създаване на работни места и генериране на растеж.
	Специфична цел 1.2.2.	**Реализиране на програми за екологично земеделие и животновъдство.**
	Мярка 1.2.2.1.	Стимулиране развитието на биодинамичното земеделие и животновъдство.
	Мярка 1.2.2.2.	Развитие на хранително-вкусовата промишленост и преработката на биопродукти.
	Специфична цел 1.2.3.	**Изграждане на устойчиво и конкурентно горско стопанство.**
	Мярка 1.2.3.1.	Създаване на условия за развитие на съвременно, балансирано и природосъобразно горско стопанство.
	Мярка 1.2.3.2.	Устойчиво управление на горите и горския фонд.
	Специфична цел 1.2.4.	**Борба с пожарите, наводненията, неблагоприятните климатични промени и вредителите.**
	Мярка 1.2.4.1.	Наблюдение, превенция и борба с пожарите.
	Мярка 1.2.4.2.	Борба с ерозията, наводненията, неблагоприятните климатични изменения и вредителите.

<u>Стратегическа цел 2.</u> *„Интегрирано развитие на територията, чрез изграждане на инфраструктурни мрежи и подобряване на териториалната устойчивост и достъпност".*

Стратегическата цел е свързана с изграждането и реконструкцията на техническата инфраструктура и създаването на оптимални условия за развитие на икономиката, за подобряване на достъпа до пазари, за ограничаване на замърсяването на околната среда. Тя обхваща два приоритета и пет специфични цели.

Приоритетна област 2.1. *„Подобряване на базисната инфраструктура и достъпността на територията"*, разчита на бързото развитие на транспортната, ВиК и телекомуникационната инфраструктура. Постигането на резултати в тази насока е основно условие за генериране и поддържане на висок икономически растеж, за балансирано развитие и предпоставка за привличане и оползотворяване на местните, националните и чуждестранните частни инвестиции.

<u>Стратегическа цел 2.</u> „Интегрирано развитие на територията и подобряване на териториалната устойчивост и достъпност".			
Приоритетна област 2.1.	***Подобряване на базисната инфраструктура и достъпността на територията.***		
	Специфична цел 2.1.1.	**Изграждане, рехабилитация и поддържане на пътната и уличните инфраструктури в общината.**	
		Мярка 2.1.1.1.	Изграждане на регионалната транспортна свързаност.
		Мярка 2.1.1.2.	Изграждане и рехабилитация на общинската пътна инфраструктура и привеждането ѝ в съответствие с европейските изисквания.
		Мярка 2.1.1.3.	Изграждане и рехабилитация на вътрешно-уличната мрежа, паркинги и паркоместа.
	Специфична цел 2.1.2.	**Обновяване на водоснабдителната инфраструктура и услуги.**	
		Мярка 2.1.2.1.	Изграждане и реконструкция на ВИК мрежа, ПСОВ и пречиствателни станции за питейна

		вода.
		Мярка 2.1.2.2. Изграждане на водоизточници и санитарно-охранителни зони около водоизточниците.
		Мярка 2.1.2.3. Регулиране на речните корита в близост до урбанизираните територии с цел намаляване на опасностите от наводнения.
	Специфична цел 2.1.3.	**Обновяване и осъвременяване на съобщителната мрежа и специализираните инфраструктури.**
		Мярка 2.1.3.1. Модернизация на телекомуникационната мрежа на територията на общината.
		Мярка 2.1.3.2. Специализираните инфраструктури и тяхното благоустрояване.

Приоритетна област 2.2. ***„Подобряване устройството на територията и ефективността на енергийните мрежи, ВЕИ и сградния фонд“***

Устойчивото енергийно развитие е основата на общинската енергийна политика. Този приоритет е насочен към намаляване на емисиите на парникови газове, чрез увеличаване дела на енергията от възобновяеми енергийни източници, подобряване на енергийната ефективност и екологосъобразното развитие на територията.

<u>Стратегическа цел 2.</u> „Интегрирано развитие на територията и подобряване на териториалната устойчивост и достъпност“.		
Приоритетна област 2.2.	***„Подобряване устройството на територията и ефективността на енергийните мрежи, ВЕИ и сградния фонд“.***	
	Специфична цел 2.2.1.	**Повишаване на енергийната ефективност, чрез изграждане на алтернативни енергийни източници и обновяване на енергийната инфраструктура.**
		Мярка Изграждане и обновяване на

	2.2.1.1.	електропреносната мрежа**.**
	Мярка 2.2.1.2.	Изграждане и експлоатация на енергийната инфраструктура и на алтернативните източници на енергия.
	Мярка 2.2.1.3.	Подобряване на енергийната ефективност на сградния фонд.
Специфична цел 2.2.2.	**Осигуряване на актуални кадастрални карти и устройствени планове.**	
	Мярка 2.2.2.1.	Планиране устройството на територията.
	Мярка 2.2.2.2.	Осъвременяване на кадастралните карти и регулационните планове.

<u>Стратегическа цел 3.</u> *„Подобряване качеството на живот чрез изграждане на съвременна инфраструктура и създаване на условия за по-добро образование, социално включване, достъпно и качествено здравеопазване, култура и спорт".*

Стратегическата цел е ориентирана към разширяване на достъпа до качествено образование; постигане на по-голяма гъвкавост на образователната система спрямо промените в пазара на труда; създаване на условия за качествена заетост, гарантираща социалното включване; увеличаване на иновативния потенциал на икономиката, основана на знанието; изграждане на адекватна инфраструктура за образование, спорт, култура, социални грижи и здравеопазване; осигуряване на по-добър здравен и културен статус на населението; поддържането на по-качествена среда за отдих и почивка. Стратегическата цел обхваща два приоритета и четири специфични цели.

Приоритетна област 3.1. *„Оптимизиране капацитета на инфраструктурните мрежи и услуги обезпечаващи възможността за по-добро образование, опазване на културното наследство, спорт и по-висок стандарт на живота".*

Приоритетът включва две специфични цели. Областите на въздействие и предвижданите мерки целят да доведат до по-добри образователни резултати на учениците; намаляване на преждевременното напускане на училище; увеличаване на заетостта, особено на младежката заетост, респективно намаляване на безработицата и свързаните с нея нива на обща и детска престъпност; по-качествено здравеопазване и по-здравословен начин на живот; подобрени образователни, квалификационни и

здравни характеристики на работната сила; по-висока производителност; подобряване качеството на услугите в областта на социалните грижи и здравеопазването.

Стратегическа цел 3. *„Подобряване качеството на живот чрез изграждане на съвременна инфраструктура и създаване на условия за по-добро образование, социално включване, достъпно и качествено здравеопазване, култура и спорт“.*		
Приоритетна област 3.1.	***„Обновяване на инфраструктурните мрежи и услуги обезпечаващи по-висок стандарт на живота и разширяващи възможностите за по-добро образование, социални грижи, спорт и опазване на културното наследство“.***	
	Специфична цел 3.1.1.	**Подобряване на достъпа и повишаване качеството на образованието и обучението.**
		Мярка 3.1.1.1. Обновяване на образователната инфраструктура и подобряване достъпа до образование и учене през целия живот.
		Мярка 3.1.1.2. Подобряване достъпа до образование и учене през целия живот.
	Специфична цел 3.1.2.	**Подобрено качество и достъпност до културните услуги и устойчива грижа за културното наследство.**
		Мярка 3.1.2.1. Съхраняване, развитие и популяризиране на културно-историческото наследство.
		Мярка 3.1.2.2. Културни празници и културни събития в общината.

Приоритетна област 3.2. ***Полагане на целенасочени усилия за подобряване здравето, благополучието и качеството на живот на местното население.***

Деца, възрастни хора, роми, неомъжени жени, самотни родители, нискоквалифицирани, незаети, неактивни лица в работна възраст, включително лицата с увреждания и лицата, живеещи в периферните населени места на общината се сблъскват с най-високия риск от бедност или изключване. Новата политика изисква по-пълно отразяване на многоизмерното естество на бедността и социалното изключване и за по-добро оценяване на ролята и ефективността на политиките за борба с тях.

Подобряването на здравето през всички етапи от живота е основно право на всеки граждани. Доброто здраве представлява актив и е източник на икономическа и социална стабилност. То има решаващо значение за намаляване на бедността, като едновременно допринася за устойчивото развитие и се възползва от него. Най-важното – доброто здраве вече не може да се разглежда като резултат от дейността на един-единствен сектор, а като резултат от координираните действия на всички в обществото.

Новите здравни и социални политики през следващите години трябва да бъдат насочени срещу рисковите фактори за общественото, семейното и индивидуалното здраве. Във връзка с това логично е да се подчертае, че тези политики ще бъдат насочени към активна превенция на хроничните заболявания, а не към действия, които са насочени само към ефективното им лечение.

<u>Стратегическа цел 3.</u> *„Подобряване качеството на живот чрез изграждане на съвременна инфраструктура и създаване на условия за по-добро образование, социално включване, достъпно и качествено здравеопазване, култура и спорт.*		
Приоритетна област 3.2.	***„Полагане на целенасочени усилия за подобряване здравето, благополучието и качеството на живот на местното население“.***	
	Специфична цел 3.2.1.	**Повишаване качеството и ефективността на здравните и социалните услуги и обновяване на материалната база.**
		Мярка 3.2.1.1. Намаляване на бедността и социалното включване и интеграция на групите в неравностойно положение.
		Мярка 3.2.1.2. Обновяване на здравната инфраструктура и предоставяне на по-качествени здравни грижи.
	Специ-	**Развитие на устойчиви форми на отдих, спорт и**

фична цел 3.2.2.	**забавления на местно ниво.**	
	Мярка 3.2.2.1.	Изграждане и обновяване на спортната инфраструктура и услуги на територията на общината.
	Мярка 3.2.2.2.	Реконструкция и изграждане на паркове и градини.

<u>Стратегическа цел 4.</u> „Щадящо използване на ресурсите, опазване и възстановяване на околната среда и адаптиране към измененията на климата“.

Стратегическата цел има две приоритетни области и четири специфични цели, които са насочени към подобряване на благоденствието на хората и доброто състояние на околната среда, в рамките на една иновативна, кръгова икономика, в която се създават условия за ефективно използване на отпадъците и при която пълната стойност на биологичното разнообразие се цени и опазва. Справянето с предизвикателствата на околната среда и климата в Европа не е само от съществено значение само по себе си, но също така е и възможност за дългосрочен растеж и обществено благосъстояние. Растежът ще се основава на използването на енергия, която ще намалява емисиите на парникови газове (ЕПГ), а природните ресурси ще се използват по устойчив начин: модел за „зелено“ развитие в световен мащаб.

Приоритетна област 4.1. ***„Подобряване качествата на околната среда чрез намаляване на антропогенните замърсявания на територията“*** е насочена към постигне качество на околната среда, където степента на предизвиканото от човешката дейност замърсяване да не оказва съществено влияние и да не представлява риск за здравето на хората. Предвидено е изграждане на система от съоръжения, осигуряваща екологосъобразното обезвреждане на цялото количество битови отпадъци, генерирани в на територията на общината; разширяване на системите за организирано сметосъбиране и сметоизвозване на населените места; засилване на контролните дейности с оглед ограничаване замърсяването на околната среда; реконструиране и модернизация на съществуващите и завършване строителството на общинската система за управление на отпадъците в Дряново; въвеждане на системи за разделно събиране на отпадъците; изграждането на съоръжения за рециклиране и оползотворяване на битови и промишлени отпадъци.

<u>Стратегическа цел 4.</u> „Щадящо използване на ресурсите, опазване и възстановяване на околната среда и адаптиране към измененията на климата“.

Приоритетна област 4.1.	***Подобряване качествата на околната среда чрез намаляване на антропогенните замърсявания на територията.***	
	Специфична цел 4.1.1.	**Доизграждане и обновяване на общинската система за управление на отпадъците.**
		Мярка 4.1.1.1. Премахване на последиците от индустриални и битови замърсявания и тяхното ограничаване.
		Мярка 4.1.1.2. Изграждане на специализирана инфраструктура обезпечаваща преработката на смет и отпадъци.
		Мярка 4.1.1.3. Обновяване и модернизиране на оборудването за сметосъбиране и сметоизвозване в общината.
		Мярка 4.1.1.4. Изграждане на система за разделно събиране на отпадъците и повторна употреба и рециклиране на отпадъчни материали.
		Мярка 4.1.1.5. Изграждане на площадки и съоръжения намаляващи замърсяванията.
	Специфична цел 4.1.2.	**Защита на околната среда и превенция на риска (кризи, бедствия и аварии).**
		Мярка 4.1.2.1. Разработване на политики намаляващи климатичните промени и опазващи околната среда.
		Мярка 4.1.2.2. Превенция на екологичните рискове.
		Мярка 4.1.2.3. Подобряване управлението на водите и управлението на почвите.

Биоразнообразието стои в основата на функционирането на екосистемите и осигуряването на екосистемните услуги, които са от съществено значение за благосъстоянието на човечеството. То допринася за продоволствената сигурност, здравето на хората, осигуряването на чист въздух и вода; то подпомага местните начини на препитание, както и икономическото развитие, и е от съществено значение

за постигането на Целите на хилядолетието за развитие, включително ограничаване на бедността.

Приоритетна област 4.2. *„Опазване на околната среда и биоразнообразието“* насочва усилията на община Дряново към спиране загубата на биологично разнообразие**,** чрез набелязване на мерки в защитените зони по Натура 2000, ефективна селскостопанска и риболовна политика, съгласувани действия против агресивни инвазивни видове, създаване на индикатори и мониторинг за биологичното разнообразие и информиране на обществеността. От друга страна въздействието на изменението на климата се намалява чрез биологичното разнообразие, опазване на екосистемите и устойчивото им използване.

Биоразнообразието има важно значение не само защото е ценно самò по себе си. То ни осигурява широк набор от екосистемни услуги и ползи, като например чиста вода, опрашване на растенията, защита срещу наводнения, и всички тези ползи имат значителна стопанска и обществена стойност.

Набелязаните мерки са насочени към справяне с основните причини за загубата на биоразнообразие, включително моделите на производство и потребление. Те се интегрират в управлението и обществото чрез комуникация, образование и осведоменост, чрез подходящи мерки за стимулиране, както и чрез институционални промени.

<u>Стратегическа цел 4.</u> „Щадящо използване на ресурсите, опазване и възстановяване на околната среда и адаптиране към измененията на климата“.		
Приоритетна област 4.2.	***„Опазване на околната среда и биоразнообразието“***.	
	Специфична цел 4.2.1.	**Предотвратяване загубата на биоразнообразието и подобряване на информираността.**
		Мярка 4.2.1.1. Опазване и възстановяване на екосистемите, видовете и генетичното разнообразие.
		Мярка 4.2.1.2. Укрепване на мрежата от защитени територии и места от Европейската мрежа „Натура 2000”.

<u>Стратегическа цел 5.</u> *„Добро управление и достъп до качествени административни услуги“* е насочена към осигуряване на ефективни публични

услуги, като необходими условия за благоприятна жизнена и бизнес-среда, икономически растеж и високо качество на живота.

Демократичното управление има една основна цел – да повишава качеството на живот на хората. Затова основна задача на публичната власт на централно и местно ниво е с дейността си да отговаря в максимална степен на справедливите очаквания на гражданите, да зачита техните права и широкия обществен интерес. Непрекъснато трябва да се модернизира управлението и администрацията и да се скъсява голямата дистанция между органите на властта и гражданите. Административното обслужване на бизнеса и на отделния човек трябва да е бързо, справедливо и законосъобразно.

Приоритетна област 5.1. ***„Подобряване качеството на публичните услуги и информираността на граждани и бизнес“*** съдържа две специфични цели. Мерките, включени в тях, се очаква да допринесат за укрепване на институционалната среда, въвеждането на принципите на открито управление и добра информираност. Дейностите в приоритета са насочени към формулиране и прилагане на ефективни политики, намаление на административната тежест за бизнеса и домакинствата и оптимално изразходване на финансовите ресурси.

Ще се оценяват текущо възможностите на общината относно предоставяните публични услуги, ще се дефинират услуги, които ще се трансферират към частния сектор.

Реализацията на приоритета ще става посредством изграждането на нова философия на предоставянето на услуги и прилагането на политики, която поощрява съвместното разработване и изпълнението на политики, саморегулацията, като се разчита в много широк мащаб на партньорство с гражданите, бизнеса и неправителствените организации и им се предоставя пълна, прозрачна и навременна информация.

Провежданите обучения, от една страна, трябва да се фокусират върху подобряване на експертните познания на служителите, а от друга, върху способностите им за работа с новите технологии, електронното правителство и пр.

Доброто управление е гаранция, че всяка местна власт може да се справи с многобройните си сложни задължения ефективно, в най-добрия интерес на общността и то по прозрачен, отговорен и справедлив начин.

Стратегическа цел 5. *„Добро управление и достъп до качествени административни услуги“*		
Приоритетна област 5.1.	***„Предоставяне на по-качествени услуги и информация на граждани и бизнес“.***	
	Специфична	**Укрепване на институционалната среда за по-висока ефективност на публичните услуги за гражданите и**

цел 5.1.1.	**бизнеса.**	
	Мярка 5.1.1.1.	Благоустрояване и модернизиране на обекти обслужващи граждани и бизнес.
	Мярка 5.1.1.2.	Подобряване на качеството и видовете административни услуги.
	Мярка 5.1.1.3.	Обновяване на хардуера и софтуера в общинска администрация.
Специ-фична цел 5.1.2.	**От управление към добро управление.**	
	Мярка 5.1.2.1.	Стратегическо планиране и общински политики.
	Мярка 5.1.2.2.	Прозрачно управление и активно гражданско участие.
	Мярка 5.1.2.3.	Информираност и равнопоставеност на гражданите.

<u>Приоритетна област 5.2</u>. ***„Подобряване на административния и проектния капацитет на общината“*** съдържа две специфични цели.

По време на следващия програмен период трябва да се предоставят възможности за повишаване на компетентността и експертните познания на служителите на общинска администрация в областта на разработване и управление на проектите, изграждане на партньорства и особено за ефективното използване на ПЧП.

За целта е необходимо провеждането на системни обучения и инвестиции в развитието на човешките ресурси, като се заимстват добри практики от частния сектор и от обучителните центрове в други страни и общини. Тези обучения, трябва да се фокусират върху натрупване на опита и подобряване на експертните познания на служителите в областта на разработване и управление на проектите.

Изключително важно значение за ефективното функциониране на отделните проектни екипи и за създаването и поддържането на добра работна среда имат лидерските умения и компетентностите на съответните ръководители, както и способностите им за управление на промяната, поради което ще се постави акцент върху тяхното развитие и усъвършенстване. Ще се насърчи, също така, използването на

положителните практики и опита в администрациите, като основно ядро на местно ниво за устойчиво развитие на територията.

Ще се създадат по-благоприятни условия за неформално обучение, самостоятелно учене и споделяне на знания в работна среда. Важно е да се поддържа високо ниво на мотивираност на служителите, както и да се насърчава тяхната креативност, иновативност и непрестанния стремеж към развитие.

Стратегическа цел 5. *„Добро управление и достъп до качествени административни услуги“*		
Приоритетна област 5.2.	**Приоритетна област 5.2. *„Подобряване на административния и проектния капацитет на общината за ефективно управление на оперативните програми и ПЧП“***	
	Специфична цел 5.2.1.	**Подобряване на квалификацията и обмена на добри практики.**
		Мярка 5.2.1.1. Обучение и обмен на добри практики за създаване на ефективен проектен мениджмънт.
		Мярка 5.2.1.2. Разширяване на междуобщинското сътрудничество.
	Специфична цел 5.2.2.	**Изграждане на устойчиви партньорства и ефективна координация между институциите.**
		Мярка 5.2.2.1. Изграждане на публично-частни партньорства.
		Мярка 5.2.2.2. Изграждане на местни, регионални, национални и международни партньорства.

VI. Част ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Индикативната финансова таблица е основен структурен елемент на Общинския план за развитие, която определя общата финансова рамка за реализацията на Общинския план за развитие на общината за периода 2014-2020 г. Тя представлява финансовата рамка на поетите ангажименти по изпълнението на ОПР от страна на всички партньори в местното развитие при водещата роля на органите на местното самоуправление, подпомагани от общинската администрация.

Индикативната финансова таблица обобщава необходимите ресурси за реализацията на Общинския план за развитие през периода 2014-2020 г., които са разпределени по приоритети.

Компонентите на индикативната финансова таблица включват:

- Определените приоритети за устойчиво интегрирано местно развитие през периода до 2020 г.;
- Общия и годишния обем на планираните средства за тяхната реализация;
- Източниците на финансиране за реализация на приоритетите в развитието на Общината, като се имат предвид конкретните проекти, включени в Програмата за реализация на ОПР;
- Относителния дял на предвидените средства по източници на финансиране в общата сума на поетите финансови ангажименти за реализацията на ОПР.
- Източниците за финансиране на мерките и проектите, предвидени за реализация на приоритетите на ОПР, включат три групи финансови източници:
  - *местни публични източници*: общински бюджет, общински или други местни публични фондове и сметки (бюджетни и извънбюджетни);
  - *външни публични източници*: държавния бюджет, Структурни фондове и Кохезионен фонд на ЕС, фондове на ЕС в областта на земеделието/ развитие на селските райони и рибарството, други източници – банки, фондове и фондации, програми на ЕС, международни финансови институции, средства на неправителствени организации в обществена полза и др. публични финансови източници;
  - *частни финансови източници*: средства от частни банки, фондове, инициативи, проекти и средства на частни фирми и неправителствени организации в частна полза.

В **програмата за реализация на ОПР Дряново 2014-2020** в отделни графи е посочена следната информация за проектите:

- **Наименование на стратегическа цел/ приоритет/ специфична цел/ мярка/ проект**

- **Индикативна стойност** (в хиляди лева) за реализация на конкретните мерки и проекти от плана;
- **Индикативни източници на финансиране** – посочени са възможните източници на финансирани в посочените по-горе категории, които биха могли да финансират конкретния проект. При определянето на източниците на финансиране е отчетена спецификата на община Дряново и са посочени само програми, по които тя е допустим бенефициент за периода 2014-2020 г. Посочени са следните индикативни източници:
  - *Общински бюджет*;
  - *Оперативна програма „Околна среда" 2014-2020*
  - *Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност" 2014-2020 г. (ОПИК)*
  - *Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси" 2014-2020 г. (ОПРЧР)*
  - *Оперативна програма „Добро управление" 2014-2020*
  - *Програма за развитие на селските райони (ПРСР)*
  - *Други програми.*
- **Отговорна и партньорска структура** за реализация на проекта
- **Индикативен период за реализация** – посочен е периодът за реализация на проекта през годините 2014-2020 г.

Експертната оценка за финансовите ангажименти за реализацията на ОПР е направена на база средносрочните прогнози за изпълнението на общинския бюджет и възможностите за усвояване на средствата от фондовете на ЕС от администрацията, бизнеса, образователните институции и неправителствените организации.

В таблицата по-долу е представена Индикативната финансова таблица по приоритетни области и източници на финансиране.

Общата стойност на ОПР Дряново за периода 2014-2020 възлиза на **114 652 000 лв.**

Индикативната финансова таблица се разгръща в **конкретни мерки и проекти**, които се разписват в **Програмата за реализация на ОПР** с конкретни ориентировъчни стойности.

В процеса на изпълнение на ОПР могат да възникнат допълнителни потребности, които да наложат реализирането на допълнителни проекти.

Таблица 48: Индикативна финансова таблица (в хил.лв.)

Период 2014-2020	Местно публично финансиране в хил. лв.			Външно публично финансиране в хил.лв.						Частно финансиране в хил. лв.	
ПРИОРИТЕТ	**Общин-ски бюджет**	**Местни публични фондове**	**Общ дял (%)**	**Централен бюджет**	**Общ дял (%)**	**Фондове на ЕС(1-5)***	**Общ дял (%)**	**Други източ-ници**	**Общ дял (%)**	**Фондове, фирми**	**Общ дял (%)**
Стратегическа цел 1. „Реализиране потенциала на местната икономика и модернизация на земеделските производства за достигане на средните нива на заетост, производителност на труда и приложение на иновации в икономиката“											
Приоритетна област 1.1. „Развитие на МСП, подобряване на бизнес средата, насърчаване на инвестициите и повишаване качеството на човешкия ресурс, базирано на щадящо/екологосъобразно ползване на собствените ресурси“.	0	0	0	0	0	3 490	45,4	3 980	51,89	200	2,61
Приоритет 1.2. „Развитие на конкурентноспособно селско и горско стопанство и устойчиво управление на природните ресурси.	0	0	0	150	1,79	70	0,84	4 046	48,36	4 100	49,01
Стратегическа цел 2. „Интегрирано развитие на територията и подобряване на териториалната устойчивост и достъпност“											
Приоритетна област 2.1. Подобряване на базисната инфраструктура и достъпността на територията.	870	0	1,38	22 000	34,79	15 650	24,75	22 420	35,46	2 290	3,62
Приоритетна област 2.2. „Подобряване устройството на територията и ефективността на енергийните мрежи, ВЕИ и сградния фонд“.	500	0	7,16	750	10,74	1 600	22,92	1 650	23,64	2 480	35,53

Период 2014-2020	Местно публично финансиране в хил. лв.			Външно публично финансиране в хил.лв.						Частно финансиране в хил. лв.	
ПРИОРИТЕТ	**Общин-ски бюджет**	**Местни публични фондове**	**Общ дял (%)**	**Централен бюджет**	**Общ дял (%)**	**Фондове на ЕС(1-5)***	**Общ дял (%)**	**Други източ-ници**	**Общ дял (%)**	**Фондове, фирми**	**Общ дял (%)**
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3 „Подобряване качеството на живот чрез изграждане на съвременна инфраструктура и създаване на условия за по-добро образование, социално включване, достъпно и качествено здравеопазване, култура и спорт"											
Приоритетна област 3.1. „Обновяване на инфраструктурните мрежи и услуги обезпечаващи по-висок стандарт на живота и разширяващи възможностите за по-добро образование, социални грижи, спорт и опазване на културното наследство“.	120	0	3,37	220	6,17	0	0	3 225	90,46	0	0
Приоритетна област 3.2. "Полагане на целенасочени усилия за подобряване здравето, благополучието и качеството на живот на местното население".	200	0	1,21	1 450	8,77	5 110	30,92	9 655	58,43	110	0,67
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4. „Щадящо използване на ресурсите, опазване и възстановяване на околната среда и адаптиране към измененията на климата“											
Приоритетна област 4.1. “Подобряване качествата на околната среда чрез намаляване на антропогенните замърсявания на територията”.	550	0	8,85	0	0	3 077	49,49	1 910	30,72	680	10,94
Приоритетна област 4.2. “Опазване на околната среда и биоразнообразието”.	0	0	0	0	0	350	72,16	135	27,84	0	0
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 5. „Добро управление и достъп до качествени административни услуги“											

Период 2014-2020	Местно публично финансиране в хил. лв.			Външно публично финансиране в хил.лв.						Частно финансиране в хил. лв.	
ПРИОРИТЕТ	**Общин-ски бюджет**	**Местни публични фондове**	**Общ дял (%)**	**Центра-лен бюджет**	**Общ дял (%)**	**Фондове на ЕС(1-5)***	**Общ дял (%)**	**Други източ-ници**	**Общ дял (%)**	**Фондове, фирми**	**Общ дял (%)**
Приоритетна област 5.1. „Предоставяне на по-качествени услуги и информация на граждани и бизнес“.	600	0	45,15	0	0	649	48,83	80	6,02	0	0
Приоритетна област 5.2. „Подобряване на административния и проектния капацитет на община та за ефективно управление на оперативните програми и ПЧП“.	265	0	92,98	0	0	10	3,51	10	3,51	0	0
ОБЩО:	**3 105**	**-**	**2,71**	**24 570**	**21,43**	**30 006**	**26,17**	**47 111**	**41,09**	**9 860**	**8,60**
Обща стойност на ОПР 2014-2020 (в хил. лв.)	**114 652 лв.**										

VII. Част СИСТЕМА ОТ ИНДИКАТОРИ И ДЕЙСТВИЯ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА

1. Подход за разработването на системата от индикатори

Посредством индикаторите за въздействие и резултат се наблюдава изпълнението на целите и приоритетите на Общинския план за развитие, оценява се организацията и методите на изпълнение, прилагани от органите за управление и мерките за осигуряване на информация и публичност за резултатите от изпълнението на плана за развитие.

Изгражда се система за наблюдение и оценка, чрез която се извършва текущо наблюдение върху изпълнението на ОПР и на неговите цели.

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на Общинския план за развитие цели осигуряването на ефективност и ефикасност на стратегическото планиране, програмиране, управление и ресурсното осигуряване на местното развитие, като са взети под внимание механизмите и процедурите, предвидени в Закона за регионалното развитие (ЗРР) и Правилника за прилагане на закона за регионалното развитие (ППЗРР).

Системата от индикаторите е неизменна част от цялостния процес на оценка за наблюдение и актуализация на ОПР, която е основен обективен инструмент за проследяване изпълнението на ОПР. Изборът на подходящи индикатори се базира на специфичните характеристики на стратегическата част на ОПР и съвременните методи за наблюдение на стратегическото планиране.

Системата за наблюдение и оценка обхваща:

- Източници на информация, начин и периодичност на събиране, обработка и анализиране;
- Индикатори за наблюдение – индикатори за резултат и индикатори за продукт;
- Органи за наблюдение;
- Докладване и публичност.

За ритмичното наблюдение и изготвянето на междинна и последваща оценка е важно да се разработи и поддържа информационна база данни за целите на ОПР на община Дряново, която да представлява списък с всички индикатори, на базата, на които периодично да се обновяват текущите им стойности.

Такава база данни следва да се поддържа от общинската администрация и нейните специализирани администрации и отдели. За целта е необходимо активното и

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

регламентирано взаимодействие между общинските звена и представителите на експлоатационните ведомства, териториалните подразделения на националните дирекции, неправителствения и частния сектор. Поддръжката на общинския справочник следва да бъде неразделна част от дейностите по организирането и представянето на годишните доклади за изпълнение на ОПР, заложени в системата за наблюдение и оценка на плана. Ежегодно следва да се проследява всеки един от индикаторите, като точните стойности на показателите следва да бъдат отразявани в съответните годишни доклади за наблюдение изпълнението на плана. Едновременно с това, общината следва да извършва мониторинг на изпълнението на целите, приоритетите и мерките от ОПР посредством прилагане на правилата за мониторинг, контрол и последваща оценка при изпълнението на стратегически документи на общинската администрация.

Системата за наблюдение и оценка интегрира индикаторите за измерване на резултатите и въздействието на плана, като ги подрежда в стройна логически обвързана и подчинена система отчитаща изпълнението на целите и приоритетите на ОПР.

Общинският план за развитие, както и материалите, свързани с действията на съответните органи по тяхното изработване, одобряване, приемане, изпълнение, наблюдение и оценка, са официална обществена информация, която активно се разпространява през всичките периоди на изпълнение на ОПР.

Индикаторите са организирани около темите за социалното, икономическото и териториалното изграждане. Те измерват напредъка на местната общност, конкурентоспособността на МСП, образованието, изградеността на инфраструктурите, транспорта, състоянието на околната среда, социалната интеграция, бедността и здравния статус на населението.

Предложените индикатори са формулирани така, че измерват промяната в съответния продукт или резултат от изпълнението на плана – в абсолютна стойност (брой, м, кв.м и т.н.) или относителна стойност (в процент изменение). Точността на измерване на прогреса на ОПР зависи от обективността на базовите стойности на отделните индикатори, които са определени от официалните източници на информация. Определени индикатори не притежават начална стойност, което се дължи или на разминаване в данните от различните източници на информация, или поради все още липсващата система за събиране на данните. Целевите стойности на индикаторите са определени в диапазон в зависимост от степента на изпълнение на заложените проекти. Към момента на изработването на ОПР икономическите параметри на развитие на община Дряново за следващите седем години са трудни за прогнозиране, а все още не е окончателно изяснен и размерът на финансирането, по различните оперативни програми. Поради това не е възможно да се определи в каква степен ще бъдат изпълнени всички проекти, заложени в плана. За изчисляване на целевите стойности на индикаторите е приет диапазон 30-100 % от заложения бюджет на плана, което да позволи гъвкавост съобразно реалните възможности за привличане на финансиране извън бюджета на общината. Допълнително прецизиране на целевите стойности на индикаторите може да се направи на един по-следващ етап.

2. Източници на информация

Данните, въз основа на които се извършва наблюдението и оценката, съгласно чл. 79 от ППЗРР се събират от различни източници, някои, от които са следните:

- Национален статистически институт – данни от текущата статистика, националното преброяване, проведено през 2011 г. и др.
- Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България (ИСУН)
- Годишни доклади на различни отдели в общината
- РИОСВ
- Агенция по заетостта
- Общинска администрация Дряново (дирекции и отдели по компетенции)
- Други надеждни регионални и местни източници на информация.

Особено важно е да се комбинират разнообразни източници на информация, предоставящи точна и осъвременена информация за следените от индикаторите характеристики. По този начин вниманието се фокусира върху предполагаемите резултати и следствия от предвидените дейности, което води до проследяване на динамиката в общинското развитие по периоди.

Данните се събират, обработват и анализират **ежегодно** с цел да послужат за разработването на **Годишен доклад за наблюдението на изпълнението на общинския план за развитие** (съгласно чл. 91, ал. 2 от ППРЗЗ).

3. Видове индикатори

Индикаторите, на чиято база се извършва наблюдението и оценката са два вида:

- **индикатори за резултат** – отнасят се до наблюдение и оценка на изпълнението на приоритетите и мерките за развитие на общината;
- **индикатори за въздействие** – отчитат изпълнението на специфичните и стратегически цели и имат цялостна оценка на ефективността на избраната политика за развитие.

Стратегическите цели представят желаното и възможно бъдещо състояние, докато приоритетните области представляват областите на действие и въздействие. Двата елемента изискват към тях да се приобщят различни индикатори, които в своята съвкупност водят да постигане на набелязаните цели за териториално развитие. Двата вида индикатори съвместно позволяват да се определи степента на постигане на целите и приоритетите от съдържанието на ОПР на община Дряново.

Общинският план за развитие отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики.

3.1. Индикатори за въздействие

Индикаторите за въздействие отчитат изпълнението на специфичните и стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за периода до 2020 година.

Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори, а в някой случаи – с качествени оценки относно достигнатата степен в социалното, икономическото и инфраструктурното развитие на Общината и приноса на това развитие за общото развитие на региона.

Индикаторите за всяка цел са формулирани въз основа на ключовите приоритетни направления от съдържанието на целите, въпреки че обслужват и други приоритети на ОПР.

Таблица 49: Наблюдение и оценка на ОПР Дряново 2014-2020 – индикатори за въздействие

№	Индикатори за въздействие	Мярка/ период	Начална стойност[6]	Целева стойност 2020	Източник на информация
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1. „Реализиране потенциала на местната икономика и модернизация на земеделските производства за достигане на средните нива на заетост, производителност на труда и приложение на иновации в икономиката “.					
1.	Общ брой на нефинансовите предприятия	бр./2012	382	390	ТСБ
2.	Наети по трудово и служебно правоотношение	бр./2012	1 637	1 680	ТСБ
3.	РДМА /Общо/	хил.лв./ 2012	15 623	16 100	ТСБ
4.	ПДМА /Общо/	хил.лв./ 2012	15 365	15 900	ТСБ
5.	Чуждестранни преки инвестиции	хил.евро/ 2012	2518.2	2 770	ТСБ
6.	Регистрирани безработни средно през годината	бр./2013	513	410	БТ
7.	Приходи на нефинансовите предприятия от хотелиерство и ресторантьорство	хил. лв./2013	1 773	2 127	ТСБ

[6] Посочена е начална стойност на индикатора, където е приложимо и където е налична информация. За дейности, които включват изграждане на нова или рехабилитация/реконструкция на инфраструктура/сгради и др. обекти, началната стойност е неприложима, като е посочен „Х”, а релевантна е само целевата стойност на изградени или реконструирани обекти и др. видове инфраструктура през програмен период 2014-2020 г.

№	Индикатори за въздействие	Мярка/ период	Начална стойност[6]	Целева стойност 2020	Източник на информация
8.	Туристически обекти на територията на общината	бр./2013	37	40	ТСБ
9.	Регистрирани земеделски стопани, в т.ч. тютюнопроизводители	бр./2012	431	800	ОСЗ ТСБ
10.	Изградени съвременни биоферми и производства	Бр.	Х	3	ТСБ
11.	Увеличени горски площи	дка/2012	78 026	93 650	ОСЗ ТСБ
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2 „Интегрирано развитие на територията, чрез изграждане на инфраструктурни мрежи и подобряване на териториалната устойчивост и достъпност “.					
1.	Рехабилитарана общинска пътна мрежа	Км.	Х	10	Общината
2.	Изградена нова вътрешна улична мрежа в общината	Км.	Х	6	Общината
3.	Реконструирана/рехабилитирана вътрешна улична мрежа в общината.	Км.	Х	10	Общината
4.	Предприятия за производство и продажба на ел. енергия от възобновяеми източници	бр./2013	6	10	ТСБ
5.	Реконструирана вътрешна и външна водопроводна мрежа в населените места	Км.	Х	7	Общината
6.	Изградена вътрешна водопроводна мрежа в населените места	Км.	Х	3	Общината
7.	Понижаване на потреблението на електроенергия	%	Х	15%	НСИ Общината
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3 „Подобряване качеството на живот чрез изграждане на съвременна инфраструктура и създаване на условия за по-добро образование, социално включване, достъпно и качествено здравеопазване, култура и спорт “.					
1.	Естествен прираст	2013	-127	-120	ТСБ
2.	Легла в лечебни заведения за долекуване и продължително лечение	бр./2012	0	50	ТСБ
3.	Повишаване на дела на лицата със завършено висше образование	%/201	15,38%	17%	Община
4.	Домакинства с осигурен достъп до интернет	Бр./2013	1272	1 400	Община /НСИ
5.	Населени места с разделно събиране на отпадъците	%/ 2013	60	100 100	РИОСВ/Община +40
6.	Повишаване на дела на населението практикуващо спорт	%	Х	10%	Анкетно проучване
7.	Туристически нощувки на територията на общината	бр./2012	81 949	98 340	ТСБ
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4 „Щадящо използване на ресурсите, опазване и възстановяване на околната среда и адаптиране към измененията на климата”					

№	Индикатори за въздействие	Мярка/ период	Начална стойност[6]	Целева стойност 2020	Източник на информация
1.	Население, обхванато от системата на организирано сметосъбиране и сметоизвозване	%/2013	99,45%	100%	ТСБ
2.	Повишаване на процента на разделно събирани отпадъци	%	Х	15%	ТСБ
3.	Реализиани проекти за провеждане на мерки за адаптация към и превенция на климатичните промени.	Бр.	Х	2	Общината
4.	Реализирани проекти за предотвратяване загубата на биоразнообразието и подобряване на информираността.	Бр.	Х	2	Общината
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 5 „Добро управление и достъп до качествени административни услуги”					
1.	Предоставяни онлайн услуги за граждани и фирми	брой/2013 г.	44	50	Община Интернет сайт на община Дряново
2.	Управлявани проекти от община Дряново общо	брой/2013 г.	39	45	Община
3.	Реализирани ПЧП	брой/2012 г.	Х	3	Община
4.	Разработена Стратегия за развитие на спорта	Бр./2014	0	1	Общината
5.	Разработена Програма за енергийна ефективност 2014 – 2017 г.	Бр./2014	0	1	Общината
6.	Разработена програма за опазване на околната среда	Бр./2014	0	1	Общината
7.	Разработена стратегия за развитие на туризма	Бр./2014	0	1	Общината

3.2. Индикатори за резултат

Индикаторите за резултат се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнениет на изведените в плана приоритети и мерки за развитие на общината в периода до 2020 година. Определените индикатори, там, където е възможно са количествено измерими и имат за цел осигуряване на обективност на направените оценки и изводи (в годишните доклади от наблюдението на изпълнението на плана, междинните и последващата оценки) по отношение на напредъка при реализацията на приоритетите и мерките и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Подборът на индикаторите зависи от спецификата на приоритетите и планираните мерки, както и от наличието на обективна и надеждна информация за началната стойност. Количествено измеримите мерки от състава на приоритетните области се разглеждат като индикатори за резултат.

Таблица 50: Наблюдение и оценка на ОПР Дряново 2014-2020 – индикатори за резултат

	Индикатори за резултат	Мярка	Начална стойност[7]	Целева стойност 2020	Източник на информация
ПРИОРИТЕТ 1.1. „Развитие на МСП, подобряване на бизнес средата, насърчаване на инвестициите и повишаване качеството на човешкия ресурс, базирано на щадящо/екологосъобразно ползване на собствените ресурси“.					
1.	Реконструирани и модернизирани производствени мощности на МСП	брой	0	5	Частен бизнес
2.	Реализирани курсове за професионално обучение	брой	0	9	БТ
3.	Реализирани обучения по предприемачество, подготовка и управление на проекти	брой	0	5	Частен сектор / НПО
4.	Реализирани съвместни проекти/инициативи между общината, МСП и неправителствения сектор	брой	0	6	Община
5	Регистрирани и популяризирани местни производства и запазени марки	брой	0	3	Частен сектор
6.	Новосъздадени места за настаняване в средствата за подслон	брой легла	0	112	Община
7.	Изградени и обновени обекти на туристическата инфраструктура	брой	0	6	Община
8.	Проведени маркетингови и рекламни кампании за популяризиране на туризма	брой	0	4	Общината
ПРИОРИТЕТ 1.2. „Развитие на конкурентноспособно селско и горско стопанство и устойчиво управление на природните ресурси“					
1.	Изпълнени мерки за реконструкция на земеделски стопанства, вкл. Мерки за ресурсна ефективност и намаляване на замърсяванията	брой	0	7	ОДЗ
2.	Земеделски стопани с нови производства (калифорнийски червеи, охлюви, нови сортове и видове)	брой	0	6	ОДЗ
3.	Засети трайни насаждения, включително залесителни мероприятия	дка	0	194	ОДЗ
4.	Създадени биоферми и биопроизводства, вкл. Преработка на земеделска продукция	брой	0	10	ОДЗ
5.	Нови говеда	брой	0	162	ОДЗ
6.	Нови овце	брой	0	233	ОДЗ

[7] За начална стойност на всички индикатори за резултат е възприета стойността „0”, като индикаторите са формулирани по начин, по който да се търси целева стойност на новоизградена и/или рехабилитирана инфраструктура и др. обекти, ново-разкрити услуги, реализирани нови проекти и др. Индикаторът отчита резултатите само от мерки и дейности, реализирани през програмен период 2014-2020 г. съгласно програмата за реализация на ОПР.

7.	Нови пчелни семейства	хил.бр.	0	592	ОДЗ
8.	Въведени мерки за опазване на горите	брой	0	3	ОДЗГ
ПРИОРИТЕТ 2.1. Подобряване на базисната инфраструктура и достъпността на територията.					
1.	Рехабилитиран път III-609 град Дряново - град Трявна	км	0	17	Агенция "ПИ"
2.	Реконструиран път град Севлиево - град Дряново (през село Скалско)	км	0	35	Агенция "ПИ"
3.	Рехабилитиран път III-609 град Дряново - с.Буря	км	0	15	Агенция "ПИ"
4.	Изграден пешеходен надлез на главен път I в района на ж.к. "Успех"	брой	0	1	Агенция "ПИ"
5.	Рехабилитирани общински пътища	км	0	10	Община
6.	Изградени и рехабилитирани улици	км	0	12	Община
7.	Изграден ж.п. прелез гр.Дряново - ул. А. Кънчев	брой	0	1	Община
8.	Изградени паркинги	брой	0	2	Община
9.	Изпълнени проекти за благоустрояване на градската среда (площади, инфраструктура в жилищни квартали и др.)	брой	0	5	Община
10.	Реконструирана ВиК мрежа и главни проводи	Км	0	7	Община
11.	Изградена ПСОВ – Дряново	брой	0	1	Община
12.	Изградени пречиствателни съоръжения в населените места	брой	0	1	Община
13.	Изпълнени проекти за опазване на водоизточниците	брой	0	3	Община
14.	Изпълнени проекти за подобряване на телекомуникациите	брой	0	3	Община
ПРИОРИТЕТ 2.2. „Подобряване устройството на територията и ефективността на енергийните мрежи, ВЕИ и сградния фонд“.					
1.	Въведено енергоефективно улично осветление	брой	0	1	Община
2.	Изпълнени проекти в областта на енергийната и ресурсна ефективност, използване на ВЕИ	брой	0	6	Частен сектор Община (за общ. сгради)
3.	Изработен Общ устройствен план	брой	0	1	Община
4.	Изработени и одобрени кадастрални и устройствени планове за населените места	брой	0	4	Община
ПРИОРИТЕТ 3.1. „Обновяване на инфраструктурните мрежи и услуги обезпечаващи по-висок стандарт на живота и разширяващи възможностите за по-добро образование, социални грижи, спорт и опазване на културното наследство“.					
1.	Образователни и културни институции с подобрена материално-техническа база	брой	0	3	Община

2.	Ремонтирани и реставрирани обекти на недвижимото културно наследство	брой	0	2	Община
3.	Изпълнени културни мероприятия	брой	0	35	Община Културни институции
ПРИОРИТЕТ 3.2. „Полагане на целенасочени усилия за подобряване здравето, благополучието и качеството на живот на местното население“.					
1.	Предоставени нови социални услуги в общността	брой	0	4	Община
2.	Разширен капацитет на съществуващи социални услуги в общността	брой лица	0	22	Община
3.	Разкрити и оборудвани специализирани лекарски кабинети	брой	0	2	Община
4.	Разкрит хоспис	брой	0	1	Община
5.	Разкрита болница за долекуване и продължително лечение	брой	0	1	Община
6.	Изградени и ремонтирани обекти на спортната инфраструктура	брой	0	7	Община
ПРИОРИТЕТ 4.1. „Подобряване качествата на околната среда чрез намаляване на антропогенните замърсявания на територията.“.					
1.	Изградени площадки и съоръжения намаляващи замърсяванията в населените места, вкл. Разделно събиране на отпадъци	брой	0	7	Община
2.	Въведени системи за разделно събиране, компостиране и обезвреждане на отпадъци	брой	0	3	Община
3.	Проведени информационни кампании сред обществото за контрол над отпадъците	брой	0	3	Община
4.	Проведени обществени инициативи за почистване на замърсени терени на територията на общината	брой	0	4	Община
5.	Разработени стратегически планови документи в областта на управление на отпадъци	брой	0	3	Община
ПРИОРИТЕТ 4.2. „Опазване на околната среда и биоразнообразието “.					
1.	Изпълнени проекти за опазване на екосистемите, видовете и генетичното разнообразие	брой	0	3	Община
2.	Разработен план за управление на ЗМ „Дряновски манастир”	брой	0	1	Община
3.	Проведени ежегодни кампании за подобряване екологичната информираност на местното население	брой	0	7	Община
4.	Реализирани екологични проекти	брой	0	2	Община
ПРИОРИТЕТ 5.1. „Предоставяне на по-качествени услуги и информация на граждани и бизнес“					
1.	Ремонтирани административни сгради	брой	0	6	Община

2.	Реализирани проекти с участието на Община Дряново, подобряващи качеството на услугите	брой	0	9	Община
3.	Въведен комплекс от електронни услуги за гражданите и фирмите	брой	0	6	Община
4.	Организирани пресконференции за реализирани проектни инициативи	брой	0	24	Община
5.	Изградена електронна мрежа за споделяне на информационни масиви с административни държавни структури.	брой	0	1	Община
6.	Обучени специалисти от Общинска администрация за предоставяне на нови административни услуги	брой	0	13	Община
8.	Обновена компютърна техника	%	0	30%	Община
9.	Обновена офис техника	%	0	30%	Община
10.	Подобрени умения за работа в местни общности и партньорство.	брой	0	20	Община
11.	Разработени стратегически планови документи	брой	0	10	Община
12.	Обществени обсъждания на стратегически и планови документи	брой	0	10	Община
13.	Обучени представители на НПО сектора и читалищата за разработване и управление на проекти	брой	0	20	Община
14.	Побратимени градове и международни партньорства	брой	0	5	Община
ПРИОРИТЕТ 5.2. „Подобряване на административния и проектния капацитет на община та за ефективно управление на оперативните програми и ПЧП“					
1.	Обучени общински служители за изискванията на оперативните програми през новия програмен период	брой	0	15	Община
2.	Обучени общински служители в областта на управлението на проекти	брой	0	10	Община
3.	Подготвени и изпълнени ПЧП	брой	0	3	Община
4.	Аутсорснати общински услуги	брой	0	3	Община
5.	Обучени представители на НПО сектора и читалищата за разработване и управление на проекти	брой	0	20	Община
6.	Побратимени градове и международни партньорства	брой	0	5	Община

VIII. Част СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ, АКТУАЛИЗАЦИЯ И ОЦЕНКА

Кметът на Общината и Общинският съвет са основните органи, участващи в цялостния процес на наблюдение, актуализация и оценка на ОПР. Съгласно чл. 89 от ППЗРР, орган за наблюдение на Общинския план за развитие **е Общинският съвет.** В процеса на наблюдение на изпълнението на ОПР, Общинският съвет осигурява участието на заинтересованите органи, организации, физически и юридически лица при спазване на принципа за партньорство, публичност и прозрачност при изпълнението на Общинския план за развитие. Финансовото и техническото обезпечаване на наблюдението се осигурява от общинския бюджет. В чл. 81 от ППЗРР са посочени функциите на Органа за наблюдение изпълнението на Общинския план развитие, а именно:

1. *Осигуряване на информация и данни и прилагане на система от индикатори* за наблюдение по отношение на реализацията на целите и приоритетите за местно развитие;

2. *Координация на дейностите по наблюдението* между централните и местните органи на изпълнителната власт, други заинтересувани органи, организации и юридически лица на основата на принципа за партньорство;

3. *Осигуряване съответствие на действията по наблюдението с условията и правилата* в областта на защитата на конкуренцията, държавните помощи, обществените поръчки, опазването на околната среда и насърчаването на равните възможности и социалното включване;

4. *Обсъждане и одобряване на доклади* за наблюдението на Общинския план за развитие;

5. *Осигуряване на комуникация и взаимодействие с административните структури*, участващи в процеса на изпълнение на Регионалния план за развитие и на Общинския план за развитие;

6. *Разглеждане на предложения и вземане на решения за повишаване ефективността на процеса на наблюдение* в случай на установяване на проблеми и пропуски;

7. *Определяне и изпълнение на мерки за осигуряване на информация и публичност* относно постигнатите резултати от наблюдението с цел да се гарантира прозрачност при изпълнението на документите за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие.

Организирането на наблюдението на изпълнението на плана се извършва от **Кмета на Общината**, който участва активно не само в процеса на разработване и актуализиране на ОПР, а и самият той организира процеса на наблюдение и оценка на ОПР. Основният инструмент за наблюдение и оценка на реализацията на плана е **Годишният доклад**. Кметът на общината в началото на всяка година от програмния период 2014-2020 г. разработва и представя пред Общинския съвет годишен доклад за

Този документ е създаден в рамките на проект „Ефективна координация и партньорство при разработване и провеждане на политики от общинска администрация Дряново", в изпълнение на Договор № 13-13-68/12.11.2013 г., финансиран от Оперативна програма „Административен капацитет", съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

изпълнение на ОПР. След одобрението му от Общинския съвет, процедурата предвижда докладът да се изпрати до председателя на Областния съвет за развитие на област Габрово.

Специализираните дирекции и отдели в общинската администрация активно се включват във всички етапи на разработването и реализацията на общинския план. Тяхната роля е да осъществяват необходимата комуникация и координация с останалите участващи страни в процеса, както и да осигуряват необходимата изходна информация за мониторинг на изпълнението на плана.

Най-широката група са **заинтересованите страни**, които включват представителите на неправителствения сектор, бизнеса, читалищата, образователните и културни институции, професионалните общности, заедно с отделните жители в общината. Техни представители участваха активно във фокус групите и в публичното обсъждане на ОПР и следва да участват активно и в процеса на мониторинг на изпълнението на плана, вкл. осигуряване на информация за изпълнението на индикаторите от плана.

Оценките за изпълнението на плана се извършва от външни експерти. Експертите, участващи в извършването на оценки на документите за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие трябва да отговарят на редица изисквания, посочени в чл.83 от ППЗРР.

Видовете оценки и актуализацията на плана са предвидено в ЗРР и ППЗРР и представляват важно условие, за да бъде ОПР актуален до края на периода, т.е. и към 2020 г. За да се отчитат настъпилите социално-икономически промени в общината и да се предлага адекватна стратегия за действие в променената среда е особено важно да се прилага адекватно оценката и актуализацията на ОПР. Оценките обхващат всеки стадий от жизнения цикъл на Плана. Те биват: предварителна, междинна и последваща.

Предварителната оценка на ОПР се разработва успоредно с подготовката на проекта на Общинския план за развитие. Обхватът на предварителната оценка се определя от чл. 32 от ЗРР - оценка за въздействието на Плана върху процесите на социално-икономическото развитие на Общината и екологична оценка по реда на Закона за опазване на околната среда.

Междинната оценка на плана се извършва не по-късно от 4 години от началото на периода на действие на плана. Обхватът на Междинната оценка се определя от чл. 33 от ЗРР, като следа да включва най-малко следната информация:

- оценка на първоначалните резултати от изпълнението;
- оценка на степента на постигане на съответните цели;
- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- изводи и препоръки за актуализация на Общинския план за развитие.

Последващата оценка на Общински план за развитие се извършва не по-късно от 1 година след изтичане на периода за неговото действие. Обхватът на Последващата

оценка се определя съгласно чл. 34 от ЗРР, като следа да включва най-малко следната информация:

- оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
- оценка на общото въздействие;
- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

Резултатите от извършваните оценки на Общинския план за развитие се отчитат при оценка на изпълнението на Областната стратегия за развитие, Регионалния план за развитие и на Националната стратегия за регионално развитие. Кметът на общината внася за обсъждане и одобряване от Общинския съвет доклади за резултатите от междинната и последващата оценка на изпълнението на ОПР. Общинският съвет осигурява дейностите по публичност и разпространение на резултатите от оценките.

Системата за оценка трябва да осигури координация и вътрешна съгласуваност при изпълнението на ОПР и да даде ясна и еднозначна информация за постигнатия напредък и необходимостта от корекции, допълнение и изменения на плана.

Оценките на Общинския план се извършват от независими консултанти при спазване на изискванията на ЗОП, ЗРР и ППЗРР.

Към **актуализация на ОПР** следва да се пристъпи при регистриране на съществени изменения в социално-икономическия профил на общината, при промяна в екологичната обстановка или при възникване на важни промени в законодателната и стратегическата рамка на национално и европейско ниво или просто при промяна на основните политики и секторните планове и програми на база на изводите на Междинната оценка на плана.

Предпоставките за актуализация на ОПР трябва да съответстват на посочените в чл. 38 ал. 1 от ППЗРР, а именно:

1. при съществени промени на икономическите и социалните условия в Общината;

2. в съответствие с актуализирания документ за изпълнение на областната стратегия за развитие;

3. в резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС;

4. при съществени промени в секторни стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на ОПР;

5. на основата на резултатите от междинната или последваща оценка.

Актуализираният документ следва редът за подготовка на ОПР, включително техническото изпълнение на задачата и формалните процедури по неговото приемане. Последващата оценка дава препоръки за разработването на ОПР за програмния

период, започващ от 2021 година. Документът е логично продължение на изводите и решение на проблемите, описани от доклада на Междинната оценката.

При липса на сериозни промени, които налагат актуализацията на ОПР, може да се пристъпи само към *актуализация на Програмата за реализация на ОПР и включените в нея мерки и проекти.*

Елементите от системата за наблюдение, оценка и актуализация на ОПР са:

- Събиране на информация;
- Провеждане на дискусии, фокус групи, анкети;
- Консултиране;
- Публично обсъждане;
- Организиране реализацията на ОПР;
- Одобряване.

Актуализираният Общински план за развитие се обсъжда и съгласува със заинтересованите органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината по същия начин както се организира плановия процес.

IX. Част ПРИЛАГАНЕ НА ПРИНЦИПА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Съгласно Закона за регионалното развитие, един от основните принципи, на които се основава провеждането на държавната политика за регионално развитие, е **принципът за партньорство, публичност и прозрачност** на всички нива при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката на стратегически документи, вкл. ОПР. Кметът на общината и Общинският съвет са органите, които осигуряват *информация и публичност за дейностите, свързани с изпълнението на ОПР.*

Принципът на партньорство между представителите на гражданското общество (бизнес, неправителствени, браншови и други организации) и администрацията е въведен като **основополагащ** от европейски и национални документи за регионално развитие. Този принцип се прилага **на всички етапи от дейностите по регионално развитие** - планиране, изпълнение, мониторинг и оценка на въздействието на политиките. Представителите на бизнеса, гражданското общество, неправителствените и браншови организации и др. играят особено важна роля в този процес. Техните нужди и проблеми трябва да бъдат оценявани при планирането на местните политики, участието им във всички етапи на стратегическо планиране трябва да бъде предвидено чрез подходящи форми и механизми. Основната цел на партньорството е при планиране на местна политика да се вземат предвид мненията на различни заинтересовани страни, да се съберат представители на всички

заинтересовани страни в решаване на даден въпрос, да се приобщят гражданите с техния потенциал и ресурс, за да бъде по-ефективно планирането за развитие на дадена територия.

Докладване изпълнението на Общинския план за развитие се извършва ежегодно от Кмета на общината. За резултатите от наблюдението на изпълнението се изготвя годишен доклад в съответствие с чл. 91, ал.8 от ППЗРР. Годишният доклад за наблюдението на изпълнението на общинския план за развитие се изготвя и внася за обсъждане и одобрение от общинския съвет до 31 март на всяка следваща година. Информацията и данните, свързани с наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие, се въвеждат в единната информационна система за управление на регионалното развитие.

Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на общинския план за развитие осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценка на Общинския план за развитие.

Копие от годишните доклади за наблюдението на изпълнението на Общинския план за развитие се изпраща на председателя на Областния съвет за развитие в 7-дневен срок от решението за тяхното одобряване.

За осигуряване на публичност в изпълнение на чл. 42, ал. 2 от ЗРР следва да се **информират заинтересованите страни и участниците в процеса на формирането и прилагането на местната политика за интегрирано устойчиво развитие** относно очакваните резултати и ползите за местната общност като цяло, както и да се мотивират заинтересованите страни за активно участие в процеса на реализация и актуализация на ОПР, се изисква информацията за плана, за оценките и годишните доклади да се:

- Публикува на интернет страницата на общината;
- Използват активно местните медии;
- Изпращат документите по реализацията и актуализацията на ОПР на всички партньори;
- Организира и проведе публична дискусия, въвличаща компетентните органи, заинтересованите страни и професионалните общности.

Формирането на партньорства и повече възможности за съвместни действия е възможно единствено, ако публично се представя пълния набор информация и се привличат активно заинтересованите страни в процеса на планиране и реализация. В рамките на разработването на документа се представят и популяризират работните варианти на ОПР, начините за тяхната реализация и очакваните конкретни ползи за развитието на общината и нейната общност. Различните механизми за представяне и дискутиране на работата по ОПР насърчават публичното участие и провокират идеите и предложенията на различните заинтересовани групи. Отчитането на разнообразните интереси и съображения води до създаването на балансиран, реалистичен и отразяващ местната специфика документ.

Прилагането на принципа за партньорство, осигуряване на информация и публичност в процеса на местното стратегическо планиране и програмиране на етап разработване на ОПР включва: информиране, консултиране и вземане на съвместни решения. Те бяха реализирани, чрез прилагането на следните форми за публичност:

За разработването на настоящия ОПР Дряново 2014-2020 г. беше постигната активна комуникация със заинтересованите страни чрез попълване на разработените анкети и директно чрез писма и комуникация по електронна поща. Бяха изготвени **две анкетни карти**, насочени към представители на *гражданското обществено, общинската администрация и бизнеса* на територията на общината. Получените предложения засилиха интегрираността на планираните проекти. Обобщените резултати от проведените анкетни проучвания са представени в приложение 2 към настоящия ОПР.

По време на разработването на ОПР се организираха **дискусионен панел с представители на малките населени места** в община Дряново, **три фокус групи**, включващи различни представители на местната общност, неправителствения сектор, бизнеса и общинската администрация, както и редица **работни срещи с общински експерти**, на които бяха обсъдени подробно стратегическите цели и мерки от стратегическата рама на ОПР и бяха допълнително детайлизирани конкретните проекти от програмата за реализация. Резултатите от проведените анкетни проучвания, дискусионен панел и фокус-групи са обобщени в доклад, приложен към настоящия план за развитие на община Дряново. Освен това, в периода 14 май – 11 юни 2012 г. е проведено анкетно проучване на територията на общината в рамките на проект № А10-13 – 15/ 30.11.2011 г. „Ефективна координация за стратегическо планиране и мониторинг на регионалното развитие на област Габрово", осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма "Административен капацитет", като резултатите от проучването са взети предвид при разработването на настоящия ОПР.

С общинските служители се провеждаше текуща комуникация, която целеше да се изясни възникнал проблем, да се събере допълнителна информация, да се дискутират конкретни мерки и спорни моменти възникнали по време на фокус групите или при анализиране на данните.

След направените обсъждания, проектния вариант на ОПР бе публикуван на **сайта на общината**. Така стана възможно всички заинтересовани страни и активни структури на гражданското общество, бизнеса, институции и др. да се запознаят с проекта на ОПР и да се включат със своите мнения и предложения в плановия процес.

Участието на партньорите на всички нива на подготовка, съгласуване, обсъждане и контрол на изпълнението осигурява прозрачността, компетентността, ефективността и реалистичността на Общинския план за развитие.

Общинският план за развитие може да се изпълни успешно, ако се прилагат изискванията, включени в настоящия документ, т.е. като се изпълняват поетапно отделните проекти, залегнали в него, следи се за постигнатите резултати и успоредно с това се осигурява адекватна информираност, участие и мотивация на заинтересованите страни и цялата местна общност.

X. Част ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ДРЯНОВО 2014 – 2020 г.

1.1. Същност и цели на Програмата за реализация на Общинския план за развитие на община Дряново 2014 – 2020 г.

Програмата за реализация е елемент от структурата на ОПР и водеща предпоставка за реализацията на плана и неговите цели. Тя се явява заключителния елемент от структурата на ОПР. Програмата определя начините за разпределение на наличните и потенциалните общински времеви, финансови и организационни ресурси. В същото време тя дава възможност да се проследят предвидените разходи по приоритети и източници на финансиране, заложени в индикативната финансова таблица, която е неразделна част от Общинския план за развитие. Същността на Програмата за реализация е обобщаването на подходящи проекти, продължаващи и конкретизиращи логиката на стратегическата рамка и формулираните мерки от обхвата на приоритетните направления.

Основната цел на програмата е да се осигури оперативността при изпълнението на плана. Програмата подрежда на база на логическите връзки отделните мерки и следващите ги проекти, определя ориентировъчната финансова стойност на проектите, идентифицира отговорната структура за изпълнението и надеждните потенциални партньори, както и разпределението на проектите във времето. Дефинираните и включените в състава на ОПР проекти принадлежат към определена мярка от приоритетните области на стратегическата част. Въпреки комплексния характер на редица проекти и техния принос към повече от една приоритетна област, посочена е преобладаващата им принадлежност към една от приоритетните области. По този начин се търси рационалност в подредбата на проектите и оптимално управление и разпределение на финансовите ресурси.

Всеки проект може да бъде финансиран от различни източници , които са определени, съобразявайки се с особеностите на конкретния проект, като се отчитат възможностите за най-подходящите финансови източници.

Програмата за реализация на ОПР се финансира със средства от:

- общинския бюджет и извънбюджетните сметки и фондове;
- републиканския бюджет;

- оперативните програми, финансирани от Структурните и Кохезионния фонд на ЕС;
- други фондове и програми на ЕС;
- частни средства на физически и юридически лица;
- други източници на финансиране – банкови кредити, гаранционни фондове и др.

Програмата за реализация на Общинския план за развитие на община Дряново за периода 2014-2020 г. съдържа:

- проектите за изпълнение на мерките, специфичните цели и приоритети на ОПР;
- необходимите финансови ресурси;
- източниците на финансиране;
- отговорните структури за изпълнение на проектите;
- партньорските структури;
- период за реализация на проектите.

Приоритетите, специфичните цели и мерките в Програмата за реализация са с наименования и номера, които съответстват на наименованията и номерата в Общинския план за развитие на Община Дряново за периода 2014-2020 г. и Индикативната финансова таблица към него.

Програмата за реализация е обвързана с процедурите по изработване на проекта на общинския бюджет за всяка следващата година. Възможно е в нея да се правят целесъобразни оперативни и текущи изменения на размера на определени средства или прехвърляне на конкретни ресурси, както и да се актуализират отделни източници на финансиране, срокове и конкретни изпълнители. Програмата може да бъде актуализирана и в зависимост от условията и прогнозите за реализация на плана с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението му и постигане на целите и приоритетите за развитие.

В програмата са включени одобрените проекти, които са подадени, бъдещите проекти, които имат определена степен на завършеност и готовност и предстои да бъдат финансирани, както и проекти които са в идеен вариант, но местната общност е преценила, че те са важни и трябва да се реализират до 2020 г. Програмата дава възможност да се проследят предвидените разходи по приоритетни направления и източници на финансиране, заложени в индикативната финансова таблица, която е неразделна част от Общинския план за развитие.

Програмата за реализация на ОПР се приема от Общинския съвет по предложение на Кмета на общината.

1.2. Програма за реализация на ОПР (списък на мерките и проектите за реализация през 2014-2020 г.)

Програмата за реализация на ОПР е представена като *приложение 1.*

Приложение 2. АНАЛИЗ НА НУЖДИТЕ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ

Доклад с анализ на нуждите на заинтересованите страни (обобщение на резултатите от проведените фокус-групи, дискусионен панел и анкетни проучвания в процеса на разработване на Общински план за развитие на община Дряново 2014-2020) е представен като *приложение 2.*